

Висока школа струковних студија за образовање васпитача - Суботица
The Advanced School of Vocational Studies For Education of Nursery Teachers - Subotica

www.vsovsu.rs

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ ХОРИЗОНТИ
ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА - СУБОТИЦА

**3. МЕЂУНАРОДНА ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА
СТРУЧНО-НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА**

III International Interdisciplinary Professional Scientific Conference

**ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ
ХОРИЗОНТИ**

CULTURAL & EDUCATIONAL HORIZONS

ЗБОРНИК РАДОВА

Collected Papers

Србија, Суботица 15. и 16. мај 2010. год.
Serbia, Subotica on 15 and 16 May, 2010

Издавач / *Published by*
ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА
ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА - СУБОТИЦА

Главни и одговорни уредник / *Editor-in-Chief*
др Славољуб Хилченко
voh2010@gmail.com; s.hilcenko@gmail.com

Организациони одбор / *Conference Organizational Board*
проф. др Раденко Круљ (Србија), проф. др Милован Пецељ (Србија),
проф. др Ђорђе Нићин (Р. Српска), проф. др Јово Радош (Србија),
др Веселин Бунчић (Србија), Нада Лукић (Србија),
др Славољуб Хилченко (Србија)

Међународни уређивачки одбор / *International Editorial Board*
проф. др Метод Чернетич (Словенија),
проф. др сц. Јасминка Злоковић (Хрватска),
проф. др Ђорђе Нићин (Р. Српска),
проф. др Нихада Мујић (Хрватска),
проф. др Ђорђе Надрљански (Хрватска),
проф. др Јово Радош (Србија),
doc. dr hab. Wojsiech Walat (Пољска),
др Матјаж Дух (Словенија),
доц. др Мила Надрљански (Хрватска),
мр Олга Дечман Добрњич (Словенија),
др Славољуб Хилченко (Србија)

Рецензенти / *Reviewers*
проф. др сц. Анита Клапан (Хрватска),
проф. др Метод Чернетич (Словенија),
проф. др Јово Радош (Србија)

Лектор и коректор / *Lecturer and Proof-reading*
мр Јелена Ветро, проф. др Војо Ковачевић, мр Бранко Медић

Графички дизајн / *Lay-out*
Славко Бабичков и др Славољуб Хилченко

Штампа / *Printed by*
"VISION" Суботица
Тираж: 500 примерака / *Printed in 500 copies*
500 примерака ЦД-а / *Published in 500 copies of CDs*

Штампање помогли / *Printing Supported by*
Министарство за науку Републике Србије
Покрајински секретаријат за науку АП Војводине

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА СА
МЕЂУНАРОДНЕ ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНЕ
СТРУЧНО-НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ:
ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ ХОРИЗОНТИ

РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА

Истрајавајући у својим настојањима да континуирано прати и унапређује васпитно-образовно подручје рада, у сагласју са достигнућима научне теорије и праксе, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Суботици организује трећу Међународну интердисциплинарну стручно-научну конференцију **Васпитно-образовни хоризонти**, која се одржава 15. и 16. маја 2010. године. Овај назив генералног темата проистекао је из општег гносеолошког увида да васпитање и образовање представљају широк, комплексан и целовит процес (јер је дете целовита и недељива јединка), на основу чега се отварају могућности да аутори различитих научних и стручних профила (свако са свог истраживачког подручја) сачине радове, чијом корелацијом и укупним збиром је могућно постићи ту неопходну мултидисциплинарну обухватност.

Организатор се, такође, потрудио да овогодишњој Конференцији да још квалитетнију и вишу стручну димензију у односу на претходне. Поред тога, будући да се приспели резимеи и радови подвргавају вредновању и селектирању, које обављају одабрани међународни рецензенти, њен реноме је унапређен и учешћем знатног броја угледних научника и педагошких делатника из већег броја земаља, међу којима су, поред домаћих аутора, и учесници из Русије, Пољске, Мађарске, Словеније, Хрватске, Македоније и Републике Српске. Укупно је пријављено 120 аутора и коаутора, који су написали 80 радова. На основу написаних резимеа (које објављујемо у овом Зборнику) може се констатовати да је васпитно-педагошка проблематика осветљавана са различитих аспеката: филозофског, психолошког, социолошког, етичког, педагошког, уметничког, образовно-технолошког, медицинског, спортског..., одакле проистичу и многе друге идејно сродне рефлексије и узајамне везе. Теоријски и емпиријски ангажман аутора из различитих интелектуалних и духовних средина, који ће у писаној и усменој форми бити представљен на овом скупу, јесте својеврстан облик размене искустава и међусобних интелектуалних подстицаја за успешан рад на васпитно-педагошком подручју. Истовремено, то је и прилика да се успостављају и негују пријатељске и колегијалне везе међу људима сродних духовних опредељења.

Свима који су сабрани и представљени у овом Зборнику резимеа упућујемо срдачну добродошлицу и желимо успешан рад.

Председник организационог одбора
др Веселин Бунчић,

EDITORIAL WORD AND WELCOME ADDRESS

In striving in its aspirations for continual evaluation and improvement of the educational field of work, in being accorded with scientific achievements in theory or practice, Vocation School for Education of Preschool Educators in Subotica organizes The Third International Interdisciplinary Scientific and Professional Conference - Educational and Cultural Horizons, that is due on the 15th and 16th May 2010. This title for the conference has emerged out of the comprehensive insight that education and culture can be applied to a very broad, complex and wholesome process (because a child is a complete and an undivided entity), so that many possibilities are open for authors of various scientific and professional profiles (each with his/her own field of research) to present their papers, and therefore with its correlations and number it would be possible to achieve this multidisciplinary viewpoint.

The Host has invested all efforts to enrich our present annual Conference with high quality standards and a more professional dimension, comparing it to the previous ones. Apart from the fact that all submitted papers pass through the process of selection and evaluation by world renowned critics, the repute of the Conference is also achieved with world renown participants, scientists and pedagogy enthusiasts from many countries, among those are (home country authors, authors from Russia, Poland, Hungary, Slovenia, Croatia, Macedonia and from the Republic of Srpska). Altogether, we have 120 authors and coauthors, with the number of 80 papers. On account of the Abstracts submitted (that are published in this publication of Collected Abstracts) it can be asserted that pedagogical and educational issues have been illuminated from various aspects: philosophical, psychological, sociological, ethical, pedagogical, artistic, educational-technical, medicinal, sports and training..., from which many other reflections of the kind emerge with established connections. The theoretical and empirical engagement of all authors, from different spheres of intellect and spirit that will reveal itself on this Conference, that will in written or oral form be presented on this assembly is an experience exchange and intellectual seeds exchange process for better performance in the educational-pedagogical field of work. At the same time, it is an opportunity for networking and friendship among people of the same frame of thinking.

To all our authors who are presented in this publication of Collected Abstracts we wish a warm welcome and successful work.

The President of the Organizing Committee
Ph.D. Veselin Buncic,

ПРОГРАМ / PROGRAMME

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ ХОРИЗОНТИ

Cultural & Educational Horizons

3. међународна интердисциплинарна стручно-научна конференција

III International Interdisciplinary Professional Scientific Conference

Србија, Суботица 15. и 16. мај, 2010. год.

Serbia, Subotica, on 15 and 16 May, 2010

СУБОТИЦА - ХОТЕЛ "ГАЛЕРИЈА"

Организатор / *Organized by:*

Висока школа струковних студија за образовање васпитача - Суботица
The Advanced Vocational School for Nursery Teachers - Subotica

**Свечано отварање конференције и почетак рада је у суботу,
15. маја 2010. у 13:00 часова у хотелу "Галерија", Суботица**

*Opening and beginning of the Conference on Saturday 15th of May
at 1:00 p.m. at the hotel "Galleria" in Subotica*

СУБОТА / SATURDAY / 15. мај

10:00 - 12:00

**РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА /
REGISTRATION OF PARTICIPANTS**

12:00 - 12:30

КОКТЕЛ ДОБРОДОШЛИЦЕ / WELCOME COCKTAIL

12:30 - 13:00

**КУЛТУРНО-ЗАБАВНИ ПРОГРАМ /
CULTURAL AND ENTERTAINING PROGRAMME**

- Химна: "Боже правде" / *Hymn: "God, Give Us Justice"*;
- Камерни оркестар "Intermezzo" у саставу:
Duško Aleksandrović - *klavir*
Andrea Fenyvesi - *violoncello*
Kiss Tamas – *violina*

Program / Programme

Wolfgang Amadeus Mozart: <i>Divertimento br. 1 Es dur</i> Stavovi: <i>Andante</i> <i>Menuetto</i> <i>Polonaise</i> <i>Presto assai</i>	Carl Maria von Weber: <i>Trio u g-molu op.63</i> <i>2 stav Scherzo (Skerco)</i> Joseph Haydn: <i>Trio br. 1 G-dur</i> <i>Finale - Rondo all 'Ongarese</i>
--	--

- Балетски студио "Mon Mirage", Олга Јонових Пугачова
- Дечији хор: "Распевани цврчак" вртића "Санда Марјанових",
извешће две песме:
1. "Еци пеци пец",
2. "Има једна баштица"
Аутор текста и музике Боро Мајданац.
Инструментална пратња:
Наташа Врапчевих - *хармоника*;
Небојша Маркез - *тамбура*;
Сања Бенчик - *диригент*.

13:00 - 15:00

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ / SOLEMN OPENING

- Поздравна реч домаћина, др Веселин Бунчић / *Greetings of the host,*
Ph.D. Veselin Buncic

ПЛЕНАРНИ ДЕО / PLENARY PART

- проф. др Раденко Круљ / *Ph.D. Radenko Krulj*,
- Давор Симович Туба / *Davor Simović Tuba*,
- проф. др Метод Чернетич / *Ph.D. Metod Cernetic*,
- doc. dr Wojciech Walat / *Doc. Ph.D. Wojciech Walat*,
- mr. sc. Andreja Marcetić / *M.A. Andreja Marcetic*

15:00 - 17:00

ПОСТЕР СЕКЦИЈА ЗА СТУДЕНТЕ / *Васпитач, како то гордо звучи!* / **STUDENTS' POSTER CLUB** / *A teacher, how serious it sounds*

Олена Будински и Тијана Тодорић / *Olena Budinski and Tijana Todoric*, (Србија / *Serbia*)

ОД ПРИМИТИВНОГ ОРУЂА... ДО РАЧУНАРА / FROM PRIMITIVE WEAPONS... TO MODERN COMPUTERS,

Катарина Хорват / *Katarina Horvat*, (Србија / *Serbia*)

НА ВРХОВИМА ПРСТИЈУ КРОЗ СВЕТ / ON TOP OF MY TOES AROUND THE WORLD,

Драгана Вртипрашки и Страхиња Уверић / *Dragana Vrtipraski Nemanja Uveric*, (Србија / *Serbia*)

УТИЦАЈ ГЛОБАЛНОГ ЗАГРЕВАЊА НА ЖИВОТИЊСКИ И БИЉНИ СВЕТ / THE INFLUENCE OF GLOBAL WARMING UPON PLANS AND ANIMALS,

Ксенија Шокчић, Мирјана Владисављев / *Ksenija Sokcich, Mirjana Vladislavljev*, (Србија / *Serbia*)

УТИЦАЈ КРЕАТИВНОСТИ ВАСПИТАЧА НА РАЗВОЈ ФИНЕ МОТОРИКЕ ДЕЦЕ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА / THE PRESCHOOL EDUCATOR'S INGENUITY IN THE DEVELOPMENT OF FINE MOTORIC MOVEMENTS IN CHILDREN WITH DISABILITIES,

15:00 - 19:00

ИЗЛЕТ, РАЗГЛЕДАЊЕ ГРАДА /
OUTING, SIGHTSEEING OF THE TOWN OF SUBOTICA

21:00

СВЕЧАНА ВЕЧЕРА И ПОДЕЛА СЕРТИФИКАТА /
SOLEMN DINNER AND AWARING CERTIFICATES

НЕДЕЉА / SUNDAY / 16. мај

09:00 - 11:00 / Сала 1 / *Auditory 1* /

ВАСПИТАЧ ЗА 21. БЕК / *Секција за васпитаче / A Teacher of the 21st Century / Section for Kindergarten Teachers*

Модератор / *Chairman*: Дујо Руње / *Dujo Runje*

Мр Миленко С. Стојнић / *M.A. Milenko Stojnic*, (Србија / *Serbia*)

ДОМСКИ ВАСПИТАЧ ЗА 21. БЕК / *DORMITORY EDUCATORS FOR THE 21st CENTURY*,

Снежана Грујић, Биљана Мамужић / *Snezana Grujic, Biljana Mamuzic*, (Србија / *Serbia*)

ТРУДИ СЕ, БИЋЕШ ЗДРАВ И ПРАВ / *DO TRY, YOU WILL BE HEALTHY AND UPRIGHT*,

Каролина М. Живковић, Јасна Литобац, Небојша Маркез / *Karolina M. Zivkovic, Jasna Litobac, Nebojsa Markez*, (Србија / *Serbia*)

МОСТ КОЈИ СПАЈА / *A BRIDGE THAT CONNECTS*,

Биљана Марковић, Аница Павловић / *Biljana Markovic, Anica Pavlovic*, (Србија / *Serbia*)

ИЗРАДА ОРФОВИХ ИНСТРУМЕНАТА / *THE MANUFACTURE OF ORFF INSTRUMENTS*,

Дијана Брусин / *Dijana Brusin*, (Србија / *Serbia*)

ДАРОВИТО ДЕТЕ У ВРТИЋУ / *GIFTED CHILDREN IN KINDERGARTEN*,

Јасмина Кукић / *Jasmina Kukic*, (Србија / *Serbia*)

ЗАЈЕДНО У АДАПТАЦИЈИ / *TOGETHER IN ADAPTATION*,

Марина Пиуковић / *Marina Piukovic*, (Србија / *Serbia*)

КУЛТУРА И КОНЗУМИРАЊА ХРАНЕ У ДЕЧИЈЕМ ВРТИЋУ / *CULTURE AND CONSUMMATION OF FOOD IN KINDERGARTENS*,

Проф. др Даница Радуновић Столић / *Ph.D. Danica Radunovic Stolic*, (Србија / *Serbia*)

КОМУНИКАЦИОНЕ ГОВОРНЕ ВЕШТИНЕ / *SPEECH SKILLS IN COMMUNICATION*,

Тимски рад: педагози, васпитачи и медицинске сестре, VIII Педагошке јединице предшколске установе "Радосно детињство", Нови Сад / *Teamwork members: Pedagogues, preschool educators, nurses Eight Pedagogical Units in the preschool institution "Our Happiness", Novi Sad, (Србија / Serbia)*

ЧИСТ И БЕЗБЕДАН ВРТИЋ / SAFE AND CLEAN KINDERGARTEN,

Аутори програма васпитачи: Весна Николић, Снежана Павловић, Мира Ивовић, Данијела Маглов, Снежана Пенић и стручни сарадник (психолог) Дејан Виденовић, ПУ Чукарица, вртић: „Радосно детињство”, Београд / *Program authors: Preschool educators: Vesna Nikolic, Snezana Pavlovic, Mira Ivovic, Danijela Maglov, Snezana Penic Specialized associate: Dejan Videnovic, psychologist Preschool institution in Curakica, kindergarten "Radosno detinjstvo", Belgrade, (Србија / Serbia)*

ФИЛОЗОФИЈА КАО ПОТРЕБА ДЕТЕТА / PHILOSOFHY AS THE CHILD'S NEEDS,

Мр Марија Бошков, Љубица Лазаревић / *M.A. Marija Boskov, Ljubica Lazarevic, (Србија / Serbia)*

ОД РАЗВОЈА ЕМОЦИОНАЛНЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ ЗАПОСЛЕНИХ - ДО ИНТЕЛИГЕНТНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ / FROM THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN EMPLOYEES - TO INTELLIGENT ORGANIZATIONS,

Љиљана Ристић и Александра Луковић / *Ljiljana Ristic and Aleksandra Lukovic, (Србија / Serbia)*

ИГРОМ ДО БРОЈА / FAMILIARIZING NUMBERS THROUGH PLAY,

ДИСКУСИЈА / DISCUSSION

11:00 - 13:00 / Сала 1 / *Auditory 1 /*

НОВИ ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ – реалност образовања или стварност тржишта / *New educational profiles – reality of education or actuality of market*

Модератор / *Chairman: др Мирослав Кука / Ph.D. Miroslav Kuka*

Prof. dr Metod Černetič / *Ph.D. Metod Cernetic, (Словенија / Slovenia)*

ЦИЉ ЛИСАБОНСКОГ СПОРАЗУМА И БОЛОНЈСКИ ПРОЦЕС - ПИТАЊЕ ОБРАЗОВАЊА ПРИЛИКОМ ИНТЕГРАЦИЈА У ЕВРОПСКУ УНИЈУ / LISBONA'S GOALS AND BOLONIAN PROCESS-ISSUE OF EDUCATION IN EU INTEGRATION,

Бланка Темуновић Ђурић, др Веселин Бунчић / *Blanka Temunović Đurić, and Ph.D. Veselin Buncic, (Србија / Serbia)*

ЗИМСКЕ СПОРТСКЕ И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ / WINTER SPORTS ACTIVITIES AND OTHER ACTIVITIES FOR PRESCHOOLERS,

Др Славољуб Хилченко / *Ph.D. Slavoljub Hilcenko, (Србија / Serbia)*

НОВИ ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ – СТРУКОВНИ ДИЗАЈНЕР / A NEW EDUCATIONAL PROFILE – THE VOCATIONAL DESIGNER,

Предраг Пртљага / *Predrag Prtljaga, (Србија / Serbia)*

СТРУКОВНО ОБРАЗОВАЊЕ – КАКО ГА ВИДЕ СТУДЕНТИ / SPECIALIZED EDUCATION - HOW STUDENTS SEE IT,

Др. dr Wojciech Walat / *Doc. Ph.D. Wojciech Walat, (Poljska / Poland)*

KONTINUIRAN RAZVOJ INFORMATIČKOG DRUŠTVA POSTAJE IZAZOV ZA OBRAZOVANJE I VASPITANJE / HOW EDUCATION IS CHALLENGED BY A DEVELOPING INFORMATION SOCIETY,

Др Веселин Бунчић / *Ph.D. Veselin Buncic, (Србија / Serbia)*

УКЉУЧИВАЊЕ ДЕТЕТА У СПОРТ (ФУНКЦИОНАЛНО - МЕДИЦИНСКИ АСПЕКТ) / ENGAGING CHILDREN INTO SPORTS (FUNCTIONAL - MEDICAL ASPECT),

Дујо Руње / *Dujo Runje, (Србија / Serbia)*

ВРСТЕ И СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ ВАСПИТАЧА У СРБИЈИ И СУСЕДНИМ ЗЕМЉАМА / TYPES AND LEVELS OF QUALIFICATIONS OF PRESCHOOL EDUCATORS IN SERBIA AND IN NEIGHBORING COUNTRIES,

Др Мирослав Кука, др Вукосава Живковић / *Ph.D. Miroslav Kuka, Ph.D. Vukosava Zivkovic, (Србија / Serbia)*

ПРОЈЕКТОВАЊЕ НОВЕ СТРУКТУРЕ ОБРАЗОВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ / DRAFTING THE NEW STRUCTURE OF THE EDUCATIONAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA,

Jerneja Herzog, doktorant, Davorka Pregl, prof. / *Jerneja Herzog, Ph.D. student, assistant, Davorka Pregl, prof., (Slovenija / Slovenia)*

ULOGA MENTORA ZA VREME PEDAGOŠKE PRAKSE STUDENATA RAZREDNE NASTAVE / THE ROLE OF THE TUTOR DURING TEACHER TRAINING OF ELEMENTARY STUDENT TEACHERS,

Dr. Matjaž Duh, Katja Lep, prof. / *Ph.D. Matjaz Duh, Katja Lep, prof.*, (Slovenija / Slovenia)

EVIDENTIRANJE LIKOVNO NADARENIH UČENIKA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE I RAZVOJ NJIHOVIH SPACIJALNIH SPOSOBNOSTI / EVALUATION OF ARTISTICALLY GIFTED PRIMARY SCHOOL PUPILS AND DEVELOPMENT OF THEIR SPATIAL INTELLIGENCE,

Оксана Александровна Дудина / Оксана Александровна Дудина / *Oksana Aleksandrovna Dudina*, (Русија / Russia)

МОГУЋНОСТ ДОДАТНОГ ОБРАЗОВАЊА УЧЕНИКА КАО ЈЕДАН ОД НАЧИНА ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ БЕЗ ДОВОЉНОГ НАДЗОРА / ВОЗМОЖНОСТИ ДОПОЛНИТЕЉНОГ ОБРАЗОВАЊА КАК ОДИН ИЗ ПУТЕЈ ПРОФИЛАКТИКИ ДЕТСКОЈ БЕЗНАДЗОРНОСТИ,

Arpad Doro, dipl. psiholog, asistent / *Arpad Doro, graduate psychologist, assistant*, (Мађарска / Hungary)

NA DOKAZIMA OSNOVANO OBRAZOVANJE / EVIDENCE-BASED EDUCATION (EBE),

Др Лазар Стошић, проф, мр Соња Величковић / *Ph.D. Lazar Stosic, M.A. Sonja Velickovic*, (Србија / Serbia; Македонија / Macedonia)

ЕКСПАНЗИЈА ОБРАЗОВНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У УЧИОНИЦИ / EXPANSION EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN THE CLASSROOM,

Мр Соња Величковић / *M.A. Sonja Velickovic*, (Македонија / Macedonia)

ПОТРЕБА ОД САВРЕМЕНОГ МЕНАѢМЕНТА У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ / THE NEED OF MODERN MANAGER IN THE EDUCATION SYSTEM IN MACEDONIA,

Спец. Ева Вишњић / *Spec. Eva Visnjic*, (Србија / Serbia)

РАСЦЕП ИЗМЕЂУ ВЕРБАЛНОГ И НЕВЕРБАЛНОГ ЗНАЧЕЊА ПОРУКЕ / THE VERBAL/NONVERBAL SPLIT IN MEANING,

Проф. др Ђорђе Нићин / *Ph.D. Djordje Nicin*, (Република Српска / Republic of Srpska)

МЕНАѢМЕНТ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ / MANAGEMENT IN EDUCATION WORK,

Виолета Врцелј Одри, Милана Јовичевић, Елеонора??? Милић / *Violeta Vrcelj Odri, Milana Jovicevic, Eleona Milic*, (Србија / Serbia)

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА ПРОЦЕСА ПРИПРЕМЕ ДЕТЕТА ЗА ПОЛАЗАК У ШКОЛУ / PERSONALIZING THE PROCESS OF PREPARING A CHILD STARTING SCHOOL,

ДИСКУСИЈА / DISCUSSION

13:00 - 14:00

ПАУЗА ЗА РУЧАК / LUNCH BREAK

14:00 - 17:00 / Сала 1 / *Auditory 1* /

ИЗ ПРАКСЕ НА ДЈАНУ / *Selected examples from practice*

Модератор / *Chairman*: Доц. др Драгана Бојковић / *Doc. Ph.D. Dragana Bojkovic*

Мр Јелена Ветро / *M.A. Jelena Vetro*, (Србија / *Serbia*)

**АДАПТАЦИЈА ДЕЦЕ НА УСЛОВЕ У ПРЕДШКОЛСКИМ
УСТАНОВАМА / CHILDREN'S ADJUSTMENT TO THE
CONDITIONS IN THE PRESCHOOL INSTITUTIONS,**

Доц. др Јованка Денкова / *Doc. Ph.D. Jovanka Denkova*, (Македонија / *Macedonia*)
**ДЕТЕ КАО ПРИПОВЕДАЧ И РЕЦИПИЕНТ / CHILD AS A WRITER
AND RECIPIENT,**

Славко Бабичков и др Славољуб Хилченко / *Slavko Babickov and Ph.D. Slavoljub
Hilcenko*, (Србија / *Serbia*)

ИЗ ПРАКСЕ НА ДЈАНУ! / FROM PRACTICE AS CLEAR AS CRYSTAL,

Вукан Поповић / *Vukan Popovic*, (Србија / *Serbia*)

**КРЕИРАЊЕ МОДЕЛА ОБРАЗОВНОГ ВЕБ ПОРАТАЛА / THE
CREATION OF LEARNING MANAGEMENT SYSTEMS (LMS),**

Милица Милетић, Снежана Ђорђевић / *Milica Miletic, Snezana Djordjevic*, (Србија
/ *Serbia*)

**ДЕСКРИПЦИЈА ЗНАЧАЈА И УЛОГЕ ИНТЕРЕСОВАЊА У
ЕДУКАЦИОНОМ ПРОЦЕСУ И ЊЕГОВА ФАКТОРСКА
ЗАСИЋЕНОСТ / DESCRIPTION OF THE IMPORTANCE AND THE ROLE
OF THE INTEREST IN THE EDUCATION PROCESS WHICH IS FULL WITH
THE FACTS,**

Др Сања Филиповић, др Габријела Грујић - Гарић / *Ph.D. Sanja Filipovic, Ph.D.
Gabrijela Grujic - Garic*, (Србија / *Serbia*)

**МУЗИКА КАО СТИМУЛУС РАЗВОЈА ДЕЧЈЕГ ЛИКОВНОГ
ИЗРАЗА / MUSIC AS A STIMULUS FOR DEVELOPMENT OF CHILD'S
ARTISTIC EXPRESSION,**

Јасмина Ђорђевић / *Jasmina Djordjevic*, (Србија / *Serbia*)

**ЕКОПЕДАГОГИЈА У ФУНКЦИЈИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА /
ECOPEDAGOGY IN THE FUCTION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT,**

Доц. др Драгана Бојковић, мр Ружица Милосављевић / *Doc. Ph.D. Dragana Bojkovic, M.A. Ruzica Milosavljevic*, (Србија / Serbia)

ПРЕДШКОЛСКО ДЕТЕ И КОНТЕКСТ / PRESCHOOL CHILD AND CONTEXT,

Мр Славица Костић / *M.A. Slavica Kostic*, (Србија / Serbia)

ВАСПИТАЧ И ДАРОВИТО ДЕТЕ / A PRESCHOOL EDUCATOR AND A GIFTED CHILD,

Мр Бранко Џиновић / *M.A. Branko Dzinovic*, (Србија / Serbia)

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ХАРМОНИЗАЦИЈЕ НАРОДНИХ ПЕСАМА / BASIC PRINCIPLES OF HARMONIZING THE FOLK SONGS,

Boris Blažinić, prof., Mirjana Burić Moskaljov, prof., Ana Celjak, dipl. psih. i prof. psih. / *Boris Blazinic, prof., Mirjana Buric Moskaljov, prof., Ana Celjak, graduate a psychologist and prof. psych.*, (Hrvatska / Croatia)

S.U.P.E.R. 5 / S.U.P.E.R. 5,

Мр Милорад Степанов, Јелка Попадић, Весна Француски, Мирослава Вучић, Јасна Радосавчев / *M.A. Milorad Stepanov, Jelka Popadic, Vesna Francuski, Miroslava Vucic, Jasna Radosavcev*, (Србија / Serbia)

ЛОКАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ КАО ДЕО ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОГ САДРЖАЈА МЕТОДИЧКИХ АКТИВНОСТИ / LOCAL CULTURAL HERITAGE BEING A PART OF INTERDISCIPLINARY CONTENT IN METHODOLOGICAL ACTIVITIES,

Др Зоран Јонић, Марија Николић, проф. педагогије, Иван Тодоров. проф., Мирјана Милошевић дипл. логопед, Жаклина Митровић, виша мед. сестра / *Ph.D. Zoran Jonic, Marija Nikolic, pedagogy teacher, Ivan Todorov, P. E. teacher, Mirjana Milosevic, graduate pedagogue, Zaklina Mitrovic, primary nurse, Educators and nurses of "Svitac" preschool*, (Србија / Serbia)

МИ СЕ ДРУЖИМО И СТВАРАМО / WE ARE SOCIABLE AND CREATIVE,

Матеј Скедерић и Софија Симић / *Matej Skederovic i Sofija Simic*, (Србија / Serbia)

ПРЕВЕНТИВНО-КОРЕКТИВНЕ ВЕЖБЕ У РАДУ СА ПРЕДШКОЛСКОМ ДЕЦОМ / PREVENTION-CORRECTION EXERCISES IN WORKING WITH PRESCHOOL CHILDREN,

Мр Давор Туба / *M.A. Davor Tuba*, (Русија / Russia)

ОЦЕНА КВАЛИТЕТА РАДА УЧЕСНИКА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ ПРОЦЕСУ / ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАСТНИКОВ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА,

Др Бојо Колонџовски, др Мирослав Кука, др Јове Талевски / *Ph.D. Miroslav Kuka, Ph.D. Bojo Kolondžovski, Ph.D. Jove Talevski*, (Србија / Serbia; Македонија / Macedonia)

ДЕТЕРМИНИСАНОСТ ПРОЦЕСА МИШЉЕЊА ИСКУСТВОМ (УЗРАСТОМ) УНУТАР ЕДУКАЦИОНОГ ПРОЦЕСА / THE IDENTIFICATION OF THINKING PROCESSES THROUGH EXPERIENCE (AGE) IN THE EDUCATIONAL SYSTEM,

Мр Наташа Костадиновић / *M.A. Natasa Kostadinovic*, (Србија / Serbia)

МОГУЋНОСТИ ЛАКШЕГ УЧЕЊА МАТЕРЊЕГ И СТРАНИХ ЈЕЗИКА УЗ МУЗИЧКЕ САДРЖАЈЕ У РАНОМ УЗРАСТУ / POSSIBILITIES OF EASIER MOTHER TONGUE AND EASIER FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION THROUGH MUSICAL RESOURCES AT AN EARLY AGE,

Др Весна Цолић, др Сања Нишевић / *Ph.D. Vesna Colic, Ph.D. Sanja Nisevic*, (Србија / Serbia)

МИШЉЕЊЕ СТУДЕНАТА ШКОЛЕ ЗА ВАСПИТАЧЕ О ПОЖЕЉНИМ И НЕПОЖЕЉНИМ ОСОБИНАМА / PRESCHOOL TEACHER STUDENT'S OPINIONS OF ACCEPTABLE AND UNACCEPTABLE SHILDREN'S CHARACTERISTICS,

Др Сања Нишевић, др Весна Цолић, Милорад Цвијановић, студент-апсолвент / *Ph.D. Vesna Colic, Ph.D. Sanja Nisevic, Milorad Cvijanovic, graduate student*, (Србија / Serbia)

ЗАДОВОЉСТВО ПОСЛОМ И УСЛОВИ РАДА У ВРТИЋУ / JOB SATISFACTION AND PRESCHOOL WORKING SETTING,

Наталија Василевна Матицина / Наталиа Василевна Матьцина / *Natalija Vasiljevna Maticina*, (Русија / Russia)

МОРАЛНО ВАСПИТАЊЕ УЧЕНИКА НА ЧАСОВИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ / НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ,

ДИСКУСИЈА / DISCUSSION

09:00 - 11:00 / Сала 2 / *Auditory 2* /

ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ – потреба или део опште културе сваког појединца / *Life-long learning – necessity or a matter of general culture of an individual*

Модератор / *Chairman*: др Сонја Ковачевић / *Ph.D. Sonja Kovacevic*

Проф. др Снежана Веселиновски-Ставрев и мр Миленко С. Стојнић / *Ph.D. Snezana Veselinovski-Stavrev and M.A. Milenko S. Stojnic*, (Македонија / *Macedonia*; Србија / *Serbia*)

ЖИВОТ ЗА УЧЕЊЕ ИЛИ УЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТ / LIFE FOR LEARNING OR LEARNING FOR LIFE,

Мг. sc. Андреја Марцетић, др Сонја Ковачевић, Nail Abdel - Jabbar / *MPhil Andreja Marcetic, Ph.D. Sonja Kovacevic, Nail Abdel – Jabbar*, (Хрватска / *Croatia*)

PRINCIPI I STRATEGIJE ZA DOŽIVOTNO UČENJE / PRINCIPLES AND STRATEGIES FOR LIFELONG LEARNING,

Проф. др Розалина Попова-Коскарова / *Ph.Dr. Rozalina Popova - Koskarova*, (Македонија / *Republic of Macedonia*)

ПОНЕКА ИСКУСТВА ИЗ МАКЕДОНИЈЕ У ПРИЛОГ ДОЖИВОТНОЈ ЕДУКАЦИЈИ ЗА НАСТАВНИКЕ / SOME EXPERIENCES FROM MACEDONIA IN ADITTION TO LIFE - LONG EDUCATION FOR TEACHERS,

Ивана Петковић, Радинко Тешић / *Ivana Petkovic, Radinko Tesic*, (Србија / *Serbia*)

ЦИВИЛИЗАЦИЈА И БИБЛИЈА: ВАСПИТАЊЕ НА ПОЧЕТКУ НОВОГ МИЛЕНИЈУМА / THE HOLLY BIBLY AND CIVILIZATION: UPBRINGING AT THE BEGINNING OF NEW MILLENIUM,

Андреј Баричић, Doc. др Аленка Темелјотов Салај, Валентина Лозар / *Andrej Baricic, Doc. Ph.D. Alenka Temeljotov Salaj, Valentina Lozar*, (Словенија / *Slovenia*)

OBRAZOVANJE – DOŽIVOTNI PARTNER PODUZETNIKA / EDUCATION - ENTREPRENEURS' LIFELONG MATE,

Мирјана Петровић, проф. физ. васпитања, др Зоран Јонић, Славица Најданов, социолог, васпитачи вртића „Цврчак“ (16 васпитача), Роза Николић, проф. физ. васпитања, Миланка Пејчић, проф. физ. васпитања, Иван Тодоров, проф. физ. васпитања, Љиљана Стаменковић, стр. сарадник - психолог / *Mirjana Petrovic, a PE teacher, Ph.D. Zoran Joncic, Slavica Najdanov, a sociologist, a deputy manager Tutors of children's nursery "Cvrcak" (16 pre-school tutors), Roza Nikolic, a PE teacher, Milanka Pejic, a PE teacher, Ivan Todorov, a PE teacher, Ljiljana Stamenkovic, a psychologist*, (Србија / *Serbia*)

СПОРТСКА АЗБУЧНИЦА / SPORTS ALPHABET,

М.А. Бранко Медић / *M.A. Branko Medic*, (Србија / *Serbia*)

ИЗАЗОВ ПОДУЧАВАЊА И УЧЕЊА НА ДАЉИНУ КОРИСТЕЊИ ВИРТУЕЛНУ УЧИОНИЦУ – ADOBE ACROBAT CONNECT PRO MEETING / THE CHALLENGE OF DISTANCE TUTORING AND LEARNING USING THE VIRTUAL CLASSROOM – ADOBE ACROBAT CONNECT PRO MEETING,

Mr. sc. Andreja Marcetiћ / *M.A. Andreja Marcetic*, (Hrvatska / *Croatia*)

PROVEDBA HRVATSKOG KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA (HKO) I RAZVOJ KOMPETENCIJA ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE STRUČNIH DJELATNIKA ODGOJNO – OBRAZOVNIH USTANOVA / THE IMPLEMENTATION OF THE CROATIAN NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK (HKO) AND THE DEVELOPMENT OF COMPETENCES OF LIFELONG EDUCATION IN EDUCATORS WORKING IN UPBRINGING AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS,

Др Милутин Ђуричковић / *Ph.D. Milutin Dzurickovic*, (Србија / *Serbia*)

ПОЕТИКА МОДЕРНОГ И СРПСКА ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ ОД 1951. ДО 1971. ГОДИНЕ / THE POETICS OF MODERNISM AND SERBIAN POETRY FOR CHILDREN FROM 1951 – 1971,

Татјана Јевгењева Шевченко / Шевченко Татьяна Евгеньевна / *Tatjana Jevgenjeva Sevchenko*, (Русија / *Russia*)

ТЕХНОЛОГИЈЕ У ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ РАДИ ОЧУВАЊА ЗДРАВЉА УЧЕНИКА / ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ И И ЗДОРВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ,

Доц. др Славко Мандић / *Doc. Ph.D. Slavko Mandic*, (Србија / *Serbia*)

ПРИМЕНА ПАРЕТО МЕТОДА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА НАСТАВЕ / APPLICATION OF THE PARETO METHODS FOR QUALITY IMPROVEMENT OF TEACHING,

Др Слађана Перовић, др Милош Петронијевић / *Ph.D. Sladjana Perovic, Ph.D. Milos Petronijevic*, (Србија / *Serbia*)

ПЕРСПЕКТИВЕ Е-УЧЕЊА / E-LEARNING PERSPEKTIVES,

Мр Ибоја Гера / *Mr Iboya Gera / M.A. Iboja Gera*, (Србија / *Serbia*)

ВАСПИТНИ СТИЛОВИ БУДУЋИХ ВАСПИТАЧА: ДЕВЕТНАЕСТ ГОДИНА КАСНИЈЕ / EDUCATIONAL STYLES OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATORS: NINETEEN YEARS FROM NOW,

Доц. др Лепа Бабић, доц. др Борис Кордић / *Doc. Dr Lepa Babic, doc. Dr Boris Kordic*, (Србија / *Serbia*)

СЕМИНАРСКИ РАДОВИ У ФУНКЦИЈИ ПИСМЕНОСТИ / SEMINAR PAPERS AND FUNCTIONAL LITERACY,

ДИСКУСИЈА / DISCUSSION

11:00 - 13:00 / Сала 2 / Auditory 2 /

РЕЦЕСИЈА – перспективе образовно-васпитног система /
Recession – perspectives of educational system

Модератор / *Chairman*: Doc. dr Alenka Temeljotov Salaj / *Doc. Ph.D. Alenka Temeljotov Salaj*

Mr Marta Novak, Dr Franc Cankar, Dr Tomi Deutsch, M.Sc. Olga Dečman Dobrnjič,
Doc. dr Alenka Temeljotov Salaj / *M.A. Marta Novak, Ph.D. Franc Cankar, Ph.D. Tomi Deutsch, M.Sc. Olga Decman Dobrnjic, Doc. Ph.D. Alenka Temeljotov Salaj, (Slovenija / Slovenia)*

ОКОЛНОСТИ МИГРАЦИЈЕ У ШКОЛСКОМ ОКРУЖЕЊУ – ИСТРАЖИВАЊЕ / *MIGRATION CIRCUMSTANCES IN SHOOL ENVIRONMENT – RESEARH,*

Мр Тајјана Маринковић / *M.A. Tatjana Marinkovic, (Србија / Serbia)*

РУКОВОЂЕЊЕ УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА У УСТАНОВАМА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА / HUMAN RESOURCES ADMINISTRATION AND MANAGEMENT IN INSTITUTIONS OF COMPULSORY EDUCATION,

Слободан Ивковић / *Slobodan Ivkovic, (Србија / Serbia)*

СИМУЛАЦИЈА АУТОМОБИЛСКОГ УДЕСА У СИГУРНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ – СУБОТИЦА / *SIMULATION OF A CAR ACCIDENT IN SAFE COMMUNITY SUBOTICA,*

Ивана Сремац / *Ivana Sremac, (Србија / Serbia)*

ПРЕВЕНЦИЈА СПОРТСКИХ ОЗЛЕДА КОД ДЕЦЕ У СИГУРНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА / *THE PREVENTION OF SPORTS INJURIES IN CHILDREN IN SAFE COMMUNITY,*

Др Мирјана Миланков, Дуња Митровић / *Ph.D. Mirjana Milankov, Dunja Mitrovic, (Србија / Serbia)*

ПРОГРАМ СИГУРНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ / *SAFE COMMUNITY MOVEMENT IN SOUTHEASTERN EUROPE,*

Дуња Митровић, др Мирјана Миланков / *Dunja Mitrovic, Ph.D. Mirjana Milankov, (Србија / Serbia)*

ПРЕВЕНЦИЈА ПОВРЕДА И БОЛОВА У ЛЕЂИМА ИЗАЗВАНИМ ТЕШКИМ ЂАЧКИМ ТОРБАМА КОД ДЕЦЕ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА У СИГУРНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА / *PREVENTION OF BACK*

INJURY AND PAIN CAUSED BY HEAVY BACKPACKS AMONG SCHOOL-AGED CHILDREN IN SAFE COMMUNITIES,

Галина Борисовна Кејмах / Галина Борисовна Кејмах / *Galina Borisovna Kejmah*,
(Русија / *Russia*)

СИСТЕМ ДУХОВНО - МОРАЛНОГ ВАСПИТАЊА У ОБРАЗОВНОЈ УСТАНОВИ / СИСТЕМА ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАИХСЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИИ,

Др Миодраг В. Вуковић и сарадници / *Ph.D. Miodrag V. Vukovic and associates*,
(Србија / *Serbia*)

САВРЕМЕНЕ ИГРАЧКЕ – ПУТ КА НЕДОЊИЈИ / MODERN TOYS - A WAY TO WASTELAND,

Мр Ана Стишовић Миловановић / *M.A. Ana Stisovic Milovanovic*, (Србија / *Serbia*)

КОНКРЕТИЗАЦИЈА ЛИТЕРАРНОГ ФЕНОМЕНА У АРХЕТИПСКОЈ ФУНКЦИЈИ / CONCRETE LITERARY PHENOMENON IN ARCHETYPAL FUNCTION,

Јожеф Кабок / *Kabók József / Jozef Kabok*, (Србија / *Serbia*)

МЕНАџМЕНТ И БУѢТСКО ФИНАНСИРАЊЕ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У АП ВОЈВОДИНИ / MANAGEMENT AND BUDGETARY FINANCING OF HIGHER EDUCATION IN AP VOJVODINA,

Доц. др Тамара Прибишев Белеслин / *Doc. Ph.D. Tamara Pribisev Beleslin*,
(Република Српска / *Republic of Srpska*)

ОД "КОЛЕКТИВИТЕТА" КА ТИМСКОМ ДЕЉЕЊУ У ПРЕДШКОЛСКОМ АМБИЈЕНТУ: ЗАХТЕВИ НОВОГ ПРЕДШКОЛСКОГ КУРИКУЛУМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ / "FROM 'COLLECTIVISTIC' TOWARDS TEAM SHARING AT THE PRESCHOOL SETTINGS": THE REQUIREMENT OF NEW PRESCHOOL CURRICULUM IN THE REPUBLIC OF SRPSKA,

Prof. dr. sc. Jasminka Zloković / *Ph.D. Jasminka Zloković*, (Hrvatska / *Croatia*)

ОДГОЈ И ОБРАЗОВАЊЕ – СОЦИЈАЛНИ КАПИТАЛ ИЛИ НЕПОТРЕБНИ ТРОШАК / EDUCATION – SOCIAL CAPITAL OR UNNECESSARY EXPENSE,

Др Сава Максимовић, Драгана Мирковић, Владимир Петковски / *Ph.D. Sava Maksimovic, Dragana Mirkovic, Vladimir Petkovski*, (Србија / *Serbia*)

КООРДИНАЦИЈА ПОКРЕТА И РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ДЕЧАКА И ДЕВОЈЧИЦА СТАРИЈЕГ ПРЕДШКОЛСКОГ УТРАСТА / ...,????

Доц. др Звездан Арсић, мр Јелена Круљ Драшковић / *Doc. Ph.D. Zvezdan Arsic, M.A. Jelena Krulj Draskovic*, (Србија / *Serbia*)

**МЕНАЏНЕНТ У ОБРАЗОВАЊУ У ФУНКЦИЈИ УСПЕШНЕ
РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЗАДАТАКА НАСТАВЕ / ..., ????**

Др Душица Протић / *Ph.D. Dusica Protic*, (Србија / *Serbia*)

БАЈКЕ АЛЕКСАНДРА ПУШКИНА / ..., ????

ДИСКУСИЈА / *DISCUSSION*

13:00 - 14:00

ПАУЗА ЗА РУЧАК / LUNCH BREAK

14:00 - 17:00 / Сала 2 / *Auditory 2* /

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД

са мањинама, хендикепираним, талентованим и одраслим особама / *Educational work with national minorities, disabled, talented and grown up people*

Модератор / *Chairman*: доц. др Бисера Јевтић / *Doc. Ph.d. Bisera Jevtic*

Мр Ђорђе Ђокић / *M.A. Djordje Djokic*, (Србија / *Serbia*)

ПОРОДИЦА КАО АГЕНС СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ ДЕЦЕ / *FAMILY AS AN AGENT OF CHILDREN'S SOCIALIZATION*,

Проф. др Јово Радош / *Ph.D. Jovo Rados*, (Србија / *Serbia*)

МЕЃУОДНОС ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ У ПРОЦЕСУ ВАСПИТАЊА ДЕЦЕ / *THE INTERRELATIONSHIP OF THEORY AND PRACTICE IN THE PROCESS OF EDUCATION OF CHILDREN*,

Др Вукосава Живковић / *Ph.D. Vukosava Zivkovic*, (Србија / *Serbia*)

ТАЛЕНАТ ПРИЧА ПРИЧУ / *TALENT TELLS THE STORY*,

Мр Мирослава Којић и др Загорка Марков / *M.A. Miroslav Kojic and Ph.D. Zagorka Markov*, (Србија / *Serbia*)

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД СА ДЕЦОМ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ / *EDUCATIONAL WORK WITH CHILDREN WITH DISABILITIES*,

Мр Надежда Родић / *M.A. Nadezda Rodic*, (Србија / *Serbia*)

ВАСПИТАЧ, УЧИТЕЉ И НАСТАВНИК КАО ФАКТОР УСПЕШНЕ ИНКЛУЗИЈЕ ДЕЦЕ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА / *PRESCHOOL EDUCATORS AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS AS AGENTS OF SUCCESSFUL INCLUSION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS*,

Др Милан Нешић / *Ph.D. Milan Nestic*, (Србија / *Serbia*)

КАРАТЕ КАО ДОПУНА УСМЕРЕНИМ МОТОРНИМ АКТИВНОСТИМА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / *KARATE AS A SUPPLEMENT TO DIRECTED MOTOR ACTIVITIES FOR PRE-SCHOOL CHILDREN*,

Доц. др Бисера Јевтић / *Doc. Ph.d. Bisera Jevtic*, (Србија / *Serbia*)

ПЕДАГОГ У ИНТЕГРАЦИЈИ ДЕЦЕ СА ПОТРЕБОМ ЗА ПОСЕБНОМ ДРУШТВЕНОМ ПОДРШКОМ / *EDUCATORS IN INTEGRATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS FOR SOCIAL SUPPORT*,

Др Ерика Балог, Илдико Ђокић, спец / *Ph.D. Erika Balog, Ildiko Dzokic, spec.*,
(Србија / Serbia)

РАД СА ПРЕДШКОЛСКОМ ДЕЦОМ У СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ /
WORKING WITH PRESCHOOL CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS,

Мр Дијана Копуновић / *M.A. Dijana Kopunovic*, (Србија / Serbia)

ИНКЛУЗИВНИ ПРОГРАМ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ / THE
INCLUSION PROGRAMME IN THE PRESCHOOL INSTITUTION,

Илдико Ђокић, спец, др Ерика Балог / *Ildiko Dzokic, spec., Ph.D. Erika Balog*,
(Србија / Serbia)

РАЗВОЈНА ДИСКАЛКУЛИЈА / DEVELOPMENTAL DYSCALCULIA,

Маргарита Јефимовна Попова / Маргарита Ефимовна Попова / *Margarita*
Jefimovna Popova, (Русија / Russia)

ПРОЈЕКТНО - ИСТРАЖИВАЧКА ДЕЛАТНОСТ КАО ОБЛИК РАДА
СА ТАЛЕНТОВАНОМ ДЕЦОМ /
ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ФОРМА
РАБОТЫ С ТАЛАНТЛИВЫМИ ДЕТЬМИ,

Мр Марица Станкић / *M.A. Marica Stankic*, (Србија / Serbia)

ЛИЧНОСТ УЧИТЕЉА / PERSONALITY OF THE TEACHER,

Мр Сава Халугин / *M.A. Sava Halugin*, (Србија / Serbia)

СНОВИ И ЛИКОВНИ ТРАГ КОД ДЕЦЕ / CHILDREN'S DREAMS AND
THEIR TRACES IN ART,

Др Слађана Миленковић, мр Бранимир Драгојевић / *Ph.D. Sladjana Milenkovic,*
M.A. Branimir Dragojevic, (Србија / Serbia)

БРОЈАЛИЦЕ КАО МЕТОДИЧКА КОРЕЛАЦИЈА РАЗВОЈА
ГОВОРА И МУЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА / COUNTING SONGS IN
CORRELATION BETWEEN TEACHING METHODS OF SPEECH
DEVELOPMENT AND MUSIC EDUCATION,

Спец. Мирјана Станковић - Ђорђевић, / *spec. Mirjana Stankovic - Djordjevic*,
(Србија / Serbia)

ПРОЦЕС ИНКЛУЗИЈЕ: КОМУНИКАЦИЈА ПРОФЕСИОНАЛАЦ -
РОДИТЕЉ - ДЕТЕ СА РАЗВОЈНОМ СМЕТЊОМ / THE INCLUSION
PROCESS: COMMUNICATION - A PROFESSIONAL - PARENT - CHILD
WITH DISABILITIES,

Мр Драгутин Рајић, др Димитрије Рашовић / *M.A. Dragutin Rajic, Ph.D. Dimitrije*
Rasovic, (Србија, Serbia / Црна Гора, Montenegro)

ОРГАНИЗОВАНА ИГРА ФУДБАЛА БИЛА ЈЕ И ПРЕ ОСНИВАЊА
СУБОТИЧКОГ АТЛЕТСКОГ КЛУБА "БАЧКА", ЗВАНИЧНО
НАЈСТАРИЈЕГ ОСНОВАНОГ ФУДБАЛСКОГ КЛУБА НА

ПРОСТОРУ СФР ЈУГОСЛАВИЈЕ / ORGANIZED FOOTBALL GAME WAS EVEN BEFORE ESTABLISHMENT OF FOOTBALL CLUB „BASKA“ IN SUBOTICA, OFFICIALLY OLDEST ESTABLISHED FOOTBALL IN THE FORMER YUGOSLAVIA,

Др Димитрије Рашовић, Мр Драгутин Рајић / *Ph.D. Dimitruje Rasovic, M.A. Dragutin Rajic*, (Црна Гора / *Montenegro*; Србија / *Serbia*)

РАЗВОЈ СПОРТА У ЦРНОЈ ГОРИ / SPORTS DEVELOPMENT IN MONTENEGRO,

Проф. др Војо Ковачевић / *Ph.D. Vojo Kovacevic*, (Србија / *Serbia*)

КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ И ВАЉАНО ЗАКЉУЧИВАЊЕ / CRITICAL WAYS OF THINKING AND MAKING GOOD CONCLUSIONS,

ДИСКУСИЈА / *DISCUSSION*

17:00 / Сала 2 / *Auditory 2* /

ЗАКЉУЧАК НАУЧНОГ СКУПА / *Conclusion of the Scientific Conference*

ВАСПИТАЧ ЗА 21. ВЕК
/ Секција за васпитаче /
A TEACHER OF THE 21st CENTURY /
Section for Kindergarten Teachers

DORMITORY EDUCATORS FOR THE 21st CENTURY

M.A. Milenko S. Stojnic,
High school dormitory educator, Sremska Mitrovica

Abstract: The paper purports to explain the vague and not quite defined vocation of educators working in high school dormitories. Some experimental researches conducted on e-Grades Teacher's Diary Software and its educational sides, in a high school in Sremska Mitrovica shows that educators could not present their yearly plans. Out of 6300 classes they only managed to show 569 classes and 42 minutes of individual work with single students, 273 classes and six minutes of group work and 648 classes of monitoring students' achievements through observation sheets, that is, barely some 24%. The Age of Science enforces profiling of educators to change into a scientist's work, a researcher and the one who regenerates and channels the students' energy.

Key words: educators, high school dormitory, The Age of Science, student (one being educated), success.

ДОМСКИ ВАСПИТАЧ ЗА 21. ВЕК

Мр Миленко С. Стојнић,
васпитач у средњешколском дому, Сремска Митровица

Резиме: У тексту се говори о постојећој недефинисаности васпитачког позива у домовима ученика средњих школа. Експериментална истраживања у којима је коришћен оперативни програм Електронског дневника васпитаног рада, у ДУСШ Сремска Митровица показује да васпитачи нису у стању да прикажу свој целогодишњи рад. Од 6300 сати успели су да прикажу тек 569 сати и 42 минута индивидуалног рада са ученицима, 273 сата и шест минута у раду са групом и 648 сати фронталног праћења процеса учења ученика, тј. око 24%. Век науке налаже профилисање васпитача као научног радника, истраживача и регенератора и усмеривача васпитаникове енергије.

Кључне речи: васпитач, дом ученика средњих школа, век науке, васпитач, успешност.

DO TRY, YOU WILL BE HEALTHY AND UPRIGHT

Project authors: Snezana Grujic, Biljana Mamuzic,
Children from the group "HEART" participated
Preschool institution "Our Happiness", Kindergarten "Bunny", Subotica

Abstract: This project aims to encompass all natural movements with elements of athletics that make the fundamental units of preschool children's activities. These movements are: walking, running, jumping, climbing, wriggling, rolling, keeping up the balance while walking, kicking and leading a ball. Activity is conceived as a search for the lost treasure, that is a tool for motivating the children to express their researching skills, perceptive skills, logical reasoning, boosting immunity, maintaining hygiene, and for the prime aim - development of physical competences of a child. Children find hidden apples by finishing the tasks. Cards decide on the type of assignment. The very start of a game is a search for the map that is hidden in the room, and the end of the game is a treasure coffin full of fruit that awaits them in the room as they complete their tasks. The game is conceived through a team work of all children in the group. The role of an educator is to introduce children to the set of rules, to help them when necessary, to monitor their progress and provide support. The material used for activities is: map of the kindergarten and the yard, assignment cards, apples as prizes for accomplished tasks, requisites collected in the yard, requisites collected from many rooms in the kindergarten, the decorated box to be used as a treasure case filled with fruit. All natural movements that children should know at this stage of growth have been practiced with the educators during the first semester in the kindergarten, and this project combines and connects them in such an appealing way for children. Being sparked up with these activities, children have long after the game had flights of fancy, have conjured their own map and have developed the game in their own way. The aim is achieved, we have sparked up children's curiosity, imagination and inspiration.

Key words: children, team work, a map, physical development, environmental orientation, hygienic habits.

ТРУДИ СЕ, БИЋЕШ ЗДРАВ И ПРАВ

Аутори пројекта: Снежана Грујић, Биљана Мамужић,
Учествују деца из групе „Срце“
ПУ „Наша Радост“, Вртић „ЗЕКА“, Суботица

Резиме: Овај пројекат је покушај да објединимо све природне облике кретања са елементима атлетике који се јављају као основни садржај активности предшколског детета. У ове облике спадају: ходање, трчање, скакање, пењање, провлачење, котрљање, одржавање равнотеже приликом кретања, шутирање, ударање и вођење лопте. Активност је замишљена као потрага за изгубљеним благом, које служи као средство мотивације деце да испоље своје истраживачке способности, способности опажања, логичког размишљања, јачања здравља, одржавања хигијене, а као основни циљ - развој физичких способности деце. Деца извршавањем задатака налазе сакривене јабуке. Задатке одређују картице. Почетак игре је да пронађу мапу која је сакривена у соби, а крај игре је ковчежић са воћем који их чека у соби пошто изврше све задатке. Игра је замишљена као тимски рад све деце у групи. Улога васпитача је да уведе децу у правила игре, помаже деци по потреби, бодри децу и даје им подршку. За активност је коришћен следећи материјал: мапа вртића и дворишта, картице са задацима, јабуке као награда освојеног циља, реквизити из дворишта, реквизити из радних соба вртића, украшена кутија као ковчежић коју смо напунили воћем. Све природне облике кретања које деца треба да знају на овом узрасту вежбала су са васпитачима током првог полугодишта у вртићу, а овим пројектом их обједињујемо на деци занимљив начин. Подстакнута овом активношћу, деца су још дуго после игре маштала, правила своју мапу и развијала игру на свој начин. Постигнут је циљ, пробудили смо дечију радозналост, машту и инспирацију.

Кључне речи: деца, тимски рад, мапа, физички развој, сналажење у простору, хигијенске навике.

A BRIDGE THAT CONNECTS

Karolina M. Zivkovic, preschool teacher, Preschool institution
"Nasa Radost" Subotica
Jasna Litobac, preschool teacher, Preschool institution "Nasa Radost" Subotica
Nebojsa Merkez, preschool teacher, project coordinator,
Preschool institution "Nasa Radost" Subotica

Abstract: Preschool institution "Nasa Radost" from Subotica has, for several years, been cultivating a cooperation with the Republic of Hungary in professional cooperation on our mutual satisfaction. The School Year 2006/2007 welcomed for the first time the children, preschool teachers and a director of the preschool institution from Pomaz, Republic of Hungary whereby they stayed for seven days as our dear guests. The support for this exchange of children and preschool teachers was given by the Parents' Assembly and The Institution's Board. In the the School Year 2007/2008 our children, preschool teachers and our pedagogical manager payed a return visit and were welcomed as guests for seven days in Pomaz, Republic of Hungary.

Key words: International cooperation, gaining knowledge (professional, cultural, historical), distinctive features of localities, conceiving cooperative projects and their limits of implementation, delight in joint communion.

МОСТ КОЈИ СПАЈА

Каролина М. Живковић, васпитач, ПУ "Наша радост" – Суботица
Јасна Литобац, васпитач, ПУ "Наша радост" – Суботица
Небојша Маркез, васпитач, координатор пројекта,
ПУ "Наша радост" – Суботица

Резиме: ПУ "Наша Радост" из Суботице негује већ дужи низ година сарадњу са Републиком Мађарском у смислу професионалне сарадње на обострано задовољство. Школске 2006/2007. године по први пут, деца, васпитачи и директор предшколске установе из Помаза, Република Мађарска, су били наши гости седам дана. Подршку за овакву активност размене деце и васпитача је дао Савет родитеља и Управни одбор установе. Школске 2007/2008. године, деца, васпитачи и педагошки руководиоца су узвратили посету и били гости седам дана у Помазу, Република Мађарска.

Кључне речи: међународна сарадња, нова сазнања (професионална, културна, историјска), специфичности локалитета, могућност деловања у осмишљавању заједничких пројеката, радости дружења.

THE MANUFACTURE OF ORFF INSTRUMENTS

"Music is all we need in life. But life is not all we need for music."

Sergej Rahmanitov

Biljana Markovic - vocational educator
Anica Pavlovic - vocational educator, director
Preschool Institution "Lane", Aleksinac

Abstract: The paper discusses the ways in which we can manufacture Orff instruments while establishing the cooperation with parents. Pedagogical research in kindergartens aimed to ascertain if the set of Orff instruments is used and to what extent in the process of education of preschoolers. The main objection is often stated to be the deficiency of these instruments. Our endeavor aimed to show that with good cooperation with parents it is possible to manufacture Orff instruments made of natural materials as well as recycled materials.

Key words: a child, music, cooperation, a parent, instrument.

ИЗРАДА ОРФОВИХ ИНСТРУМЕНАТА

"Музика је довољна за живот. Али живот није довољан за музику."

Сергеј Рахмањинов

Биљана Марковић – струковни васпитач
Аница Павловић – струковни васпитач, директор
Установа за предшколско васпитање и образовање "Лане", Алексинац

Резиме: У раду ће бити речи о изради Орфових инструмената, уз сарадњу са родитељима. Педагошко истраживање у вртићу, које је имало за циљ да утврди, да ли се и у којој мери користи Орфов инструментариј, показало је да се врло мало користи у васпитно-образовном раду са децом, а као главни разлог наводи се недостатак инструмената. Наша активност, имала је за циљ да покаже, да је уз добру сарадњу са родитељима могуће направити Орфове инструменте и то од природног и отпадног материјала.

Кључне речи: дете, музика, сарадња, родитељ и инструмент.

GIFTED CHILDREN IN KINDERGARTEN

Dijana Brusin, Preschool educator
Preschool institution "Pava Sudarski", Novi Becej

Abstract: The modern society has the roots of its existence in talented individuals, therefore a need has emerged that talents are to be discovered, enlightened and educated

from their infant years during the preschool period. Every child can go through a process of creation, but if he/she really is gifted in Arts and artistic expressions, and if his/her gift is properly taken care of it shall evolve to something sublimely beautiful, universal, artistic and he/she shall become a painter, an architect or a sculptor. The paper will deliver some ways of discovering the talented and gifted in the preschool period and we will show some examples of their creativity in Arts. The aim of this work is to promote and affirm the role of a modern preschool institution in discovering and attending to the gifted and talented children.

Key words: Child, Preschool period, Kindergarten, Gift.

ДАРОВИТО ДЕТЕ У ВРТИЋУ

Дијана Брусин, предшколски васпитач
Предшколска установа "Пава Сударски" Нови Бечеј

Резиме: Савремено друштво егзистира на талентованим појединцима, те се указала потреба да се даровити откривају, васпитавају и образују од најранијег детињства, у предшколском периоду. Свако дете може да прође кроз процес стварања, али ако заиста има дар у ликовном изражавању и ако се дар на време почне неговати оно ће остварити оно истински уметничко и постати сликар, вајар или архитекта. У раду ће бити представљен начин откривања даровите деце у предшколском добу и презентација њихових ликовних радова. Циљ овог рада је промовисање и афирмација улоге савремене предшколске установе у препознавању и неговању знања и вештина код даровите деце.

Кључне речи: дете, предшколско доба, вртић, даровитост.

TOGETHER IN ADAPTATION

Jasmina Kukic, pedagogue
Preschool institution "Our Happiness", Kindergarten "Calimero", Subotica

Abstract: Adapting to the life in the nursery and separation from the family can bring great changes to a small child and can present a challenge for his development. Unprepared and not properly performed adaptation can leave negative lifelong consequences on a child. The preparation of parents to provide for the righteous support and their strengthening to prepare emotionally and organizationally for everything that is awaiting for them in this process, has turned to be a valuable investment. Confident and relaxed parents have a soothing influence over the child. He can overcome more quickly, easily, and painlessly the emerging crisis. In the preschool institution "Our Happiness", after a few years' of experimental approaches, the project "Together in Adaptation", was prepared last year for all the nursery groups. The results were positive. A satisfied parent and a satisfied educator - a satisfied child. The project acknowledges gradual affirmation of the new environment with their parents being actively involved. That means that children, during the first two weeks of they stay are

in the nursery together with their parents, for short intervals and in smaller groups with educators through adjusted games and activities they learn about the life in the nursery. Parents make the crucial components of successful adaptation. It is natural that a child should get accustomed to the new environment while being with his beloved ones. The atmosphere of supporting families cooperating with nursery staff provides the safest pebbled path through the world of social skills.

Key words: Child, Parent, Adaptation, Preparation, Cooperation.

ЗАЈЕДНО У АДАПТАЦИЈИ

Јасмина Кукић, педагог
ПУ „Наша Радост“, Вртић „Калимеро“, Суботица

Резиме: Адаптација на живот у јаслицама и одвајање од породице су велике промене за мало дете и представљају изазов за његов развој. Неприпремљена и неадекватно изведена адаптација може да остави трајне негативне последице на дете. Припрема родитеља да буду адекватна подршка свом дету и њихово оснаживање да се и сами емотивно и организационо припреме за све што их током тог процеса очекује, показало се као драгоцену улагање. Сигурам и опуштен родитељ позитивно утиче на дете. Оно брже, лакше и безболније превладава развојну кризу. У ПУ „Наша радост“, после више година експерименталног увођења, програм „Заједно у адаптацији“, прошле године је примењен у свим јасленим групама. Резултати су били позитивни. Задовољан родитељ, задовољна сетра – васпитач, задовољно дете. Програм подразумева постепено прихватање нове средине уз активно учествовање родитеља. То значи да деца током прве две недеље бораве у јаслицама заједно са својим родитељима, краће време, у мањим групама и уз сестре – васпитаче, кроз прилагођене игре и активности, упознају живот у јаслицама. Родитељ је кључ успешне адаптације. Природно је да дете нову средину упознаје уз присуство најблискије особе. Атмосфера сарадње породице и јаслица обезбеђује сигурније корачање кроз свет социјалних односа.

Кључне речи: дете, родитељ, адаптација, припрема, сарадња.

УВОД

Одавно постоји потреба да се родитељи и запослени у предшколској установи повежу у решавању проблема адаптације деце при поласку у јаслице или вртић. Да би се у реалном контексту пронашло оптимално решење проблема који се јављају при адаптацији деце осмишљен је програм под називом „Заједно у адаптацији“. Овај програм је први пут примењен у ПУ „Наша радост“ у Суботици, школске 2006/07. године у групи деце узраста од 2 - 3 године.

Под појмом адаптације се подразумева прилагођавање на промену. Промена коју доноси полазак у јаслице/вртић од детета захтева мобилисање личних капацитета како би оно одговорило изазовима

одвајања од породице. Од њега се очекује и да се прилагоди захтевима нове средине у којој важе правила колективног живота. То је веома значајан развојни период детета који у великој мери зависи од начина реаговања свих актера у процесу адаптације.

Психолошка истраживања потврђују да рана, неадекватно изведена сепарација оставља далекосежне последице на психички развој детета, утичући при томе, на изграђивање стила решавања свих будућих раздвајања у животу и начина реаговања у ситуацијама промене.

ПРОБЛЕМИ УЧЕСНИКА АДАПТАЦИЈЕ

Сви учесници у процесу адаптације: деца, родитељи, медицинске сестре и васпитачи, имају специфичне потешкоће у адаптационом периоду.

Дете раног узраста не разуме новонасталу ситуацију и нема могућности да утиче на њу. Оно, због неискуства и скромних вербалних капацитета, реагује емоционално и физиолошки. Нормалне реакције: плач, узнемиреност, преосетљивост, благи поремећаји сна, апетита и навика, могу бити појачани услед неприпремљености детета и неадекватно изведене сепарације. Дете доминантно осећа несигурност која, услед страха да ће бити остављено, може да кулминира у очајање и произведе анксиозност, агресивност, повлачење, раздражљивост, теже поремећаје навика, сна и апетита као и продужену адаптацију, што понекад захтева и неопходну интервенцију психотерапеута.

Родитељ своје дете свесно поверава непознатом професионалцу, знајући да ће већи део дана бити одвојен од њега. Зато му је веома битно да дете буде на сигурном, добро збринуто, са особом од поверења. Осећа стрепњу, несигурност, страх, бригу. Родитељ константно преиспитује своју одлуку и осећања, бавећи се, при томе и многим другим животним проблемима. Он се "бори" са економским проблемима (незапосленост, презапосленост) и социјалним (неразумевање послодавца, самохраност, распад проширене породице). Њега погађају и друге појаве (продужење радног века бака и дека, неинформисаност) и неки други лични проблеми. Родитељ покушава да се снађе у новој ситуацији и сагледа своју улогу у њој.

Медицинске сестре и васпитачи почињу да стрепе на почетку сваке школске године у септембру, јер се тада јављају проблеми адаптације. Стручно особље осећа појачану одговорност и бригу за своје штићенике и њихове родитеље. Плаши их како ће адаптација тећи и хоће ли успешно одговорити свим изазовима новонастале ситуације. Осим тога, напетост и бука услед упорног плача деце током тог периода, негативно утичу на њихово здравље, мотивацију, креативност и радну способност. Услед дуготрајног деловања стресогених фактора расту ризици од професионалног "сагоревања".

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА „ЗАЈЕДНО У АДАПТАЦИЈИ“

Програм "Заједно у адаптацији" је осмишљен са неколико циљева:

1. Олакшати период адаптације свим учесницима,
2. Очувати дечје ментално и физичко здравље,
3. Унапредити сарадњу породице и предшколске установе,
4. Успоставити партнерски однос између родитеља и медицинске сестре/васпитача,

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОГРАМА „ЗАЈЕДНО У АДАПТАЦИЈИ“

Основна карактеристика програма "Заједно у адаптацији" је доступност увођења новина за све актере процеса адаптације. Овај програм обухвата неколико специфичних активности:

- припрему свих учесника за период адаптације,
- развијање партнерства установе и родитеља,
- индивидуализацију приступа сваком детету и
- евалуацију.

Медицинске сестре и васпитачи са великом одговорношћу треба да уводе новине у све фазе адаптације деце и при томе помажу родитељима. Они треба да спроводе континуирано информисање родитеља, организују боравак деце и родитеља у установи у мањим групама у одређено краће време, постепено продужавају боравак деце у установи без присуства родитеља, одлажу промене навика док се дете не стабилизује у новој средини, постепено повећавају број деце која заједно бораве у групи.

Припрема деце у процесу адаптације подразумева њихово претходно упознавање са јаслицама/вртићем, дружење са вршњацима, стварање реалне представе о јаслицама/вртићу кроз игре, приче и разговоре о животу у њима, као и усклађивање ритма живота у породици и јаслицама/вртићу. Родитељи се припремају за овај процес путем информисања о јаслицама/вртићу кроз разговоре са медицинским сестрама и васпитачима, родитељске састанке, коришћењем штампаних информативних материјала, видео снимака, личних посета јаслицама/вртићу и др. Медицинске сестре и васпитачи се едукују у областима адаптације, комуникације и партнерског рада са родитељима, као и планирања организације заједничког боравка деце и родитеља у групи у почетном периоду.

Партнерство установе са родитељима подразумева: указивање и прихватање важности улоге родитеља, укључивање родитеља у живот групе, организовање родитељских састанака, разговора, предавања, радионица, припремање штампаног материјала за родитеље, анкетања

родитеља уз уважавање њихових предлога и сугестија, стварање атмосфере поверења, сарадње, отворености и континуиране комуникације.

Индивидуализација подразумева прилагођавање захтева и очекивања сваком детету према његовим капацитетима и потребама. Ово се односи на дужину боравка у установи, дужину потребне подршке родитеља, спремност за остајање на спавању, прихватање дневне рутине, укључивање у игре и активности групе, као и вођење протокола праћења дететових емоција и понашања током периода адаптације.

Евалуација се заснова на: непосредном посматрању деце у групи, примени протокола праћења детета, анализи видео снимака, размени и уважавању запажања сестре/васпитача, стручног сарадника и родитеља.

ЕФЕКТИ ПРИМЕНЕ ПРОГРАМА

Ефекти примене програма „Заједно у адаптацији“ у ПУ „Наша радост“ у Суботици, су веома позитивни. Код већине деце која су користила овај програм, је примећена краћа и лакша адаптација и развој самосталности, говора и социјализације. Поремећаји сна, апетита и навика, појава анксиозности, агресивности и других облика неприлагођеног понашања били су чешћи код деце која су прекидала континуитет боравка у установи због болести и сл. или су била ускраћена за родитељску подршку током првих дана, због њихове заузетости или става да поштовање поступности у захтевима и очекивањима од детета није неопходно. Најтежи моменти за децу, јутарњи растаок од родитеља и почетак остајања на спавању, у адекватно изведеној сепарацији, решени су у корист детета. Плач траје краће, не изражава очајање него тугу, а адаптациони период се завршава током две до четири недеље. Деца се уз родитеље осећају сигурније, са поверењем прихватају нову средину, особе и правила колективног живота.

Доминантне емоције родитеља, током и по завршетку адаптације су: стрепња, туга и недефинисано осећање, али и задовољство, понос, срећа и поверење. Највише им значи прилика да, боравећи у групи са дететом, могу да упознају сестру/васпитача и стекну поверење у њу, што резултира квалитетнијом сарадњом између породице и установе.

Медицинска сестра/васпитач овим програмом добија професионалну сатисфакцију и лично задовољство успехом адаптације, партнерским односом са родитељима и побољшаним условима рада током септембра месеца. То за собом повлачи веће залагање, квалитетније планирање и креативније осмишљавање живота у групи по принципу индивидуализације.

ЗАКЉУЧАК

Сигуран и самопоуздан родитељ, који разуме и подржава своје дете, има поверења у сестру/васпитача, без двоумљења и са радошћу прихвата активно учешће у првим данима живота детета у јаслицама/вртићу, је један од најзначајнијих актера успешне адаптације. Такав родитељ у партнерском односу са сестром/васпитачем обезбеђује детету успешну адаптацију и развој без негативних последица по његово психичко и физичко здравље.

Припрема свих учесника адаптације гаранција је за дететово самопоздање и сигурне кораке у откривању света и развоја сопствене улоге у креирању живота.

ЛИТЕРАТУРА

1. Цолић В, О адаптацији деце вртићу, Педагошка стварност, Нови Сад, 1999.
2. Краигер Гузина А, Сепарациона анксиозност и психолошка помоћ деци и родитељима, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Београд, 2006.
3. Радојковић Д, Париповић Ж, Родитељи као активни учесници у прилагођавању деце јаслицама, Педагошка стварност, Нови Сад. 2003.
4. Радојковић Д, Адаптација деце на јаслице, Педагошка стварност, Нови Сад, 2004.

CULTURE AND CONSUMMATION OF FOOD IN KINDERGARTENS

Marina Piukovic,
Preschool Institution "Our Happiness" Subotica
Kindergarten "Marija Petkovic"

Abstract: The way we culturally conduct ourselves during the meals is what comes from our homes, but upon a child's coming into a group he/she accepts some rules and therefore it is important to setup those rules properly from the start. It is good if a child had spent four years at Montessori kindergarten because in those four years he/she has time enough to adopt all skills and competences concerning the proper behavior and polishing it to perfection. A golden rule of Montessori's Approach and her pedagogy is: "Help me so I can do it myself". Adults should ponder over this profound statement for its deeper meaning. A child should be observed for a longer time and it must be acknowledged that only practice makes it possible for some skills to develop. If we interfere there we only hinder a child's way toward mastering that skill and in this way we undermine his way to independence. One good example of this natural improvement toward independence is when I think of how children tie their shoelaces. Adults interfere for so many times in this simple exercise because they have not got the

minutes to wait for the child to perform it slowly because he is on his way toward mastering it completely and then he/she starts crying because he/she was not given a chance to finish it all by himself/herself. In this way we have suppressed a child's natural will to grow independent and it is debatable whether it will ever appear again in such intensity. This same rule can be applied to food and eating habits. Children should be let alone to do as they wish but they have to respect some rules. During the breakfast and lunch, children have an opportunity to use kitchen utensils, to prob, pour, slice, chop, spread, stir and to be served independently in drinks, washing up and setting the table... While observing their older mates those three-year-olds and four-year-olds strive to achieve their level of competence. It is important that a preschool educator dines with them at the same table and to show a good example of "how" to achieve it and to spread awareness, culture, ways and rules in eating at a table in the kindergarten. Training them day by day in this manner makes it possible to achieve skills in a short period. So when a child lives and is brought up in such conditions many adults ask themselves "how" to achieve it. The answer is quite simple - by providing an opportunity, giving a chance and respecting some rules. Being conscientious in following those roles is to a great extent upon preschool educators to be concerned with. The rules that are in Montessori kindergartens are the same but all kindergartens are different in their aspects concerning the space as well as other trivial things that come with all kindergartens.

Key words: a child, culture, food, self-service, rule.

КУЛТУРА И КОНЗУМИРАЊА ХРАНЕ У ДЕЧИЈЕМ ВРТИЋУ

Марина Пиуковић,
ПУ "Наша радост" Суботица, вртић "Марија Петковић"

Резиме: Култура понашања за време оброка доноси се од куће, али долазећи у групу дете се прилагођава неким новим правилима и зато их је важно поставити од првог дана доласка детета. Добро је ако дете борави четири године у Монтесори вртићу, јер у том периоду је у могућности да усвоји све вештине и знања када је понашање и програм у питању, и довести их до савршенства. Златно начело у раду Марије Монтесори и њене педагогије је: "Помози ми да учиним сам!" Одрасли треба да се добро замисле у погледу значења ове реченице. Дете треба дуго посматрати и схватити да само вежбањем може остварити и постићи одређену вештину. Ако се уплићемо у ту вежбу уствари успоравамо дете у развијању одређених вештина и спретности и на тај начин развој дететове самосталности се не развија природно. Прави пример оваквог напредовања можемо наћи када помислим како се дете облачи или везује пертле. Колико пута се одрасали укључе у овај посао детета да би себи помогли, јер немају времена допустити детету које је много спорије јер је на путу савладавања одређене вештине, а дете се расплаче јер не дозвољавамо да то уради само. Тада смо угушили дететову вољу за радом на својој самосталности, а питање је када ће се она поново појавити у том интензитету. Ово правило је дубоко применљиво и када је исхрана у питању. Децу треба пуштати да раде сама све што могу и желе

али да поштују одређена правила. За време доручка и ручка деца имају прилику користити прибор за јело-грабити, набадати, сећи, мазати, мешати и самостално се послуживати, наливати напитке, прати суђе, поспремати прибор... Гледајући спретне старије вршњаке, трогодишњаци и четворогодишњаци теже да и они што прије постигну њихов ниво спретности. Врло је важно да и васпитач обедује заједно са децом за столом и својим примером показује “како” то ради, те тако шири културу, начин и правила у понашању за време јела у вртићу. Тренирајући из дана у дан до самосталности и спретности се брзо дође. Па када дете живи и расте у таквим условима пуно одраслих се запита „како“ се то постиже. Одговор је врло једноставан – пружањем прилике – шансе и поштовањем одређених правила. Доследно спровођење правила која се постављају, у великој мери зависи од самог васпитача. Правила понашања у Монтесори вртићима су иста, али се сваки вртић разликује у својим нијансама када је простор у питању, као и пуно других финеса које сваки вртић доноси са собом.

Кључне речи: дете, култура, јело, самопослуживање, правило.

SPEECH SKILLS IN COMMUNICATION

Ph.D. Danica Radunovic Stolic,

Vocational School for Education of Preschool Educators, Aleksinac

Abstract: The problem of speech communication can be observed from many relevant viewpoints and many different aspects and ways of analysis which exist in coexistent and compatible ground. Therefore, the nature of these observations can rely in: language, psychology, pedagogy, information technologies, and sociology upon examination and study. This announcement implies that all levels of communication should rise, and speech before all. That fact defines the necessity of lifelong learning and lifelong education of preschool educators.

Key words: communication, speech, way, vocational, preschool educator.

КОМУНИКАЦИОНЕ ГОВОРНЕ ВЕШТИНЕ

Проф. др Даница Радуновић Столић,
Висока школа за васпитаче струковних студија, Алексинац

Резиме: Проблем говорне комуникације може се расветлити са много релевантних становишта и различитих аспеката и начина анализирања који међусобно стоје у коегистентној и компатибилној равни. Дакле, то могу бити језичка, психолошка, педагошка, информатичка и социолошка разматрања и проучавања. Овим саопштењем се указује на потребу подизања нивоа свих облика комуникације, а пре свега говорне. Та чињеница дефинише потребу целоживотног учења и образовања васпитача.

Кључне речи: комуникација, говор, смер, струковни, васпитач.

SAFE AND CLEAN KINDERGARTEN

Teamwork members: Pedagogues, preschool educators, nurses Eight Pedagogical Units in the preschool institution "Our Happiness", Novi Sad

Abstract: The realization of the project Safe and Clean Kindergarten started in March 2009, in the Eight Education Unit of the preschool institution "Radosno Detinjstvo". There was a presentation of the project at the meeting of nursery school teachers and nurses. The project start after the cooperation between the Preschool Institution "Radosno Detinjstvo" from Novi Sad and Public Cleaning Service "Cistoca" also from Novi Sad. The aim of the project was systematic realization of ecologic activities and development of children's consciousness, and personal responsibility about environmental protection. Through realization of activities, children were educated and explained how to take care about environment, and how to select and throw deperdition. According to the suggested operational plan, many and various activities were realized in all of the ten kindergartens of the Eight Education Unit. It all happened between 15 April 2009 and 15 May 2009. Gains for children: development of ecological consciousness through new knowledge and experiences and application of them in everyday life. Gains for adult participants (nursery school teachers, nurses, associate experts, technical staff and parents): decrease in ecological consciousness about personal responsibility in protecting the environment and the feeling of pleasure about accomplished results. One of the difficulties was a short period of time for elaboration of this subject.

Key words: project, kindergarten, ekology, cleanliness, safety.

ЧИСТ И БЕЗБЕДАН ВРТИЋ

Тимски рад: педагози, васпитачи и медицинске сестре,
VIII Педагошке јединице предшколске установе "Радосно детињство"
Нови Сад

Резиме: Реализација пројекта започела је марта 2009. године у VIII Педагошкој јединици ПУ "Радосно детињство" Нови Сад, након успостављене сарадње са Националним центром за превенцију повреда и промоцију безбедности и ЈКП "Чистоћа" Нови Сад. Циљ Пројекта је био систематско реализовање еколошких активности и развијање свести, код деце и одраслих, о личној одговорности у заштити животне средине. Кроз реализацију активности деца су упозната са начином давања свог доприноса очувању животне средине и обучена за селектовање и одлагање отпада. Према предложеном оперативном плану реализоване су бројне и разноврсне активности у свих 10 вртића VIII педагошке јединице у периоду од 15.04 – 15.05.2009. године. Добити за децу: развијање еколошке свести кроз нова знања и искуства и примењивање научног у свакодневном животу. Добити за одрасле учеснике: подизање еколошке свести о личној одговорности у заштити животне средине, задовољство постигнутим резултатима. Уочена тешкоћа је био кратак временски период за разраду овакве теме.

Кључне речи: пројекат, вртић, екологија, чистоћа, безбедност.

PHILOSOPHY AS THE CHILD'S NEEDS

Program authors:

Preschool Educators: Vesna Nikolic, Snezana Pavlovic, Mira Iovic,
Danijela Maglov, Snezana Penic and specialized associate
(psychologist) Dejan Videnovic,
Preschool Institution in Curakica, kindergarten "Radosno Detinjstvo"

Abstract: During the last few years in a kindergarten „Radosno detinjstvo" we began to systematically work on the possibilities for the realization of children's current needs and developmental needs, but also on the ways in which an educator may cooperate in accordance with their own preferences and opportunities. Child's frequently asked questions, about the meaning of things, that begin with "Why?", demand from adults strings of thoughts that we could call philosophical. On the other hand, child as a philosopher express his or hers needs, asks questions and learns about the world that surrounds her or him. We noticed that the children's needs can be observed in the philosophical way too. Moreover, the children's questions, interests, and our efforts to give them right answer through conversation, activities and play-time activities, were of great importance to us. We divided philosophical topics into four categories: ontology, ethics, gnostology and aesthetics.

Key words: philosophy, child's needs, questions, cooperative games, creative expression.

ФИЛОЗОФИЈА КАО ПОТРЕБА ДЕТЕТА

Аутори програма:

васпитачи: Весна Николић, Снежана Павловић, Мира Ивовић,
Данијела Маглов, Снежана Пенић и
стручни сарадник (психолог) Дејан Виденовић,
ПУ Чукарица, вртић: „Радосно детињство”

Резиме: У току последњих неколико радних година у вртићу „Радосно детињство” почели смо да систематски радимо на могућностима за реализацију дечијих актуелних и развојних потреба, али и на начине на које васпитач може да им у складу са сопственим преференцијама и могућностима изађе у сусрет. Код деце честа питања о смислу које почињу са „Зашто?”, захтевају од одраслих промишљање које бисмо могли да назовемо и филозофским. Са друге стране, посао детета као филозофа је да искаже своје потребе, поставља питања и учи о свету који га окружује. Могли смо да приметимо да и дечије потребе могу бити посматране на филозофски начин. Притом су нам од великог значаја била дечија питања, интересовања и наша настојања да им кроз разговор, активности и игру покушамо да понудимо адекватан одговор. Филозофске теме поделили смо у четири категорије: онтологија, етика, гносеологија и естетика.

Кључне речи: филозофија, дечије потребе, питања, кооперативне игре, креативно изражавање.

FROM THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN EMPLOYEES - TO INTELLIGENT ORGANIZATIONS

M.A. Marija Boskov, Ljubica Lazarevic,
Preschol institution "Ljuba Stankovic", Beocin

Abstract: Successful organizations can lead us to developed industry. In order for a company to be successful a process of researching on human resources, their behavior and personality traits, has to be running at all moments. The behavior of the companies on the market has made the system be of two main parts: winners and losers. This is why a human being is of importance: their abilities to learn and develop and their abilities to assert themselves as the key figure in the development of Information Society. A way to Information Society rests on our knowledge of human beings, their developmental potentials and guidelines of individual development, with great emphasis being on the fact that human beings are the only resource that is resourceful endlessly and in whose development an organization, for these reasons, should always think of investing. Foreign companies which have asserted themselves on our market with high trained manager staff are setting a new paradigm: to accentuate only those qualities in us that can be further educated and enlightened all life long, and those are emotional and social skills. The research in the skills of hired employees and into the multiple intelligences they possess and use in the organization, is a set standard where

without these skills a modern business cannot function. Organizations strive no more for bare survival, but for growth. On account of the given answers, the public would be better able to define educational strategies and to set their attitudes toward the emotional intelligence and good intra-personal relationships in the organisation. Our life inside the company and society will generally be more purposeful, meaningful and the whole society will be more successful.

Key words: organization, emotional intelligence, lifelong learning.

ОД РАЗВОЈА ЕМОЦИОНАЛНЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ ЗАПОСЛЕНИХ - ДО ИНТЕЛИГЕНТНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Мр Марија Бошков, Љубица Лазаревић,
Предшколска установа "Љуба Станковић" Беочин

Резиме: Успешне организације нас воде до развијене привреде. Да би компанија била успешна мора спроводити процес истраживања људских ресурса, понашања и персоналне карактеристика запослених. Тржишно понашање организација увело је у систем само победнике и губитнике. Зато је човек тако важан: његове могућности да учи и развија се, његова способност да себе позиционира као централну фигуру у изградњи друштва знања. Пут до друштва знања почива на познавању човека, његових развојних потенцијала и законитости развоја индивидуе, са акцентом на чињеницу да је човек једини ресурс који је неисцрпан и у чији развој, из тих разлога, организација мора непрекидно да улаже. Стране компаније које су се позиционирале на нашем тржишту са високо обученим менаџерским кадром постављају нову парадигму: акцентирати оно у човеку које подразумева васпитање целог живота, а то су емоционалне и социјалне вештине. Истраживање којим вештинама запослени располажу и којим интелигенцијама се служе у организацији, представља стандард без којих је незамисливо пословање савремених организација. Организације се више не боре за опстанак, већ за развој. На основу добијених одговора шира друштвена заједница ће моћи да дефинише образовну стратегију и заузме став према емоционалној интелигенцији и добрим међуљудским односима у организацији. Живот у организацији и друштву уопште ће бити сврсисходнији, а организација и друштво успешније.

Кључне речи: организација, емоционална интелигенција, целоживотно учење.

1. ЕМОЦИОНАЛНА ПИСМЕНОСТ

1.1. Емоције

Реч „емоција“ има исти латински корен као и реч „мотив“ - „*motere*“, што значи покретати.

Емоције дају личну ноту свим нашим доживљајима. Оне су наше лично доживљавање предмета и појава спољног света, наш став према догађајима око нас и давање личне вредности нашим доживљајима. Снажне, нагле и бурне, али краткотрајне емоционалне реакције зову се афекти. Врста и јачина емоција зависе од ситуација које их изазивају, али

и од моменталног физичког и психичког стања субјекта који на ситуацију реагује. Зато различити људи на исту објективну ситуацију реагују различитим емоцијама.

Емоције су израз основних животних потреба човека, његове потребе да осигура опстанак, стекне сигурност, нађе подршку и заштиту и да оствари сам себе. *Голдстеин* каже да су емоције израз људске тежње за “актуелизацијом себе”. Психолог *Вотсон* (Watson J. B.) је експериментално утврдио да код новорођенчета постоје само три урођене емоције: страх, гнев и љубав. Према *Кошичек М. и Т.* основне емоције су: радост, жалост, срџба и страх. Сложеније емоције су, према истим ауторима, тзв. социјална и морална осећања: симпатија, емпатија, љубав и осећај друштвене одговорности, али и себичност, саможивост, асоцијалност и сл.

Емоције представљају особину човекове личности, јер у свом деловању обједињују физиолошки, психолошки и социјални аспект људске природе. Осећања или емоције зависе од ситуације у којој се налазимо, културолошког окружења и наслеђа, а условљене су начином на који смо научени да их обрађујемо.

Постоје различите предрасуде када је у питању емоција и мишљење. Наиме, предрасуда је да мишљење значи одсуство емоционалности и да су емоције одсуство мишљења. Емоције су често присутне када проводимо одређене акције које су, понекад, „неразумне“ и онда их прати неаргументована мисао. Овакву мисао можемо дефинисати као врсту размишљања када под принудом мисао заснивамо на погрешним опажањима. Да бисмо овакве реакције избегли, важно је да јасно препознајемо и негујемо мишљење засновано на објективним чињеницама, а не на субјективној процени. Рационално мишљење је оно што је промишљено, ефикасно и није самоосујеђујуће.

Емоције утичу на наше одлуке и на наше целокупно понашање, јер емоционални ставови у великој мери управљају нашим расуђивањем и логичким закључивањем. Да бисмо ефикасно мислили и неговали позитивне емоције потребно је да превазиђемо ограничења која често нису узрокована нашим способностима. Ова ограничења се готово увек односе на наше незнање како да то радимо. Када постанемо свесни ирационалног и несвесног, потребно је да направимо увид у сопствену узнемиреност, јер ћемо се брже супротставити негативној емоцији и бити ефикаснији. Прави начин је постављање питања: „Шта и како ја желим да радим?“, не базирајући се на то како то раде други. Могућности за развој су у нама самима. Усмеравањем на себе и сопствени развој повећавамо задовољство садржајима којима се бавимо.

Зашто је човек важан у организацији? Зато што су његове могућности да учи и развија се несагледиве. Од човекове способности да себе позиционира као централну фигуру у изградњи друштва знања зависи крајњи резултат наших тежњи, односно да ли ћемо тамо уопште стићи.

Друштво знања се заснива на познавању човека, његових развојних потенцијала и законитости његовог развоја, са акцентом на чињеницу да је човек једини ресурс који је неисцрпан и у чији развој, из тих разлога, организација мора непрекидно да улаже. Најзначајнија могућност и предуслов за развој личности је неговање и развој емоционалне интелигенције.

1.2. Емоционална интелигенција

Емоционална интелигенција је способност реалног препознавања сопствених осећања и осећања других људи, способност самомотивисања и управљања својим емоцијама у односима са другим људима.

Емоционална интелигенција (ЕИ) је релативно ново подручје у психологији. ЕИ се први пут појавила у научној литератури почетком деведесетих година XX века. Тврдња да коефицијент интелигенције (IQ) не можемо да променимо стицањем искуства и образовањем, окренула нас је ка другим могућностима и изучавању других врста интелигенција.

Пошто се емоционална интелигенција може учити и усавршавати, сваки човек преузима одговорност сопственог развоја и потраге за сопственим потенцијалима. Мотивација за целоживотно учење зависи од свести човека да одређене вештине може развијати и учити целог живота.

Аутори концепта ЕИ су Peter Salovey са свеучилишта Yale и John D. Mayer са свеучилишта New Hampshire. Они су дефинисали да је ЕИ скуп способности које би требало да допринесу тачнијој процени и изражавању емоција, као и процени туђих емоција и употреби емоција у мотивисању, планирању и постизању циљева у животу. ЕИ се односи на способност препознавања значења емоција и њихових веза, коришћења емоција као основе за разумевање и решавање проблема. Аутори овог концепта истичу да је важно разумети да емоционална интелигенција не искључује интелигенцију, него да је она спој једног и другог.

Данијел Големан (Daniel Goleman), предавач на америчком свеучилишту Harvard и дописник New York Timesa, тврди да су емоционално интелигентни људи, људи који познају своја осећања, њима успешно владају и разумеју осећања других. Емоционално интелигентни људи су у предности у свим доменима живота и рада човека. Големанов модел емоционалне интелигенције издваја неке делове теорије Saloveya и Mayera, а у књизи „Емоционална интелигенција“ он је проширио значење термина ван његово оригиналног значења, па је дефинисао ЕИ као:

1. познавање сопствених емоција,
2. управљање емоцијама,
3. самомотивисање,
4. препознавање емоција других људи,
5. сналажење у везама.

На тај начин Големан у свој модел ЕИ уводи оптимизам, мотивацију, свест, социјалне компетенције и специфичне социјалне и комуникацијске вештине. За разлику од модела Мауега и Saloveya који третира ЕИ као скуп менталних способности, модел Големана осим способности укључује и друге аспекте личности, мотивацијске факторе, вештину сналажења у интерперсоналним односима, различите социјалне вештине и сл. Големанов модел сматрамо корисним за разумевање чињенице колико су особине емоционално интелигентних људи важне у животу, како организацијском, тако и у личном. Његова адаптација укључује пет основних емоционалних и друштвених компетенција:

1. **Самосвест** је знање о томе шта осећамо у одређеном тренутку. На основу овог знања управљамо својим одлукама реално процењујући своје способности. Захваљујући самосвести поседујемо добро лоциран осећај самопоуздања.
2. **Самоконтрола** је способност управљања својим емоцијама у циљу њиховог усмеравања ка томе да нам олакшавају посао; одгађати задовољство како би се остварио циљ.
3. **Мотивација** – користити своје најдубље преференције како бисмо себе усмеравали и подстицали ка остваривању својих циљева. Захваљујући мотивацију ми преузимамо иницијативу и тежимо ка унапређењу истрајности у моментима када се суочимо с неуспесима.
4. **Емпатија** је способност осећаја шта други људи осећају. Емпатични људи су способни да посматрају из различитих перспектива, одликује их способност да негују личне односе и да своје деловање и мишљење усклађују с различитим људима.
5. **Друштвене вештине:** контролисање и познавање емоција омогућава нам да тачно процењујемо друштвене ситуације, ступамо у интеракције, служимо се овим вештинама у циљу уверавања и вођења, преговарања и предупређења конфликта у циљу постизања сарадње.

Без обзира на различитости у приступу концепту ЕИ, основна идеја наведених аутора је у основи иста:

- емоционални ум функционише другачије и релативно независно од способности које се везују уз традиционално схватање интелектуалних потенцијала;
- ЕИ је важна и специфична детерминанта успеха у многим подручјима живота.

2. Интелигентна организација

Због чега интелигентна организација, колективна интелигенција...? Доба у којем живимо омогућило нам је неограниченост приступа глобалном знању. Ми нисмо ограничени у комуницирању ни простором

ни временом. Дељење знања и искуства може нас зближити. Без интелигентне организације неће бити колективизма у смислу дружења на свим тачкама на којима појединци чине «ниски старт» у трци ка напредовању... били би напуштени, а напредовање би било узалудно.

Изолација појединца ради постизања «највишиг духовних нивоа» уз одсуство поделе искуства није пут ка суштини човековог бића. Удруживањем искуства, знања, умења и вештина чини да наш развојни интелектуални потенцијал буде употребљив и користан, а не довољан «сам по себи». Интелектуална организација користи интелектуални потенцијал сарадника у служби доброте: њен мото «радити сада и одмах» чини сваког од нас човеком који оправдава своје постојање. Услове за ово удруживање омогућавају интелигентне организације.

Истраживања истичу значај емоционалне димензије у савременом менаџменту. Све више се уважава и стимулише проактивна комуникација, истиче важност тимског учења и партиципирања запослених у послу и одлучивању. Акцент је на интеракцији.

Свака интеракција има емоционални подтекст. Ма шта радили, ми можемо да учинимо да се људи око нас осећају добро или лоше. Након интеракције с другом особом ми још дуго носимо у себи неко расположење, иако смо сусрет окончали.

Ове емоционалне трансакције сабирају се у емоционалну економију – у унутрашње нето добитке и нето губитке које доживимо у току дана у односима с људима. На крају дана, нето биланс размењених осећања значајно одређује у нашој процени да ли смо имали „добар“ или „лош“ дан.

Моћ механизма којим се осећања с једне особе преносе на другу манифестује се тако што ми можемо да у другима (и они у нама) покренемо сваку емоцију. Такве заразе су централне трансакције у емоционалној економији, у размени осећања која прати сваку нашу интеракцију с људима, без обзира на посао који радимо.

Начин на који чланови тима обрађују информације и доносе одлуке може да зависи од осећања која пролазе тимом. У организационом понашању значајно је да би сваки тим требало да обрати пажњу не само на оно што је изговорено, него и на заједничке емоције које испуњавају канцеларију. Људи који су у блиском односу – колеге на послу, пријатељи, чланови породице – под дејством су тананог магнетизма који их тера да мисле и осећају слично.

Тимови људи су основни интегративни облик организационе структуре и организационог учења у интелигентној организацији. Учење, као најважнија стратегијска активност дешава се у сваком радном процесу. Повезивањем структурних организационих сегмената и процеса, настаје интелигентна организација. У интелигентној организацији уважава се различитост појединаца и њихових вредносних система.

Менаџмент данас дефинишемо као процес у коме менаџери раде са и преко других људи, а у тај процес укључују и остале организационе ресурсе како би постигли организационе циљеве. Како менаџер делује у овом процесу? Делује кроз четири примарне процесне функције: планирање, организовање, контролу и остваривањем утицаја. Менаџер остварује утицај ако га разумеју и прихватају. Ове димензије се не односе само на рационални ниво човековог поимања посла и организације, већ се односе и на емоционалну компоненту.

3. ЗАКЉУЧЦИ

Човек је недељива целина: људи су исти по својој физичкој структури, али се разликују по интелекту и понашању. XXI век је век емоција. За разлику од коефицијента интелигенције који се незнатно мења након десете године живота, емоционална интелигенција се развија учењем из искуства. У зависности од тога у којој мери овладамо овим способностима, могућности да успемо и напредујемо су различите.

Транзициони процеси који се дешавају код нас и глобализација као светски тренд, постављају нове стандарде пословања. Стране компаније које су се позиционирале на нашем тржишту са високо обученим менаџерским кадром постављају нову парадигму: акцентирати оно у човеку што је васпитљиво целог живота, а то су емоционална интелигенција и вештине засноване на њој. Човек у организацији постаје (епо)центар дешавања.

Футурологија образовања има интердисциплинарни карактер. Васпитно-образовне институције би требало припремају децу и младе за врло широк спектар занимања и за различите области у којима ће развијати своју професионалну каријеру.

Потребно је предвиђати развој у свим тим областима, јер нам је задатак да образовање прилагодимо и младим људима пружили знања примењива у пракси. Сагледавање укупних друштвених односа у будућности није могуће без интердисциплинарног приступа.

ЛИТЕРАТУРА

- Адиџес, И., „Управљање променама: моћ узајамног поштовања и поверења у приватном и породичном животу, послу и друштву“
 Бојановић, Р, „Психологија међуљудских односа“, Научна књига, Београд, 1998.
- Covey., R. S., „Sedam navika uspešnih ljudi – Obnova etike karaktera“, Grmeč, Beograd, 1999.
- Drucker, P, „Menadžment za budućnost“, Grmeč – Privredni pregled, Beograd, 1995.

- Дунђеровић, Р, „Основи психологије менаџмента“, Факултет за менаџмент, Нови Сад, 2004.
- Големан, Д, „Емоционална интелигенција у послу“, Мозаик књига, Загреб, 2000.
- Големан, Д, „Емоционална интелигенција“, Геопоетика, Београд, 2005.
- Големан, Д, „Социјална интелигенција – нова наука о људским односима“, Геопоетика, Београд, 2007.
- Котер, Ц, „Вођење промене“, Желнид, Београд, 1998.
- Кошичек, Т. и М, „И ваше дијете је личност“, НИП „Панорама“, Загреб, 1965.
- Лич, Е, „Култура и комуникација“, Библиотека XX век, Бигз, Београд, 2002.
- Мандић, Т, „Комуникологија: психологија комуникације“, Слио, Београд, 2003.
- Ристић, Д, „Основи менаџмента“, Секонbooks, Нови Сад, 2009.
- Ристић, Д, „Управљање променама“, Секонbooks, Нови Сад, 2007.
- Рот, Н, „Општа психологија“, Завод за уџбенике и наставна средства Србије, Београд, 1973.
- Рот., Н., „Општа психологија“, Завод за издавање уџбеника и наставна средства» Београд, 2000.
- Тофлер, А, „Шок будућности“, Грмеч, Београд, 1997.
- Бошков, М, „Емпатија као фактор предупређења конфликта у организацији“, магистарски рад, Факултет за менаџмент, Нови Сад, 2008.

FAMILIARIZING NUMBERS THROUGH PLAY

Ljiljana Ristic and Aleksandra Lukovic,
 teachers/child-care workers of four-hour preparatory preschool groups
Institution: PU “Rakovica”, child-care center “Dusko Radovic”

Abstract: *Aims:* through-the movement play, words, graphical representation, tables, sculpturing, painting, constructors... familiarize children with the notion of numbers and some mathematical operations (addition, subtracting, association, grouping, number array).

Tasks: enhancing development of graphomotorical skills, enriching visual perception: number distinction; number recognition; recognizing numbers in fairy tales (“Snow white and the seven dwarfs”) and songs (“Ten angry pirates”); recognizing operations through fairy tales.

Methodology: all activities are realized through individual work, pair work, small groups, as well as whole groups

Results: in the course of a few months time, teachers/child-care workers have thought of a great number of didactical means, children games ("twister", "man don't get angry", "mathematical story", puzzles, a tree of numbers, a house of numbers...). The room and the halls are structured in a way to offer various concepts for children to choose from (various technics and materials made in individual and group work with children were seen: numbers collage, advertisement board with photographs of various activities, 'live numbers'...).

It is crucial to mention that parents were involved in the making process of means and activities with children (note that this is the work in four-hour preparatory preschool groups).

Conclusion: the forming of a notion of numbers is a long lasting process. We have shown only a part of the procedure of familiarizing children with numbers. Every child participated in all phases of work as much as he/she was willing to (depending on the inner motivation and individual abilities), and in that way he/she was gaining confidence and satisfaction about play and learning.

Key words: play, movement, notion of numbers, inner motivation, satisfaction about play.

ИГРОМ ДО БРОЈА

Љиљана Ристић и Александра Луковић,
васпитачи четворочасовних припремних предшколских група
ПУ „Раковица“, вртић „Душко Радовић“

Резиме: *Циљ:* кроз - игру покретом, речима, графичким представљањем, табелама, вајањем, сликањем, конструкторима... упознати децу са појмом броја и неким математичким операцијама (сабирање, одузимање, придруживање, груписање, бројевни низ).

Задаци: подстицање развоја графомоторичких способности, обогаћивање визуелне перцепције: разликовање бројева; препознавање бројева; уочавање бројева у бајкама ("Снежана и 7 патуљака") и песмама („10 љутих гусара“); уочавање операција кроз бајке.

Методологија: све активности су реализоване кроз индивидуални рад, рад у пару, малим групама, као и на нивоу целе групе.

Резултати: у току вишемесечног рада васпитачи су осмислили велики број дидактичких средстава, игара за децу ("твистер", "човече не љути се"; "Математичка прича", пазле, дрво бројева, кућа бројева...). Соба и холови су структурирани тако да нуде различите садржаје које су деца могла да изабере (виђене су разне технике и материјали настали у индивидуалном и групном раду са децом: колаж од бројева, огласни стуб са фотографијама разних активности, оживљени бројеви...).

Значајно је што су се родитељи укључили у израду средстава и активности са децом (напомињемо да је у питању рад у четворочасовним припремним предшколским групама).

Закључак: формирање појма броја је динамичан процес. Приказан је само део поступака за упознавање деце са бројевима. Свако дете је учествовало у свим фазама рада онолико колико је желело (у зависности од унутрашње мотивације и индивидуалних способности), а тиме је стицало сигурност и задовољство у игри и учењу.

Кључне речи: игра, покрет, појам броја, унутрашња мотивација, задовољство у игри.

НОВИ ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ – реалност образовања или стварност тржишта / *New educational profiles – reality of education or actuality of market*

CILJ LISABONSKOG SPORAZUMA I BOLONJSKI PROCES - PITANJE OBRAZOVANJA PRILIKOM INTEGRACIJA U EVROPSKU UNIJU

Prof. dr Metod Černetič,
Univerzitet u Mariboru
Fakultet organizacionih nauka, Kranj, Slovenija

Rezime: Ciljevi i strategija lisabonskog sporazuma (2000. god.) nude nam odgovore na pitanje kako duh EU može postati takmičarski, u širem značenju, a da zadrži evropski način življenja; To podrazumeva ravnotežu između ekonomskih, socijalnih i ekoloških (okoliš) ciljeva. Znanje je glavni cilj razvoja. Ovde pronalazimo razlog zašto mnoge evropske države (Slovenija takođe) snažno podržavaju izgradnju društva znanja koje je započeto Lisabonskim sporazumom i Bolonjskim procesom. Prvi uslov za održivi razvoj društva i brige prema okolišu je ekonomski rast. Uspešno ostvarenje obrazovnih zadataka u velikoj meri zavisi od uspešnosti saradnje svih ukrućenih strana. Obrazovne institucije imaju za cilj, između ostalog, da unaprede kvalitet i postave standarde u obrazovanju. One čine važnu kariku u sistemu obrazovanja. Postoji, pored ovoga, jasna potreba koordinacije sa zainteresovanim ekološkim organizacijama što čini važnu ulogu u ostvarenju uspeha. U martu 2005. god. Evropski Savet u svojim rezolucijama naglasio je da razvoj i zaposlenje su dva najbitnija elementa lisabonske strategije. Takođe je naglašeno da lisabonski proces mora da bude osnovan na jednakim i pravednim pristupima kod sve tri oblasti strategije - ekonomske, socijalne i ekološke. Za glavne ciljeve za ostvarenje lisabonskih ciljeva, Evropski Savet je odredio:

- Investiranje u znanje i inovacije kao i stvaranje privlačnog poslovnog okruženja.

- Stvaranje većeg broja i boljih radnih mesta i zadržavanje socijalne kohezije u isto vreme.
- Naglasak na protočnom radnom tržištu.

Ovaj rad se odnosi na obrazovne institucije, njihovi zadaci su definisani posmatrajući ih kroz organizacione ciljeve koji treba da se ostvare, koordinišu, izmere i stimulišu. Zatim, bavimo se pravilima i strategijom razvoja tih institucija. Mi smo izneli hipoteze da su zadaci obrazovanja proistekli iz ljudske potrebe za obrazovanjem i to je razlog što mnoge organizacije nastoje zadovoljiti te potrebe. U preostalim hipotezama, naglašeno je da su zadaci svih uključenih i unutrašnji i spoljašnji, ekonomsko-socijalni (politički) i psihološki. Verujemo da pojedinci, organizacije i država imaju zajednične zadatke ali ne mogu sve da podele. Uspješnost u zadovoljavanju ovih obrazovnih potreba zavisi od obostrane saradnje svih zainteresovanih strana. Obrazovni sistem je otvoreni sistem gde se promene dešavaju na više nivoa (institucijama, društvu, kulturi, okolini i okolišu) i na nivou spoljašnje reforme obrazovanja.

Ključne reči: ciljevi Lisabonskog sporazuma, Bolonjski proces, obrazovne potrebe, socijalna kohezija.

LISBONA'S GOALS AND BOLONIAN PROCESS-ISSUE OF EDUCATION IN EU INTEGRATION

Ph.D. Metod Cernetic,

University Of Maribor, Faculty Of Organisational Sciences, Kranj, Slovenia

Abstract: Lisbon's goals and strategy (2000) gives us the answers to the question how EU can be competitive in long term and at the same time preserve European model of life; that means a balance between economical, social and environmental goals. Knowledge is the focal point of development. That is why many European states (and Slovenia too) strongly supports the idea of construction of knowledge society which started with Lisbon's goals and Bologna process. The first condition for maintenance of social sustainability and kindness towards an environment is economical growth. The successful achievement of educational objectives depends largely on the successfulness of co-ordination among all parties concerned. The educational organizations have an objective among others to improve the quality and standard of education. They play an important role in the system of education. There is by all means an explicit need of co-ordination with the interested organizations from the environment which is an important element of their success. In the March 2005 the European council in its resolutions has emphasised that growth and employment are two of the most important goals of Lisbon strategy. At the same time it has stressed out that Lisbon process still has to be based upon on equal proceedings of all three aspects of the strategy – economical, social and environmental. For priority goals for realization of Lisbon goals European council has marked:

- investment in knowledge and innovations and making of attractive business environment
- making of more and better working places and preservation of social cohesion at the same time
- emphasis on flexibility of labour market

In this paper we will deal with educational organizations, their objectives will be defined from the point of view of their organizational aims which need to be attainable, coordinated, measurable and stimulating. Further, we will deal with policy and strategy of development of the organization. We will hypothesise that the objectives of education are derived from the human need for education and that is the reason why organizations are set up to satisfy this need. A further hypothesis will be that the objectives of all participants are both, internal and external, economic- social (political) and psychological. We believe that individuals, organizations and state have many of these objectives in common but some of them, however, are not shared. The successfulness in satisfying the educational needs depends on the mutual co-ordination of all interested parties. The educational system is an open system where the changes happen on various levels, organizational, social, cultural, environmental, and on the level of external reform of education.

Key words: Lisbon goals, Bologna process, educational needs, social cohesion.

WINTER SPORTS ACTIVITIES AND OTHER ACTIVITIES FOR PRESCHOOLERS

Blanka Temunovic Djuric and Ph.D. Veselin Buncic,
Higher School of Vocational Studies for Preschool Educators, Subotica

Abstract: Children enjoy in winter sports and activities, alone and spontaneously. The role of a trainer and of preschool educator is to teach them new techniques in skiing, sleighing, skating etc. which help stimulate a child's correct development and growth, as well as the introduction into the winter sports. A distinctive approach to Methodology of Sports Training for children is imperative for contemporary methodologies of sports training, considering the uniqueness of each of us.

Key words: winter sports, individual work, class length.

ЗИМСКЕ СПОРТСКЕ И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ

Бланка Темуновић Ђурић и др Веселин Бунчић,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача Суботица

Резиме: Деца уживају у зимским спортовима и активностима, сама и спонтано. Улога тренера и васпитача је да их научи новим техникама скијања, санкања, клизања и сл., што помаже стимулацији правилног дечјег раста, као и увођењу у зимске спортове. Индивидуални приступ у методици обучавања детета спортским садржајима је императив савремене методике спортског тренинга, с обзиром на специфичност сваке људске јединке.

Кључне речи: зимски спортови, индивидуални рад, трајање часа.

A NEW EDUCATIONAL PROFILE – THE VOCATIONAL DESIGNER

Ph.D. Slavoljub Hilcenko,
The Advanced Vocational School for Education of Nursery Teachers -
Subotica

Abstract: Vocational schools of Serbia are struggling hard in the battle for each student and it is just a part of heartless and fierce market competition. The lack of professional, competent personnel and the first accrediting wave are successfully overdone and so did the Advanced Vocational School in Subotica. In order to gain a far better position in the severe competition, we see our survival and future in creating new educational profiles. Such an orientation is the consequence of the real needs of the (European) market. For example: according to the European health standards there is a deficit of nurses in Serbia and it is estimated to 30 %. In consideration of that fact in 2010/2011 academic school year we are introducing a new educational profile the vocational sports coach, and the vocational designer and nurse will follow ... Let us have a close up of the one of them ... Graphic design is nowadays, thanks to the expansion of mass media - the criterion of the modern society, has gained the crucial and irreplaceable role in creative shaping of messages. The Study Programme for vocational designers is made meaningful on the grounds of modern media aspirations. An array of examples of skilled, excellent graphic designer I shall illustrate this above all creative and interesting profession.

Key words: vocational designer, modern mass media, creativity, prospects of finding employment, well-paid job.

НОВИ ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ – СТРУКОВНИ ДИЗАЈНЕР

Др Славољуб Хилченко,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача – Суботица

Резиме: У немилосрдној тржишној утакмици и борби за сваког студента нашле су се и струковне школе Србије. Мањак стручног кадра и први акредитациони талас су пребродиле све школе, па и струковна школа у Суботици. Ради што бољег позиционирања у све оштријој конкуренцији свој опстанак и будућност видимо кроз отварање нових образовних профила. Овакво опредељење је проистекло из сагледавања реалних потреба тржишта. Тако нпр. према европским здравственим стандардима у Србији недостаје око 30% медицинских сестара... У том погледу од наредне студијске (2010/11.) године уводимо нови образовни профил, струковног спортског тренера, а уследиће струковни дизајнер и струковни медицински радник... Представимо ближе један од њих... Графички дизајн је данас захваљујући експанзији мас медија - мерило модерног друштва, добио пресудну и незамењиву улогу у креативном обликовању порука. Студијски програм Струковни дизајнер осмишљен је на темелима савремених медијских стремљења. На низу примера врских графичких дизајнера илустроваћемо ово надасве креативно и занимљиво занимање.

Кључне речи: струковни дизајнер, савремени медији, креативност, перспектива у запошљавању, одлично плаћен посао.

SPECIALIZED EDUCATION - HOW STUDENTS SEE IT

Predrag Prtljaga,
Higher Vocational School for Preschool Educators
"Mihailo Palov" - Vrsac city

Abstract: The end of academic year 2009/2010 represents, in some ways, the moment when so many students who were first to enroll would bring their studies to an end. This paper will analyze and explain some students' polls conducted in the present academic year as well as in the previous years. Has it been achieved what has been expected, has it been covered that it has been planned, have there been any essential changes or rather none essentially, these are some of the issues addressed to students of the final third year. In the previous years there have been many research papers published advocating advantages and disadvantages of the newly established system in higher education. Comparing the contents of students' polls with the conclusions emerging from published research papers the author of this paper is searching for the answer; what kind of higher education do we really need? The conclusion of the paper is one of many views that one can take of the present-day state of education and the future of vocational schools, the more so where the author is employed as an educator of skills and performances.

Key words: Higher education, specialized studies, students.

СТРУКОВНО ОБРАЗОВАЊЕ – КАКО ГА ВИДЕ СТУДЕНТИ

Предраг Пртљага,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача
„Михаило Палов“ – Вршац

Резиме: Завршетак школске 2009/2010. представља уједно и тренутак у којем ће своје студирање приводити крају редовни студенти прве генерације струковних студија. У раду ће бити анализирани и образложени анкете студената спроведене у текућој и у претходним годинама. Да ли је очекивано постигнуто, а планирано реализовано, да ли су се заиста догодиле суштинске промене или не, покушали су да одговоре студенти треће, завршне године високе школе струковних студија за образовање васпитача. Претходних година објављени су многи радови за и против новог система високошколског образовања. Компарацијом садржаја и закључака радова и студентских одговора аутор трага за одговором; какво нам је високошколско образовање заиста потребно? Закључак рада је само један од могућих погледа на тренутно стање и перспективе струковних студија, посебно на матичној школи у којој је аутор ангажован као наставник вештина.

Кључне речи: високошколско образовање, струковне студије, студенти.

Ако је средином јуна 1999. године у Србији било ко размишљао о неком граду у Италији, онда је то могао бити само злогласни Авијано, из кога су неуморно 78 дана полетали авиони натоварени бомбама намењеним Србији. Тачније, 10. јуна окончан је „Милосрдни анђео“, у режији НАТО снага које обухватају готово читаву уједињену Европу (Грчка је једина одбила учешће из политичких разлога). Данашњи студенти памте ту годину по чињеници да је школска година кратко трајала, не претерано свесни чињенице шта се заиста одиграло над њиховим главама.

Тада деца, а данас студенти, нису најчешће свесни ни чињенице да се 19. јуна исте године ЕУ потписујући Болоњску декларацију још једном „поиграла“ њиховим главама. Последице бомбардовања Србије и данас су присутне, а какве су последице „Болоње“ данас, и какве би могле бити „сутра“ размотрићемо у овом раду, на основу већ написаног, као и резултата добијених анкетањем студената.

На Берлинском коминикеу 2003. године, Србија је прихватила Болоњску декларацију, а крајем лета 2005. је имплементирала у Закон о високом образовању. Овом Закону претходио је Закон о универзитету из 2002. године сменивши Закон из маја 1998. који је „разрађен статутима, правилницима и пословницима са којим је настао прогон професора у мрачном периоду универзитета, као наговештај рата противу света“ (Спасић 1999).

Овај аутор дефинише пет узрока:

У1: Универзитет у идеолошком омотачу

У2: Индустрија (привреда) у идеолошком омотачу

У3: Природна, али поремећена корелација између универзитета и привреде

У4: Постојећи Закон о универзитету

У5: Недемократско друштво без аутономије универзитета

Пет симптома:

С1: Политизовано образовање са сталним трендом пада критеријума

С2: Политизовано пословање са политичким одлучивањем ради обезбеђења социјалног мира

С3: Формална сарадња без обостраног развоја у обостраним интересима и интересу друштва

С4: Поремећени радни услови и међуљудски односи, страхови на универзитету услед политичких застрашивања

С5: Затвореност универзитета бескорисног за развој друштва, незаинтересованост и бесперспективност студената и професора

Пет последица:

П1: Послушни, индоктринирани и некреативни/неинвентивни експерти, уметници, књижевници

П2: Неинвентивни и немотивисани носиоци развоја у пословању без економских и технолошких критеријума

П3: Заостајање универзитета и некомпетентност индустрије на међународном тржишту

П4: Постављени декани као директори факултета и сопственици људских судбина у партијском терору, некомпетентно и неквалитетно одлучивање по групама, избори на функције без потврде колектива

П5: Морално и економско растројство универзитета и друштва.

Погледом на узроке, симптоме и последице дефинисане током 1999. године може нам се учинити да се ни данас много тога није променило, али субјективно мишљење аутора односиће се у закључку овог рада пре свега на однос студената према неким од наведених ставова.

Како су аутори оцењивали нови Закон о високошколском образовању и текуће и предстојеће промене средином прве деценије овог века размотрићемо наводећи само неке закључке одабраних аутора.

„Како објаснити онако жестоку критику Закона о универзитету из 1998. и веома широку медијску подршку? Острашћена критика је била мотивисана жељом да се освоји власт у држави а самим тим и у образовању. Ту је Закон о универзитету средство напада на, а не у жељи да се унапреди квалитет високог образовања, да се модернизује и демократизује. Други мотив је био у намери да се стање на универзитету конзервира и сачува од било каквих промена. А нема бољег начина од правног одвајања универзитета од државе.“ (Аврамовић 2006: 118). У даљем тексту и закључцима наведени аутор критикује „велики степен политичке пристрасности“ и увођење у „дужност политички подобних“. Материјални положај запослених у образовању је поправљен, али на основу „иностраних донација и кредита“; на увођењу Европског образовања су по овом аутору радили „легални државни органи и нелегитимне невладине организације“. Такође, увођењем приватних (домаћих и страних) високошколских институција образовање постаје „бизнис“, а „растућа друштвена неједнакост се рефлектује и у образовању“.

Мишљење да је „реформа образовања у условима друштвене транзиције подређена циљевима ових промена“ (Ивановић 2006: 201), касније бива јасно дефинисано као пут ка либералном капитализму, при чему образовање служи као подршка овом процесу. Прецизније, практична корист и примена су главни ослоњци стицања знања, насупрот ранијим циљевима најједноставније дефинисаним као: „целовити развој личности“, који у основи садржи много шири опсег вредности (духовне, културне, физичке ...). Као главна критика неаутентичности реформе образовања наводи се констатација да је она „осмишљена ван и независно од интересовања наше држави или науке“ (Трнавац 2004: 403).

Као остале замерке истичу се још:

- продужено трајање студија за једну школску годину подразумева да ће оно, самим тим, постати скупле и сложеније;
- студирање је, под одређеним условима, омогућено и кандидатима са трогодишњим средњим образовање који немају адекватна стручна знања и потребну оспособљеност за успешно студирање;
- студијски програми се прилагођавају и усмеравају на садржаје практичног карактера, а смањује се удео теоријске наставе;
- настанак и убрзани развој приватних високошколских установа уводи тржишну утакмицу у којој и предавачи и студенти постају „роба“, а исход студија „производ“, при чему уложена средства нису гаранција постигнутог квалитета научних, стручних, теоријских у практичних знања.

Поврх свега, може се закључити и да је тржишном оријентацијом високошколских установа, као и продуженим периодом студирања угрожено једно од основних права – право на образовање, чиме је сиромашнији део становништва директно погођен.

Са дистанце од десет, односно, пет година у односу на критике изречене на поменуте законе стиче се утисак да се ништа заправо није ни догодило. Да су којим случајем (грешком) критике замениле своја места у тексту, то се готово не би ни приметило. Чињеница је да су издвојене критике у великој мери политички „обојене“, али то само указује и потврђује чињеницу да је образовање постало политичко, а не академско питање. Треба свакако поменути и податак да је тренутно у току расправа о предлогу измена и допуна Закона о високом образовању који ће по свему судећи разрешити неке дилеме, али је врло могуће да ће наментнути и неке потпуно нове. Међутим, након три године од акредитације високих струковних школа могуће је извести и прве релевантне закључке из праксе.

Обавеза високошколских установа је да се периодично врши самоевалуација, тачније вредновање педагошког рада наставника, сарадника и ненаставног особља. У школској 2007/2008. први пут је спроведена наведена евалуација. Реализацију и обраду података је спровео сарадник у настави психологије на високој школи струковних студија Адријан Божин. Ово је уједно била и прва година коју су студенти уписали и похађали по новом закону. У вредновању су учествовали и студенти II године студија по старом програму, којих је било 27 (29%) у укупном узорку од 93 анкетираних.

Први занимљив податак је Структура узорка према просечној оцени током досадашњих студија:

Табела 1. Структура узорка према просечној оцени

Просечна оцена	Фреквенце	%
6,00-6,50	1	,1
6,51-7,50	8	,8
7,51-8,50	43	46,2
8,51-9,50	18	19,4
9,51-10,00	4	4,3
Недостаје	19	20,4
Укупно	93	100

Тачније, 19 студената још нема ни један положен испит (вредновање обављено дана 24.06.2008. године, дакле, при крају јунског испитног рока). Дакле, проценат од 20,4% се односи на укупан узорак. Ако одавде изузмемо 27 студената са II године, долази се до податка који говори да око 28% студената прве године нема ни један положен испит (од укупно 12 предмета, 5 је одслушано у првом семестру и било их је могуће полагасти већ у јануарском року текуће ш.г.). Комплетном анализом података се нећемо бавити, али ћемо навести да су оцењивани следећи аспекти педагошког рада наставника:

Јасноћа излагања

Прегледност излагања

Излагање одговарајућим темпом

Придржавање договорених термина

Подстицање укључивања студената у наставу

Давање корисних информација

Давање одговора на студентска питања

Објективност оцењивања

Најнижу оцену колектив је добио за *излагање одговарајућим темпом* (4,31), а највишу за *објективност у оцењивању* (4,5), док је укупна оцена колектива 4,43. Тада анкетирани студенти су у великој мери захваљујући олакшицама приликом уписа у наредне године данас студенти III године (2007. године уписано 90 на прву годину, а 2009. на III годину студија преко 70).

Међутим, заостали испити и неиспуњене обавезе у претходном периоду школовања на крају треће године дају слику у којој ће само 10-15% уписаних студената бити у стању да у предвиђеном року, или са малим закашњењем заврши своје школовање на одговарајућем нивоу. Тако је веома мали број студената учествовало у анкети предвиђеној за израду овога рада, а у потрази за одговорима да ли је очекивано постигнуто, планирано реализовано, како су доживели своје школовање...

На питање **Одлуку да упишем ову школу донела-о сам...** 14 студената је заокружило одговор *са потпуно јасном жељом да будем васпитач*, 2 студента - *по препоруци или позиву друга, другарице*, и 1 - *на другим факултетима и стр. школама није било више места*. Студенти су очекивали да ће студирање **бити много теже: у складу са очекивањима: лакше и лагодније** у односу 5:7:5. Очекивање да ће у току школовања бити **више теоријских знања, а мање праксе** нема ни један одговор, да су теоријска и практична сазнања усклађена слаже се 12 студената, а 5 је очекивало доминацију праксе над теоријом. Очекивање да ће **више времена проводити у учионици, а мање у самосталном раду** имало је 4 студента, обрнуту ситуацију је очекивало 6 студента, а 7 сматра да је овај однос у складу са њиховим очекивањима. Студенти су у великој мери сагласни да су **свеукупно стечена знања добро усклађена** (11), *обимна, али корисна* (4) и *недовољна и неусклађена са занимањем за које ме оспособљавају* (2). Десет студената **сматра да је оспособљено да по завршетку школовања настави даље школовање**, а 14 да *почне да ради у струци*. **Након трогодишњег школовања** девет студената *планира да настави специјалистичке студије*, четири да *упише учитељски или сличан факултет*, а исти број (4) *не планира да настави школовање*. Такође, након школовања 15 студената очекује да ради посао у струци, 5 било какав посао, а само један студент не планира да тражи запослење. Најчешћи проблем са којим се сусрећу студенти је недостатак новца, посебно студентима који су настањени ван места студирања.

ЗАКЉУЧАК

Теоретичари и активни учесници у процесу високошколског образовања никако се не слажу у томе да ли су болоњске промене оправдане, потребне и реално примењиве. Са друге стране, студенти „уклопљени“ у ове промене суочавају се са проблемима, које су објективно гледано пратиле и све раније системе високошколског образовања. На основу спроведене анкете могуће је закључити следеће: студенти су са јасном идејом уписали управо наведени студијски профил, а при крају школовања највећи број их се осећа способним да започне посао у струци, односно настави школовање. Висока цена школовања, што је једна од замерки критичара „Болоње“, а у великој мери оптерећује студентску популацију је уједно и последица свеприсутне тржишне

оријентације не само високошколских установа, већ читавог друштва. Како ће заиста нови закон утицати на привреду и укупан развој друштва још увек је рано говорити. Међутим, на основу изложених података стиче се утисак да студенти тренутно нису претерано „погођени“ променама, а да је високо ступњено образовање на добром путу да постигне склад између захтева друштва и могућности студената.

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамовић, З. (2006): *Какав је однос између политичких промена и промена у образовању*, Зборник радова са научног скупа Основна полазишта реформе образовања у Србији, САО: Београд: 113-124.
- Ђурић, И., Живковић, Д. (2007). *Актуелни проблеми управљања развојем високостручних кадрова у Србији у Зборнику радова Мајска конференција о стратегијском менаџменту*, Технички факултет, Бор, 91-103
- Ивановић, С. (2006): *Друштвена транзиција и реформа образовања*, Зборник радова са научног скупа Основна полазишта реформе образовања у Србији, САО: Београд: 201-216 .
- Спасић, Ж. (1999): *Разарање и препород универзитета*, Република, 221/1999, Београд.
- Трнавац, Н. (2004): *Хронолошки преглед иностраних утицаја на школску педагогију у Србији*, Настава и васпитање, 4-5/2004, Београд.

KONTINUIRAN RAZVOJ INFORMATIČKOG DRUŠTVA POSTAJE IZAZOV ZA OBRAZOVANJE I VASPITANJE

Doc. dr Wojciech Walat,
Univerzitet u Rezovu, Poljska

Rezime: informatičko društvo diktira smer razvoja i primenu novih tehničkih dostignuća koja podržavaju (menjaju) sam proces komunikacije. Proces obrazovanja i vaspitanja mora da uhvati korak s didaktičkim i obrazovnim medijima, obuhvatajući ista kao kulturu današnjice i kao nastavna sredstva.

Ključne reči: obrazovni mediji, informatičko društvo.

HOW EDUCATION IS CHALLENGED BY A DEVELOPING INFORMATION SOCIETY

Doc. Ph.D. Wojciech Walat,
University of Rzeszow, Poland

Abstract: The information society forces creation and application of new technologies supporting (changing) the process of communication. Education is to meet the challenge of incorporating didactic and educational media at the level of both equipment and culture.

Key words: media education, society information.

1. MEDIA IN EDUCATION

Media constitute an important link between man and culture as tools used for communication. They go between man and everything that is beyond his direct vision and experience.

Unprecedented development of electronics and information technology has led to emergence of information and communication technologies (ICT) which today are fundamental in the process of communication and social information. They have become basic tools of learning and intellectual work. They have also taken possession of people's spare time, in general – they have changed living and working environment. In this respect, they have various functions: providing access to information valuable in terms of education and science; stimulating development of individuals; axiologically, they promote systems of general-humanistic values as well as anti-values; shaping and developing of beliefs and attitudes manifested in people's behaviour and conduct. By shaping the system of anti-values, they can cause negative educational results, pull into criminal activity, shape aggressive behaviours, promote indifference, steal free time and even lead to loss of health.

Numerous studies concerning the abovementioned problems take note of the special role of the media in creating a so-called simulated culture – virtual reality (Z. Melosik 1995). According to the theory of simulation, media help in presenting objective reality, both physical and social. They reduce the range of information and lead to a subjective presentation, they often create media reality (television, radio, press) and even virtual reality (PC, Internet). This phenomenon is particularly dangerous for children and youth, who bring dangerous elements of media reality (and/or virtual reality) into objective reality. Also as far as designing of educational systems is concerned, these aspects cannot be omitted.

Due to the mentioned tendencies, a sense of global consciousness is being created, which has a common and private dimension – as suggested by D. de Kerckhove (1996). That author lists three features of globalisation. They are:

- 1) transparency – which means immediate distribution of information, access via media to any selected place on the Earth;
- 2) immediateness – direct access and reaction as well as elimination of the adaptation period;
- 3) “intelligent” environment.

Irrespective of the threats, and even parallel to them, educational opportunities are seen in:

- 1) huge increase of the programme offer calculated to satisfy various groups of recipients as a result of the competition in gaining viewers and individualisation of receipt;
- 2) possibilities of realisation of broadly understood education, particularly in the aspect of institutional (school) education, parallel and continual (extramural) education, as well as the global issue, including axiological education – oriented at such values as: freedom, democracy, tolerance, understanding of other cultures, ecology, etc.;
- 3) **possibilities of mass media in micro scale** (regional television, radio and press) in social and regional activation and education for self-governing;
- 4) **increase of the level of education**, which allows to expect optimistically that a mass media recipient would be closer to the theory of use and benefit than behavioural theories, therefore he would be more oriented to selection of higher quality content and its active receipt; support must come from the party of the media and school which should carry out well-considered media education.

Individualisation of receipt is accompanied by the increase of possibilities of contacting a broadcaster. Greater creative possibilities come out for a recipient, related to processing ready texts as well as creating new ones by means of using video and computer. A separate, broad and very important problem is receipt of hypermedia, interactive by their nature, as well as using them in creative function – in creating and processing information, in expressing the same concepts by means of different codes (J. Gajda 2003, p. 66).

Due to the media a **global information society** is being created, in which people should be able to select and process information. Inability to use information is contemporary illiteracy. For today multimedia contribute to the fact that skills in writing and understanding what you read are insufficient (see B. Siemieniecki 2007).

Media education, particularly in the scope of multimedia, should encompass training of teachers and students in selective and active receipt as well as creative use of multimedia, which entails designing of new curricula promoted by media in micro and macro scale.

Educational requirements have been enforced by the information society. Therefore the following points are essential:

- ✓ increase of independence and individualism in the scope of work and organisation of production;
- ✓ internationalisation of trade;
- ✓ development of the world of science and technology.

As a result of those changes, education must be focused on general culture. In the flow of information carried by mass media and hypermedia, anyone will be forced to understand complex and unpredictable situations and to interpret large amount of information, very often non-systematised. The task of school should be teaching how to perceive the meaning of the world, understand

functioning and helping to find an individual way of life based on the awareness of the European citizenship. A fundamental task of education is to provide support for individuals in shaping their character, cultural openness and social sensitivity (J. Gajda 2003, pp. 65–66)..

Orientation in global problems of the contemporary world is the most important educational challenge. Without an orientated view of the world, fully aware existence is impossible. Therefore the most vital issues from the life of our planet are regularly communicated by individual mass media in the countries all over the world. A lot is written, talked and showed about them, but it is still carried out not enough effectively to make them be fully understood.

2. EDUCATIONAL ASPECT OF MEDIA RECEIPT

Receipt of mass media comes down to learning the newest technologies of educating, to selective and active receipt of contents transferred by the media and to co-creating and creating curricula.

Rapid increase, and even flood of varied information, duplication of scientific knowledge in a relatively short time and frequent changes of work as well as necessity of retraining, and in case of all working people – supplementing education regularly, bring for the education as a chief issue mastering methods of fast and effective learning, including the ability to use available information. It is a wide range of different issues which have arisen before all the degrees and sorts of education. Mastering the newest technology of teaching and practicing skills of selective and critical receipt of the media seems to be particularly urgent.

The list of classical and at the same time basic educational tasks shall include techniques of fast reading and taking notes, skills in finding needed information and using different sources of information, in particular the newest teaching technology resulting from the development of microelectronics. It particularly concerns computerisation – learning the principles of functioning and possible use of computers, and ability of coding, searching and processing information. Without complex computer programs, memory ban and information processing intensive development of science and technology is impossible. Using computers in art result in a new quality of works as well. Computer music and graphics are also known. Computers enable modelling of almost anything – from cognitive phenomena to artistic ones. In case of the mass media, it is necessary to teach the selective – i.e. conscious choice of the most valuable positions and to teach how to receive them thoroughly (J. Gajda 2003, p. 74).

Nowadays, when varied offers of relatively low quality are directed to people, this problem is particularly important. This is related to a pedagogically important sentence: teach how to choose, introduce to the secrets of the language of transmission and sensitise to aesthetics, so that the recipient would not feel helpless against the rush of different contents. It concerns endeavours

that make receipt more intelligible, and it should be full and comprehensive, it should be characterised by perception of all the layers and, above all, emotional and intellectual commitment. Such a more selective choice of acknowledged programmes and active (thorough) receipt is most valuable. From the pedagogical point of view, it contributes to the development of cultural interests, arousing aesthetical taste, development of socially expected attitudes and, in a certain sense, it prepares for creative participation in life.

The principle of subjective treatment of recipients should be realised, among others, by means of co-creation of programmes. It concerns both larger problematical differentiation but also more accurate intentional directing the offer to a larger amount of different spheres of interest, as well as receiving the feedback between a recipient and a broadcaster, as it takes place in so-called contact radio programmes (broadcasted “live”).

3. ASSUMPTIONS OF COMMON MEDIA EDUCATION

The assumptions used for developing the mass media (information and communication technology ICT) following from the specification of their role in the processes of education understood in this way can be divided into four basic groups:

A) The developing information society requires changes to the educational system in terms of the model of preparing people who are capable of acquiring knowledge to a model of people prepared for creating knowledge. Solutions used in hypermedia didactic curricula can enable, in the educational processes, the gradual transfer from adaptive philosophy to critical and creative philosophy expressed in preparing students for solving problems in a creative way by mastering heuristic methods, such as:

- recognition of the initial situation and formulating the aim of actions,
- analysing information in the initial situation,
- designing the final situation,
- planning actions,
- preparing necessary measures,
- performing,
- evaluating results and drawing conclusions optimising actions.

B) The analysis of terms such as media, multimedia or information technologies shows the integration and interactive character of hypermedia transmission, whose basis are the information technologies, based on theoretical and practical achievements of communication processes expressed in preparing students for:

- communication with the use of the latest and various generation media (integrated by information technologies);
- deciphering, correct interpretation, creation and preparation of various types of messages;

- co-creation, creation and presentation of various audio, audio-visual and hypermedia forms.

C) Due to free and practically unlimited access to information resources, special attention is paid to processes of cognition and internalisation of values. Therefore, hypermedia didactic curriculum can:

- teach selective and critical reception of media (develop the ability to rationalise choices made);
- support artistic and technical work;
- involve the emotion and intellect;
- support developing socially desired attitudes.

D) The development of key competences determined by constantly updated educational standards, including the following, can be supported by the multimedia and hypermedia transmission used:

- information abilities which have a practical and intellectual character and are related to the efficiency of using IT equipment;
- information abilities which have an intellectual and practical character and are related to intellectual methods of processing information by people, which are abilities related to searching for (obtaining, receiving) information from the environment, processing it (incorporating into the individual system of knowledge) and introducing it in the form of work (ideas, projects) and outputs of the environment.

LITERATURE

- Gajda J., *Media w edukacji*, wyd. II. Impuls, Kraków 2003 (edited by Polish).
- Hilcenko S., *Two examples of methodology for working with multimedia educational software in the primary school 1st grade*. [In:] *Education – Technology – Computer Science. Theoretical and practical problems of informatics and information education*. Vol. XII. University of Rzeszow 2009, p. 61-69 (edited by English).
- Kerckhove D. de., *Inteligencja otwarta. Narodziny społeczeństwa sieciowego*. Nikom, Warszawa 2001 (edited by Polish).
- Kerckhove D. de., *Powłoka kultury. Odkrywanie nowej elektronicznej rzeczywistości*. Nikom, Warszawa 2001 (edited by Polish).
- Lib W., *Didactic movie production for technology education*. [In:] *Scientific Journal National Pedagogical University of Kiev* 2008, p.239-244 (edited by English).
- Melosik Z., *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji*. Toruń 1995 (edited by Polish).
- Siemieniecki B., *Pedagogika medialna*. Wyd. A. Marszałek, Toruń 2007 (edited by Polish).
- Walat W., *Edukacyjne zastosowania hipermediów*. UR, Rzeszów 2007 (edited by Polish).

ENGAGING CHILDREN INTO SPORTS (FUNCTIONAL-MEDICAL ASPECT)

Ph.D. Veselin Buncic,
The Advanced Vocational School for Nursery Teachers -Subotica

Abstract: Early sports specialization is our reality nowadays with all its advantageous or disadvantageous consequences. In order to reduce and avoid many risks it is necessary to monitor with periodic checks on children in physiological, pedagogical and aspect of wellbeing. A healthy child and a physically skillful one is the prime aim of PE (Physical Education) and PE techniques education. In accordance with that all trainers, PE pedagogues and educators as well as teachers are to be provided with education...

Key words: functional diagnostics, monitoring, stages of sports preparedness.

УКЉУЧИВАЊЕ ДЕТЕТА У СПОРТ (ФУНКЦИОНАЛНО-МЕДИЦИНСКИ АСПЕКТ)

Др Веселин Бунчић,
ВШССОВ, Суботица

Резиме: Рана спортска специјализација је данас реалност са свим својим позитивним и негативним последицама. Да би смањили и избегли ризике потребно је вршити надзор и периодичне контроле деце у физиолошком, педагошком и здравственом смислу. Здравом и физички способном дете и јесте циљ физичког васпитања и спортско техничког образовања, у складу са тиме тренери, педагози физичке културе, васпитачи и учитељи треба да се едукују...

Кључне речи: функционална дијагностика, надзор, етапе спортске припреме.

ФУНКЦИОНАЛНА ДИЈАГНОСТИКА

Велики значај у свим етапама припреме младих спортиста има одређивање функционалног стања различитих органа и система, као и општа физичка радна способност. Познато је да морфолошке промене приликом прилагођавања код организма спортиста у многоме зависе од садржаја и усмерења програма тренинга. Треба истаћи да, иако резултати тестирања одражавају сложене узајамне односе појединих система целокупног организма, у пракси спортске медицине се користе тестови који, углавном, одражавају потенцијалне могућности одређеног система. Користе се тестови или низ тестова за добијање података о конкретној спортској дисциплини или спортској специјализацији. Веома ретко се користе тестови који омогућују да се процени функционално стање

појединих система. Постоје тестови који најчешће показују функционално стање централног нервног система, нервно-мишићног апарата, кардио-респираторног система, система крви итд.

Приликом испитивања специфичности функционалног стања нервног система и нервно-мишићног апарата, примењује се низ тестова координације, тапинг тестова и мн. др.

О функционалном стању кардио-васкуларног система може да се закључује на основу резултата тестирања уз помоћ комбинованог троструког испитивања по С.П. Летунову, Харвардског степ-теста, теста по Новаку, теста PWC170.

Методика спровођења анализа резултата тестова који се користе за процену функционалног стања младих спортиста је иста као и за испитивање одраслих. Разлика је само у снази физичког оптерећења која се дозира у зависности од узраста и тежине тела.

Користећи савремене методе за бележење и обраду експерименталних података, могу се испитивати специфичности функционисања кардио-респираторног система у стању оперативног мировања, стању оптерећења и прелазном стању. Анализом квантитативних и квалитативних показатеља кардиореспираторног система уз коришћење математичких метода, омогућује се дубље откривање специфичности функционалног стања младих спортиста. Веома су перспективни у том погледу методички приступи уз коришћење савремене рачунарске технике.

Тако, на пример, аутоматизовани систем анализа регулације срчаног ритма (електрокардиограф, интерфејс, компјутер, принтер) омогућују да се у релативно кратком временском року (10-15 мин.) добију подаци хистографске, аутокорељацијске и спектралне анализе расподеле кардиоинтервала, који садржи информације за најмање 120-150 срчаних циклуса. Подаци који се добију на овај начин су веома детаљни и одражавају стање и специфичности функционисања различитих контура регулације срчаног ритма и карактеришу потенцијалне могућности организма и специфичности регенеративних процеса у појединим етапама након деловања.

За експресну дијагностику специфичности функционалног стања могу се користити једноставни тестови који дају велики број информација: Мартине-Кушељевског, Руфе-Диксона, активно ортостатичко испитивање и др.

За процену функционалног стања младих спортиста широко се примењује биохемијска анализа, нарочито за одређивање прага анаеробног снабдевања, кисело-алкалне равнотеже.

Ослањајући се на резултате комплексног испитивања, лекар доноси закључак о здравственом стању, физичком развоју и функционалним могућностима младога спортисте. Дијагностика здравственог стања деце и адолесцената има одлучујућу улогу у свим етапама спортског усавршавања.

МЕДИЦИНСКО-ПЕДАГОШКИ НАДЗОР

У процесу медицинско-педагошког надзора спроводе се испитивања адаптивних реакција младих спортиста на оптерећења током тренинга и такмичења. Метода поновног специфичног оптерећења, која се примењује приликом медицинско-педагошког надзора, омогућује да се прецизирају подаци медицинског испитивања и перспективе младих спортиста у складу са захтевима појединих етапа припреме. У том циљу се, у процесу тренирања младих спортиста, врше серије поновног специфичног оптерећења, које заједнички одређују лекар и тренер.

Приликом избора оптерећења они се руководе следећим захтевима:

- 1) оптерећење је специфично за конкретну спортску дисциплину и за специјализацију;
- 2) приликом оптерећења треба показати максимално могућ резултат;
- 3) оптерећење се ради уз понављање (3-4) понављања са што краћим интервалом за одмор између покушаја (од 3-7 до 4-10 минута);
- 4) карактер оптерећења и време интервала за одмор се задржавају приликом поновљених испитивања;
- 5) тестирање спроводе тренер и лекар.

Тренер одређује показатеље за спортску радну способност (време, растојање, брзину, поене и т. д.), а лекар—реакцију и начин рехабилитације међу покушајима када се бележе параметри различитих система организма после сваког оптерећења.

Анализа динамике показатеља спортске (специфичне) радне способности и специфичности за брзу адаптацију (реакција, начин рехабилитације) омогућују, на тај начин, да се процени ниво специфичних функционалних моћности младог спортисте.

ЕТАПЕ СПОРТСКЕ ПРИПРЕМЕ

На почетној етапи спортске припреме треба установити одсуство: 1) одступања у раду организма насталих услед урођених или стечених болести; 2) доклиничких патолошких промена, које се могу запазити у условима оптерећења приликом тестирања или вршења задатака које захтева припрема; 3) хроничних жаришта инфекција усне дупље, носно-гркљанске шупљине, жучне кесе и др.; 4) аномалија у развоју појединих органа или система (прогресивна миопија и други поремећаји нормалног вида, аномалије у развоју бубрега и система за излучивање, могућа вазорална хипертензија, синдром дисплазије везивног ткива и др.)

На етапним деловима специјализоване спортске припреме и спортског усавршавања настанак великог или обостраног хроничног жаришта инфекције, појаве знакова поремећаја функције кардиоваскуларног система, честе повреде потпорно-моторичког апарата, не реаговање на лекарско-рехабилитационе мере, сведоче о нескладу функционалних могућности организма за извршење захтева предвиђених савременим системом тренирања. Предпатолошка стања су директни показатељи да се спортиста премести из специјализованог разреда, спортског интерната или из састава екипе.

Код младих спортиста се за време одрастања усавршавају неурогуморални механизми регулације, повећава се ефикасност узајамног дејства вегетативног система, делимично кардио-респираторног, услед чега се повећавају показатељи физичке радне способности. Па ипак, функционалне могућности младих спортиста су, чак и у старијем школском узрасту, ниже од одраслих. Велика радна способност младих спортиста достиже се на рачун јаког физичког и емоционалног напора. Узрастне специфичности адаптивних реакција кардиореспираторног система се код њих испољавају делимично тако, да се за време физичког напрезања и на почетним етапама враћања у почетно стање, у поређењу са одраслима, чешће мења брзина рада срца и дисање, него артеријски притисак и дисајни опсег. У периоду враћања у почетно стање, код младих спортиста је, у поређењу са одраслима, више изражена метаболичка ацидоза. Иако се, са узрастом повећава аеробна продуктивност, апсолутне величине максималног коришћења кисеоника код младих спортиста су ниже, него код одраслих. Код младих спортиста се много чешће него код одраслих запажају атипичне реакције кардиоваскуларног система на физичко оптерећење (дистонијска реакција, степености успом горњег притиска, лоша фаза пулса итд.).

Узрастни нормативи, у односу на почетак бављења спортом, етапне припреме младих спортиста, оптерећења за време тренирања и такмичења, засновани су, искључиво, на основу административног узраста. Па ипак, оријентисање искључиво на административни узраст деце и адолесцената у врхунском спорту, у данашње време, није довољно. Важан услов за ефикасност лекарске контроле је одређивање индивидуалних варијанти развоја, које се одражавају у биолошком узрасту. Код адолесцената са хармоничном акцелерацијом, показатељи који карактеричу физички развој, ниво испољавања снаге, брзине и издржљивости, функција крвотока и спољашњег дисања се битно не разликују од таквих показатеља код одраслих. Међутим, код адолесцената са нехармоничном акцелерацијом, чешће него код својих вршњака, срећу се повишени артеријски притисак, различити поремећаји рада срца, хипоеволутивне варијанте развоја срца. Код хармонично ретардираних адолесцената, морфофункционални показатељи су у складу са нормативима за млађу узрастну групу.

Адаптивне реакције кардиореспираторног система, при различитим варијантама развоја, имају низ специфичних особина. Приликом вршења стандардних физичких напора, код младих спортиста са нехармоничном акцелерацијом, је чешће изражен повећан број откуцаја срца и фреквенција дисајних покрета, запажа се смањење нивоа кисеоника у крви, атипичне реакције артеријског притиска, као и успорени период враћања у првобитно стање.

Приликом вршења физичких вежби које захтевају максималан напор, млади спортисти са нехармоничном акцелерацијом често показују високе резултате, који се, ипак, код њих поклапају са великим колебањима у фреквенцији рада срца, дисајним покретима, нивоу кисеоника у крви. Враћање у почетно стање наведених показатеља кардиореспираторног система код адолесцената дате категорије је дуже, што сведочи о слабијој адаптацији организма према физичким напорима.

У дечијој спортој медицини постоје проблеми у приказивању резултата лекарских испитивања деце и адолесцената у појединим етапама припрема, у зависности од варијанти развоја, типова функционисања појединих органа и система.

Знатна морфофункционална неуједначеност представника појединих узрастних и полних група младих спортиста, која се испољава типичним особинама, сведочи о томе, да није истог типа нормална животна делатност младог спортисте са конкретним режимом активности кретања и не остварује се увек оптимално. Ипак, индивидуалне особине развоја (обична, хармонична и нехармонична акцелерација, хармонична и нехармонична ретардација) и функционисање појединих система и органа (типови главне нервне делатности, темперамента, крвотока и др.) су само неке њихове варијанте норми у екстремним условима, у стресним ситуацијама, и могу да буду фактори ризика и могу да проузрокују неадекватну реакцију или патолошку реакцију младих спортиста на напор за време тренирања и такмичења.

Код младих спортиста у периоду од 11 до 16 година запажа се тенденција повећања, са узрастом, броја адолесцената, код којих су, по правилу, ниске и средње величине ударног опсега, спољашњег рада срца, коефициент тонуса; средње су и више од средњих величине општег периферног отпора, трајања срчаног циклуса и дијастоле; нормо- и ваготоничне варијанте простирања кардио-интервала; обележја хетерометријског режима саморегулације срчаног ритма. Сличне карактеристике и показатељи васкуларног тонуса и електромеханичког рада срца одражавају стварање, са узрастом, холинергичне варијанте крвотока код младих спортиста. У то време се јављају битне разлике у показатељима хемо- и кардиодинамици код младих спортиста са различитим типовима крвотока независно од њиховог узраста. За младе спортисте од 11 до 16 година са хиперкинетичким типом крвотока су карактеристичне високе и више средње величине ударног опсега,

спољашњег рада срца; средње и ниже од средњих величина су општи периферни отпор, коефициент тонуса, трајање срчаног циклуса и дијастоле; симпато- и нормотонијске варијанте простирања кардиоинтервала. Сличне карактеристике комплекса показатеља се могу анализирати код адренергијске варијанте регулације крвотока. Средње величине су код спољашњег рада срца, општег периферног отпора, дијастоле, нормо- и ваготоничне варијанте простирања кардиоинтервала повезане са обележјима хомеометријског или хетерометријског режима саморегулације срца при еукинетичком типу крвотока и одражавају релативну равнотежу адрен- и холинергичних утицаја.

Анализа ехо-, електро- и механокардиолошких података, добијених на основу испитивања младих спортиста узраста од 11 до 16 година (представници цикличких спортских дисциплина, који захтевају издржљивост) омогућила је да се издвоји посебан тип срца, којег карактеришу ниске вредности структурних и функционалних показатеља. У датој категорији младих спортиста, у поређењу са вршњацима, су најниже величине дебљине зидова леве предкоморе, десне коморе, преграде међу коморама и задњег зида леве коморе; ниске су вредности крајњег дијастолног опсега, крајњег систолног опсега и ударног опсега. Показатељи хистографске, аутокорељационе и спектралне анализе срчаног ритма одражавају повећање адренергичног утицаја и централизацију управљања срчаним ритмом. Мада се сличан «хипоеволутивни» тип срца код младих спортиста од 11 до 16 година среће у 5-6% и варијанта је норме, ипак, проучавање морфофункционалних показатеља сведочи о ниским адаптивним резервама ове категорије адолесцената. Може се сматрати, да је «хипоеволутивни» тип срца код младих спортиста фактор ризика и касније може да постане узрок напуштања спорта, пред- и патолошких стања, пренапрезања и претераног тренирања.

Подаци лекарске контроле о функционисању кардиореспираторног и других вегетативних система у стационарном режиму, прелазном и режиму под оптерећењем, добијени у лабораторијским условима, сведоче о специфичностима интензивне и хроничне адаптације младих спортиста на оптерећење приликом тренинга и такмичења.

За проучавање функционалних могућности младих спортиста у лабораторијским условима користе се разноврсна по карактеру, обиму и интензитету физичка оптерећења, хипоксички тестови, активна и пасивна промена положаја тела у простору и др.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аведвој Т.Г., Бахара П. Дечија спортска медицина, феникс, Ростов на Дону 2007.г.

2. Бала, Г.(1981): Структура и развој морфолошких и моторичких димензија деце САП Војводине. Факултет физичке културе, ООУР Институт физичке културе, Нови Сад
3. Бунчић. В.(2008): Могућности оптерећивања млађе деце спортским активностима, Зборник радова са 1. међународне научне конференције, Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица
4. Бунчић, В.: Докторски рад .(2006) Компаративна анализа два модела организовања физичког васпитања у предшколским установама усмерена на трансформације моторичких способности узраста 6-7 година.
5. Hollmann, W.: The Preventive and Rehalilitative Role of Sports in Internal Medicine. Das Medicinische Prisma. Boehringер Ingelheim, 2, 1978.
6. Hollmann, W., Bouchard, C.: Untersuchungen uber die Beziehungen zwischen chronologischem und biologischem Alter, zu spiroergometrischen Mesgrossen, Herzvolumen, anthropometrischen, Daten und Jugendlichen. Z. Kreisf.- Forsch.59:160, 1970.

TYPES AND LEVELS OF QUALIFICATIONS OF PRESCHOOL EDUCATORS IN SERBIA AND IN NEIGHBORING COUNTRIES

Dujo Runje, Pedagogue
Preschool Institution "Our Happiness" Subotica

Abstract: A preschool educator is, no doubt, one of the most important factors in the process of forming a child's personality. That is, seen in a broader perspective all who work toward developing a child's personality are educators. The type or level of qualifications of all who work with preschool children are very different from country to country. Somewhere we see differences between those who work with pre-kindergarten children with those who work with kindergarten children and somewhere one profile is required for both levels. Qualification framework differs greatly from country to country. In most cases, to work in the nursery some kind of degree is required. The number of people employed in the Lobby Waiting room is varying as well as their level of education. This promenade across the neighboring countries gives us a broad array of pedagogical practice realities. The paper delivers some solutions accorded with the law concerning the type and lever of education of a preschool educator in our neighboring countries. The existing practice implies that the issue is to be discussed and most seriously considered in our country as well in order to find adequate solutions for our circumstances. The paper will leave some dilemmas and problems open concerning the level and type of qualification of a preschool educator. All relevant implications convince us that professional development of preschool

educators should reach the level of school teachers. This is the imperative of the time we live in and that is our duty.

Key words: education, preschool educator, nursery, kindergarten, country.

ВРСТЕ И СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ ВАСПИТАЧА У СРБИЈИ И СУСЕДНИМ ЗЕМЉАМА

Дујо Руње, дипл. педагог
ПУ "Наша радост" Суботица

Резиме: Васпитач је нема сумње један од битних фактора у формирању малог детета. У ширем смислу све особе које раде на формирању деце јесу васпитачи. Врста и степен образовања особа које раде са предшколском децом се доста разликују од државе до државе. Негде се раздвајају особе које раде на јасленом узрасту од оних које раде у вртићу, а негде се исти профил тражи и за јасле и вртић. Школска спрема је разнолика од државе до државе. У већини случајева тражи се за јаслице нижи степен образовања. Број извршилаца у целодневном боравку је различит, као и њихов степен образовања. Ова промена по суседним земљама пружа широку лепену педагошке стварности. У раду су представљена законска решења о врсти и степену образовања васпитача у суседним земљама. Постојећа пракса имплицира потребу да се и код нас размисли о овом важном питању и да се изаберу решења за наше услове. У раду су отворена нека питања и дилеме у вези са степеном и врстом школске спреме васпитача. Сви релевантни показатељи говоре у прилог продужења школовања васпитача на високом ступању и потпуног изједначења са школовањем учитеља. То је императив времена у којему живимо и то је и наша обавеза.

Кључне речи: образовање, васпитач, јаслице, вртић, држава.

DRAFTING THE NEW STRUCTURE OF THE EDUCATIONAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Ph.D. Miroslav Kuka, Ph.D. Vukosava Zivkovic,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Aleksinac

Abstract: Education in future implies a reconstruction in the education system. This practically means implementation of reform of the entire educational system and development of conception of the permanent education accorded with social needs and changes. The presented work here is an integral part of a broader set up and realized preliminary project on „**Redefinition of Education Structure of Republic of Serbia**“ forwarded to the Ministry of Education of the Republic of Serbia in 2009. The preliminary project guided by **Ph.D. Miroslav Kuka** and **Ph.D. Vukosava Zivkovic** was realized in the team work and in coordination of work of the central and regional working groups in Serbia and the surrounding countries having 60 collaborators in total working on the project. Model of our structure of the education system extends **the period of compulsory education up to 10 years of age** (till the first grade of high school which is the same for all regarding the curriculum) and is based on **differentiation of the education levels** (from preschool to high school) **in cycles**, which, on their part, are defined by aims and tasks. Short-term, middle-term and long-term aims have been clearly defined and concise division of competence and the

follow-up methods of successfulness of its implementation has been made within the proposal of our model.

Key words: education system, redefinition of education structure, modifications and reform.

ПРОЈЕКТОВАЊЕ НОВЕ СТРУКТУРЕ ОБРАЗОВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Др Мирослав Кука, др Вукосава Живковић,
Висока школа за васпитаче струковних студија у Алексинцу

Резиме: Образовање у будућности подразумева реконструкцију система едукације. То практично значи спровођење реформи његовог целокупног система, као и развој концепције перманентног образовања усклађеног са друштвеним потребама и променама. Овде приказан рад представља интегрални део шире постављеног и реализованог идејног пројекта о „Рedefинисаности образовне структуре Р. Србије“, предатог Министарству просвете Р. Србије 2009. године. Идејни пројекат чији су носиоци др Мирослав Кука и др Вукосава Живковић реализован је тимски уз координацију рада централне и регионалних радних група у Србији и земљама из окружења са укупно 60 сарадника на пројекту. Модел наше структуре образовног система продужава период обавезног образовања од 10 година (до I разреда средње школе, који је програмски исти за све) и базира се на диференцијацији образовних нивоа (од предшколског до краја средњошколског) на циклусе, који су од своје стране одређени дефинисаним циљевима и задацима. Унутар предлога нашег модела, који је категорисан у структурални тип промене, јасно су дефинисани краткорочни, средњорочни и дугорочни циљеви и извршена концизна подела надлежности и начина праћења успешности њеног спровођења.

Кључне речи: образовни систем, рedefинисаност образовне структуре, измене и реформа.

THE ROLE OF THE TUTOR DURING TEACHER TRAINING OF ELEMENTARY STUDENT TEACHERS

Jerneja Herzog, Ph.D. student, assistant,
University of Maribor, Faculty of Education
Davorika Pregl, prof., Elementary School "Slave Klavore"

Abstract: The teacher training programme of elementary student teachers in their fourth year of study, which is conducted in primary schools, is of key importance for undergraduate education of elementary student teachers. During teacher training, these students get to know the pulse of the school, test their theoretical knowledge in practice and are in direct contact with students and teachers while acquiring diverse experiences. It is precisely the latter than can bring the students the actual teaching part of the study

closer, motivate them for further development of the art education practice or have a completely opposite effect. In the 2008/2009 academic year, we conducted a survey among fourth year students of elementary education (n=56) following the conclusion of their teacher training programme in primary schools. We were interested in their views on teacher training, the obtained experiences, etc. We have learned that students mostly see this training as being positive, while there are still aspects to these training programmes that require some improvement.

Key words: teacher training programme, tutorship, reflective teaching, art education.

ULOGA MENTORA ZA VREME PEDAGOŠKE PRAKSE STUDENATA RAZREDNE NASTAVE

Jerneja Herzog, doktorant, asistent,
Univerzitet u Mariboru, Učiteljski fakultet
Davorka Pregl, prof., OŠ "Slave Klavore"

Rezime: U dodiplomskom obrazovanju studenata razredne nastave jako je bitna pedagoška praksa, koju studenti 4. godine studija razredne nastave izvode u osnovnim školama. Studenti za vreme svoje pedagoške prakse mogu osetiti »disanje« škole, mogu testirati teorijska znanja u praksi i imaju mogućnost biti u direktnom kontaktu sa nastavnicima i učenicima, i samim tim mogu steći više iskustva. Baš to može studentima približiti pedagoški deo studija i stručnog usavršavanja, te ga motivisati za razvoj vlastite umetničke, likovno-pedagoške prakse i kulture, ili sa druge strane mogu doživeti sasvim suprotan efekt. U akademskoj godini 2008/2009. smo nakon prakse u osnovnoj školi sproveli istraživanje sa anketom među studentima 4. godine studija razredne nastave (n = 56). Želeli smo utvrditi kakav je stav studenata do izvedene prakse, do njihovih novih iskustva i slično. Utvrdili smo da većina studenata praksu ocenjuje pozitivno, iako postoje neka područja prakse, koja bi mogla biti poboljšana.

Ključne reči: pedagoška praksa, mentorstvo, reflektirajuće učenje, likovna pedagogika.

EVALUATION OF ARTISTICALLY GIFTED PRIMARY SCHOOL PUPILS AND DEVELOPMENT OF THEIR SPATIAL INTELLIGENCE

Dr. Matjaž Duh, University of Maribor, Faculty of Education
Katja Lep, prof.

Abstract: In the article we discuss how artistically talented pupils are identified in Slovenian primary schools. Special attention is being paid to individual's spatial intelligence, its development and adaptation. The identification of artistically talented pupils was conducted through observation and evaluation of their artwork. With the research we wanted to find out how primary school teachers perceive the talent of artistically gifted pupils. The discussion established that in Slovenia we still lack a

systematic way of observing pupils with above-average abilities in visual art, which we do in other areas of primary education.

The goal of our research, which included 63 pupils that had been identified by teachers as artistically talented, was to determine whether these pupils really have talent or not. The results show that teachers often fail to properly recognize a potentially artistically talented pupil.

Key words: primary school, visual art education, specific talent, teachers of gifted pupils, identifying artistically talented pupils, spatial intelligence.

EVIDENTIRANJE LIKOVNO NADARENIH UČENIKA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE I RAZVOJ NJIHOVIH SPACIJALNIH SPOSOBNOSTI

Dr. Matjaž Duh, Univeritet u Mariboru, Pedagoški fakultet
Katja Lep, prof.

Rezime: U radu ćemo predočiti proces evidentiranja potencialno likovno nadarenih učenika u slovenačkoj osnovnoj školi. Osobiti naglasak dajemo na probleme spacijalnih potencijala učenika, njihov razvoj, te na pitanja prilagođavanja pedagoškog rada njihovim osobenostima i potrebama. Bitno pitanje istraživanja bilo je, na koji način likovnu nadarenost razumeju, zapažaju i prepoznavaju učitelji nižih razreda osnovne škole. Ustanovili smo, da u Sloveniji još nije dovoljno dobro razvijen sistem ranog sistematičnog prepoznavanja i razvijanja učenika, koji poseduju natprosečne potencijale za likovno stvaranje. Naime, situacija je bitno bolja na području ranog prepoznavanja i razvijanja opštih intelektualnih sposobnosti.

Cilj istraživanja, u kojeg je bilo uključenih 63 učenika, koje su učitelji razredne nastave na osnovu praćenja u nastavi i vrednovanja njihovih likovnih radova evidentirali kao talente na likovnom području, bio je ispitati, da li tako evidentirani učenici zaista poseduju natprosečne likovne potencijale. Na osnovu istraživanja ustanovili smo, da učitelji razredne nastave još uvek nemaju dovoljno saznanja o tome, koje su bitne karakteristike potencijalne likovne nadarenosti.

Ključne reči: likovni odgoj u osnovnoj školi, specifična nadarenost, učitelji nadarenih učenika, evidentiranje likovnih talenata, spacijalne sposobnosti.

МОГУЋНОСТ ДОДАТНОГ ОБРАЗОВАЊА УЧЕНИКА КАО ЈЕДАН ОД НАЧИНА ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ БЕЗ ДОВОЉНОГ НАДЗОРА

Оксана Александровна Дудина,
Државна образовна установа Министарства образовања града Москве

Резиме: Тренутно један од највећих социјалних проблема руског друштва је велики број деце остављене без довољног надзора одраслих и пораст престапа међу малолетницима. То је последица социјалних и економских потреса и она се

повећава из године у годину. Последњих десет година појавио се велики број чинилаца, који подривају стабилност руске породице, који онемогућавају родитеље да васпитавају своју децу онако како би то требало. Спорт и разонода деце је прешла у област услуга које се плаћају и они захтевају озбиљна средства од стране родитеља. Школско додатно образовање има важан утицај на ученике: доприноси настанку њихових потреба да се развијају, код њих се формира спремност и навика за стваралачки рад, повећава се њихова способност за властиту процену сопствених вредности, подиже се њихов статус у очима вршњака, педагога и родитеља. Заузетост деце у ваншколско време позитивно утиче на њихову самодисциплину, самоконтролу и жељу да се сами организују. Стварају се навике да се слободно време проводи садржајно, да се живи на здрав начин, да се стекне способност да се супротставе негативним утицајима средине која их окружује. Аутор рада детаљно анализира узроке због којих деца остају без надзора, њихово асоцијално понашање, указује на могућности додатног образовања у контексту спречавања негативних појава у друштву. У раду се, као пример, даје програм културолошког клуба за децу.

Кључне речи: асоцијално понашање, деца без надзора, додатно образовање, ултуролошки клуб, доколица.

ВОЗМОЖНОСТИ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ПРОФИЛАКТИКИ ДЕТСКОЙ БЕЗНАДЗОРНОСТИ

Оксана Александровна Дудина,

Государственное образовательное учреждение № 113 юго-задного
окружного управления образования департамента образования города
Москвы

Резюме: Одна из наиболее острых социальных проблем российского общества – детская безнадзорность и рост правонарушений среди несовершеннолетних. Растущая из года в год безнадзорность детей – следствие социальных и экономических потрясений. За последнее десятилетие появилось множество факторов, подрывающих стабильность семьи, препятствующих родителям воспитывать своих детей. Сфера детского досуга и спорта перешла в область платных услуг, что требует немалых средств со стороны семьи. Школьное дополнительное образование оказывает существенное воспитательное воздействие на учащихся: оно способствует возникновению у ребенка потребности в саморазвитии, формирует у него готовность и привычку к творческой деятельности, повышает его собственную самооценку и его статус в глазах сверстников, педагогов, родителей. Занятость учащихся во внеучебное время содействует укреплению самодисциплины, развитию самоорганизованности и самоконтроля школьников, появлению навыков содержательного проведения досуга, позволяет формировать у детей практические навыки здорового образа жизни, умение противостоять негативному воздействию окружающей среды. Автор статьи подробно анализирует причины детской безнадзорности и асоциального поведения

российских школьников, а также указывает на возможности дополнительного образования в контексте профилактики этих позорных для общества явлений. Статья включает в себя в качестве примера программу работы страноведческого клуба.

Ключевые слова: асоциальное поведение, детская безнадзорность, дополнительное образование, страноведческий клуб, досуг образование, страноведческий клуб, досуг.

EVIDENCE-BASED EDUCATION (EBE)

Arpad Doro, psychologist, Assistant Professor
Kecskemét College, Hungary

Abstract: The evidence-based pedagogy is slightly known over the middle and Eastern Europe. On this side of the continent the methods and measures of education are not tested in advance. The insufficiency of randomized controlled researches is a chronic deficiency that has severe consequences. Decisions in the field of educational politics are based on assumptions or mere observations that are, in most cases, not strictly verified. The interventions of this sort are doomed to fail, which makes a harmless outcome, or are turned into a harmful pedagogical practice. This article aims to present the essence and aims of evidence-based approach to making conclusions, some standards and the methods of this approach. The foundations of processes of learning and acquisition are founded in early childhood, in kindergarten and are continued throughout the primary school. These two periods are the most important ones in the process of education. Therefore, it is of immense importance for us to be acquainted with the evidence-based scientific approach to education of pedagogues, teachers and preschool educators.

Key words: evidence-based science, randomized controlled researches, education.

NA DOKAZIMA OSNOVANO OBRAZOVANJE

Arpad Doro, dipl. psiholog, asistent,
Kewcsekmeti Foiskola, Mađarska

Rezime: Na dokazima osnovana pedagogija je veoma slabo poznata na području srednje i istočne Evrope. Na ovom delu kontinenta metode i mere edukacije nisu unapred testirane. Nedostatak randomiziranih kontroliranih istraživanja je kronični nedostatak koji ima veoma teške posledice. Odluke u oblasti obrazovne politike se baziraju na uverenjima ili prostim opservacijama koje u većini slučajeva nisu striktno verifikovana. Intervencije ovoga tipa su osuđene na propast, što je bezopasniji ishod, ili prelaze u štetnu pedagošku praksu. Ovaj članak želi prikazati suštinu i cilj na dokazima osnovanog zaključivanja, standarde i metode ovog prilaza. Temelji procesa ljudskog učenja se postavljaju u ranom detinjstvu, u zabavištu, nastavljaju se u osnovnom obrazovanju. Ova dva perioda su najznačajnija u procesu vaspitanja. Zato je od

istaknute važnosti poznavanje na dokazima osnovanog naučnog pristupa u oblasti obrazovanja pedagoga, učitelja i vaspitača.

Ključne reči: na dokazima osnovana nauka, randomizirano kontrolirano istraživanje, obrazovanje.

EXPANSION EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN THE CLASSROOM

Ph.D. Lazar Stosic, Professor,
College for pre-school teachers of vocational studies in Aleksinac
M.A. Sonja Velickovic,
College for pre-school teachers of vocational studies in
Gnjilane-Bujanovac

Abstract: The rapid development of science, knowledge expansion and growth of technology had an enormous impact on the development and implementation of educational technology in the classroom of our time and the structure of education systems. Education is one of the areas for which information technology is very attractive due to its ability to make individualized instruction available to many people. The former fear of application of technology in the classroom gradually disappears, and the misunderstandings that are linked with technology, mechanization and dehumanization of the teaching process are now largely overcome. A special review of the work will be given to E-learning as a teaching tool in the classroom, then a combined model of teaching - hybrid learning, where part of the teaching takes place in the usual way, and part online, to learn at a distance.

Key words: classical education, E-learning, hybrid learning, online courses, distance learning.

ЕКСПАНЗИЈА ОБРАЗОВНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У УЧИОНИЦИ

Др Лазар Стошић, проф,
Висока школа за васпитаче струковних студија Алексинац
Мр Соња Величковић,
предавач, Висока школа за васпитаче струковних студија
Ѓњилане-Бујановац

Резиме: Брз развој науке, експанзија знања и раст технологије имали су огроман утицај на развој и примену едукативне технологије у учионици нашег времена и на структуру образовних система. Образовање је једна од области за које је информатичка технологија изузетно атрактивна с обзиром на њене могућности да индивидуализирану наставу учини доступном великом броју људи. Некадашњи страх од примене технологије у учионици постепено нестаје, а погрешна схватања која су технологију повезала са механизацијом и дехуманизацијом наставног процеса данас су увелико превазиђена. Посебан осврт у раду биће дат

електронском учењу као наставном средству у учионици, затим као комбинован модел наставе – хибридно учење, где се део наставе одвија на класичан начин, а део онлајн, па све до учењем на даљину.

Кључне речи: класична настава, електронско учење, хибридно учење, онлајн настава, учење на даљину.

THE NEED OF MODERN MANAGER IN THE EDUCATION SYSTEM IN MACEDONIA

M.A. Sonja Velickovic, Lecturer

Vocational School for Education of Preschool Educators, Gnjilane - Bujanovac

Abstract: Rapid development of science, knowledge expansion and growth of technology had a major impact on the development and implementation of educational technology in the classroom of our time and the structure of the educational system. Education is one of the areas for which information technology is extremely attractive due to its ability to make individualized instruction available to many people. The former fear of application of technology in the classroom, gradually disappears, and the misunderstandings that are linked with technology, mechanization and dehumanization of the teaching process are now largely overcome. Special reference to paper on e-learning as a teaching tool in the classroom, then a combined model of teaching - hybrid learning, where part of the teaching takes place in the usual way. and part online, to learn at a distance.

Key words: classical education, electronic learning, hybrid learning, online courses, distance, learning.

ПОТРЕБА ОД САВРЕМЕНОГ МЕНАџМЕНТА У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ

Мр Соња Величковић, предавач

Висока школа за васпитаче струковних студија, Гњилане - Бујановац

Резиме: Посебан осврт у раду биће на афирмацији менаџмента у васпитно-образовном и едукативном систему, као неминовност на прагу 21. века који карактерише низ транзиционих промена, које се срећу у свим сегментима друштва па и у образовном систему. Демократизација и децентрализација у образовном систему у Републици Македонији претпостављају низ структурних, системских и функционалних промена, које се рефлектују на управљање школом и улоге које директор обавља у школи. Предмет анализе овог рада биће и менаџерске/лидерске функције директора школе који треба да одговори на изазове и потребе средине. Он више није извршитељ одлуке у централизованом образовном систему, већ мора да буде спреман да комуницира са окружењем и да се понаша предузетнички.

Кључне речи: образовни менаџмент, управљање, директор, менаџер, лидер.

THE VERBAL/NONVERBAL SPLIT IN MEANING

Spec. Eva Visnjic, English Language Lecturer
 Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: Nonverbal communication - indeed the entire communication process - must be viewed as a whole that is greater than the sum of its parts. Outside the laboratory we do not depend on isolated cues, or hints. In face-to-face communication, all cues, both verbal and nonverbal, are available to us. There are many times when we give greater credence to nonverbal cues. These include when we judge interpersonal style; when we respond to questions requiring interpretation; when we evaluate a person's genuine emotions, ideas, and attitudes from "inconsistent expressions"; when we judge credibility and leadership qualities. For children verbal cues have greater importance than for adults. Children make their judgments in terms of what is said to them - literally - although to adults this often seems naive. The ability to interpret nonverbal cues seems to develop over a considerable period of time. In most messages we get information from several nonverbal channels at once.

Key words: nonverbal communication, cues, verbal communication, judgements, messages.

РАСЦЕП ИЗМЕЂУ ВЕРБАЛНОГ И НЕВЕРБАЛНОГ ЗНАЧЕЊА ПОРУКЕ

Спец. Ева Вишњић, предавач енглеског језика
 Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Резиме: Невербална комуникација, заправо цео комуникациони процес, мора се посматрати као целина која је већа од збира њених делова. Изван лабораторија (језичких) ми не зависимо од изолованих гестова, наговештених знакова. У непосредној интерперсоналној комуникацији лицем у лицем, сви гестови, покрети, вербални и невербални, стоје нам на располагању. Они су укључени и у наше процене личности, када тражимо одговоре на питања која се односе на интерпретацију, када процењујемо искреност емоција саговорника, његове идеје, мисли и ставове из "противречних израза", када процењујемо квалитете као што су веродостојност и лидерство. Деци је невербална комуникација далеко важнија него одраслима. Она своје процене доноси дословно из онога што им је речено и то буквално, мада то одраслима делује наивно. Способност тумачења невербалних порука и сигнала деца развијају упоредо са развојем општих интелектуалних процеса за које је потребно одређено време. У већини порука, информације примамо из неколико канала невербалног комуницирања и то истовремено.

Кључне речи: невербална комуникација, знаци, вербална комуникација, процене, поруке.

MANAGEMENT IN EDUCATION WORK

Ph.D. Djordje Nicin, prof.
Faculty for Sport Management, Belgrade

Abstract: While conducting the education work (knowledge management), teachers and educators also perform other assigned roles that have to do primarily with some contribution to the community, at least in the immediate environment and broader, in the whole community. A very important function of a director (manager) of the educational institution is given to teachers and to only those who are skilled in administration and management or show propensities and aspirations to work in that field.

Knowing the functions of the managers and management, we could as well think of teachers and educators as managers because it working they foresee, plan, program, organize, realize, manage, decide, control, therefore, manage the whole process of education just like managers in companies and institutions would do.

The aim of this paper is to explain a teacher's role as a role of a manager in the educational work. The aim is to demystify the process of management in educational institutions.

Key words: educational work, teachers-educators, management.

МЕНАЏМЕНТ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ

Проф. др Ђорђе Нићин, редовни професор
Факултет за менаџмент у спорту, Београд

Резиме: Обављајући васпитно-образовни рад (менаџмент знања), наставници-васпитачи, обављају и друге функције, везане првенствено за друштвени рад, пре свега у свом непосредном окружењу, али и шире, у широј друштвеној заједници. Веома важну функцију, директора (менаџера) васпитно-образовне установе, обављају просветни радници и то они који за руковођење имају потребне способности, склоности и жеље.

Познавајући функције менаџера и менаџмента, блиско је размишљање и о томе да су и наставници-васпитачи, такође менаџери, јер у свом послу предвиђају, планирају, програмирају, организују, реализују, руководе, одлучују, контролишу, дакле, управљају васпитно-образовним процесом, дакле раде управо оно што и менаџери у привреди, у установама и сл.

Предмет овог рада је наставничка функција као менаџерска функција у васпитно-образовном раду. Циљ рада је покушај демистификовања менаџмента у васпитно-образовним установама.

Кључне речи: васпитно-образовни рад, наставници-васпитачи, менаџмент.

ИЗ ПРАКСЕ НА ДЈАЛУ /
Selected examples from practice

**CHILDREN'S ADJUSTMENT TO THE CONDITIONS IN THE
 PRESCHOOL INSTITUTIONS**

M.A. Jelena Vetro,
 Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: No matter the age of a preschooler, his or her first coming to a preschool institution is followed by trouble. One of the goals of preschool education is also a creation of the conditions that will allow children to adept to the new environment in accordance to their personalities and developing needs. With the enrollment to a preschool institution the life of three-year-olds can change in many ways. He/she has to grow accustomed to the strict regime of staying there, that is, his parents and beloved ones who come there, to new faces and people, to new tasks and behavior, to new rooms and to a different mode of communication. In this so complex a moment for a child, some changes emerge inside his mind where previously formed opinions are replaced, his physiognomy changes and his immunity system as well. A need exists that all psychological barriers must be overcome. Adjustment is an active process that can lead to either only good changes in one's organism and psyche or negative changes - a stress. During the process of a successful adjustment we discern two criteria: the inner one (emotional satisfaction) and the external one (an ability to perform well all the tasks of a new environment). Stress can lead to neurotic reactions: unmanageable behavior, fears, refusal of food, frequent illnesses, psychological regressions. In order to avoid the negative consequences it is important to prepare both parents and their children before coming to a kindergarten. There, pieces of advice of preschool educators, medical staff, doctors, psychologists can help a lot. Personal contacts of all children with the specialized staff members give a possibility that good traits of their characters can be perceived at an early stage, so that all member can later rely on that during the adjustment phase, and their problems that they need to overcome can, in that case, be

easily solved. The first day of their stay in the kindergarten should better be a holiday for children, parents and preschool educators. This can be achieved through knowledge, skills, diligence, perseverance, patience and love in all employees.

Key words: preschooler, adjustment, support, patience, love.

АДАПТАЦИЈА ДЕЦЕ НА УСЛОВЕ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Мр Јелена Ветро,

Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Резиме: Без обзира на узраст предшколског детета његову прву посету дејој установи прате потешкоће. Једно од основних задатака предшколског образовања је стварање услова за адаптацију деце на нову средину у складу са њиховим специфичностима и потребама развоја. Са поласком у вртић живот 3-4 годишњег детета се умногоме мења. Оно треба да се навикне на строги режим боравка у вртићу, одсуство родитеља и других блиских одраслих особа, на нове људе, нове захтеве у понашању, нове просторије, другачији начин комуникације. У том за дете сложеном тренутку долази до промена у његовом раније формираном динамичком стереотипу, физиологији и имуном систему. Јавља се потреба за савладавањем психолошких баријера. Адаптација је активан процес који доводи или до позитивних промена у организму и психи, или негативних промена - до стреса. Приликом успешне адаптације издвајају се два основна критеријума: унутрашњи (емоционално задовољство) и спољашњи (способност да се лако и правилно извршавају захтеви средине). Стрес може да доведе до неуротичких реакција: непослушности, страхова, одбијања хране, честих болести, психичке регресије. Да би се избегле нежељене последице неопходне су припреме и деце и родитеља за полазак у вртић. У томе могу помоћи савети васпитача, медицинског особља, лекара, психолога. Лични контакти деце са стручњацима пружају могућност да се уоче позитивне особине свакога детета на које се може ослонити у периоду адаптације, као и њихови проблеми које је потребно савладати. Први дан боравка у вртићу треба да буде празник за дете, родитеље и васпитаче. То ће се постићи знањем, вештином, залагањем, стрпљењем и љубављу свих запослених.

Кључне речи: предшколско дете, адаптација, подршка, стрпљење, љубав.

АДАПТАЦИЈА ДЕЦЕ НА УСЛОВЕ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Адаптација, у традиционалном смислу, подразумева процес укључивања човека у нову средину, прилагођавање новим условима. То је активан процес који доводи или до позитивних промена у организму и психи, или негативних промена - до стреса. Приликом успешне адаптације издвајају се два основна критеријума: унутрашњи (емоционално задовољство) и спољашњи (способност да се лако и правилно извршавају

захтеви средине). Стрес може да доведе до неуротичких реакција: непослушности, страхова, одбијања хране, честих болести, психичке регресије. Да би се избегле нежељене последице неопходне су припреме и деце и родитеља за полазак у предшколску установу.

Постоји низ критеријума, по којима се може проценити како се дете адаптира на живот у вртићу. У основне критеријуме адаптације спадају:

- реакције понашања;
- ниво нервно-психичког развоја;
- обољења и токови болести;
- главни антропометријски показатељи физичког развоја (висина, тежина).

На основу тога како се деца прилагођавају новим условима, можемо их поделити на три основне групе:

Прву групу чини скоро половина деце која више или мање радо долази у вртић. Активна су, спољашњих промена код њих нема. Период њихове адаптације траје 3-4 недеље.

У **другу групу** спадају деца код које током читавог периода адаптације расположење може бити нестабилно, од 2 до 3 месеца. Понекад се код њих запажа одсуство апетита, краткотрајан и немиран сан. Ова деца су без нервних поремећаја – она су „само“ често болесна од разних инфекција и зараза.

Трећој групи припадају деца код које се јављају психички поремећаји као реакција на промене. Осим тога и она често оболевају. Код њих може да дође до губитка у тежини, да се појаве патолошке навике да гризу нокте, сисају палац или да дође до енурезе. Па ипак уз залагање родитеља и васпитача могу да се превазиђу ови проблеми. У случају да се ни после три месеца дете није навикло на вртић, треба се запитати и размислити шта га мучи и због чега је раздражљиво и хировито и да ли га вреди остављати у вртићу или не.

На адаптацију, неоспорно, утиче врста темперамента детета. Код одраслих безусловно признајемо разлике у темпераменту, разлике у карактеру, али се љутимо због својевољног понашања деце. Зна се да је колерицима и флегматицима тешко да се адаптирају на вртић, а још је теже умерено убрзаним и умерено успореним сангвиницима. Колерици, посебно дечаци, тешко подносе недостатак активности и кретања у вртићу, где принципијелни васпитачи дају безбројне примедбе. Најтеже је успореној деци: њих вечито терају, пожурују, грде, јер не стижу за осталима да се обуку, једу или спавају. Ако се слична кампања за искорењивање живихности и успорености води код куће, тада опасност од неуролошког стреса постаје реална. Може да се догоди да дете, које строго држе у вртићу, код куће постаје претерано раздражљиво. У том случају, чак и стрпљиви родитељи могу да се изнервирају и искале на дете свој гнев. А, заправо, дете није ништа криво! Пре би се могло рећи да су родитељи „генетски“ криви, што им је такав темперамент.. Зато је,

најбоље што могу родитељи учинити, да се суздрже и омогуће детету да избега из себе накупљену психичку напетост преко бучних, експресивних игара. А деци са флегматичним темпераментом треба дати могућност да буду одређено време сама, како би се у потпуности смирила.

Најлакше се адаптирају деца комуникативних родитеља, који нису у детињству имали проблема адаптације на вртић. Уколико су пак оба родитеља недруштвена, дете ће, често, највише волети да се игра само. У том случају, најбоље је да се још сачека са поласком у вртић општег типа или да се упише у групу где је мало деце.

Навикавање на вртић може да се искомпликује због (како одрасли мисле!) ситуација, као што су одсуство вољене играчке, са којом је дете навикло да се игра и спава, јастука, одсуства „свог“ места за столом итд. Неколико дана пре поласка у вртић детету треба показати играоницу у вртићу, спаваћу собу, играчке, показати како је удобно седети за дечјим столићем, пентрати се на шведским лествицама итд. Тај „први сусрет“ обавезно треба да је пун топлине, пажње и саосећања према дошљаку, уверењем у његове позитивне особине, вештину и знање и у то, да ће се сигурно снаћи у новом окружењу и да ће му у вртићу бити као код куће.

Важно је и питање када уписати дете у предшколску установу. Према мишљењу многих педагога сматра се да је то најбоље учинити у пролеће, неколико месеци пре поласка детета у вртић. То пружа могућност да се до тада реализују задаци које родитељи добијају од педагога и психолога и тако приближе домаћи услови живота детета условима у вртићу. Да би се избегле непотребне компликације током адаптације деце и да би се обезбедио оптималан ток постепеног преласка детета из породице у предшколску установу предлаже се неколико етапа:

I припремни период (април-мај)

Рад медицинско-психолошко-педагошке службе:

- упознавање родитеља са условима боравка у вртићу;
- анкетирање родитеља (социјално и медицинско);
- упознавање родитеља са специфичностима периода адаптације и факторима од којих зависи његов ток;
- предвиђање тока адаптације на основу спроведених анкета;
- савете родитељима и педагозима;
- одређивање времена боравка детета у вртићу током периода адаптације;
- откривање „ризичне“ групе.

II период праћења (јун-август):

- постепени пријем деце у групу;
- постепено продужавање боравка деце у групи;
- праћење понашања деце;
- консултације са родитељима;

- бележење тока адаптације, оцена нивоа нервно-психолошког развоја деце.

III период анализа и закључака (септембар-октобар):

- обрада резултата: анализа података о деци током адаптације;
- откривање деце са тешким степеном адаптације;
- индивидуални рад са децом;
- савети родитељима и педагозима у вези са корективним вежбама (играма) са децом;
- уношење потребних измена у постојећи модел рада.

Свако се дете у периоду адаптације сусреће са васпитачима, лекаром, медицинском сестром, управником, психологом и другим специјалистима. Лични контакти са њима пружају могућност да се уоче проблеми код деце, као и позитивне особине свакога детета, на које се може ослањати у периоду адаптације.

У циљу очувања емоционалне сигурности деце, педагози треба да се залажу да створе следеће услове:

- да у групи буде атмосфера топлине, удобности и психолошког комфора;
- да се у васпитном раду узима у обзир индивидуални развој сваког детета;
- да се остварује медицинско-психолошко-педагошка помоћ сваком детету;
- да се у групи развијају различити облици делатности, који ће омогућити развој основних васпитних задатака.

Посебну пажњу треба обраћати на психолошку атмосферу у групи. Васпитач већ после неколико недеља јасно запажа ко је лидер у групи, кога не воле, с ким желе да се играју, а кога изољују и одбацују. Задатак васпитача је да на време запази и спречи лоше односе код деце и изоловање некога од њих из групе.

Васпитач не сме да се придржава ауторитарног начина руковођења, да дели децу на „љубимце“ и „лоше“. У противном ће се група брзо распасти на низ подгрупа, које ће се сукобљавати међусобно. У свакој од њих ће се повећавати број изолованих и одбачених. Почеће да преовлађују, нарочито код дечака, односи снаге и потчињености.

Ко су та деца која малтретирају слабе, која успостављају своју власт у групи и која дезорганизују групу? То могу да буду деца која су органски раздражљива, која не могу да се контролишу, код којих понекад и без разлога долази до наступа гнева и беса. Узрок томе може да буде или тежак порођај, или инфекције или наследни, генетски фактори. Постоји велики број варијанти патолошког понашања, али што их везује је деструктивност (агресивност и неконтролисаност) одсуство осећања кривице, слаб ефекат од васпитних мера. Обично су та деца спремна да се „поправе“, траже да им се опрости, обећавају да то више никада неће

радити и... све настављају по старом. Често су органски и генетски узроковане аномалије у понашању међусобно повезане. Ипак, треба имати на уму да се органске лакше могу променити усмереним лечењем, а генетске општим дисциплинским деловањем под надзором психоневролога.

Ко је најчешће онај кога малтретирају? То су обично емоционално осетљива и рањива, по својој природи деца, која не умеју бити агресивна, којима је потребна, као никоме другоме нежност и брига. Управо ова деца могу да оболе од неурозе због грубог опхођења одраслих и деце према њима. Она желе да буду саосећајна и искрена, послушна и примерна, али да сачувају своје достојанство. Друга је ствар, што им то често не полази за руком због њихове преосетљивости и вређања и временом се, под лошим околностима мењају: постају уплашена и без самопоуздања.

Ову децу, да би се навикла на вртић, треба научити да се заштите, да нађу своје место и признање у групи. Добро је да им се чешће дају главне улоге у игри, да се запажају њихови успеси, да их хвале, подржавају у тешким тренуцима, бране од оних који их задиркују и који могу бити агресивни.

За емоционално осетљиву децу је карактеристична снажна приврженост мајци. Зато је за њих тежак чак и привремени растанак од мајке у почетном периоду адаптације на вртић. Она постају потиштена и не налазе себи места. У њиховом каснијем животу ће у многоме зависити то, како су се према њима односили васпитачи, да ли им је пружена пажња и саосећање. Од њихове подршке ће зависити да ли ће дете стећи своје прво корисно животно искуство у друштву или ће касније избегавати људе и отуђивати се. И овде преовладава пре свега људски фактор.

Како да се постигне да у групи не буде деце која ће себи подредити све остале, ни оне која су изолована и одбачена? У томе могу да помогну игре са одређеним циљем. То су, пре свега, садржајне игре са улогама по мотивима познатих бајки. Прво се бајка чита наглас, затим се по избору деце деле улоге и играју одређене сцене. Понекад се даје деци домаћи задатак да размисле како би најбоље могли да одиграју ту улогу, изаберу одговарајуће предмете, рецимо направе чаробни кључ, маску, чаробни штапић... Наравно да ће им у томе помоћи родитељи. Чек се и поједине сцене могу извежбати код куће. На тај начин ће деца са родитељима поделити и своју радост и узбуђење. Вредност бајки је у томе, да оне у алегоричном облику омогућују да се разоткрије много тога од узајамног односа у групи и емоционално избаце потиснута осећања агесије и страха. У вези са тим, пожељно је да деца која нису самоуверена и која су бојажљива добију улоге тих ликова из бајки којих се она боје: Вука, Вештице, Змаја... Деци са агресивним понашањем добро је дати улогу Црвенкапе и других „мирних“ ликова. Оваква подела улога омогућиће бојажљивима да се уживе у опасан лик и на тај начин савладају свој страх

од њих и сличних у животу. Агресивнима ће улоге „нејаких“ и „плашљивих“ омогућити да их боље разумеју, шта се догађа ономе којег вређају и прогањају. Добра је и каснија промена код улога: Вук постаје добар, Црвенкапа храбра...

Спремност родитеља да сарађују са васпитачима помаже да се скрати временски период адаптације деце. Сваки родитељ машта да код свог детета види хармоничан спој спољашњих, физичких и унутрашњих духовних вредности. Али, свако дете има своје наследне особине, своје склоности, перцепцију света који га окружује, своје социјалне, породичне услове. Тешко је у предшколском детињству одгонетнути тајну, са каквим „даром“ је свако дете дошло на свет, у којој области ће бити најуспешније. Да се не би погрешило васпитачи и родитељи заједничким напорима треба да створе деци такве услове у којима ће се оно окушати у разним правцима стваралаштва. Заједнички задатак педагога и родитеља је да заједно пажљиво, са пуно љубави и стрпљења, прате развој детета и да уоче њихове највредније црте карактера, важне за будуће формирање личности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Белкина, Л.В. Адаптация детей раннего возраста к условиям ДОУ. Воронеж, 2004.
2. Волчкова, В.Н. Система воспитания индивидуальности дошкольников. Воронеж, 2007.
3. Давыдова, О.И. Адапционные группы в ДОУ. Москва, 2005.
4. Калинина, Р. С. Ребёнок пошёл в детский сад... Москва, 1998.
5. Соколовская, Н.В. Адаптация ребёнка к условиям детского сада. Волгоград, 2008.

CHILD AS A WRITER AND RECIPIENT

Doc. Ph.D. Jovanka Denkova,
Philological faculty

"Goce Delcev" University of Stip, Republic of Macedonia

Abstract: This paper elaborates the procedure often used by writers for children and youth, through the so-called phenomenon of identification, where the child appears as active and equal narrator to the author. Thus the author underlines that in the narrative action, the recipient is not forgotten, and through the words of the child the children's fantasy expression becomes evident. As an illustration we will refer to the work "Skazni za Vozovija" from Gligor Popovski where the author leaves room for the reader-child to participate in the creation, shaping and enrichment of the tale. The

participation of the reader/child is mostly present in narration, discourse and prose-poetic form. In this context, the characteristics of the discourse in this work will be pointed out, as well as the particularity of the setting (proxemics, space).

Key words: child, recipient, tale/fairy tale, discourse, space.

ДЕТЕ КАО ПРИПОВЕДАЧ И РЕЦИПИЕНТ

Доц. др Јованка Денкова,
Универзитет „Гоце Делчев“ Филолошки факултет, Штип
Р. Македонија

Резиме: У овом се раду разматра поступак који су често користили писци за децу и омладину, кроз тзв. феномен идентификације, где се дете појављује као активан и равноправан приповедач са аутором. Тако аутор наглашава да се код наративног поступка не заборавља прималац, а са друге стране, кроз речи детета, на најнепосреднији начин долази до изражаја дечија машта. Као илустрација послужиче нам рад "Сказни за Возовија" од Глигора Поповског где аутор оставља простор читаоцу/детету да учествује у стварању сказне, да је обликује, дограђује, обогаћује. Учесће читаоца/дете је највеће на ниво наратије, дискурса, прозно-поетских формама. У том контексту, указаће се и на карактеристике дискурса у овом раду, као и специфичности сетинга (проксемије, простора).

Кључне речи: дете, рецепиент, сказна/бајка, дискурс, простор.

FROM PRACTICE AS CLEAR AS CRYSTAL

Slavko Babickov and Ph.D. Slavoljub Hilcenko,
The Advanced Vocational School for Education of Nursery Teachers -
Subotica

Abstract: The development of the Informatics Technology (IT) is at its full swing and offers us a huge array of services/possibilities in all social fields and especially in education. On the other hand, the system of massive, large-scale informatics training and teaching in Serbia is incomparably low compared to those in nearby countries. Informatics is still only an elective/optional subject in our elementary school ... It is necessary to find out a systematic solution for the whole county which will be internationally recognized and acknowledged. The ECDL standards have to be implemented and studied successively from kindergarten to college, i.e. throughout the whole process of education on all possible levels. The basic, elementary certificate should be an integral part of the school leaving examination (G.C.E. - British English), while the whole package, set of examinations should be included in the graduation exams at secondary school whereas the ECDL diploma should serve as a prerequisite condition to take university entrance exams. At the Advanced Vocational School for Kindergarten Teachers in Subotica we are trying to solve this problem which would be,

at the same time, motivating enough for students and have economic justifiability and not integrated with the ECDL modules. In that way, taught as separate subjects, Informatics and ECDL modules, we can efficiently raise the level of informatics literacy.

Key words: IT literacy, massiveness, profit, continued perfecting, ECDL standards.

ИЗ ПРАКСЕ НА ДЛАНУ!

Славко Бабичков и др Славољуб Хилченко,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача – Суботица

Резиме: Развој ИТ технологија је у невероватној експанзији и пружа огроман спектар услуга/могућности у свим друштвеним областима па и у сфери образовању. Са друге стране систем масовне информатичке обуке у Србији неупоредиво заостаје за земљама у окружењу. Информатика је још увек изборни предмет у нашим основним школама. Нужно је изнаћи системска решења на нивоу државе којима ће се међународно признати ECDL стандарди sukcesивно имплементирати/изучавати на свим нивоима образовног система. Неопходно је основни сертификат уградити у малу матуру ОШ-е, цео пакет у средње школе, а да ECDL диплома буде предуслов за упис на факултет. На високој школи струковних студија за васпитаче у Суботици покушава се изнаћи решење које би било истовремено мотивирајуће за студенте и имало своју економску оправданост да кроз интеграцију/непреклапање наставног предмета Информатика и рачунарство са ECDL модулима подижемо ниво информатичке писмености.

Кључне речи: ИТ писменост, масовност, профит, континуирано усавршавање, ECDL стандарди.

THE CREATION OF LEARNING MANAGEMENT SYSTEMS (LMS)

Vukan Popovic,
Pedagogical faculty of Sombor

Abstract: The New Digital Age and the changes brought about with it make a tremendous impact on education and changes radically the established processes or learning and acquisition. Here in Serbia, as well as in other parts of the World, we see initiatives launching and implementing that signify a revolution in usage of new technologies in schools. Namely, it is clear that a book, meaning students' course-book, is not any more the prime source to consult for new knowledge. New technologies like Mass Media and Internet enforce the usage of new IT gadgets as teaching materials and tools, and with that, new Approaches to teaching emerge. Lecturers should furnish their classrooms and the process of education with new technologies so the new generations are prepared for the New Digital Age. These notions are not to be discarded, ignored or taken for granted without critical reflection. The essential aim of this paper is to create new sources of competences necessary for teacher training and pupil training that can be accessible over Internet. Likewise, the aim of this paper is to provide the exact solution of modernizing education through Web technologies. The usage of Learning

Management Systems has economic advantages because it reduces expenditures of the employed lecturers, which is certainly very important here in Serbia taken in consideration the conditions of life and work. The aim is to give our contribution toward IT analysis and critical evaluation of those existing Learning Management Systems, perceiving and noting down the good and weak points as well as the comparison of World-known LMS platforms.

Key words: LMS platforms, Learning Management System, Distance Tutoring, Distance Learning, A model of a Learning Management System.

КРЕИРАЊЕ МОДЕЛА ОБРАЗОВНОГ ВЕБ ПОРАТАЛА

Вукан Поповић,
Педагошки факултет Сомбор

Резиме: Дигитално доба и промене које собом доноси, значајно утиче на образовање и радикално мења постојећи процес учења и подучавања. У Србији, као и у многим земљама света, су покренуте и реализују се иницијативе које означавају револуцију у коришћењу нових технологија у школама. Наиме, извесно је да књига, односно уџбеник, губи примат као извор нових знања. Нове технологије, као што су мултимедија и интернет, намећу употребу нових наставних средстава, а тиме и метода у наставном процесу. Предавачи би требало да њима обогате наставни процес који ће данашње генерације припремити за дигитално доба, а не да их игноришу или их без поговора прихвате. Основни циљ овог рада је стварање извора знања неопходних за образовање наставника и ученика доступних преко интернета. Такође, циљ овог рада је да понуди конкретно решење модернизације образовања путем веб технологије. Коришћење веб портала има велику економску оправданост јер вишеструко смањује трошкове образовања запослених наставника, што је у условима живота и рада у Србији веома значајно. Циљ је да се да допринос процесу информатизације анализом и критичким оцењивањем постојећих веб портала, уочавањем и истицањем добрих и слабих страна истих, као и упоређивањем са неким светским и домаћим решењима веб портала.

Кључне речи: веб портал, учење на даљину, модел образовног веб портала.

DESCRIPTION OF THE IMPORTANCE AND THE ROLE OF THE INTEREST IN THE EDUCATION PROCESS WHICH IS FULL WITH THE FACTS

Milica Miletic and Snezana Djordjevic,
Висока школа за васпитаче струковних студија у Алексинцу

Abstract: The values which one accepts during the socialization regulate his behaviour. The society changes, especially in our country in the last years, change the airs and values. All the values and interests are actual during the socialization, it means

that the society regulates one's forming as well as culture to which one belongs, family, school, school mates and a lot of means of communication. We'll show connection of the interests and success in the education process through the basic theory.

Key word: interest, cognitive, affective component of the interests and the connections of the interests, education process.

ДЕСКРИПЦИЈА ЗНАЧАЈА И УЛОГЕ ИНТЕРЕСОВАЊА У ЕДУКАЦИОНОМ ПРОЦЕСУ И ЊЕГОВА ФАКТОРСКА ЗАСИЋЕНОСТ

Милица Милетић и Снежана Ђорђевић,
Висока школа за васпитаче струковних студија у Алексинцу

Резиме: Вредности које човек усваја током социјализације умногоме одређују његово актуелно понашање. Друштвене промене, нарочито овако драматичне какве су код нас задњих година, доводе до битних промена циљева и вредности. Све вредности, па и интересовање, настају током социјализације, што значи да у њиховом формирању учествују: друштво у коме појединац живи, култура којој припада, породица, вршњаци, школа, средства масовних комуникација... Овим радом, кроз опште теоријске основе, показаћемо корелативност интересовања и успеха у едукационом процесу.

Кључне речи: интересовање, когнитивна, афективна и конативна компонента интересовања, структура и корелати интересовања, едукациони процес.

MUSIC AS A STIMULUS FOR DEVELOPMENT OF CHILD'S ARTISTIC EXPRESSION

Ph.D. Sanja Filipovic and Ph.D. Gabrijela Grujic – Garic,
Teacher Training faculty, Belgrade

Abstract: Considering that children's creativity expressed through Art and Music is an essential part of the framework of preschool and primary school education, a need has emerged to analyse the influence of music on children's artistic expressions in a broader context that takes the semiotic aspect as well alongside others (like creative and cognitive aspect) applied to a symbolical, sign-expressions through a visual layout. Examination of the above mentioned influences has helped create a pedagogical and methodical foundations that would help answer the following question: In what ways, to what extent and if at all music as a factor influences the artistic expression of a child. The answer is important for two main reasons: For the appropriate application of the right approach to education and for the scientific foundations of procedures and approaches in methodology that help improve children's creative expressions in Art and Music. The main expectancies and assumed outcomes of this research were the following: the results of the research (conducted on The Karlavarisov's Tests of visual concepts) and the interpretation of those results (interpreted in the light of theoretic

assumptions and comparisons of the previously conducted researches of children's expression through Art and Music) we can discover more relevant explanations that have the broader pedagogical and psychological value. That is the starting point for development of Art methodology or Music methodology as applied sciences and practice in the kindergartens.

Key words: Art education, Music education, Preschool Pedagogy, Education Methodology.

МУЗИКА КАО СТИМУЛУС РАЗВОЈА ДЕЧЈЕГ ЛИКОВНОГ ИЗРАЗА

Др Сања Филиповић, др Габријела Грујић – Гарић,
Учитељски факултет, Београд

Резиме: Обзиром да су ликовно и музичко стваралаштво деце један од неизоставних садржаја у оквиру васпитно-образовних програма предшколског и основношколског образовања и васпитања, указала се потреба да се испита утицај музике на ликовно изражавање деце у једном ширем контексту, који обухвата поред креативног и когнитивног аспекта стваралачког процеса и семиотички аспект, који се односи на способност симболичког, знаковног изражавања кроз визуелни приказ. Утврђивање наведених утицаја је послужило као педагошка и методичка основа за давање одговора на питање: да ли музика као фактор, на који начин и у којој мери игра улогу у развоју дечјег ликовног стваралаштва? Овај одговор је значајан, како за одговарајућу примену програма васпитно-образовног рада, тако и за научно заснивање методичких поступака којима се унапређује дечје музичко и ликовно стваралаштво. Основна очекивања у овом истраживању била су да се захваљујући резултатима истраживања применом *Карлаварисовог теста визуелних појмова*, као и њиховој интерпретацији у светлу теоријских поставки и до сада вршених истраживања феномена дечјег ликовног и музичког стваралаштва, може доћи до поузданијих тумачења што има шири педагошки и психолошки значај, али и да може послужити и као полазиште за унапређивање методике ликовног васпитања и методике музичког васпитања као научне дисциплине и праксе у дечјим вртићима.

Кључне речи: ликовно васпитање, музичко васпитање, предшколска педагогија, методика васпитно-образовног рада.

ECOPEDAGOGY IN THE FUCTION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Jasmina Djordjevic, prof.
Primary school "Filip Klajic Fica", Belgrade

Abstract: The ethical question of relevance in the framework of ecological awareness has emerged and has to do with policies, that is, society's distribution of ecological

pressures and benefits. Ecological problems are primarily considered from the pedagogical point of view. The correlative relationship points out the interaction between pedagogy and eco-awareness of an individual and the society through the education process. The contribution that education can give toward the balance of ecological crisis is emphasized. Education as such can be formal, within the boundaries of institutional work and informal - out of education system, present in families and at work when organizing seminars, conferences, discussion panels... The main goal of educational practice is to point out the contributions made to environmental protection, harmonizing people's relationships, formation of cultural habits which contributes to free and open thinking of an enlightened individual.

Key words: Ecopedagogy, Ecological awareness, Sustainable development, Ecological Ethics, Ecological Culture.

ЕКОПЕДАГОГИЈА У ФУНКЦИЈИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Јасмина Ђорђевић, професор,
ОШ "Филип Кљајић Фића", Београд

Резиме: Као етички релевантно питање у оквиру развоја еколошке свести поставља се проблем еколошког права, односно друштвене расподеле еколошких терета и користи. Еколошка проблематика се примарно посматра из педагошког угла. Корелативним односом истиче се интеракцијски однос педагогије и развијености екосвести појединца и друштва кроз васпитно-образовне процесе. Указује се на допринос који васпитање и образовање може дати за ребалансе еколошке кризе. Само образовање може бити формално, у оквиру образовних институција и неформално - ваншколско, присутно у оквирима породице, радне организације, организовању трибина, семинара, округлих столова... Основни циљ васпитно-образовне праксе је подстицање рада на заштити животне средине, на хуманизацији природе међуљудских односа, формирањем културних навика чиме се доприноси формирању слободне и свестране људске личности.

Кључне речи: екопедагогија, еколошка свест, одржив развој, еколошка етика, еколошка култура.

PRESCHOOL CHILD AND CONTEXT

Doc. Ph.D. Dragana Bojkovic,
Academy of Fine Arts, Belgrade
M.A. Ruzica Milosavljevic,
High School of Professional Studies for Educators, Krusevac

Abstract: The first environment a child grows up in is home, family, and as the child grows older the "sights" are widened, the child slowly meets the yard, near-by park, meadow, crossroads. A pre-school institution becomes the next place, "the basis" where the child spends a large part of the day. The surrounding is perceived as "a live system",

it affects the child's mood, it dramatically affects the quality of our life. Grenman believes that surrounding either works to our advantage or against us, depending on our lifestyle. John Dewey said that the only way to make a child aware of his/her social heritage is to allow him/her to practice some of the basic types of activities. Children are in an subordinate position because they are not able to participate in creation of concepts, in the decorating of their own space. The spaces children spend time in often look like the storage of old non-functional things, or they are full of toys and material inadequate for the children's development level. In this paper, we shall try to "record" the existing reality, find out to which extent the needs of children are appreciated and give some suggestion on changing the reality.

Key words: pre-school child, context, development needs, resources-equipment.

ПРЕДШКОЛСКО ДЕТЕ И КОНТЕКСТ

Доц. др Драгана Бојковић,
Академија лепих уметности, Београд
Мр Ружица Милосављевић
Висока школа за образовање васпитача, Крушевац

Резиме: Прва средина у којој дете одраста је кућа, породица, са узрастом "видици" се шире, дете полако упознаје своје двориште, оближњи парк, ливаду, раскрсницу. Предшколска установа постаје следеће место, "база", где дете проводи велики део дана. Окружење се доживљава као "живи систем", оно утиче на расположење детета, драматично утиче на квалитет нашег живота. Гренман сматра да окружење или ради у нашу корист или против нас, зависно од тога какав живот водимо. Џон Дјуи је говорио да је једини начин да дете постане свесно свог друштвеног наслеђа омогућити му да само упражњава неке од основних типова делатности. Деца су у подређеном положају зато што нису у ситуацији да учествују у конципирању, уређивању свог простора. Простори у којима деца бораве често личе на складиште старих нефункционалних ствари, или су препуни играчака и материјала који нису примерени развојном нивоу деце. У раду ћемо покушати да "снимимо" постојећу стварност, сазнамо колико се уважавају потребе деце и дамо неке предлоге за мењање стварности.

Кључне речи: предшколско дете, контекст, развојне потребе, средства-опрема.

A PRESCHOOL EDUCATOR AND A GIFTED CHILD

M.A. Slavica Kostic,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: One of the characteristics of our human species is a Gift that makes us special and that allows us continual advancement and development. Someone's gift can manifest itself in several fields: in art (artistic, musical, theatrical, literary, dancing), science or even in sports. Various forms of our gift can usually be perceived quite early,

as early as preschool period. One of the most important roles in discerning and cultivating the gifted and the talented is certainly assigned to a preschool educator. Contrastingly, parents are usually subjective and usually strive to achieve their own ambitions and failed hopes in their children, a preschool educator is objective and most competent in discerning and encouragement of early manifestations of gift. The good educator strives to observe each child separately to find that something that they can perform well where their gift can rise and than to encourage and cultivate that. In the preschool institution "Our Happiness" in Subotica since a few years ago we have been organizing a manifestation "Childhooligans!" to present various forms of their creative expressions where both children and educators can show what they can do. Some preschool educators have in this sense quite notable achievements, even the books full of reminiscences and case studies as records of their marvelous gift.

Key words: Preschool educator, Gift, Gifted child, Discerning, Encouragement.

ВАСПИТАЧ И ДАРОВИТО ДЕТЕ

Мр Славица Костић,

Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Резиме: Даровитост је карактеристика људске врсте која нас чини посебнима и која нам омогућује континуирани напредак и развој. Даровитост се испољава у разним областима: у уметности (ликовна, музичка, драмска, књижевност, плес), у науци и у спорту. Ралицити облици даровитости испољавају се обично веома рано, већ у предшколском узрасту. Веома значајну улогу у препознавању и подстицању даровитости код деце има свакако васпитач. За разлику од родитеља који су често субјективни и преко деце остварују своје неостварене амбиције, васпитач је објективан и најкомпетентнији за препознавање и подстицање раних облика даровитости код деце. Дobar васпитач настоји да посматрајући свако дете као посебно открије за шта имају посебан дар и да онда то постиче и негује. У ПУ „Наша радост“ у Суботици дужи низ година организује се „Клинцијада“ као манифестација ралицитих облика дечјег стваралаштва у којој и деца и васпитачи могу да покажу шта знају. Неки васпитачи у том погледу имају веома запажене резултате, па чак и књиге као драгоцене споменаре дечје даровитости.

Кључне речи: васпитач, даровитост, даровито дете, препознавање, подстицање.

BASIC PRINCIPLES OF HARMONIZING THE FOLK SONGS

М.А. Branko Dzinovic,

Primary Music school of Grocka, Belgrade

Abstract: Although the vast number of folk songs that are composed by musicians is recorded in single-voiced melody-notes and with no harmonization of melodies, there is not doubt that during the very performance, singing or playing the songs, the background melody of accords plays an immense part when the proper intonation is at

matter. During the years of education, future pedagogues should be able to skillfully know how to determine one simple background melody of accords all by themselves, whether it is to be applied to folk songs or children's songs makes no difference. It should be noted that in the very process of harmonization, the most prominent role is given to accords placed on head chunks (degrees) of tones: tonic, predominant and dominant - but a manifestation of, so called, secondary chunks. Before the harmonization, the main tonality of a song must be determined and if it changes at any moment in its flow. Then, on basis of interval flow of the melody, that is too often comprised of separated accords of some chunks, it should be determined where do these accords replace each other or stay as they were. Examples when in a single song we see the occurrence of only two accords are not rare and in most cases they occur as tonics or dominants. After we determine the harmonious flow of the song, the same song needs to be played on an instrument (piano or accordion) with special attention to performance of the accords' background. The extent to which a student is equipped with rudimentary knowledge of chunks' replacements and their determination in tonality will show to what extent a student would later find it easier to come to logical solutions in his independent work.

Key words: Tonality, Scale, Chunks, Harmonious flow, Accord background.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ХАРМОНИЗАЦИЈЕ НАРОДНИХ ПЕСАМА

Мр Бранко Џиновић,
Основна музичка школа Гроцка, Београд

Резиме: Иако је велики број народних песама од стране музиколога записиван у нотним текстом једногласно и без хармонизације мелодија, нема сумње да при самом извођењу, певању или свирању песама, акордска пратња има важну улогу када је у питању њихово тачно интонирање. У току студија, будући педагог би требало да буде оспособљен за самостално одређивање једноставне акордске пратње, било да су у питању народне или дечије песме. Треба напоменути да у самој хармонизацији песама, најважнију улогу имају акорди на главним ступњевима тоналитета: тоника, субдоминанта и доминанта - али је честа и појава тзв. споредних ступњева. Пре саме хармонизације потребно је одредити основни тоналитет песме, као и то да ли се он у њеном току мења. Затим на основу интервалског кретања мелодије, која врло често садржи и разложене акорде неких од ступњева одредити на којима местима се акорди смењују, тј. остају исти. Нису ретки ни примери када се у једној песми јавља употреба само два акорда, и то

најчешће тонике и доминанте. После одређивања хармонског тока песме, потребно је песму слушати концентришући се на извођење акордске пратње - одсвирати и на инструменту (клавиру или хармоници). Колико је студент поткрепљен основним знањем о одређивању и смењивању ступњева у тоналитету, толико ће му касније бити лакше да самосталним радом долази до најлогичнијих решења.

Кључне речи: тоналитет, лествица, ступњеви, хармонски ток, акордска пратња.

S.U.P.E.R. 5

Boris Blazinic, Psychology Professor

Director of The IQ Institute for Quality and Development of Human Potential,
Zagreb

Cooperatives: Mirjana Buric Moskaljov, Sociology Professor

Ana Celjak, Psychology Professor

Abstract: The formal system of education in Croatia, and in many other countries as well, can with difficulty follow the demands of the market because of its too widespread, too inert process of decision making that slowly brings changes to the contents of some specific school subjects. So for instance, little is done on introduction and development of emotional intelligence to the prescribed subjects. However, researches show how emotionally intelligent individuals achieve better results in school, can find jobs more easily, can better maintain their positions and can sooner achieve success. They succeed in various aspects of their lives with better results - they are more successful, pleased and fulfilled. Keeping in track with the researches a project S.U.P.E.R. 5 was launched in the Institute, that answers the question of developing one's potential and career in a confident, persistent, planned, efficient, and realistic way. The project's purpose is to provide pupils with an opportunity to actively and successfully plan their future by developing their own standards, confronting the prejudices and adopting the strategies for elegant, fast, and efficient realization of desired results. It provides an opportunity for one's potentials to be maximally used in making the foundation for further schooling and/or engaging into industries where they can better achieve their success. The goal of the project is to make pupils evaluate and develop their intra-personal, interpersonal and collaborative skills in order to be more successful and better prepared to confront the highly competitive and ever changing environment of present day.

The project is comprised of four phases of realization for Year 1, 2, 3 and Year 4 pupils. Phase no. 1: Power Talk - Clear communication and effective presentation; Phase no. 2: Mind Kung Fu - Stress, conflicts and positive attitude; Phase no. 3: Team Sy(e)nergy - Thinking and behaving collaboratively; Phase no. 4: Success Planning: drafting a career plan; Phase no. 5: Networking and organization of the club SUPER ALPHA. Within the framework of the project a pilot project is already completed and is implemented in the first phase. Around 36 students of secondary schools and High Enterprise schools of the county of Zagreb were engaged. Test results and behaviorist analysis show a positive change in degrees of development of intra-personal and

interpersonal skills and therefore it can be used for the bedrock for further implementation of the project in the practice.

Key words: Emotional intelligence, an aspect of un-institutionalized education, development of competences.

S.U.P.E.R. 5

Boris Blažinić, prof. psihologije

Ravnatelj IQ instituta za kvalitetu i razvoj ljudskih potencijala iz Zagreba
i suradnici

Mirjana Burić Moskaljov, prof. sociologije

Ana Celjak, dipl. psih. i prof. psih.

Rezime: Formalni sustav obrazovanja, u mnogim zemljama pa tako i u Republici Hrvatskoj, teško prati zahtjeve tržišta zbog velikog, inertnog sustava odlučivanja koji sporo mijenja okvirne sadržaje pojedinih predmeta. Tako se u okviru propisanih predmeta malo radi na razvoju emocionalne inteligencije. Međutim, istraživanja pokazuju kako emocionalno inteligentniji pojedinci postižu bolji uspjeh u školi, lakše pronalaze posao, zadržavaju ga i postižu bolje uspjehe. Bolje uspijevaju u različitim područjima svoga života – uspješniji su, zadovoljniji i sretniji. Tragom tih istraživanja u Institutu je pokrenut projekt S.U.P.E.R. 5, koji odgovara na pitanje kako Samouvjereno, Ustrajno, Planirano, Efikasni i Realno razviti svoj potencijal i karijeru. Svrha je kroz projekt omogućiti učenicima proaktivno i uspješno kreiranje budućnosti kroz podizanje osobnih standarda, promjenu ograničavajućih uvjerenja i usvajanje strategija za elegantnije, brže i efikasnije dostizanje željenih rezultata. Potiče mogućnost maksimalnog korištenja osobnih potencijala, kao temelja za nastavak školovanja i/ili uključivanja u sve dijelove gospodarstva u kojima mogu pridonijeti produktivnosti i ostvarenju svog uspjeha. Cilj projekta je da učenici nauče procijenjivati i razvijati intrapersonalne, interpersonalne i grupne vještine kako bi bili uspješniji i spremniji nositi se s izazovima u današnjoj visoko kompetitivnoj i stalno promjenjivoj okolini.

Projekt uključuje četiri faze realizacije za učenike prvih, drugih, trećih i četvrtih razreda. I faza: Power Talk – Jasna komunikacija i utjecajna prezentacija; II faza: Mind Kung Fu - Stres, sukobi i pozitivan stav; III faza: Team Sy(e)nergy -Timski način razmišljanja i ponašanja; IV faza: Success Planning - Izrada plana karijere; V faza: Povezivanje i organizacija kluba SUPER ALPHA. U okviru projekta završen je pilot program, koji je realiziran u prvoj fazi. Bilo je uključeno 36 učenika gimnazija i ekonomskih škola Zagrebačke županije. Testovni rezultati i bihervioralna analiza pokazuju pozitivnu promjenu u stupnju razvijenosti u području intrapersonalnih i interpersonalnih vještina te mogu se koristiti kao temelj za daljnju implementaciju projekta u praksi.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, oblik izvaninstitucionalne edukacije, razvoj kompetencija.

LOCAL CULTURAL HERITAGE BEING A PART OF INTERDISCIPLINARY CONTENT IN METHODOLOGICAL ACTIVITIES

M.A. Milorad Stepanov,
Higher School of Vocational Studies for Education of Preschool Educators,
Kikinda
Jelka Popadic, Vesna Francuski, Miroslava Vucic, Jasna Radosavcev,
preschool teachers,
Preschool institution "Dragoljub Udicki" Kikinda –
Kindergarten "Our Happiness"

Abstract: Cultural heritage takes more important place in the educational work with children of preschool age. With the contemporary redefinition of the role of museums and other cultural institutions with interactive content, we will give an invaluable contribution to education of our youngest. Contemporary political, social and cultural moment is characterized by both regionalization and demetropolization of the culture and art. Subject of this work requires the accentuation of the positive content, of so-called *good practice* in working with students of VŠSSOV - future educators as well as with children of preschool age.

Key words: Cultural heritage, educational work, child, preschool, educators.

ЛОКАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ КАО ДЕО ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОГ САДРЖАЈА МЕТОДИЧКИХ АКТИВНОСТИ

Мр Милорад Степанов,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Кикинда
Јелка Попадић, Весна Француски, Мирослава Вучић, Јасна Радосавчев,
васпитачи,
ПУ "Драгољуб Удицки" из Кикинде – вртић "Наша радост"

Резиме: Културно наслеђе заузима све значајније место у васпитно – образовном раду са децом предшколског узраста. Савременом редефиницијом улоге музеја и сличних установа културе са интерактивним садржајима, даје се непроцењиви допринос васпитању и образовању најмлађих. Савремени политички, друштвени и културни тренутак одликује како регионализација тако и деметрополизација културе и уметности. Предмет овог рада намеће потребу за акцентовањем

позитивних садржаја тзв. *добре праксе* у раду са студентима ВШССОВ – будућим васпитачима као и са децом предшколског узраста.

Кључне речи: културно наслеђе, васпитно-образовни рад, дете, предшколство, васпитачи.

WE ARE SOCIABLE AND CREATIVE

Authors:

Ph.D. Zoran Jonic, director of the Institution "Pcelica"

Marija Nikolic, pedagogy teacher, expert-associate, pedagogue

Co-authors:

Ivan Todorov, P.E. teacher, physical education expert-associate

Mirjana Milosevic, graduate pedagogue, expert associate in speech therapy

Zaklina Mitrovic, primary nurse

Executives:

Educators and nurses of "Svitac" preschool

Preschool Institution "Pcelica" Nis

Abstract: In order to contribute to the process of professional development of all participants in the education system and in order to encourage The Open system of education, we have decided to conduct ourselves in this way following the characteristics that make the most desirable environment for learning, work and fun. We have extended the function and the working domain of the kindergarten and we have also sparked up the adults to find answers to their children's needs in developing years in a broader social, cultural and developmental context. We have been introduced to the kindergarten where parents and preschool educators are partners in cooperation when it is about the research on their children's personalities. The work was conducted through workshops in three phrases where all preschool educators were engaged, children and their parents as well during the academic year. In this way we have created the educational environment similar to the one in their families where children feel safe and protected, where children initiate the process of learning and the preschool educator is only their protector, friend, planner, model and an observer.

Key words: Encourage, Promote, Provide, Broaden, Engage.

МИ СЕ ДРУЖИМО И СТВАРАМО

Аутори:

Др Зоран Јонић, директор Установе "Пчелица"

Марија Николић, проф. педагогије, стручни сарадник - педагог

Коаутори:

Иван Тодоров, проф. физичког, стручни сарадник за физ. васп.

Мирјана Милошевић, дипломирани логопед, стр. сарад. - логопед

Жаклина Митровић, виша мед. сестра, главна сестра

Реализатори:

Васпитачи и сестре вртића "Свитац"
Предшколска установа "Пчелица" Ниш

Резиме: Да би смо допринели професионалном развоју учесника васпитно – образовног система и подстакли отворен систем васпитања и образовања, определили смо се за овакав начин рада и кренули од карактеристика које одређују оптималну средину за учење, рад и забаву. Проширили смо улогу и садржај рада вртића и подстакли одрасле да одговарају на развојне потребе деце у ширем социјалном, културном и развојном контексту. Добили смо вртић са родитељима и васпитачима као узајамним партнерима у изражавању свестране личности детета. Рад чине три фазе које су обележиле радионице са васпитачима, децом и родитељима током целе школске године и на тај начин смо добили васпитну средину сличну породичној, у којој се деца осећају сигурно и заштићено, у којој деца сама иницирају процес учења, а васпитач је заштитник, пријатељ, планер, модел, посматрач.

Кључне речи: подстичемо, промовишемо, пружамо, ширимо, укључујемо.

PREVENTION-CORRECTION EXERCISES IN WORKING WITH PRESCHOOL CHILDREN

Matej Skederovic, physiotherapist
Sofija Simic, preschool educator
Preschool Institution "Our Happiness" Subotica

Abstract: A preschool educator has a goal to allow the use of all objects of children's surrounding environment that function as devices and properties of prevention-correction activities aiming toward a correct psycho-physical development. This paper presents the work of a preschool educator and a physiotherapist, during their civil service for the Army, in the kindergarten where there is no gym as is the case with most kindergartens in Subotica, with the aim of prevention-correction exercises in working with preschool children. At the same time, this is a portfolio of varying choice in objects and devices, that are used for other purposes and can be used for prevention in preschool children.

Key words: preschool educator, prevention, properties, correction.

ПРЕВЕНТИВНО-КОРЕКТИВНЕ ВЕЖБЕ У РАДУ СА ПРЕДШКОЛСКОМ ДЕЦОМ

Матеј Скедеровић, физиотерапеут и Софија Симић, васпитач
ПУ "Наша радост" Суботица

Резиме: Задатак васпитача је да омогући деци у вртићу, на малом простору, употребу предмета из непосредног окружења, справе и реквизите, те проводити

превентивно-корективне активности у циљу правилног психофизичког развоја. Овај рад је приказ рада васпитача и физиотерапеута, за време служења цивилног војног рока, у вртићу где не постоји физкултурна сала, као и у већини суботичких вртића, у циљу превентивно-корективних вежби у раду са предшколском децом. Истовремено је ово илустрација избора предмета и справа, а који имају другу намену те могу да се користе у циљу превенције код предшколске деце.

Кључне речи: васпитач, превенција, реквизит, корекција.

ОЦЕНА КВАЛИТЕТА РАДА УЧЕСНИКА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ ПРОЦЕСУ

Мр Давор Туба,

Државна образовна установа Министарства образовања града Москве

Резиме: Усавршавање контроле квалитета образовања и управљање истим, данас је један од важних праваца у модернизацији система руског образовања. Појам квалитета образовања се не подудара са појмом квалитета знања. Оцена квалитета образовања подразумева оцену квалитета образовних достигнућа учесника образовног процеса и оцену квалитета самог образовног процеса. То је интегрална карактеристика система образовања, која одражава степен реалних достигнућа образовних резултата у складу са нормативним захтевима, социјалним и личним очекивањима. Систем за оцену квалитета образовања у Русији данас подразумева проверу квалитета читавог комплекса образовно-васпитног процеса. Савремена образовна средина је оријентисана на повећање квалитета образовања, на степен његове практичне примене, на способност сваког појединца да се адаптира на живот у друштву, тежи да му омогући успех у животу. У овоме значајну улогу има функција процене квалитета наставника. Нови социјални услови, процес осавремењавања образовних структура и њихов развој, скрећу пажњу научника и педагога - практичара на ова питања. Постало је неопходно стварање начина оцењивања у складу са савременим технологијама образовања и образовним вредностима. Оцена квалитета образовно-васпитног процеса има персонални карактер. Успешност свакога учесника образовног процеса представља и успех образовне установе у целини. У овом раду желимо да скренемо пажњу на достигнућа у области метода за оцену квалитета образовно-васпитног процеса. Данас се у Русији широко примењује систем мониторинга, рејтинга, састављање портфолија за сваког учесника (педагога и ученика), користи се јединствен метод „оцене квалитета образовања“, коју је разрадила Надежда Фомина, истакнути руски педагог.

Кључне речи: успешност, мониторинг, рејтинг, технологије, социјални захтеви.

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ДЕЈТЕЉНОСТИ УЧАСТНИКОВ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЉНОГО ПРОЦЕССА

Мр Давор Туба

Государственное образовательное учреждение № 113 юго-западного
окружного управления образования департамента образования города
Москвы

Резюме: В настоящее время одним из направлений модернизации системы российского образования является совершенствование контроля и управления качеством образования. Качество образования не тождественно качеству обученности. Оценка качества образования подразумевает оценку качества образовательных достижений обучающихся и оценку качества образовательного процесса. Под качеством образования понимается интегральная характеристика системы образования, отражающая степень соответствия реальных достигаемых образовательных результатов нормативным требованиям, социальным и личностным ожиданиям. При создании общероссийской системы оценки качества образования следует учитывать, что, оценивая качество организации образования, например на уровне школы, необходимо оценивать весь комплекс учебно-воспитательных вопросов. Современная образовательная среда должна быть ориентирована на повышение качества образования, степени его практической направленности как условия адаптации выпускников системы общего образования к жизни в обществе, гарантии их жизненного успеха. В этой связи значительной становится оценочная функция учителя. Новые социальные условия, процесс обновления образовательных структур, переход их в режим развития вновь обращают внимание ученых и педагогов-практиков на эту проблему. Становится необходимым создание форм оценивания, соответствующих современным технологиям обучения и образовательным ценностям. Оценка качества учебно – воспитательного процесса носит персональный характер. Успешность каждого участника процесса это составляющая школьного успеха. В своей работе хотелось бы осветить тот спектр достижений в области методик по оценке качества учебно – воспитательного процесса. Сегодня широко используется система мониторинга, рейтинга, составление портфолио каждым участником (педагогами и учащимися), используется уникальная методика «оценки качества образования» разработанная Надеждой Фоминой.

Ключевые слова: успешность, мониторинг, рейтинг, технологии, социальный запрос.

THE IDENTIFICATION OF THINKING PROCESSES THROUGH EXPERIENCE (AGE) IN THE EDUCATIONAL SYSTEM

Ph.D. Bojo Kolondzovski, Ph.D. Miroslav Kuka, Ph.D. Jove Talevski,
University of "St. Kliment Ohridski"
Faculty of Education - Bitola, Macedonia

Abstract: There is no doubt that one of the most important function of thinking is problem solving which is something new for the subject and requires a certain dose of

resourcefulness or in other words creativity. From that point of view there is no doubt that one of the most important task of education is development of problem solving abilities. But, when we talk about education of thinking, some authors just mention the problem, discussing primarily education of logic thinking that is thinking which is, according to its contents, characterized by certain standards and requirements of formal logic.

Key words: thinking psychology, critical thinking, educational process.

ДЕТЕРМИНИСАНОСТ ПРОЦЕСА МИШЉЕЊА ИСКУСТВОМ (УЗРАСТОМ) УНУТАР ЕДУКАЦИОНОГ ПРОЦЕСА

Др Бојо Колонцовски, др Мирослав Кука, др Јове Талевски,
Универзитет „Свети Климент Охридски“
Педагошки факултет - Битола, Македонија

Резиме: Нема сумње да је једна од најважнијих функција мишљења решавање проблема, који садрже нешто ново за субјекта и који од њега захтевају извесну довитљивост или сналажљивост, или, другим речима, извесно стваралаштво. Са те тачке гледишта такође нема сумње да је један од најважнијих задатака васпитања мишљења развијање способности решавања мислених проблема код ученика. Међутим, говорећи о васпитању мишљења, поједини аутори дотичу се тог веома важног задатка васпитања мишљења у најбољем случају узгред, разматрајући у првом реду васпитање логичког мишљења код ученика, тј., мишљења које се по свом садржају пре свега карактерише одговарањем нормама и захтевима формалне логике.

Кључне речи: психологија мишљења, критичко мишљење, образовно – васпитни процес.

POSSIBILITIES OF EASIER MOTHER TONGUE AND EASIER FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION THROUGH MUSICAL RESOURCES AT AN EARLY AGE

M.A. Natasa Kostadinovic,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: Musical resources support the speech patterns and sentences with all their punctuation signs in their melody, rhythm, construction and other musical signs. At an early age in children it is possible, most assuredly, to assume and estimate that some elementary speech patterns of foreign language will be acquired through singing if accompanied with musical instruments. Words and phrases such as: hello, good morning, good day, my name is..., mom, dad, and other, can so easily be transformed from speech to melodious content that can be practiced many times through same activities. The principles of repetition and the level of engagement if presented in an interesting way are of paramount importance for their successful acquisition of foreign language. Through several years' research, the author has been using musical resources with children (aged 2 to 7) in musical workshops: singing, musical games, dramatization and improvisations accompanied with a piano or a guitar, and connecting it to Serbian, Hungarian or English language. Results are extremely encouraging and positive seen through the methodological perspective as well.

Key words: early age, musical resources, singing, Serbian, Hungarian, English language.

МОГУЋНОСТИ ЛАКШЕГ УЧЕЊА МАТЕРЊЕГ И СТРАНИХ ЈЕЗИКА УЗ МУЗИЧКЕ САДРЖАЈЕ У РАНОМ УЗРАСТУ

Мр Наташа Костадиновић,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача -
Суботица

Резиме: Музички садржаји подржавају говорне изразе и реченице са свим знацима интерпункције својом мелодијом, ритмом, конструкцијом и осталим музичким знацима. У раном узрасту деце могуће је, готово стопроцентно, утврдити да ће се извршити савладавање основних говорних елемената страног језика, уз певање и пратњу музичких инструмента. Речи и изрази као што су: **здраво, добро јутро, добар дан, зовем се..., мама, тата**, и друге, врло лако се претапају из говорних у мелодијско-ритмичке садржаје, који се у истој активности са децом понављају више пута. Принципи понављања и интересантности презентовања у раном узрасту код деце су од највећег значаја за успешно усвајање страног језика. У вишегодишњем истраживању аутор кроз музичко-језичке радионице, са децом од друге до седме године живота, користи музичке садржаје: певање, музичке игре, драматизације и импровизације, уз

пратњу клавира или гитаре, и повезује српски, мађарски и енглески језик. Резултати су веома позитивни и охрабрујући са методичког аспекта.

Кључне речи: рани узраст, музички садржаји, певање, српски, мађарски, енглески језик.

PRESCHOOL TEACHER STUDENT'S OPINIONS OF ACCEPTABLE AND UNACCEPTABLE SHILDREN'S CHARACTERISTICS

Ph.D. Vesna Colic, Ph.D. Sanja Nisevic, Professors of Vocational Studies,
The Advanced Vocational School for Education of Nursery Teachers –
Novi Sad

Abstract: Scientific and practical understandings regarding wanted and unwanted characteristics of children determine specific actions of their teachers which makes their congruency to scientific knowledge an important question. The aim of this study was to find out which children's characteristics are seen as wanted by students and which are less acceptable to them, as well as to see what consequences these opinions might have on their future work with children. In this study 348 students participated. Data were gathered during preschool pedagogy classes. Cheerful, well behaved and sociable child were acceptable characteristics by a great majority, while defiant, spoiled and uninterested child were unwanted characteristics. Some scientific views regarding children and their development could be seen in student's answers but traditional and patriarchal views of children, their nature and position towards adults were also present. These data can help in analysis and further development in curriculum for preschool teacher education.

Key words: children's characteristics, preschool teachers, traditional, scientific, preschool teacher's education.

МИШЉЕЊЕ СТУДЕНАТА ШКОЛЕ ЗА ВАСПИТАЧЕ О ПОЖЕЉНИМ И НЕПОЖЕЉНИМ ОСОБИНАМА

Др Весна Цолић, др Сања Нишевић, професори струковних студија,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Нови Сад

Резиме: У науци је познато, као и у пракси, да схватања о пожељним и непожељним особинама деце са којом раде у великој мери одређују конкретне поступке практичара, те је веома важно питање колико су она у сагласности са савременим научним схватањима о деци и њиховом развоју. Циљ овог рада је да се утврди које особине деце воле студенти будући васпитачи, а које им мање одговарају, као и какве то последице може да има на њихов будући рад са децом. У истраживању је учествовало 348 студената Високе школе струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду. Подаци су прикупљени анонимном анкетом на часовима вежби из предшколске педагогије. Највећи број испитаника као

пожељне наводи особине: весело, послушно и друштвено дете, а као непожељне: непослушно, размажено и незаинтересовано дете. У добијеним одговорима се могу препознати нека савремена научна схватања о детету и његовом развоју, али су веома присутна и традиционална патријархална виђења детета, његове природе и положаја у односу на одраслог. Добијени подаци могу да послуже за анализу и даљи развој програма образовања васпитача.

Кључне речи: особине деце, васпитачи, традиционално, научно, образовање васпитача.

JOB SATISFACTION AND PRESCHOOL WORKING SETTING

Ph.D. Sanja Nisevic, Ph.D. Vesna Colic, Professors of Vocational Studies,
Milorad Cvijanovic, graduate student,
The Advanced Vocational School for Education of Nursery Teachers –
Novi Sad

Abstract: Numerous findings had shown that working environment has significant impact on job satisfaction. The main purpose of this study was to investigate what are the characteristics of environment that may contribute to job satisfaction in preschool settings. The sample consisted of fifty preschool teachers, females age 26 to 64. They were employed in five preschool buildings that differ in architectural structure and utensils. Multiple regression analysis and descriptive methods of analysis were used. The results showed that job satisfaction correlated with teachers' age and with work condition ($p < 0.001$). Although 98 % of teachers were not satisfied with their salaries, surprisingly, salaries did not influence the assessment of job satisfaction in this sample. We concluded that kindergarten physical environment and utensils should be assessed in broader spectrum in order to find out the possible impacts they may have on preschool teachers' job satisfaction.

Key words: job satisfaction, preschool teachers, environment, utensils.

ЗАДОВОЉСТВО ПОСЛОМ И УСЛОВИ РАДА У ВРТИЋУ

Др Сања Нишевић, др Весна Цолић, професори струковних студија,
Милорад Цвијановић, студент-апсолвент,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Нови Сад

Резиме: Велики број истраживања показује да радно окружење има значајан утицај на задовољство послом. Основни циљ овог истраживања био је да се испита које карактеристике окружења могу да утичу на задовољство послом у васпитача у вртићима. У истраживању је учествовало педесет васпитачица узраста од 26 до 64 године. Испитанице су биле запослене у пет објеката различитих по својој архитектонској структури и опремљености. У обради података примењене су вишеструка регресиона анализа и декриптивне

статистичке методе. Резултати су показали да је на задовољство послом утицао узраст испитаница и услови рада ($p < 0.001$). Иако је чак 98 % испитаница саопштило да нису задовољне платом, плата није утицала на задовољство послом у овом узорку. Закључено је да физичко окружење вртића и услови рада треба детаљније испитивати да би се видео утицај који могу да имају на задовољство послом запослених васпитача.

Кључне речи: задовољство послом, васпитачи деце предшколског узраста, окружење, услови рада.

МОРАЛНО ВАСПИТАЊЕ УЧЕНИКА НА ЧАСОВИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Наталија Васиљевна Матицина,

Државна образовна установа Министарства образовања града Москве

Резиме: У савременом свету, у време компјутера и различитих врхунских технологија, улога класичне књижевности има посебан значај. Часови књижевности помажу наставницима да укажу на вечите моралне вредности, без којих човек не може да буде личност. Тако, на пример, објашњавајући Пушкинову новелу „Капетанова кћи“ наставник највећу пажњу посвећује појму „части“ као унутрашњој врлини човека. Пушкин је, узимајући за епиграф ове новеле руску пословицу „Чувај своју част одмалена“, показао да и вођа сељачког устанка Пугачов и племић Грињов подједнако цене част и савест. Овде се приказује час књижевности који почиње у учионици, а наставља се у музеју Пушкина. Експонати музеја омогућују ученицима да осете епоху у којој су живели јунаци. Они улазе у свет племићке куће, у којој се и налази музеј Пушкина у Москви. Проучавајући живот ових људи ученици се враћају понекад заборављеним појмовима као што су духовност, дата реч, част, човеково сједињавање са природом. Ученици током свог школовања посећују многе музеје великих писаца и уметника. Живот у некадашњој Русији је описан у многим делима руске књижевности. Дотичући се историје својих предака, ученици почињу да схватају које су то праве животне вредности, прихватају уметност као начин комуникације и бирају речи којима ће говорити.

Кључне речи: моралне вредности, личност, духовност, уметност, врлине.

ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Наталья Васильевна Матыцина,

Государственное образовательное учреждение № 113 юго-западного
окружного управления образования департамента образования города
Москвы

Резюме: В современном мире, в эпоху компьютеризации, различных технологий роль слова, которое человек не сказал и по которому истосковался, часто уходит на второй план. Уроки русской классической литературы помогают учителю показать вечные нравственные ценности, без осознания которых человек не может состояться как личность. Так, изучая повесть Пушкина «Капитанская дочка», учитель главное внимание уделяет понятию «честь» как внутреннему достоинству человека. Пушкин, беря эпиграфом к повести русскую пословицу «Береги честь смолоду», показывает, что и Пугачев, и дворянин Гринев одинаково ценят честь, совесть. Урок продолжается в музее Пушкина, где проводится Пугачевская лекция по данному произведению. Экспонаты музея дают возможность учащимся почувствовать эпоху, в которую жили герои. Ученики входят в мир дворянской усадьбы, на территории которой и находится музей Пушкина в Москве, и в традициях которой живут герои «Капитанской дочки». Изучая мир дворянской усадьбы, учащиеся возвращаются к таким-подчас утраченным понятиям, как духовная жизнь, единение с природой. Жизнь русского дворянства в этих усадьбах отражена в произведениях русской литературы. Прикасясь в музеях к жизни своих предков, учащиеся начинают осознавать истинные жизненные ценности, воспринимать искусство как способ общения, ценить произнесенное ими и осознанное русское слово.

Ключевые слова: нравственные ценности, личность, духовная жизнь, искусство, достоинство.

ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ –
потреба или део опште културе сваког појединца /
Life-long learning – necessity or a matter
of general culture of an individual

LIFE FOR LEARNING OR LEARNING FOR LIFE

Ph.D. Snezana Stavreva Veselinovska,
University of “Goce Delcev“, Stip
Pedagogical faculty, R. Macedonia
M.A. Milenko S. Stojnic,
High school dormitory educator, Sremska Mitrovica
Sremska Mitrovica, R. Serbia

Abstract: Permanent learning and training was the ideal of Greek philosophers (knowledge for knowledge’s sake), in a lesser degree of the philosophers of the new age (knowledge for usage). In the Middle Ages learning was limited to belief. The first ideal was cherished by the Russian socialist school, and the Yugoslav school (especially “šugarica” named by Stipe Suvar), developing general knowledge and it to the factories to enable for work the already educated people. Another ideal was cherished by the Western school, strictly educating children for a profession. Where are we today? We are probably in a completely new dimension different from our current understanding of school. Through searching for the meaning of life in the post liberal era, we are searching for the meaning of learning. Permanent upbringing and education (these two terms are rejected as being old, as if they did not feed on the spiritual, i.e. not experience upbringing) occur as the need for a race for improved techniques and technology of life, i.e. as the demand of the technological society. But that education is not satisfied any more with just taking over of ready knowledge but it takes a heuristic approach to reality, research and discovery.

Key words: life for learning, learning for life, permanent learning, education.

ЖИВОТ ЗА УЧЕЊЕ ИЛИ УЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТ

Проф. др Снежана Ставрева Веселиновска,
Универзитет "Гоце Делчев", Штип
Педагошки факултет, Р. Македонија
Мр Миленко С. Стојнић,
Дом ученика средњих школа
Сремска Митровица, Р. Србија

Резиме: Перманентно учење и усавршавање је идеал грчких филозофа (знање ради знања), нешто мање филозофа новог века (знање ради коришћења). У средњем веку учење је било ограничено на веровање. Први идеал неговала је руска социјалистичка школа, па и југословенска (нарочито "шуварица"), развијајући општа знања а фабрикама остављајући да оперативно оспособе већ образоване кадрове. Други идеал је неговала западна школа, строго образујући децу за занимање. Где смо данас? Вероватно на сасвим новој димензији од досадашњих поимања школе. Преко трагања за смислом живљења у постлибералној епохи трага се и за смислом учења. Перманентно васпитање и образовање (та два појма погрешно одбацују за старије, као да се они не хране духом, тј. да се не васпитавају) се јавља као потреба трке са унапређивањем технике и технологије живота, тј. као захтев технолошког друштва. Али, то васпитање се не задовољава више преузимањем готових знања, него хеуристичким прилазом стварности, истраживањима и откривањима.

Кључне речи: живот за учење, учење за живот, перманентно учење, васпитање.

PRINCIPLES AND STRATEGIES FOR LIFELONG LEARNING

MPhil Andreja Marcetic,
Education and Teacher Training Agency - External Associate
Zagreb - Croatia
Ph.D. Sonja Kovacevic,
University of Split, Faculty of Philosophy, Croatia
Nail Abdel – Jabbar,
DELPHINUS Academia, Zagreb, Croatia

Abstract: Lifelong learning is an essential challenge for inventing the future of our societies (Field, 2006). Understanding the principles and strategies of adult learning can help teachers become better facilitators of learning.

Key words: lifelong learning, teaching adults, strategies for ill.

PRINCIPI I STRATEGIJE ZA DOŽIVOTNO UČENJE

Mr fil. Andreja Marcetić,
Učiteljska agencija – spoljni saradnik
Zagreb - Hrvatska
Dr Sonja Kovačević,
Univerzitet u Splitu, Filozofski fakultet, Hrvatska
Nail Abdel – Jabbar,
DELPHIS Akademia, Zagreb, Hrvatska

Rezime: Doživotno učenje predstavlja glavi izazov u formiranju budućnosti našeg društva (Field, 2006). Razumevanje samih principa i strategija učenja odraslih može da pomogne nastavnicima i učiteljima da unaprede proces učenja.

Ključne reči: doživotno učenje, učenje odraslih, strategije za doživotno učenje.

SOME EXPERIENCES FROM MACEDONIA IN ADITTION TO LIFE- LONG EDUCATION FOR TEACHERS

Ph.D. Rozalina Popova - Koskarova, Faculty of Pedagogy
”St.Kliment Ohridski” - Skopje, University of Sts. Cyril and Methodius -
Skopje, Republic of Macedonia

Abstract: This work practices experiences from the Faculty of Pedagogy St. Kliment Ohridski in Skopje, on the professional development of teachers (lower grade and upper grade teachers), through the programme Pedagogy of community and Agaci method. Namely, within the need of permanent professional development of teachers and educationalists, the Faculty of Pedagogy prepared a programme through which the interested entities will be familiar with the basics of pedagogy of community as a common trend in contemporary humanistic approach to education of youth. Furthermore, the purpose of the programme for professional development is the concerned entities to acquire knowledge, skills and abilities for applying Agaci - method in educational process, to develop collaborative learning among students based on pedagogy of community, to enable the application of Agaci method of art, mathematics etc. Within this programme are offered 6 modules that develop all important aspects of the pedagogy of community and Agaci method.

Key words: programme for professional development, pedagogy of community, Agaci - method, teachers.

ПОНЕКА ИСКУСТВА ИЗ МАКЕДОНИЈЕ У ПРИЛОГ ДОЖИВОТНОЈ ЕДУКАЦИЈИ ЗА НАСТАВНИКЕ

Проф. др Розалина Попова-Коскарова, Педагошки факултет "Св. Климент
Охридски" - Скопље, Универзитет светаца Ђирила и Методија - Скопље,
Република Македонија

Резиме: Овај рад преставља практичну примену искустава са Педагошког факултета св. Климент Охридски у Скопљу, са фокусом на професионално усавршавање наставника (нижих и виших разреда), кроз програм Педагогије друштва и Агаци методе. Наиме, узевши у обзир потребу за континуираним професионалним усавршавањем наставника и васпитача, Педагошки факултет је припремио програм где заинтересоване стране се упознају са основама Педагогије друштва као заједничким трендом у савременом хуманистичком приступу едукације младих. Осим тога, сврха програма професионалног усавршавања је да заинтересоване стране овладају знањима, вештинама и умењима за примену Агаци методе у сврхе едукације да би развијали колаборативно учење између студената а које се заснива на Педагогији друштва, како би се омогућила примена Агаци методе у умерности, математици итд. Под овим програмом понуђено је шест модула који развијају све важне аспекте Педагогије друштва и Агаци методе.

Кључне речи: програм за професионално усавршавање, педагогија друштва, Агаци метод, наставници.

THE HOLLY BIBLY AND CIVILIZATION: UPBRINGING AT THE BEGINNING OF NEW MILLENIUM

Ivana Petkovic, The Faculty of Philosophy - Nis
Radinko Tesic, The Secondary School of Economics - Loznica

Abstract: In its first part, the study deals with a comparative analysis of basic civilization's features (mostly the negative ones) in the Holly Bible and the contemporary world, and in the second part offers a solution in the form of the Christian educational model which is placed not only as an antithesis of contemporary value system, but as a possible inner renewing of the civilization. Methodically, the first part is a macro-analysis of the specific, but fundamental cultural segment, relationship of the educator and the educated. According to the author's idea, this relationship should be a nucleus out of which the global culture should be renewed on the primal values. While the first part discuss the influence of the global culture on an individual (about horizontal perspective), the second one discuss the opposite – God's influence on a man with a renewed mind, on the global world where he lives in (vertical perspective), which is the basic feature of the christian way of life, value system and cultural pattern.

Key words: civilization, 21st century, christianity, upbringing.

ЦИВИЛИЗАЦИЈА И БИБЛИЈА: ВАСПИТАЊЕ НА ПОЧЕТКУ НОВОГ МИЛЕНИЈУМА

Ивана Петковић, Филозофски факултет, Ниш
Радинко Тешић, Средња економска школа, Лозница

Резиме: Рад се у првом делу бави упоредном анализом кључних цивилизацијских црта (пре свега, негативних) у Библији и савременом свету, да би, у другом, понудио решење у лику хришћанског васпитног обрасца који се поставља не само као антитеза савременом систему вредности, већ и као могуће обнављање цивилизације изнутра. Методски, први део је макроанализа и синтеза историјског тока, док је други микро-анализа специфичног, али темељног културног сегмента, односа васпитача и васпитаника. Тај однос треба, према замислима (ко)аутора текста, да буде језгро из кога ће се глобална култура васпоставити на исконским вредностима. Док први део говори о утицају глобалне културе на појединца (хоризонталној перспективи), други говори о обрнутом – Бога на човека и Богу саображеног, преображеног, преумљеног појединца на глобални свет у коме живи (вертикална перспектива), што и јесте основна одлика хришћанског животног пута, вредносног система и културног обрасца.

Кључне речи: цивилизација, 21. век, хришћанство, васпитање.

EDUCATION - ENTREPRENEURS' LIFELONG MATE

Andrej Baricic, GEA College, Slovenia
Doc. Ph.D. Alenka Temeljotov Salaj, GEA College, Slovenia
Valentina Lozar, GEA College, Slovenia

Abstract: The freedom of venturesome individuals is a global inducement in operating of enterprises. In all stages of life a single educational institution motivates entrepreneurs towards a specific approach, by which one is bound to achieve more freedom in making decisions and performing with regards to other entrepreneurs. First and foremost, it is essential that it accompanies all phases of development and performance: to make entrepreneurs' self-realization possible, to provide education for enterprising, to update the basics of enterprising and to fulfill the entrepreneurs' skills; to encourage the entrepreneurs' capabilities; to help establish networking among entrepreneurs. The article will present a concept of entrepreneurs' freedom, with mutually conceived and open environment, that has such a strong professional-educational tendency so that pupils can engage at any moment, students as well as entrepreneurs, with mutually set aims to achieve entrepreneurs' excellence.

Key words: lifelong learning, entrepreneurship.

OBRAZOVANJE – DOŽIVOTNI PARTNER PODUZETNIKA

Andrej Baričič, GEA College, Slovenija
Doc. dr Alenka Temeljotov Salaj, GEA College, Slovenija
Valentina Lozar, GEA College, Slovenija

Rezime: Sloboda poduzetnog pojedinca je globalni podsticaj poduzetničkog delovanja. U svim životnim fazama obrazovna institucija poduzetnika motiviše za specifički pristup, sa kojim postiže veći stepen slobode u svojim odlukama i delatnostima i u razmeru sa drugim poduzetnicima. Pre svega je značajno da ga prati u svim fazama razvoja i delovanja: omogućava poduzetničku samospoznaju, obrazovanje u poduzetništvu, dopunjuje njegovo osnovno poduzetničko znanje i ispunjuje njegove poduzetničke veštine; podstiče ga ka aktiviranju svoje poduzetničke sposobnosti; pomogne da se poduzetničko povezuje.

U članku će biti pretstavljen koncept poduzetničke slobode, zajedničko otvorene fleksibilne okoline, koji je tako poslovno-obrazovno usmeren, da se u njega bilo kada mogu uključivati đaci, studenti, poduzetnici, sa zajedničkim ciljem postići poduzetničku odličnost.

Ključne riječi: doživotno obrazovanje, poduzetništvo.

SPORTS ALPHABET

Author: Mirjana Petrovic, a PE teacher

Co-authors: Doctor Zoran Joncic, diredsor of the Institution

Slavica Najdanov, a sociologist, a deputy manager

Tutors of children's nursery "Cvrcak" (16 pre-school tutors)

Roza Nikolic, a PE teacher

Milanka Pejic, a PE teacher

Ivan Todorov, a PE teacher

Ljiljana Stamenkovic, a psychologist

Name of the Institution: Pre-school Institution "Pcelica" Nis

Abstract: The aims of this papers are: Improvement of children's health, development of sports culture, providing educational and entertaining programs to children, family and tutors and cooperation of children's nursery with local community. Carrying out the idea of children's healthy life, as well as adjusting children's nursery to the needs of modern family, the cooperation with a local community and family helped us rearrange the nursery's yard by making sports grounds, then we turned the nursery's hall into "a small gym", and sports club started education of children in the nursery. By regular exercises the children are enabled to acquire knowledge, skills and values that are necessary for health maintenance and improvement. The path from conceived dreamy ideas to the reality of reinvented and renovated yard is presented in the pages that follow. Dedication, persistence and our "helpful friends" have born fruits of our labor.

Key words: Health, Cooperation, Culture, Sport.

СПОРТСКА АЗБУЧНИЦА

Аутор: Мирјана Петровић, проф. физ. васпитања
Коаутори: др Зоран Јонић, директор Установе
 Славица Најданов, социолог, помоћник директора
 Васпитачи вртића „Цврчак“ (16 васпитача)
 Роза Николић, проф. физ. васпитања
 Миланка Пејчић, проф. физ. васпитања
 Иван Тодоров, проф. физ. васпитања
 Љиљана Стаменковић, стр. сарадник – психолог
 Предшколска установа "Пчелица" Ниш

Резиме: Циљеви овог рада су подизање нивоа здравља деце, подизање нивоа спортске културе, пружање едукативних и забавних садржаја деци, породици и васпитачима и отварање вртића према локалној заједници. Промовишући своје идеје о здравом начину живота и о вртићу прилагођеном потребама савремене породице, интезивнијом сарадњом са локалном заједницом и породицом, уредили смо двориште вртића спортским теренима, хол вртића претворили у "мини салу", увели спортске клубове у деџи вртић. Континуираним вежбањем омогућено је деци да стекну знања, вештине и вредности потребне за очување и унапређивање здравља. Представљен је пут претакања сна о уређеном дворишту у реалност. Неодступање, упорност и "помоћ пријатеља" праћено је резултатима.
Кључне речи: здравље, сарадња, култура, спорт.

THE CHALLENGE OF DISTANCE TUTORING AND LEARNING USING THE VIRTUAL CLASSROOM – ADOBE ACROBAT CONNECT PRO MEETING

M.A. Branko Medic, English Language Lecturer
 Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: This paper is my humble contribution to the advancement of Distance Tutoring and e-Learning in Serbia where technical requirements have made it possible for educators to develop their skills in tutoring online. The paper will examine some advantages and disadvantages of the leading industry platform Adobe Connect Pro Meeting and my personal experience in engaging students to develop their skills in presenting content online to other students of the world. The paper will also show that delivering classes online to the students of the world is a great challenge even for those lecturers who are fluent in English and are confident in their teaching approach and classroom management skills in the physical classroom. The experience of Distance Tutoring is certainly rewarding and the students have embraced the new technologies most enthusiastically because it gives them an opportunity to market their knowledge and skills even before they graduate from vocational schools or colleges.

Key words: Distance Tutoring, Knowledge marketing, Adobe Connect Pro, Presenter, Session.

ИЗАЗОВ ПОДУЧАВАЊА И УЧЕЊА НА ДАЉИНУ КОРИСТЕЊИ ВИРТУЕЛНУ УЧИОНИЦУ – ADOBE ACROBAT CONNECT PRO MEETING

М.А. Бранко Медић, предавач енглеског језика

Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Резиме: Овај рад представља мој скроман допринос напретку подучавања на даљину и електронског учења у Србији где технички захтеви већ увелико омогућавају предавачима да развију своје вештине у предавању на даљину. Овај рад ће анализирати неке погодности и недостатке платформе која предњачи у овој индустрији - Adobe Connect Pro Meeting са посебним освртом на лично искуство у раду са студентима на развијању сличних вештина код њих као и ефикасног презентовања разних садржаја другим студентима из света. Рад осликава и чињеницу да држање часова студентима из света преко виртуелних учионица представља велики изазов чак и за предаваче који владају енглеским језиком и који су сигурни у своје методе предавања, вештине организације часа у правој учионици. Искуство у подучавању на даљину сигурно да испуњава задовољством а и студенти су прихватили модерне технологије са ентузијазмом јер им пружа прилику да рекламирају своје знање и способности пре него што дипломирају са школа или факултета.

Кључне речи: подучавање на даљину, маркетинг знања, Adobe Connect Pro, извођач, заседање.

Project presentation of The Education and Upbringing Agency (AZOO) in cooperation with the Ministry of Science, Education and Sports of the Republic of Croatia (MZOS RH) with the shared thesis:

THE IMPLEMENTATION OF THE CROATIAN NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK (HKO) AND THE DEVELOPMENT OF COMPETENCES OF LIFELONG EDUCATION IN EDUCATORS WORKING IN UPBRINGING AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS

М.А. sc. Andreja Marcetic,

Associate on the Project for The Education and Upbringing Agency (AZOO)

Abstract: AZOO in cooperation with the Ministry of Science, Education and Sports is organizing a modular professional development program in 2010 for educators of all upbringing and educational institutions with the aim of their instruction and introduction to the Croatian National Qualifications Framework - and their role in the implementation of the framework and development of their competences for lifelong education in the context of becoming a European Union member country.

Key words: competences for lifelong learning, modular professional development, The Croatian National Qualifications Framework (HKO).

*Predstavljanje projekta Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO) u suradnji s
Ministarstvom znanosti obrazovanja i športa Republike Hrvatske (MZOS RH)
sa zajedničkom temom:*

**PROVEDBA HRVATSKOG KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA (HKO) I
RAZVOJ KOMPETENCIJA ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE
STRUČNIH DJELATNIKA ODGOJNO –
OBRAZOVNIH USTANOVA**

Mr.sc. Andreja Marcetić,
vanjska suradnica Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO),
suradnica na Projektu

Rezime: AZOO u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa u 2010. godini organizira modularno stručno usavršavanje stručnih djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova, s ciljem njihovog upoznavanja s osnovnim elementima HKO – a, njegove uloge u kvalifikacijskom sustavu te razvijanja kompetencija za cjeloživotno učenje u kontekstu približavanja Europskoj uniji.

Ključne riječi: kompetencije za cjeloživotno učenje, modularno stručno usavršavanje, Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO).

**THE POETICS OF MODERNISM AND SERBIAN POETRY FOR
CHILDREN FROM 1951 – 1971**

Ph.D. Milutin Curickovic,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Aleksinac

Abstract: The subject of this paper, being accorded with the statement that lifelong learning is our necessity and part of our culture, is an academic publication entitled "Brisanje Lava" (Extinction of Lions) (2009) by Jovan Ljustanovic whose subtitle The Poetics of Modernism and Serbian Poetry for Children from 1951 to 1971 is actually a slightly modified PhD thesis paper presented in 2006 at the philological faculty at the University of Belgrade. The author is a lecturer professor of Children Literature and Speech Culture at Vocational School for Education of Preschool Educators in Novi Sad. His research into time lapse perspective and other above mentioned problems has its foundations primarily in reliable analytical acquisitions and numerous examples of supported statements from Children Literature and Literature for adults as well as in conscientious interpretations of comparative, theoretical and aesthetic character. This publication abridges the precipice in our science of literature for children and adolescents, the more so because it is about a turbulent period of turmoils which has not yet been considered and examined to any greater extent and from so many aspects. Besides the so called Search for the Basic Notion, the author treats its prehistory, development, researching the specific poetical heritage, as well the cultural achievements of M. Danojlic, S. Raickovic, M. Stefanovic, B. Crncevic, Lj. Rsumovic and of other writers as well.

Key words: Modernism, poetry for children, style, aesthetic autonomy, creative equality.

ПОЕТИКА МОДЕРНОГ И СРПСКА ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ ОД 1951. ДО 1971. ГОДИНЕ

Др Милутин Ђуричковић,
Висока школа за васпитаче струковних студија, Алексинац

Резиме: Предмет овог рада, у складу са тезом да је целоживотно учење потреба опште културе сваког појединца, јесте студија *Брисање лава* (2009) Јована Љуштановића, чији поднаслов *Поетика модерног и српска поезија за децу од 1951. до 1971. године* представља, заправо, незнатно измењену докторску дисертацију одбраћену 2006. године на Филолошком факултету у Београду. Аутор је професор Књижевности за децу и Културе говора на Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду. Његово истраживање поменуте проблематике и временске дистанце темељи се, пре свега, на поузданим аналитичким сазнањима, бројним поткрепљеним примерима из књижевности за децу и књижевности за одрасле, али и минуциозним тумачењима компаративног, теоријског и естетичког карактера. Ова студија попуњава велику празнину у нашој науци о књижевности за децу и младе, нарочито ако се има у виду да се ради о бурном и превратничком периоду, који до сада није разматран и проучаван у толикој мери и са толико аспеката. Поред тзв. потраге за основним појмом, аутор се бави његовом предисторијом, развојем, истраживањем одређеног песничког наслеђа, као и културним остварењима М. Данојлића, С. Раичковића, М. Стефановић, Б. Црнчевића, Ј. Ршумовића и других писаца.

Кључне речи: модерно, поезија за децу, стил, естетска аутономија, стваралачка равноправност.

ТЕХНОЛОГИЈЕ У ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ РАДИ ОЧУВАЊА ЗДРАВЉА УЧЕНИКА

Татјана Јевгењева Шевченко,
Државна образовна установа Министарства образовања града Москве

Резиме: Истраживања Здравственог центра РАМН за децу и омладину у Русији сведоче о томе да данас око 90% деце има одступања у физичком и психичком развоју. При томе се јасно запажа повезаност броја и карактера нарушавања здравља ученика са обимом и интензитетом оптерећења у настави. Проблем је актуелан не само у Русији него и у другим земљама. Наводе се податци о здравственом стању ученика у различитим земљама. Описује се педагошко искуство увођења система доктора В. Ф. Базарног у наставни процес, који се базира на следећим принципима: промени динамичких поза на часу помоћу специјалног намештаја, такозваног „пулта за писање“; коришћења офтамолошког

тренажера под називом „светла која трче“; свакодневној масажи стопала помоћу ћилимова за масажу; вежбама на часу уз помоћ низа геометријских фигура на плафону; коришћења великог природно-еколошког панона на часовима; кретања очигледних наставних средстава на часу. Дају се одговори на следећа питања: како променити традиционални начин гледања током рада, који се заснива на гледању на близину - гледањем на даљину и делимично на близину, како повећати резерве код вида, како исправити лоше држање тела, смањити број хроничних болести и друга важна питања везана за очување здравља ученика током наставног процеса.

Кључне речи: психички развој, физички развој, оптерећење, очување здравља.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ И ЗДОРВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ

Шевченко Татьяна Евгеньевна,

Государственное образовательное учреждение № 113 юго-задного
окружного управления образования департамента образования города
Москвы

Резюме: Исследования Центра здоровья детей и подростков РАМН свидетельствуют о том, что около 90% детей имеют отклонения в физическом и психическом здоровье. При этом отмечается четкая зависимость числа и характера нарушений в состоянии здоровья школьников от объема и интенсивности учебных нагрузок. Проблема актуальна не только для России, но и для других стран. В статье приводятся данные о состоянии здоровья школьников разных стран мира. Описывается педагогический опыт внедрения в учебный процесс системы доктора В. Ф. Базарного, которая включает следующие принципы: смена динамических поз на уроке с помощью специальной мебели, так называемых «конторок», использование офтальмотренажера «Бегущие огни», ежедневное осуществление массажа стоп с помощью массажных ковриков; включение в урок упражнений с комплексом геометрических фигур, размещенных на потолке, использование на уроке широкоформатного природно-экологического панно, проведение уроков в режиме движения наглядного учебного материала. Таким образом, в статье даны ответы на следующие вопросы: как изменить традиционный режим зрительной работы в условиях ближнего зрения на режим дальнего и частично-ближнего, как увеличить резерв зрения, исправить осанку, снизить обострения хронических заболеваний – и другие насущные вопросы по сохранению здоровья школьников в учебном процессе.

Ключевы слова: психическое развитие, физическое развитие, нагрузки, сохранение здоровья.

APPLICATION OF THE PARETO METHODS FOR QUALITY IMPROVEMENT OF TEACHING

Doc. Ph.D. Slavko Mandic,
Magatrend University, Faculty for Management, Zajecar

Abstract: The rising, and often occurring problem when covering the syllabus in schools is that teachers rarely apply techniques and methods that managers use in business in order to improve the quality of their product, their work and organization. It rarely occurs that teachers, after conducted examinations, assess possible causes that brought about the low grades and so it repeats from generation to generations. One of the methods that teachers could think of implementing in teaching in order to improve the quality of evaluation and teaching is the Pareto method. In using the Pareto method we can rank the questions according to the number of false answers of each of the student. By appointing the critical areas where false answers are given, it will be of use to teachers to adjust their teaching to the pupils' needs in the future.

Key words: quality, Pareto method.

ПРИМЕНА ПАРЕТО МЕТОДА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА НАСТАВЕ

Доц. др Славко Мандић,
Мегатренд универзитет, Факултет за менаџмент Зајечар

Резиме: Чест проблем успешног савлађивања градива у школству је и тај што наставници ретко примењују методе и технике које користе менаџери у привреди са циљем унапређења квалитета производа, рада и организације. Ретко се дешава да након завршених испита наставници анализирају узроке који су довели до лошег успеха полагања испита, а самим тим исте грешке се из генерације у генерацију понављају. Једна од метода коју наставно особље може да примени у циљу унапређења извођења квалитетније наставе и успешног полагања испита је Парето метод. Користећи кумулативни Парето метод, можемо извршити рангирање питања према броју погрешно датих одговора ученика. Одређивањем критичних подручја са погрешно датим одговорима наставном особљу ће користити да убудуће своја излагања прилагоде бољем разумевању ученика.

Кључне речи: квалитет, Парето метод.

E-LEARNING PERSPEKTIVES

Ph.D. Sladana Perovic, Faculty of Management, Zajecar
Ph.D. Milos Petronijevic, Vocational Technical School, Novi Beograd

Abstract: E-learning, e-learning, began to use about ten years ago. During this period, e-learning passed its first development phase - from a radical idea to the first experiences in the implementation - in higher education, and in elementary and secondary schools to continue their education. The beginnings of implementation coincided with the changes that has seen the Web, reading from the Web (Web 1.0) to the Web to read and write (Web 2.0).

Key words: e-learning, online learning, e-learning, Web 2.0, e-learning 2.0.

ПЕРСПЕКТИВЕ Е-УЧЕЊА

Др Слађана Перовић, Факултет за менаџмент у Зајечару
Др Милош Петронијевић, Висока техничка школа, Нови Београд

Резиме: Електронско учење, почело се употребљавати пре неких десетак година. У том периоду електронско учење прошло је своју прву развојну фазу – од радикалне идеје до првих искустава у примени – у високом образовању, а затим и у основним и средњим школама, у настављању школовања. Почети примене коинцидирали су са променама које је доживео Веб, од Веба за читање (Веб 1.0) до Веба за читање и писање (Веб 2.0).

Кључне речи: електронско учење, онлине учење, е-леарнинг, Веб 2.0, е-леарнинг 2.0

EDUCATIONAL STYLES OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATORS: NINETEEN YEARS FROM NOW

M.A. Mr Ibolya Gera, lecturer
Vocational School for Education of Preschool Educators, Novi Sad

Abstract: This paper is a renewed research in educational styles of future preschool educators. It was conducted for the first time in 1991. in the framework of a scientific research for the purposes of collecting data for an M.A. paper by Iboje Rega entitled: "The development of communicational competence in future teachers and preschool teachers". Students showed their willingness mostly to cooperative (35,40%), and than to indifferent (29.10%), as well as to the restrictive (24,80%) educational style of all styles that can be applied on solving the conflicting educational situations. The research was performed through adapted instruments for assessment of educational style Ungarne Komoj Judit in 1978 in the vocational school for education of preschool educators, what then was called Pedagogical academy.

Some considerable time full of historical, economic and social changes has passed ever since. This research aims to make an attempt to discern some possible differences in educational styles that are favored by today's students (academic year 2008), who are to become future preschool educators in the very same school.

Key words: restrictive, cooperative, inert, indifferent, aggressive.

ВАСПИТНИ СТИЛОВИ БУДУЋИХ ВАСПИТАЧА: ДЕВЕТНАЕСТ ГОДИНА КАСНИЈЕ

Мр Ибоја Гера, предавачица

Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Нови Сад

Резиме: Овај рад је поновљено испитивање васпитног стила будућих васпитачица. Оно је први пут изведено 1991. године, у оквиру научног истраживања у сврхе израде магистарског рада Ибоје Гера под насловом „Развијање комуникационе компетенције будућих учитеља и васпитача“. Студенткиње су тада показале највише склоности ка кооперативном (35.40%), потом индиферентном (29.10%), као и рестриктивном (24.80 %) васпитном стилу при решавању конфликтних васпитних ситуација. Испитивање је извршено адаптираним инструментом за испитивање васпитног стила Унгарне Комој Јудит 1978. г. у школи за образовање васпитача, тада Педагошкој академији.

Много времена пуног историјским, економским и споцијалним променама је од тада протекло. Ово истраживање чини покушај да се утврде евентуалне разлике у васпитним стилевима које преферирају садашњи студенти (улина генерација 2008. г.), будући васпитачи предшколске деце у истој школи.

Кључне речи: рестриктивно, кооперативно, инертно, индиферентно, агресивно.

SEMINAR PAPERS AND FUNCTIONAL LITERACY

Doc. Ph.D. Lepa Babic, Reader

Faculty of Business, Singidunum University

Doc. Ph.D. Boris Kordic, Reader

Faculty of Security Studies, University of Belgrade

Abstract: Writing seminar papers is a common practice in all universities. Today, this practice involves the use of software programs for writing, as well as using the Internet to find literature and sources of knowledge. Practice at the Universities, public or private, shows that students come with low levels of functional literacy from secondary schools. Therefore it is difficult for them to meet formal requirements professors put for uniformity of papers. They also become confused with request for specific way of citing references. Use of the Internet is reduced to the common, widespread browsers, and not to electronic libraries such as KoBSON and Serbian citation index. The introduction of clear rules about writing seminar papers, which also include the use of Serbian Citation Index, raise the functional literacy of students, develop the awareness

of copyrights, spreads awareness about the scientific contribution of domestic authors and strengthen a critical approach to problems.

Key words: seminar papers, functional literacy, KoBSON, Serbian citation index, copyrights.

СЕМИНАРСКИ РАДОВИ У ФУНКЦИЈИ ПИСМЕНОСТИ

Доц. др Лепа Бабић
 Пословни факултет, Универзитет Сингидунум
 Доц. др Борис Кордић
 Факултет безбедности, Универзитет у Београду

Резиме: Писање семинарских радова је уобичајена пракса на свим факултетима. Данас та пракса подразумева употребу софтверских програма за писање текста, као и коришћење интернета за налажење литературе и извора знања. Практика на факултетима, било државним или приватним, показује да студенти долазе са slabим нивоом функционалне писмености из средње школе. То им отежава испуњавање формалних захтева које професор поставља ради једнообразности радова. Студенти се такође тешко сналазе са захтевом за одређеним начином цитирања литературе. Употреба интернета се своди само на уобичајене, широко распрострањене претраживаче, а не и на електронске библиотеке као што су, на пример, КоБСОН и Српски цитатни индекс. Увођењем јасних правила око писања семинарских радова, која укључују и коришћење Српског цитатног индекса, подиже се функционална писменост студената, развија се свест о ауторским правима, шири свест о научном доприносу домаћих аутора и јача критички приступ проблемима.

Кључне речи: семинарски радови, функционална писменост, КоБСОН, Српски цитатни индекс, ауторска права.

УВОД

Семинарски радови су уобичајен саставни део факултетских обавеза студената. Увођењем ЕССТ бодова семинарски радови нису само *conditio sine qua non* за полагање испита већ и носилац одређеног броја бодова који улазе у коначну оцену на датом предмету. Увођењем бодовања расте значај семинарских радова и одговорност професора у постављању критеријума за њихово оцењивање. Семинарски рад је облик писменог изражавања и као такав јединствен начин да се покаже како студент приступа обради одређеног научног проблема на систематичан начин. Он представља увод у писање комплетнијих и сложенијих радова као што су дипломски или мастер рад. Правилним приступом оцењивању семинарских радова професори на факултетима уче студенте научној писмености. Колико ће се студенти научити научној писмености овиси о

њиховом предзнању и нивоу њихове функционалне писмености стеченом претходним образовањем.

Искуство показује да је ниво функционалне писмености са којим студенти располажу пре започињања студија недовољан и незадовољавајући. Данашњи ниво функционалне писмености подразумева информатичку писменост поред језичке писмености. У оквире информатичке писмености улази баратање софтверским пакетима као и сналажење на интернету. Студенти све чешће користе интернет као помоћно средство у писању семинарских радова. Међутим, често се користе претраживачи који су општепознати, а слабо се користе претраживачи намењени научним истраживачима. Такође расте употреба тзв. „copy and paste“ праксе и преузимања комплетних семинарских радова са интернета. Да би се прекинула оваква пракса неопходно је да се студентима јасно поставе очекивања која морају испунити при писању семинарских радова, да им се приближи научна писменост као циљ писања семинарских радова, да се увеже систем бодовања са постављеним критеријумима и да се посвети потребно време едукацији за писање семинарских радова.

ЗНАЧАЈ ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Говор и мишљење су уско повезани. Лав Виготски, руски научник, је међу првима писао о односу говора и мишљења (Виготски, 1977). Он је показао да се током когнитивног развоја прво развија усмени говор, затим унутрашњи говор, а на основу унутрашњег говора се развија мишљење. Виготски се интересовао и за развој научних појмова. Он је сматрао да учење страних језика посебно доприноси употпуњавању и учвршћивању материјалног језика. На сличан начин процес развоја научних појмова употпуњује наш свакодневни речник и употребу појмова. Писани говор проистиче из унутрашњег говора и представља његову материјализацију. Он има посебан значај у освешћивању појмова и процеса мишљења.

Постоје посебне психолошке разлике између говорног и писаног језика (Митровић, 2008). Писани језик је апстрактнији од говорног јер захтева већи когнитивни напор и пажљивије коришћење појмова. Он је, такође, сложенији јер ангажује већи број аналитичко-синтетичких операција. Приликом писања текста аутор је свестан идеје коју жели да пренесе и размишља о структури писаног рада која ће на најбољи начин пренети његова размишљања. Делови текста треба да се уобличе у кохерентну целину која ће оставити утисак на читаоца. Писање је вољна радња и захтева напор. Стога је писање под већом контролом свести него говорни језик који је готово аутоматски. Код писања субјект постаје аутор дела које материјално постоји одвојено од њега. Одвојеност дела од аутора омогућава самокритички однос према властитом мишљењу. Човек

промишља оно што пише и стога писани језик доприноси квалитетнијој писмености. Писање повратно унапређује говорни језик.

СТАЊЕ ПИСМЕНОСТИ У СРБИЈИ

Ниво језичке писмености младих у протеклим деценијама није задовољавајући, како показују искуства школске праксе и резултати истраживања (Стевановић и др, 2009). Посебно обесхрабрује налаз међународног пројекта PISA у Србији, према којем се бележи статистички значајан пад у разумевању прочитаног између два циклуса истраживања, 2003. и 2006. године. Основни циљ међународног пројекта PISA (The Programme for International Student Assessment) је тестирање ефикасности образовних система различитих држава у развијању компетенција значајних за лични и професионални развој појединца, као и за функционалност друштвене заједнице.

С друге стране, показатељи засновани на последња два пописа становништва (1991-2002) показују да се образовна структура становништва Србије знатно променила набоље (Јокић & Петовар, 2009). Смањо се број лица са и без завршене основне школе, а повећао са средњим и високим образовањем. Тренутна образовна структура не задовољава критеријуме ЕУ и показује одређена одступања од просека земаља ЕУ. Тако показатељи за средњешколско образовање између Србије и ЕУ немају велико одступање, али за терцијарно (односно високошколско) образовање показују велике разлике. Процент популације старости 30-34 године са терцијарним образовањем у ЕУ износи 24,3%, а у Србији 14,7%. Србија треба да настави са улагањима у образовање како би се и даље наставио тренд смањивања неписмености и пораста броја лица са завршеним средњим и високим образовањем. Паралелно треба радити на повећању функционалне писмености становништва.

О САВРЕМЕНОЈ ПИСМЕНОСТИ

Пре двадесет година започело се са употребом персоналних рачунара. За разлику од писаћих машина програми за писање су омогућили лако преправљање текста као и електронско чување. Данас се познавање програма Word рачуна у основе писмености.

Пре око десет година почео је да се користи интернет каквог данас знамо. Започео је открићем WWW (World Wide Web), интернет сервиса, као и HTML (HyperText Markup Language), описног језика интернета (Ковачевић, 2007). Упоредо са коришћењем Интернета развијали су се интернет претраживачи. Један од најпопуларнијих је Google. У данашњу писменост улази и сналажење на интернету.

Развој информационих технологија је допринео измени начина функционисања библиотека. Данас се све више користе е-часописи и е-књиге. У Србији је формиран КоБСОН (Конзорцијум библиотека Србије за обједињену набавку) који функционише већ осам година. Он је доступан без накнаде свима коју му приступају са академског IP домена у Србији, а од 2004-те је омогућен и удаљен приступ. КоБСОН обезбеђује корисницима преко 30.500 страних научних часописа у електронској или папирној форми (Косановић, 2008). Још више говори податак да КоБСОН обезбеђује, за област друштвених наука на пример, 80,28% часописа који су на листи WoS (Web of Science). Поред тога на интернету је постављен Српски цитатни индекс (SCI) на којем се налази велик број домаћих часописа доступан у електронској форми. У савремену академску писменост улази претраживање библиотека уз помоћ специјализованих претраживача и база података.

КАКО КОРИСТИТИ СЕМИНАРСКЕ РАДОВЕ ЗА РАЗВОЈ ПИСМЕНОСТИ

Искуство у раду са студентима показује да млади људи долазе на факултете са недовољним познавањем софтверских програма који им омогућавају формирање текстова и сналажење на интернету. На основу ових запажања се намеће потреба да се преиспитају образовни садржаји и начин извођења наставе из области информатике и сродних дисциплина посебно у средњим школама. Постављањем јасних формалних захтева које семинарски рад треба да испуни студенти се мотивишу да недостатке у информатичкој писмености надокнаде на друге начине. Поред захтева за изгледом фонта, треба тражити од студената одређен начин формирања наслова у тексту, спецификовати начин навођења литературе и начин како се у тексту цитира литература. Форма представља значајан захтев када је у питању објављивање у научним часописима. Постављањем таквих захтева студенти се припремају за потенцијално будуће објављивање радова у научним, стручним и другим публикацијама.

Посебно је важно студентима истаћи да означе изворе које су користили у самом тексту. На тај начин се студенти уче интертекстуалности, односно присуству једног текста у другом помоћу цитата или алузија (Маширевић, 2007). То их ослобађа потребе за лажном оригиналношћу и покушајем плагијата. Наиме, постоји тенденција код студената да препишу или препричају текстове које су читали а да не наведу извор. Често се у уводном и закључном делу семинарског рада, који треба да представљају лична размишљања аутора, могу наћи текстови који припадају другим ауторима а наведени су као лични исказ. Учењем интертекстуалности студенти се уче разликовању личног текста од текста других аутора и поштовању ауторских права. Такође се у њиховој свести прави разлика између размишљања других аутора и

њихових властитих размишљања, а на тај начин се гради дистанца према мишљењима других аутора и јача критички дух.

Када је у питању литература студенте треба упознати са постојањем сервиса као што су Српски цитатни индекс (SCI) и КоБСОН. Може се поставити захтев да се цитирају неки од радова са датих сервиса. На тај начин се студенти охрабрују да користе научне чланке а избегава се искључиво коришћење популарних претраживача као што је Google. Популарни претраживачи студенте воде различитим изворима који нису проверени, а такође јачају тенденцију да пронађу готове материјале које могу да понуде као властите и тиме избегну труд око писања семинарског рада. Претраживањем SCI студенти стичу информације о домаћим научним часописима, о домаћим научницима, о темама које су актуелне у домаћој научној јавности и слично. Тиме се код студената ствара свест о научном доприносу домаћих аутора и снази наше научне мисли. КоБСОН је захтевнији претраживач и његово коришћење подразумева добро баратање страним језицима, као и снажање у научним областима. Коришћењем КоБСОН-а студенти могу да се информишу о доприносу наших научника у WoS-у, да стекну слику о научним часописима у свету и начину писања за научне часописе.

Дакле, увођењем одређених формалних захтева код писања семинарских радова могуће је постићи резултате који утичу и на развој критичког мишљења. Захтевом да се поштује структура рада (увод, разрада проблема, закључак) додатно се формализује уобличавање семинарског рада. При том треба студентима објаснити значај увода и закључка као делова текста које пишу својим речима са циљем да уведу у тему семинарског рада, односно да изнесу основна запажања након излагања теме. У делу који се тиче разраде треба користити интертекстуалност тако што ће се на структурисан начин изнети грађа до које се дошло претраживањем литературе уз критички однос према изнесеној грађи.

ЗАКЉУЧАК

Семинарски рад је облик писменог изражавања и као такав утиче на развој писмености и на развој мишљења. Увођењем система бодовања на факултете семинарски радови су добили место у коначној оцени на наставном предмету. Појашњавањем критеријума за писање семинарских радова унапређује се писменост студената и олакшава бодовање семинарских радова. Формални критеријуми имају позитивне ефекте на писменост. Међу таквим критеријумима аутори предлажу форматирање текста, навођење литературе, начин обележавања делова текста који су преузети од других аутора, коришћење Српског цитатног индекса (SCI) и КоБСОН-а, одређивање структуре рада са правилима писања и слично. Ефекти оваквих правила се огледају у подизању функционалне писмености студената (коришћење софтверских програма за обраду

текста и сналажење на интернету са е-часописима), развија се свест о интертекстуалности и ауторским правима, упознаје се научни допринос домаћих научника и јача критички приступ проблемима.

ЛИТЕРАТУРА

Виготски Л. Мишљење и говор. Нолит, Београд. 1977.

Јокић В, Петовар К. Социјална искљученост и образовање. Архитектура и урбанизам. 2009; (27):46-56.

Ковачевић Л. Семантички веб - обећања и предвиђања. Гласник Народне библиотеке Србије. 2007; (1):7-14.

Косановић Б. Приступ научним информацијама у Србији - искуство након шест година. Инфотека. 2008; 9(1-2):77-81.

Маширевић Ј. Култура интертекстуалности. Зборник радова Факултета драмских уметности. 2007; (11-12):421-431.

Митровић М. Неке карактеристике говорног и писаног језика. Педагогија. 2008; 63(2):183-193.

Стевановић Ј, Максић С, Тењовић Л. О писменом изражавању ученика основне школе. Зборник Института за педагошка истраживања. 2009; 41(1):147-164.

РЕЦЕСИЈА – перспективе образовно-васпитног система /
Recession – perspectives of educational system

OKOLNOSTI MIGRACIJE U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU –
ISTRAŽIVANJE

Mr Marta Novak, dr Franc Cankar, dr Tomi Dojč,
mr Olga Dečman Dobrnjič,
Nacionalni institut obrazovanja, Slovenija
Doc. dr Alenka Temeljotov Salaj,
GEA-koledž, Visoka škola za preduzetništvo, Slovenija

Rezime: Pridruživanje Evropskoj uniji i obrazovni bolonjski proces doprinose tome da je Slovenija sve više i više deo globalne obrazovne klime. Uz to, pitanje kako sprovesti politiku obrazovanja bez kršenja ljudskih prava kada se radi o deci doseljenika dobija na važnosti. Da se ovo izbegne, Slovenija je prihvatila razne strategije za inkluziju dece doseljenika u svoj obrazovni sistem. Analiza u kojoj smo izučavali strukturu dece doseljenika koji pohađaju školu u odnosu na njihovu zemlju porekla i jezik, poteškoće u vezi inkluzije dece doseljenika kao učenika u formiranju obrazovnog sistema, kao i dobre primere uspešne prakse u nekim vrtićima i školama u vezi inkluzije, analiza je pokazala da deca doseljenika u odnosu na njihovu zemlju porekla, jezik i kulturu predstavljaju vrlo heterogenu grupu. Uglavnom preovladavaju državljani bivših republika nekadašnje Jugoslavije a naročito deca sa albanskog govornog područja nekadašnje zajedničke države. Inkluzija u naš obrazovni proces i sistem formiranja je ozbiljno otežan problemima u komunikaciji pošto velika većina ima ozbiljnih problema sa upotrebom slovenačkog jezika. Ovo važi takođe i za njihove roditelje. Postoje naravno razlike u saradnji s roditeljima što zavisi od stepena obrazovanja njihove dece. Komunikacija s njihovim roditeljima je naročito retka u srednjoj školi. Takođe, postoje ozbiljni problemi i nevolje izazvane kulturološkim razlikama i razlikama u prethodnim obrazovnim sistemima. Pored činjenice da

strategija inkluzije dece doseljenika u obrazovni sistem trenutno nije završena, postoje brojni slučajevi gde su vrtići i škole iznašle vrlo dobra rešenja.

Ključne reči: školsko okruženje, deca doseljenika, školske uredbe, jezik.

MIGRATION CIRCUMSTANCES IN SHOOL ENVIRONMENT - RESEARH

M.A. Marta Novak, Ph.D. Franc Cankar, Ph.D. Tomi Deutsch
and M.Sc. Olga Decman Dobrnjic,
Nacional Institute of Education, Slovenia
Doc. Ph.D. Alenka Temeljotov Salaj,
GEA College of Entrepreneurship, Slovenia

Abstract: Accession to the European Union and the Bologna education system make Slovenia more and more part of the global educational environment. In parallel the question of how to execute education politics without violating human rights of children with immigrant background is arising. To avoid this, Slovenia adopted various strategies to include the children with immigrant background into its educational system. The analysis, in which we examined the structure of migrant school children in relation to their language and the country of origin, the difficulties connected with the inclusion of migrant school children and pupils in the education and formation work, as well as the cases of good practice that some kindergartens and schools put in place for the inclusion of migrant school children, has shown that the migrant school children represent according to their language, culture and the country they come from, a very heterogeneous group. The residents of the ex republics of former Yugoslavia prevail and in particular school children from Albanian language territory of former common state. The inclusion into our education and formation system is seriously hindered by communication problems, since a vast majority has serious problems with Slovenian language. The same is true also for their parents. There are differences when cooperating with them which depend on the level of their children's schooling. Communication with pupils' parents is particularly rare in secondary schools. One of quite serious problems can be found also in the trouble caused by cultural differences and the differences among the former education systems. Despite the fact that the strategy of the inclusion of migrant school children into the education system at the state level has not been accomplished yet, there are cases where certain schools developed several good solutions.

Key words: school environment, migrant school children, school policy, language.

1 INTRODUCTION

Slovenia gained its independence in the 90's and in 2004 became a part of the European Union. Open boundaries and the globalisation trends have caused that children of immigrants have been included in the Slovenian education system. Although the Declaration of the Council of Europe (Athens, 2003) positionos

the interactive process of integration in the centre, which effects both foreigners as well as majority population, we can easily find out that the question of integration still keeps a marginal position in our country. Researches (Žitnik, 2006, Medica, 2007, Medica, 2008) have shown that most immigrants consider Slovenia as their homeland; however, they identify themselves with the traditions, customs, languages and religions of their parents. Split between homeland where they live now and their parents' country of origin they quite often fall out of both worlds. Their social networks and social communications are mostly limited to private sphere. With the immigrants also their children come. This means that a large number of them has broken their education up to now and moved to a new environment, disposed of limited competences of native language where they live now and quite often feel themselves socially and culturally isolated. Their parents are faced with similar problems. Although some immigrant families are quite well-off most of them are not rich.

Practice has shown that a number of teachers at schools do not understand the background, languages, cultures, religions and other characteristics of their children's parents. Without such information they have difficulties in maintaining a communication with both foreign school children as well as their parents. They limit their approaches only to »pupils at school« and they eliminate their families and other important persons (Cankar, 2009). Several authors (DiCerbo, 2001, Bauer, Moore in Barle, 2009) have emphasised that the role of educational institutions is to develop a capability of »living together«; the capacity of empathy, of understanding and respecting different cultures during their inclusion in the new environment is extremely important. The creation of strategies of introduction of children and pupils of immigrant parents into the education and formation system of Slovenia has to be grounded on the integrational approach. If young people are better integrated in the wider society, their parents will also become a functional part of that society what contributes to its cohesion and development. And at the same time the opposite is also true. More integrated parents can better direct their children into the wider society and its values.

2 STRATEGY OF INCLUDING CHILDREN WITH MIGRATORY BACKGROUND INTO THE SCHOOL SYSTEM

The strategies of including immigrant children and pupils and their parents into the education system of Republic of Slovenia are defined in Guidelines for Education of Children with Migratory Background. The document points out the integrating approaches by means of which children and their parents are better integrated into the narrower and broader society. Here the importance of the two-way process of adaptation of the immigrants' communities on one hand and of the majority nationality on the other hand is recognized. It concerns the responses to challenges brought about by the presence of various cultures in

society including the contributions to this society and the maintaining of contacts with their own culture.

Among the basic objectives of this education the most important are assuring the optimal development of individuals irrespective of their gender, social or cultural origin, religion, nationality and bodily or mental constitution, education for mutual tolerance, development of consciousness of equality of genders, respect for dissimilarity and for cooperation with others, respect of child's and human rights and of basic liberties, development of equal opportunities of both genders and thereby the development of abilities for life in democratic society.

The Guidelines contain principles for education of foreign children elaborated on the basis of documents of Slovenian schools legislature and guidelines of European Union stipulating rights and duties of every child regardless of the child's status in an individual country. The education institutes in Republic of Slovenia carry out the following principles:

- openness, autonomy and professional responsibility of the education institutes and staff to work with foreigners,
- equal opportunities for all children taking into account the differences between them (respecting the child's specific culture), multiculturalism and development and stimulating the children for diverse activities and inter-culture communication and enabling the foreign child to express in their own mother tongue.
- ensuring the conditions to achieve goals and standards of knowledge respectively adapting of education process to the idiosyncrasy and needs of a child foreigner and following the progress of each individual and adjustment of giving marks while considering the legislature.
- stimulating active learning - learning of Slovenian language and ensuring the possibility of communication and of other forms of expressing, and stimulating to using the languages (mother tongue, Slovene and mixture of both), stimulating learning the language of school environment,
- co-operation with parents- every education institute shall include in its program various strategies and forms of cooperating of parents of the children foreigners .

The conditions with which interactions are stimulated between culture and languages of children coming from various cultural and language environment and creating the opportunities of co-designing the culture of co-habitation, are being created by the professionals are stimulated staff. Development of tolerant relationships of all participants still stands in the forefront. The task of all parties involved in the education and of the society is on ensure all children the adequate educational experience and to lead them so that they feel accepted, successful, happy. The schools and nursery schools continuously develop, follow and amend the program of including children of foreigners and are at all

times concerned with appropriate professional training of their staff working with children foreigners.

3 THE PURPOSE AND OBJECTIVES OF THE ANALYSIS

In order to prepare a proper strategy for solving the above said problems we first of all carried out a research, through which we wanted to learn about the state of affairs in the area of immigrants' children inclusion into the Slovenian education and formation system. We set ourselves the following main objectives:

- to find out the structure of foreign pupils according to their language and religious origin,
- to learn about the difficulties when foreign schoolchildren are included into the education and formation work,
- to find out the qualification level of educators and teachers for their work with foreigners,
- to learn about the ways and the quality of cooperation of kindergartens and schools with foreign school children,
- to demonstrate the examples of good practice which kindergartens and schools developed for the inclusion of foreign school children,
- to suggest adequate solutions and measures at the school and national level.

3.1. Methods

The data, which cannot be generalised for the entire Slovenia, were collected on the sample of twenty Slovenian education and formation institutions (five kindergartens, ten primary and five secondary schools were included) in which foreign school children are inscribed. The data for analysis were collected from headmasters and responsible people as well as from team leaders who directed the work with foreign children at their schools and from teachers and educators who mostly work with foreign children. We prepared two questionnaires. The first one was designed for the school leadership and the second for the team leaders as well as educators and teachers. All of them were also interviewed at the same time. The questionnaire for school leadership was filled by 9 primary school headmasters, 5 secondary school headmasters and 5 kindergarten headmasters. The questionnaire designed for the team leaders were filled in by 45 educators and teachers: 4 educators in kindergartens, 13 teachers in primary schools and 28 teachers of secondary schools. Questioning took place in June 2008. The analysis was also completed by certain official data published by the Slovenian Office for Statistics.

3.2. Results and Discussion

3.2.1. General state of population

Although Slovenia as one of the youngest EU members has the lowest degree of mobility and that it is hard to expect to have a larger degree of emigration from Slovenia, the new Schengen border causes changes in migration flows. Let us have a look first of all at the data of the population until the completed 19 years of age according to the status (table 1) and population younger than 15 or aged until the completed 14 years according to the country of birth (table 2).

Table 1: Basic groups of population, aged until the completed 19 years in Slovenia by the end of 2007

age	populatio n - total	foreigners with permanent residence in Slovenia		foreigners with temporary residence in Slovenia		total (foreigners with permanent and temporary residence)	
	N	N	%	N	%	N	%
From 0 to 4 let	92.950	908	0,98%	618	0,66%	1526	1,64%
From 5 to 9 let	90.828	781	0,86%	670	0,74%	1451	1,60%
From 10 to 14 let	97.303	755	0,78%	653	0,67%	1408	1,45%
From 15 to 19 let	114.568	933	0,81%	1337	1,17%	2270	1,98%

Source: Statistical Office of Slovenia.

The data show that in 2007 among the citizens of Slovenia aged until the completed 19 years there were less than two percents of those who had the status of a foreigner with permanent or temporary residence. Among the population aged until 14 up to 1.45 percent of people have such a status. That percentage is not so high compared with countries as Northern Ireland, Norway, Portugal (Learning migration, 2008). Despite this the data is important if we understand it as a number of individuals and treat it from the point of view of families and their children being included in the Slovenian education and formation system.

Table 2: Population younger than 15 according to the country of birth by the end of 2005

Country of birth	N	%
Slovenia	274.195	96,81%
EU (without Slovenia)	3.829	1,35%
Other European countries	4.652	1,64%
Non – European countries	538	0,19%

Source: Statistical Office of Slovenia.

By the end of 2005 there were among the population of Slovenia younger than 15 up to 3.19 of those who had been born out of Slovenia. The percentage is a bit higher as it is the percentage of persons at this age having a status of foreigner in Slovenia, which indicates that the number of foreign children in the

Slovenian education and formation system is underestimated in case we only take into account the data of persons with the status of a foreigner.

3.2.2. Inclusion of foreign children into kindergartens and schools according to religion and language

Slovenian school system is in accordance with the European legislation (Directive of the European Council No. 77/486/EGS, No. 2001/55/ES and No. 2004/83/EC) providing that the state should make sure that children have free of charge education which includes also properly adjusted learning of the official language of the host country, as well as the encouragement of learning the mother tongue and the culture of the country of origin. It is important that the foreign children have equal access to the education and formation system as the citizens of the host country.

In most education and formation institutions included in the research up to ten children of foreign school children are inscribed. Foreign children who attend those nineteen education and formation institutions come from sixteen different countries among which the most numerous is the one from Albanian language area (table 3). Pupils and schoolchildren of the Former Republic of Macedonia and Bosnia and Herzegovina follow them. Although the data are not representative and the findings cannot be generalised to all Slovenian territory, we can say anyway that among children and pupils of foreigners who attend Slovenian kindergartens and schools those children prevail who come (or their parents) from the countries emerging from the territory of ex-Yugoslavia. It is a question of the area with which we have a lot in common in terms of culture and certain other language backgrounds (language similarities exist only among Southern Slavic languages where Albanian language does not belong to). That finding may be of help in learning cultural characteristics of the migrant environment. Maybe this gives us a special position in relation to the before mentioned European countries as in their education and formation systems mostly those children are inscribed who come form cultural environment strongly different form their culture.

Table 3: Country of origin of foreign children (headmasters)

Country of origin of foreign children	Number of Educ. Institutions	Percentage of Educ. Institutions
Kosovo	13	68,4%
FYROM - Macedonia	7	36,8%
Bosnia and Herzegovina	6	31,6%
Croatia	4	21,1%
Serbia	4	21,1%
Ukraine	3	15,8%

Albania	2	10,5%
EU countries ¹	5	26,3%
Other countries ²	4	21,1%
Total no. of Educ. Instit.	19	100,0%

The country of origin of the children of foreigners is determined also by their mother tongue (except in rare cases). In the sixteen education and formation institutions the school children are inscribed whose mother tongue is Albanian and school children with Croatian mother tongue follow them (table 4). They are included in six education and formation institutions.

Table 4: Mother tongue of children of foreigners (headmasters)

Mother tongue of the children of foreigners	Number of Educ. Institutions	Percentage of Educ. Institutions
Albanian	16	84,2%
Croatian	6	31,6%
Serbian	4	21,1%
Bosnian	3	15,8%
Macedonian	3	15,8%
Russian	2	10,5%
Other languages EU ³	5	26,3%
Other languages ⁴	4	21,1%
Total no. of Educ. Instit.	19	100,0%

3.2.3. Difficulties in the work with children of foreigners

Headmasters, educators and teachers working in kindergartens, primary and secondary schools pointed out that the first and the biggest problem almost all included educational institutions are faced with is the fact that children of foreigners do not speak Slovenian. Communication problems are noted also with their parents and with all employed in kindergartens and schools, which is believed to be the main reason for more difficult pedagogical work. The first problem has been solved good enough in practice. They have prepared special introductory courses of Slovenian for school children of foreigners; they have provided additional help in learning and taken care of translating the instructions for other subjects. They have got help in terms of interpretation for the cooperation with their parents provided either by parents or by schools. The

¹ Italy, Germany, the Netherlands, Poland, Great Britain.

² Jordan, Kazakhstan, Mongolia, Russia.

³ English, Flemish, German, Polish, Romanian.

⁴ Arab - Jordan, Mongolian, Serbo-Croat, Ukrainian.

other aspect of the same problem – when teachers at schools do not master the language of foreigners – is in practice given only the necessary amount of attention that parents are able to arrange formal documents and introduce their children to the new environment. Pedagogical communication is afterwards held in Slovenian language.

Table 5: Difficulties in work with children of foreigners (headmasters, teachers)

Difficulties in work with children of foreigners ⁵	Headmasters			Teachers		
	Kinderg. (%)	PS (%)	SS (%)	Kinderg. (%)	PS (%)	SS (%)
Absence of language skills	4 (80,0%)	8 (88,9%)	4 (80,0%)	4 (100, 0%)	12 (92,3%)	20 (71,4%)
Cultural differences	1 (20,0%)	4 (44,4%)	1 (20,0%)	3 (75,0%)	3 (23,1%)	1 (3,6%)
Cooperation with parents	1 (20,0%)	3 (33,3%)	1 (20,0%)	1 (25,0%)	3 (23,1%)	2 (7,1%)
Assessment	0	4 (44,4%)	2 (40,0%)	0	5 (38,5%)	0
Inadequate prior knowledge	0	4 (44,4%)	1 (20,0%)	0	3 (23,1%)	2 (7,1%)
Bad learning habits	0	2 (22,2%)	1 (20,0%)	0	0	0 (0,0%)
No difficulties	1 (20,0%)	0	0	0	0	7 (25,0%)
Total number of headmasters and teachers	5 (100,0%)	9(100,0%)	5 (100,0%)	4 (100,0%)	13 (100,0%)	28 (100,0%)

When working with children of foreigners educators in kindergartens put in the first place of difficulties the absence of language knowledge where they specially pointed at parents. This information is understandable since kindergartens inscribe children who are in the phase of developing language skills, anyway. They have seen language barriers in their initial communication when they inscribe their children into kindergartens and have to fill in various forms for inscription and have at the same time problems with everyday communication with parents. Cultural differences can be seen when solving specific problems, in nutrition habits and in customs. Educators have found out that boys have greater problems in the process of inclusion than girls which is probably due to the cultural differences in the formation of children of different gender within families.

Absence of language skills is the biggest problem also in primary schools. Here both teachers as well as schoolchildren have difficulties. The first have difficulties in following lessons and do not make their homework because they do not understand instructions and often have problems in learning. Teachers do not speak or speak inadequately the language of the children of foreigners; they do not understand or understand weakly their parents and are therefore inadequately qualified in terms of didactics to work with foreign school children. Assessment was another difficulty in primary schools that has been

⁵ Also those difficulties which appeared at least three times are displayed. .

noted; it is a consequence of the inclusion of school children during the school term, and the absence of marks in certain subjects as well as disharmony among teachers at schools, a large number of subjects in the third education and formation period, shortcomings in the legislative regulations for the implementation of an adjusted assessment, difficulties in writing tests, irregular participation at classes etc.

In case of cultural differences, which represents the third biggest difficulty, teachers see the main reasons in gender differences of school children of foreigners, which are conditioned by traditional family patterns and are transferred to school environment. The reasons of cultural differences are also assigned by teachers to the initial confusion of school children. Teachers consider cooperation with parents among less problematic areas of work with school children of foreigners.

Inadequate knowledge of Slovenian is also the biggest problem in secondary schools. Pupils do not understand instructions and therefore have difficulties in following the lessons and teachers can only partly help them. It takes teachers a lot of time and on the other hand foreign pupils often have not developed proper working school habits, they do not bring with them books and notebooks and are often without schooling equipment. Teachers also claim that it is difficult to get certain dictionaries in the Slovenian market which would help them in translating from Slovenian language to the language foreign pupils understand.

Insufficient prior knowledge of foreign pupils, cooperation with parents of foreign pupils and cultural differences evidently do not represent a major obstacle for secondary school teachers although those problems are there. Teachers confirmed in the interviews that pupils entering the first time Slovenian secondary vocational schools had an average level of knowledge which was lower than in case of pupils having prior schooling within the Slovenian education system. At the same time teachers have pointed at the insufficient cooperation with parents of included pupils. Following the opinion of most teachers, parents are not worried enough about how their children are doing at schools and whether they shall be successful in finishing their schooling. Many pupils have disorderly lives. They do not have all necessary documents, above all health insurance which may be from the point of view of schooling in vocational programmes very critical. Pupils may get injured while doing their practical work and it is not clear who is in this case responsible to cover the expenses of medical treatment. It is also very difficult to organise obligatory working practice for foreign pupils, teachers say, since it is from various reasons more difficult to give them a job. Often the reason for this is absence of language skills, cultural differences and disorderly behaviour of pupils and also employers' prejudices.

3.2.4. Pupils with no status of a foreigner having problems with Slovenian language

Fifteen headmasters (78,9 percents) have reported that they have inscribed also children who have not been classified as foreigners, yet they have major problems with Slovenian language. The structure of those children is according to their mother tongue quite similar to the structure of children of foreigners. Besides languages spoken on the territory of ex-Yugoslavia we quite often find the Romany language, which is usually not classified as the language of foreigners.

Table 6: Mother tongue of children without status of foreigner having problems with Slovenian language

Language of children without the status of a foreigner having problems with Slovenian language	Number of Educ. Institutions	Percentage of Educ. Institutions
Albanian	8	57,1%
Croatian	6	42,9%
Romany	6	42,9%
Serbian	6	42,9%
Bosnian	4	28,6%
Other languages ⁶	8	57,1%
Total number of Educ. Institutions	14	100,0%

3.2.5. Qualifications of teachers for work with foreigners

In the survey the questioned were first of all asked what they thought of their own qualifications for work with foreigners and then about the problems they face in teaching those pupils. More than a half of the questioned educators and above all teachers of primary schools thought that they were not properly qualified for the work with the schoolchildren of foreigners. However, teachers of secondary schools estimated their qualifications for work with foreign pupils better. The Qualification of teachers depends particularly on their additional vocational qualification and training. The information that almost all teachers included in our analysis did not have an opportunity to get sufficient information on specificities of teaching in multicultural classes tells us a lot. Although we have, in Slovenia, certain experiences with the inclusion and teaching of children of foreigners (i.e., children of refugees in the 90'), we cannot praise ourselves with a systematic undergraduate and additional

⁶ French, Italian, Arab (Jordan), Macedonian (FYROM), German, Russian, Serbo-Croat, Albanian-Croatian (Combination).

qualification and training of teachers in the area of the specificity of work with foreigners' children. At the moment we do not have specialised studies which would develop and establish intercultural competences in future teachers. Some of those skills are partly included in certain subjects. What remains are the offer for additional training in the form of individual seminars, consultations and some publications.

It is a fact that pedagogical staff needs education (both in undergraduate and the additional education) which is qualitative in content and rich in implementation for the work with foreigners' children, who should be offered also certain multicultural experiences. Majority of pedagogical workers accomplished their education in single cultural environment and many of them do not have any multicultural experiences. Despite the fact that the respondents received a very weak additional professional help from outside the education and formation institution most of the pedagogical workers tries to get qualification within their institution anyway; it is either through self learning or by taking into account experiences of their colleagues. Thirteen out of nineteen headmasters of education and formation institutions replied that they had been using outside assistance for the work with foreigners' children.

3.2.6. Cooperation of kindergartens and schools with the parents of foreign schoolchildren

In the last twenty years a lot of studies have dealt with the question whether and how the inclusion of families contributes to better school results of their children. The results have shown that inclusion of families contributes to better school results of pupils, it influences a more regular attendance at classes and to a higher responsibility of pupils in their fulfilling of school obligations (Catsambis & Beveridge, Simon in Cankar, 2009). This is also true for the families of foreigners' children. The data show that cooperation with parents of foreigners' children is the most intensive and regular in kindergartens, whereas primary and then secondary schools closely follow. In case of latter, up to 64.0 % of teachers replied that they never had any cooperation with the parents of foreigners' children.

Table 7: Frequency of cooperation with the parents of foreigners' children according to the type of Educ. Inst. (teachers)

Cooperation with the parents of foreigners' children	Kinderg. (%)	PS (%)	SS (%)	Total (%)
Regular	4 (100,0%)	5 (41,7%)	4 (16,0%)	13 (31,7%)
Occasional	0	6 (50,0%)	5 (20,0%)	11 (26,8%)
Never	0	1 (8,3%)	16 (64,0%)	17 (41,5%)
Total	4 (100,0%)	12 (100,0%)	25 (100,0%)	41 (100,0%)

Teachers are faced with troubles in cooperation with parents of foreigners' children. The problems emerge from the absence of language skills and are caused also by cultural differences. In cooperation with parents of foreigners' children more problems are noted with teachers of primary schools and educators in kindergartens, and much less with teachers of secondary schools.

Table 8: Difficulties in cooperation with parents of foreigners' children according to the type of Educ. Instit. (teachers)

Problems in cooperation with the parents of foreigners' children	Kinderg. (%)	PS (%)	SS (%)
No knowledge of language	1 (25,0%)	10 (90,9%)	1 (11,1%)
Cultural differences	2 (50,0%)	6 (54,5%)	0
No interest in children's education	0	3 (27,3%)	0
Non-attendance to meetings	1 (25,0%)	1 (9,1%)	1 (11,1%)
Weak social status	2 (50,0%)	1 (9,1%)	0
No problems	1 (25,0%)	1 (9,1%)	7 (77,8%)
Total number of teachers	4 (100,0%)	11 (100,0%)	9 (100,0%)

The nature of cooperation with parents in kindergartens, primary and secondary schools is different. Kindergartens have reported that they devote a lot of time to cooperation with parents. They have been introducing special consultation hours for parents of foreigners' children and they have been including parents into various activities in order to link them with other parents. The aim is that also parents learn languages and cultures of other parents of foreigners' children. Teachers often need interpreters when working with parents and many times they help themselves with dictionaries. They constantly inform parents about the progress of their children. Sometimes they propose to parents to include them in courses of Slovenian language together with their children. Also primary schools have reported cases of successful cooperation with parents of foreigners' children. First contacts with parents are very interesting where help from children is welcome, because they already speak Slovenian or parents bring someone they know to help them in the interpretation. Later on it is vital to maintain and cherish permanent contacts with parents what they succeed in most cases, also by way of inviting parents to help during holidays where they prepare traditional food and demonstrate customs from their environment. In secondary schools the interest of parents for schools is the weakest. Despite that the questioned individuals pointed at an interesting example of good practice, when they integrated and furnished with language skills the entire family by including their daughter into the pupils' hostel. One of the problems exposed by the respondents is also different reactions of parents of the pupils of majority population from the point of view of acceptance of parents of foreigners' children.

4 CASES OF GOOD PRACTICE

Kindergartens have in their work with children of migrants in the area of intercultural communication searched for and developed an array of solutions and good practices. From their reports it is possible to learn that they understand intercultural education as an open process, through which they encourage children to learning and experiencing differences as well as new and different attitude to society. Cultural diversity and dispersion enables innovative approaches.

In the domain of kindergartens, cases of good practice mostly deal with making children get used to the new environment. Here they are using various social games with the objective of encouraging in children the feeling of being included and being a member. It is a question of learning of other cultures, customs, languages, a question of accepting new words, songs, learning about new books etc. Also the organisation of work is modified to that objective, where projects, seeing exhibitions, movies, individual visits at home, celebrations etc. are in the foreground. Kindergartens also have certain experiences they acquired through their cooperation with the projects dealing with the theme of differences.

Intercultural communication is realised also in primary schools with the help of co-operational learning, social games, projects, work in groups through round tables, etc. Here areas of cultural heritage, language traditions, habits and customs, dances, songs and religious beliefs are included. There are various organisational forms. It is a question of thematically directed lessons, of links among different subjects, sports and other competitions. School libraries take care for a selection of books in different languages and the »Reading Badge« encourages reading books also in the original language of foreigners' children. Primary schools have also presented cases of good practices concentrated on learning of Slovenian language.

In the secondary schools teachers have indicated less examples of good practice than in primary schools, however the presented cases show successful attempts of approaching the secondary school curriculum to the foreign pupils. The ways of implementing the intercultural communication are different from those in primary schools, since they are more oriented to active role of foreign pupil. Schools have been carrying out project days, organising different exchanges of pupils at home and from abroad, they have been encouraging other pupils to offer help to a foreign pupil and during lessons they have been using presentations through posters and make sure that life situations are solved immediately. The contents of multicultural communication are linked with the reduction of language barriers at lessons, with prior preparation of other pupils to accept a foreign pupil, with the example of teachers that it is worth trying and that it bring results, with promoting empathy among other pupils making them think of how they would feel in a new environment. Teachers make

possible to learn about foreign pupils at the lessons of natural sciences by using intercultural communication and by learning about the environment where they come from, by typical traditional celebrations, by presentation of typical food, customs, religions, different language expressions, and education methods.

5 CONCLUSION

Inclusion of foreigners and work with them causes problems and requires overcoming several obstacles, and it brings challenges to kindergartens and schools. The main purpose of all educational communities therefore is that foreigners' children are as much as possible successfully included into the school environment and acquire as many experiences as possible which would secure their successful schooling and progress as well as optimal inclusion into the society. For that purpose we have prepared in Slovenia an array of measures both at national and school level. We have prepared guidelines for kindergartens and schools which have included children of migrants and the measures to make sure that school children are provided with courses of Slovenian before entering a certain group or to a class from very first entrance on. Qualitative education and training also occupies an important place in the work with children if migrants, as well as dissemination of good practices with which we encourage multicultural learning and positive attitude towards understanding and accepting differences in kindergartens and schools, and last but not the least the importance of a good preparation of teaching materials. The conditions with which interactions are stimulated between culture and languages of children coming from various cultural and language environment and creating the opportunities of co-designing the culture of co-habitation, are being created by the professionals are stimulated staff. Development of tolerant relationships of all participants still stands in the forefront. The task of all parties involved in the education and of the society is on ensure all children the adequate educational experience and to lead them so that they feel accepted, successful, happy.

REFERENCES

1. Barle, A. (2009): Izguba subjekta v izobraževanju. In: F. Cankar, T. Deutsch (eds.): Šola kot stičišče partnerjev: Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
2. Cankar, F. (2009). Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja – priložnost za izboljšanje uspešnosti otrok. In: F. Cankar, T. Deutsch (eds.): Šola kot stičišče partnerjev: Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Athens (2003): Declaration of the European Ministers of Education (2003).
4. DiCerbo, P. A. (2001): Why Migrant Education Matters. Washington DC:

- National Clearinghouse for Bilingual Education.
5. Directive of the European Council No. 77/486/EEC of 25 July 1977 on the education of the children of migrant workers.
 6. Directive of the European Council No. 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof
 7. Directive of the European Council No. 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted.
 8. Learning migration (2008): Learning about migration and intercultural relations in school and teacher training (2005-2008), 225585-CP-1-2005-1-NO-COMENIUS-C3. Third Annual Network Conference, Intercultural Dialogue in Education: Training Teachers for the Future. Râmnicu Vâlcea, Romania.
 9. Medica, K. (2007): Integracijski multikulturalizem ali multikulturalnost integracije. Monitor ISH, vol. 9, no. 2, p. 77-90.
 10. Medica, K. (2008): Identiteta migrantov: med integracijo in asimilacijo v luči paradoksov sodobnosti. Monitor ISH, vol. 10, no. 1, p. 7-21.
 11. Žitnik, J. (2006): Položaj priseljenjskih kultur v Sloveniji: identitetni vidiki. Dve domovini, no. 23, p. 107-139.

HUMAN RESOURCES ADMINISTRATION AND MANAGEMENT IN INSTITUTIONS OF COMPULSORY EDUCATION

M.A. Tatjana Marinkovic,
Primary school director, "Miloje Simovic" Primary school

Abstract: Question of modality of management of changes in compulsory education is more and more relevant because it seems that these modalities can be interrogated and promoted in the interest of all society subjects. It is very important to interrogate existing modalities of management by human resources and offer directives for use of modern way of management by human resources in compulsory education institutions. It is generally known that working of modern organizations exist on corresponding human resources and these resources are the most important ones of every organization for that reason management is very important factor of development, because prosperity and development of organization and, also of wide society depends of management. Therefore it is very important to take serious measurements for promotion of system of management by human resources in compulsory education institutions in our country, in following years.

Key words: management of changes, management, education.

РУКОВОЂЕЊЕ УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА У УСТАНОВАМА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

Мр Татјана Маринковић,
Директор школе ОШ „Милоје Симовић“, Крагујевац

Резиме: Питање модалитета управљања променама у области обавезног образовања је све актуелније, јер се све више увиђа да се ти модалитети могу и даље преиспитивати и унапређивати у интересу свих субјеката друштва. Веома је важно да се преиспитају модалитети управљања и понуде смернице за примену савремених начина управљања у институцијама обавезног образовања. Опште је познато да пословање савремених организација почива на одговарајућим ресурсима и да су ти ресурси најзначајнији ресурси сваке организације. Из тог разлога, менаџмент промена и руковођење је веома важан чинилац развоја, јер од квалитета руковођења зависи просперитет и развој организације али и шире друштвене заједнице. Стога је веома важно, да се у наредним годинама предузму озбиљније мере за унапређивање система руковођења у институцијама обавезног образовања у нашој земљи.

Кључне речи: менаџмент промена, руковођење, образовање.

Поступак планирања и запошљавања људских ресурса у установама обавезног образовања употпуњују следеће активности: планирање понуде и тражње за људским ресурсима, анализа посла, регрутовање потенцијалних кандидата за попуну упражњених радних места и селекција пријављених кандидата.

1. ПЛАНИРАЊЕ ЉУДСКИХ РЕСУРСА

Планирање људских потенцијала у основном образовању је процес којим се предвиђају потребе за људским ресурсима. Све се ради са циљем да се створе неопходни предуслови за благовремено обезбеђивање кадрова неопходних за потпуно остваривање наставних планова и програма.

Планирање запошљавања нових кадрова заснива се на повећању броја ученика у разредима и одељењима, као и на основу реформи образовања која прати увођење нових предмета у образовно–васпитни процес, а самим тим и запошљавање кадрова који ће радити на новоотвореним радним местима. Утврђује се колико људи и којих квалификација ће недостајати да би основна образовно–васпитна институција остварила наставни план и програм.

Свака образовна институција има систематизацију радних места која се усклађује на почетку сваке школске године и између осталог садржи: опис посла и број запослених за свако радно место;

утврђивање услова који се за обављање одређеног посла морају испуњавати и слично.

Прикупљање података о интерном и екстерном окружењу је прва фаза планирања људских потенцијала у образовним институцијама. Посебно треба прикупити податке о броју ученика у школи, броју ученика који треба да се упишу у први и пети разред, као и броју предшколаца. У нашој земљи последњих година веома је дошао до изражаја проблем ниског natalитета, који условљава и смањење броја ученика у школама, а самим тим и смањење броја запослених у школама, појаве технолошких вишкова, као и "жесточе" борбе између школа, заинтересованих за упис што више ученика у први и пети разред основне школе.

Планирањем кадрова стварају се претпоставке за благовремено обезбеђивање неопходних људских потенцијала за несметано остваривање будућих пословних активности образовне институције. Што су промене веће, и значај планирања је већи.

2. АНАЛИЗА ПОСЛА

Анализа посла се може дефинисати као процес организованог прикупљања и сређивања релевантних података и информација о пословима, неопходним знањима и способностима, одговорностима и другим захтевима за обављање одређеног посла у институцијама обавезног образовања. Информације о послу усмерене су у два правца: у правцу радног места (назив радног места, опис посла, дужности и одговорности) и у правцу извршиоца (стручна спрема, радно искуство, знање језика итд). Анализа посла појашњава суштину и садржај посла и профил захтева у односу на извршиоца. Добро конципирана и успешна спроведена анализа посла, између осталог подразумева: утврђивање описа посла и броја извршилаца за свако радно место; утврђивање услова који се за обављање одређеног посла морају испуњавати; дефинисање релативне вредности посла, да би се обезбедила интерна и екстерна праведност система награђивања; дефинисање општих принципа, правила и метода рада и слично.

Анализа посла врши се врши у циљу добијања резултата од посебног значаја за образовну организацију и систем управљања. Што је анализа посла темељније и професионалније урађена, њени резултати су значајнији и употребљивији. Основни резултати анализе посла су: опис посла, односно радног места и спецификација посла, односно радног места.

Опис посла или опис радног места у образовној институцији, садржи податке о: пословима тј. активностима које запослени на одређеном радном месту треба да обавља. Најзначајнији сегмент описа

посла чине подаци о конкретним пословима који се везују за одређено радно место.

Спецификација посла, односно радног места, подразумева потребна знања, вештине, искуства, способности и друге услове за обављање одређеног посла. За свако радно место у образовној институцији се везују одређени услови у погледу стручне спреме, радног искуства, психофизичких способности и других параметара, који се морају испуњавати уколико се на њему жели радити.

3. РЕГРУТОВАЊЕ КАДРОВА

Регрутовање је процес идентификације, привлачења и обезбеђивања квалификованих кандидата, у броју који образовно-васпитној институцији омогућује да између више њих изабере оне који највише одговарају захтевима упражњених радних места. Потребне за људским ресурсима у обавезном образовању могу се задовољити на два начина: запошљавањем нових људи и распоређивањем постојећих кадрова на нова радна места.

У поступку регрутовања кандидату се морају предочити услови рада, како би имао довољно података за доношење одлуке о прихватању или неприхватању посла.

У последње време образовне организације се све више опредељују за људе који имају опште развојне потенцијале, који поседују иновативне и креативне способности, који су комуникативни и флексибилни и слично. Свима је стало до талентованих, амбициозних, полетних и креативних кадрова.

Потенцијални кандидати за поуну упражњених радних места у образовним институцијама, начелно узевши, могу се обезбеђивати на два начина: из редова запослених у образовној институцији или изван организације, односно са тржишта радне снаге. Који начин регрутовања ће се применити у конкретном случају зависи од људских потенцијала са којима образовна организација располаже и процене директора школе.

Интерно регрутовање подразумева налажење квалификованих кандидата у самој образовној институцији, међу запосленима.

У образовним институцијама се интерно регрутовање ретко примењује. Могуће је, рецимо, библиотекара који је професор српског језика регрутовати за посао, радно место професора српског језика (наставника- предавача) и слично.

Екстерни извори регрутовања претпостављају укупну понуду радне снаге изван образовне институције. Понуда може долазити од стране незапослених, а радно способних лица, као и од стране лица запослених у другим образовним институцијама, заинтересованих за промену радног места и обезбеђење бољих услова рада.

Основни недостаци екстерног начина регрутовања су: продужено време за добијање одговарајућих кандидата; повећан ризик за доношење одлуке о избору, због непознаница и неизвесности у погледу способности и особина личности потенцијалних кандидата.

У образовним институцијама за попуњавање упражњених радних места расписује се оглас, односно конкурс. У тексту огласа се наводи шта је потребно да кандидат достави од докумената и тиме испуни услове огласа. Кандидати се директно пријављују на оглас достављањем пријаве и документације. Овакав начин регрутовања има за циљ да се уз најмање трошкове обезбеде квалификовани и стручни кадрови који ће успешно обављати посао у образовно-васпитној институцији.

4. СЕЛЕКЦИЈА КАДРОВА

Селекција је процес у којем се у институцији за основно образовање, применом унапред утврђених и стандардизованих метода, правила и техника, врши избор између више кандидата, да би се са онима који највише одговарају захтевима посла засновао радни однос. У процесу селекције у образовној установи учествују конкурсна комисија, школски одбор и директор школе. Процес селекције не може бити успешан ако се у поступку одабира кандидата не поштују одређена правила и принципи. Принципи на којима се тај процес заснива у образовној установи су: да се људи међусобно разликују у погледу многих особина; да различити послови захтевају различите особине или различите комбинације особина; разлике међу људима могуће је мерити и уочити, као што је могуће мерити и захтеве различитих радних места; да између особина људи и успешности у обављању посла постоји одговарајућа међузависност. Наведени принципи доприносе потпунијем сагледавању процеса селекције и избора кандидата.

У процесу селекције, утврђује се ко је, између више квалификованих кандидата, најкомпетентнији за обављање посла. Процена карактеристика људи, њихових способности и њихових квалитета један је од најтежих задатака руководиоца институција за обавезно образовање.

Селекција је сложен и вишефазан процес, који полази од анализе посла, критеријума успешности и захтева радног места у образовној институцији. Основне фазе у процесу селекције су: анализа пријављених кандидата, пратеће документације, прелиминарни интервју, тестирање, дијагностички интервју, провера референци кандидата, понуда посла и лекарски преглед. У мноштву стандардних извора информација о кандидатима посебну пажњу заслужују пријаве за посао и радна биографија, а у скорије време - и препоруке. У образовним

институцијама од наведених фаза у процесу селекције најчешће се користе: анализа приспелих пријава и пратеће документације, интервју, понуда посла и лекарски преглед.

Пријава за посао се најчешће појављују у форми обрасца који попуњавају кандидти заинтересовани за посао. Пријава за посао у институцијама обавезног образовања је један од прикладнијих начина прикупљања података, неопходних за доношење квалитетних селекцијских одлука. У њој су садржани основни лични подаци, подаци о школској спреми, радном искуству, претходним пословима, породичном статусу итд.

Радна биографија најчешће садржи: име и презиме кандидата, адресу и број телефона; податке о години и месту рођења, брачном статусу и породичним приликама; податке о образовању, обуци и посебним знањима; податке о радном искуству и професионалним плановима; податке о циљевима запошљавања и професионалним интересима; податке о личним обележјима и могућностима и слично.

Значајан извор података о претходном радном понашању и претходној радној успешности су и препоруке. Оне пружају релевантне информације о кандидату и његовим потенцијалима. Иза тих информација стоје професори - ментори, стручни сарадници, директори институција обавезног редовног образовања и други познаваоци кандидата и његовог минулог рада.

Интервју је најчешће употребљавани и несумљиво најпопуларнији селекцијски метод. Коришћењем интервјуа у поступку селекције задовољавају се три циља: прикупљају се информације о кандидату, кандидат се информише о послу и организацији и утврђују се способности кандидата за успешно обављање одређеног посла. Интервју се најчешће обавља између директора школе и кандидата.

Једна од последњих фаза, приликом пријема кандидата у школу и доношења коначне одлуке о избору кандидата и њиховом ступању на посао је и утврђивање здравственог стања кандидата и понуда конкретне посла онима који су примљени у радни однос. Здравствено стање се утврђује на основу лекарског уверења о способности за рад у институцији обавезног редовног образовања, односно у школи.

Радни однос заснива се по испуњењу три услова: наступањем коначности одлуке о пријему кандидата у радни однос, прихватањем понуђеног посла од стране кандидата и фактичким ступањем на посао примљеног кандидата.

ЗАКЉУЧАК

Опште је познато да пословање савремених организација почива на одговарајућим људским ресурсима и да су ти ресурси најзначајнији ресурси сваке организације. Из тог разлога, управљање људским

ресурсима је веома важан чинилац развоја, јер од квалитета управљања зависи просперитет и развој организације али и шире друштвене заједнице. Стога је веома важно, да се у наредним годинама предузму озбиљније мере за унапређивање система управљања људским ресурсима у институцијама обавезног образовања у нашој земљи.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бањанин, М.: Организација и руковођење школом, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1995.
2. Бешић Ц, Звонко Сајферт, Александар Дамњановић, Менаџмент промена, Чачак, 2009.
3. Кулић, Ж.: Управљање људским потенцијалима, Радничка штампа, Београд, 2002.
4. Вилотијевић, М.: Руководећа функција директора школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1996.

SIMULATION OF A CAR ACCIDENT IN SAFE COMMUNITY SUBOTICA

Slobodan Ivkovic, Leader Safe Community Subotica,
National Center for Injury Prevention and Safety Promotion, Novi Sad

Abstract: Each year many people suffer in different car accidents. Using alcoholic drinks, drugs, etc. lead to unexpected and unpleasant situations. Unfortunately, people who respect rules are also in risk. The project „Simulation of a Car Accident in” presents a situation after a car-crash, shows how to ask for help, call the ambulance and the police, give a first-aid, and demonstrates how to talk to the people who suffered and to their relatives. This was a joint project of National Center for Injury Prevention and Safety Promotion – Sade CommunitySubotica and Rotaract club Subotica, and it was held in April 2007. Participants in the realization were the local police, ambulance, fire department and undertaker. There were approximately 2.000 high-school students who watched the 45 minute long simulation. A professional DVD recording was made in order to give it out to schools and other institutions for educational purposes in the future. This kind of a simulation was organized for the first time in our country.

Key words: Car accident, Injury Prevention, Safe Community.

СИМУЛАЦИЈА АУТОМОБИЛСКОГ УДЕСА У СИГУРНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ – СУБОТИЦА

Слободан Ивковић, руководиоца програма сигурна заједница Суботице

Национални центар за превенцију повреда и промоцију сигурности,
Нови Сад

Резиме: Сваке године много људи испашта у разним аутомобилских удесима. Употреба алкохолисаних пића, опијата и др. доводе до неочекиваних и непријатних ситуација. Нажалост, људи који поштују правила су такође угрожени. Пројекат "Симулација аутомобилског удеса у сигурној заједници" представља ситуацију након прања аутомобила, показује како упитати за помоћ, позвати абулантска кола и полицију, применити прву помоћ и демонстрира како разговарати са људима који су испаштали и са њиховим рођацима. Ово је био заједнички пројекат Националног центра за превенцију повреда и промоцију сигурности - сигурна заједница Суботице и Ротаракт клуб Суботице, и одржан је у априлу 2007.год. Учесници у реализацији били су локални полицајци, особље амбуланте, ватрогасци и гробари. Било је приближно 2000 ђака средњих школа који су гледали симулацију дугу 45 минута. Направљен је професионални Ди-види снимак да се раздели по школама и другим институцијама ради образовања и будућности. Овакав начин симулације је организован по први пут у нашој држави.

Кључне речи: аутомобилски удес, превенција повреда, сигурна заједница.

THE PREVENTION OF SPORTS INJURIES IN CHILDREN IN SAFE COMMUNITY

Ivana Sremac, MD, Leader Safe Community Zrenjanin,
National Center for Injury Prevention and Safety Promotion, Novi Sad

Abstract: Physical activity which is accomplished through recreation, training or sports competition has a significant influence on the development and state of health of children. Injuries which come about through these activities fall into the sports injuries group. Risk factors for the onset of sports injuries can be related to: the person itself (fatigue, overtraining, an unhygienic way of life, being unhygienic way of life, being not careful, an inadequate warm-up, poor method and technique, a general poorly fit body and susceptibility of certain parts of the body, an existing illness or injury, fear, tremor, unfamiliarity of the terrain, a lack of motivation, frivolty), another person (an incompetent opponent, an intentionally or unintentionally inflicted injury), sports equipment (being without equipment, inappropriate, worn-out footwear, a poorly constructed apparatus or an ill maintained apparatus, a deteriorated and improper apparatus...), surroundings (bad weather conditions, inadequate terrain..). According to the graveness of the situation, the most common sports injuries are lighter injuries with an incapability to work for a short period of time, followed by moderate injuries with an incapability to work for a longer period of time but rarely injuries with permanent invalidity and injuries resulting in death! The prevention of sports injuries should unfold through: Education and training (the creation of educational health programs through massive groups, place of events and types of sports), Structural changes which are related to changes in school curriculum, to adopt a healthy style of life, changes in exercise techniques, restraining hyperactivity in accident prone behaviour of children, Safe products (adequate clothing and footwear, proper apparatus and terrains...). The

participants and implementers of the prevention programme are: pupils, teachers, staff aid, parents, local community, school doctor and media. The prevention of sports injuries has a final aim to preserve and farther youth health, develop the spirit of competing, perseverance and tolerance, decreasing the number of injured and invalids to the lowest possible level, thereby improving the quality of life.

Key words: prevention, sport injury, school, children.

ПРЕВЕНЦИЈА СПОРТСКИХ ОЗЛЕДА КОД ДЕЦЕ У СИГУРНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

Ивана Сремац, Др мед. Руководилац програма сигурних заједница -
Зрењанин
Национални центар за превенцију повреда и промоцију сигурности
Нови Сад

Резиме: Физичка активност која се изводи кроз рекреацију, тренинг или спортско натјечање има значајан утицај на развој деце и здравствено стање деце. Повреде које дођу путем ових активности спадају у групу спортских озледа. Фактори ризика за наведене спортске озледе могу да имају везе са: особом (замор, претерано тренирање, нехигијенски начин живота, ослабљена пажња, краткотрајно загревање, слабе технике и методе, генерално слаба припремљеност тела и осетљивост појединих делова тела, постојећа болест или повреда, страх, непознавање терена, недостатак мотивације), друга особа (невешт противник, намерно или ненамерно нанете озледе), спортска опрема (рад без опреме, неадекватна, изношена обућа, опрема слабе квалитете, слабо одржавана или запуштена), окружење (лоши временски услови, неадекватан терен). Гледајући озбиљност ситуације, најчешћи облици повреде у спорту су благе озледе где је онеспособљеност за тренинг краткотрајна, потом средње озледе где онеспособљеност захвата дужи временски период али ретко озледе где долази до инвалидитета или до смртног исхода. Превенција спортских исхода треба да се одвија кроз: образовање и тренинг (стварање образовних програма посвећених здрављу, кроз велике групе, кроз догађаје и врсте спорта), структуралне промене које се односе на промене у школском програму, усвајање здравог начина живота, промене у техникама вежбања, ограничавање хиперактивности код деце ради спречавања удеса, безбедни производи (одговарајућа одећа и обућа, одговарајућа опрема и терени...). Учесници и руководитељи програма превенције су: ученици, наставници, помоћ стручног савета, родитељи, локална заједница, школски доктор и медијске куће. Превенција спортских повреда има за коначан циљ да очува младачка дух и здравље, развије дух натјечања, упорност и толеранцију, смањи број озлеђених и инвалида до најнижег нивоа, те на тај начин поспешити квалитет живота.

Кључне речи: превенција, спортске озледе, школа, деца.

SAFE COMMUNITY MOVEMENT IN SOUTHEASTERN EUROPE

Ph.D. Mirjana Milankov, Dunja Mitrovic,
National Center for Injury Prevention and Safety Promotion
Affiliate Safe Community Support Centre of WHO CC Community Safety
Promotion, Novi Sad

Abstract: The Safe Community program of the WHO was established in 1989. Safe Community is a dynamic movement that endeavor in making world safer by promoting effective projects and programs, and increasing public awareness about how all of us can help prevent injuries and violence. Since 2003. the National Center for Injury Prevention and Safety Promotion Novi Sad, Serbia has been a strong supporter of the community based injury prevention initiatives established in the Southeastern Europe. Our vision is be both the leader and the primary catalyst in making Southeastern Europe safest community, to create a safe and healthy living and working environment by promoting a safe and healthy culture. Our mission is to build partnerships with people and organizations in preventing injuries and violence and make our country safer, to reduce the frequency of injuries and accidents through collaboration of different community groups, local corporations, business, organizations, associations, schools, health care providers, government agencies and people. We coordinate collaborative campaigns that educate people about how to increasing the safety level in local community, how to improving quality of life and how to prevent injuries and violence, and encourage them to change the behavior that could result in injury. The field of our activities is: community safety promotion, based on partnership and collaboration, governed by a cross sectional group that is responsible for safety promotion in their community, protection and improvement of environment; promoting human rights, humane relationships and tolerance; inclusion of marginal groups; increasing the safety level in local community; improving quality of life; preventing injuries and violence according to occurrence and population groups. The strong cooperation with the kindergartens, schools, gerontology centers, police, firefighters, SOS phone line, sport centers and NGOs was a base for further development of Safe Communities program in the Southeastern Europe. In June 2009. was formed and designated South Eastern Europe Safe Community Network - SEESCONET. The need to affiliate it with the European Network and EU Institutions, particularly with WHO Collaborating Center on Community Safety Promotion at Karolinska Institute, and with other global Networks. The Countries identified as possible members of the South Eastern Europe Safe Community Network are: Albania, Belarus, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Greece, Hungary, Macedonia, Montenegro, Moldavia, Romania, Serbia, Slovakia and Ukraine. The office of the South Eastern Europe Safe Community Network is affiliated with the National Center for Injury Prevention and Safety Promotion, Novi Sad, Serbia. Much emphasis would have to be placed on the ways and means to address the problems of safety in the local communities and to educate the public how to develop and implement Safe Community Projects in all Member Countries of South Eastern Europe Region. Provision should also be made to train experts in order to monitor and evaluate the projects and for report writing. Evaluation of current/existing initiatives that have been implemented in the South Eastern Europe Region would have to be conducted. Identification, needs assessments and financial

supports for Safe Community Movement would have to be developed in all member countries.

Key words: Safe Community, Southeastern Europe, Network, Injury Prevention.

ПРОГРАМ СИГУРНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ

Др Мирјана Миланков, Дуња Митровић,

Национални центар превенције повреда и промоције сигурности

Подружница: Центар за подршку сигурним заједницама, подршка СЗО у промоцији сигурних заједница, Нови Сад, Србија

Резиме: Програм сигурних заједница који спроводи СЗО је започет 1989. године. Програм сигурних заједница је динамичан пројекат који чини свет сигурнијим промовишући ефективне пројекте и програме, као и ширење јавне свести људи да сви можемо учествовати у сузбијању насиља и повреда. Од 2003. године Национални центар за превенцију повреда и промоцију сигурности у Новом Саду (Србија) је снажно подржавао програм заснован на превенцији повреда у заједницама који има седиште у југоисточној Европи. Наша је визија да postanемо водила и главни катализатор у визији да југоисточна европа постане најбезбеднија заједница, да осигурамо сигуран и здрав живот као и радне услове са промоцијом сигурне и здраве културе. Наша је мисија да изградимо партнерске односе са људима и организацијама у превенцији повреда и насиља, чинећи тако нашу државу сигурнијом, да смањимо учесталост повреда и удеса кроз сарађивање раличитих друштвених група, локалних компанија, кроз посао, организације, асоцијације, школе, владине агенције и друштво. Ми управљамо са тимским кампањама које образују људе о томе како повећати границу сигурности у локалном друштву, како унапредити квалитет живота и како спречити повреде и насиље и утицати на промену понашања које може да доведе до повреда. Поље нашег деловања јесте: промоција сигурности у заједницама, заснована на партнерским односима и сарађивању, а надгледана од групе која је одговорна за промоцију сигурности у друштву; заштита и унапређење животне средине; промоција људских права, хуманих односа и толеранције; инклузија маргинализованих група; подизање нивоа сигурности у локалном друштву; унапређење квалитета живота; превенција повреда и насиља према настанку и популационој групи. Постоји јака кооперација са вртићима, школама, геронтолошким центрима, полицијом, ватрогасцима, SOS телефонским линијама за помоћ, спортским центрима и НВО сектором који чине темељ за даљи развој програма сигурних заједница у југоисточној Европи. У јуну 2009. год. је оформљена Мрежа сигурних заједница југоисточне Европе (SEESCONET). Постоји потреба спајања са Европском мрежом и институцијама ЕУ, а посебно са Центром за сарадњу СЗО у промоцији сигурности заједница на Каролински институту, као и са другим светским мрежама. Државе које су одређене као могући чланови Мреже југоисточне Европе за сигурност заједница су: Албанија, Беларусија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Хрватска, Грчка, Мађарска, Македонија, Молдавија, Румунија, Србија, Словачка и Украјина. Уред ове Мреже

је повезан са Националним центром за превенцију повреда и промоцију сигурности у Новом Саду (Србија). Посебан нагласак би требало ставити на начине и средства прилажења проблемима сигурности у локалним заједницама и да се образује јавност о томе како развити и применити пројекте заједница у државама југоисточне Европе. Потребно је и обучити стручњаке за праћење и вредновање пројекта као и за писање извештаја. Вредновање постојећих подухвата који су били примењивани у југоисточној Европи би такође требало урадити. Одређивање, анализе потреба и финансијска подршка за програм сигурних заједница би требало развити у државама чланица овог региона.

Кључне речи: сигурне заједнице, југоисточна Европа, Мрежа, превенција повреда.

PREVENTION OF BACK INJURY AND PAIN CAUSED BY HEAVY BACKPACKS AMONG SCHOOL-AGED CHILDREN IN SAFE COMMUNITIES

Dunja Mitrovic, Ph.D. Mirjana Milankov,
National center for injury prevention and safety promotion
Affiliate Safe Community Support Centre of WHO CC Community Safety
Promotion, South Eastern Europe Safe Community Network, Novi Sad

Abstract: *Introduction* Backpacks have become the mainstay of transporting books and goods for school-aged children. Recently there has been growing concern among health care professionals, parents, and educators that backpacks are damaging the back. The issue of back pain with backpack use is controversial within the scientific literature with some studies finding no association and some finding an association. Among 70% of children who comes to doctor because of back pain said that have a problem when carrying a backpacks. The main aim of research is to find correlation between weight of backpacks and back pain among school-aged children, whereas, to determine and analyze exact data about number of injuries in school-aged children and to find the way of solving the problem of heavy backpacks.

Methods Research was conducted in elementary schools in Novi Sad. Questionnaire was given to students and professors that established whether there is a problem of heavy back packs in school and how and in which extent it was prevented. Students were physically weighted with and without backpack on theirs shoulders.

Results Research has shown that there is a problem in schools related to the weight of school bags. However, the professors and school council does not take any measures to solve this problem.

Discussion and Conclusions Students are measured so that the exact weight of backpack could be determinate, and the percentage of backpack weight towards to student weight. Carrying bags weighing more than 10% of the body mass of students is a problem. Several ways of solving problem of back pain caused by heavy back packs were discussed in the paper.

Key words: Weight of school text book, weight of school backpack, bulk paper, offset paper.

ПРЕВЕНЦИЈА ПОВРЕДА И БОЛОВА У ЛЕЂИМА ИЗАЗВАНИМ ТЕШКИМ ЂАЧКИМ ТОРБАМА КОД ДЕЦЕ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА У СИГУРНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

Дуња Митровић, др Мирјана Миланков,
Национални центар за превенцију повреда и промоцију сигурности
Подружница Центра за подршку сигурним заједницама СВО у промоцији
сигурности, Мрежа сигурних заједница југоисточне Европе, Нови Сад

Резиме: Увођење школских торби довело је до тога да су постали главно преносно средство књига и робе за децу школског узраста. Недавно се појавило

велико интересовање и забринутост међу здравственим радницима и стручњацима, родитељима, и васпитачима да школске торбе оштећују леђа. Питање леђних болова због ношења торби је контроверзно у стручној литератури а чак и са појединим публикацијама које не проналазе повезаност док друге тврде да повезаност постоји. Око 70% деце која се појави код доктора због болова у леђима тврди да имају проблеме док носе школски ранац. Глави циљ истраживања је да се пронађе корелација између тежине торби и леђних болова код школараца, као и да се утврди и анализира тачан број повреда код деце школског узраста и да се изнађу решења за овај проблем тешких школских торби.

Методе: Истраживање је изведено у основним школама у Новом Саду. Упитник је подељен студентима и професорима који треба да покаже уколико постоји проблем тешких торби у школама и како и до које мере може да буде заустављен. Ученици су се извагали са и без својих торби на раменима.

Резултати: Истраживање је показало да постоји проблем у школама повезан са тежином школске торбе. Какогод, професори, наставници и школски одбор не предузима мере да се овај проблем разреши.

Дискусија и закључци: Ученици су извагани тако да њихова тачна тежина може бити установљена а тежина торбе у процентима према тежини ученика. Ношење торби које су теже од 10% укупне телесне масе ученика представља проблем. Неколико решења у изнајлажењу овог проблема боли у леђима је разрађено у раду.

Кључне речи: тежина ученичких књига, тежина ученичке торбе, преосталих папира, споредних папира.

СИСТЕМ ДУХОВНО-МОРАЛНОГ ВАСПИТАЊА У ОБРАЗОВНОЈ УСТАНОВИ

Галина Борисовна Кејмах,

Државна образовна установа Министарства образовања града Москве

Резиме: Питање духовно-моралног васпитања ученика је један од кључних проблема са којим се суочава сваки родитељ, свако друштво и свака држава у целини. У друштву су настале негативне околности у односу на духовно и морално васпитање младог нараштаја. Узроци овако настале ситуације су следећи: одсуство јасних позитивних животних оријентира за младе људе, нагло погоршање моралних прилика међу људима, смањени ваншколски рад са децом у области културе, знатно слабија физичка припремљеност омладине, недовољна пажња на здрав начин живота, честе реформе у образовном систему, које нису довољно проверене, занемаривање многогодишњег позитивног искуства педагога у нашој земљи која је била оријентисана на формирање моралне, свестране личности. То доводи до настанка штетних навика код деце и аморалног понашања. Важан задатак педагога је да стварају активне личности које ће свесно и одговорно извршавати своје грађанске обавезе, које ће бити јединствене на делу и речи, које неће толерисати одступања од моралних норми. Наша школа је током 40 година свога постојања створила систем васпитног рада којим се успешно решавају проблеми духовно-моралног васпитања ученика. У школи се

спроводе традиционалне манифестације (фестивал позоришта, „Недеља добрих дела“, новогодишња јелка, последње звоно, испраћај матураната, обележавање важних датума), уведе се и нове („слатко дрво, игре – путовања, фестивал уметности и др.) Наше искуство можда може да буде корисно и другим педагозима у разним образовним установама и земљама.

Кључне речи: васпитање, доколица, морал, духовност, личност.

СИСТЕМА ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИИ

Галина Борисовна Кеймах,

Государственное образовательное учреждение № 113 юго–задного
окружного управления образования департамента образования города
Москвы

Резюме: Вопрос духовно-нравственного воспитания детей является одной из ключевых проблем, стоящих перед каждым родителем, обществом и государством в целом. В обществе сложилась отрицательная ситуация в вопросе духовно-нравственного воспитания молодого поколения. Характерными причинами данной ситуации явились: отсутствие четких положительных жизненных ориентиров для молодого поколения, резкое ухудшение морально-нравственной обстановки в обществе, спад культурно-досуговой работы с детьми и молодежью, резкое снижение физической подготовки молодежи, недостаточное внимание к здоровом образу жизни, резкие, не продуманные изменения в образовательной системе, вымывающие многолетний положительный опыт отечественной педагогики, ориентированной на формирование нравственной, всесторонне развитой личности. Это приводит к формированию вредных привычек у детей, безнравственному поведению. Важной педагогической задачей формирования личности является выработка учащимися активной жизненной позиции, сознательного отношения к общественному долгу, единства слова и дела, нетерпимости к отклонениям от норм нравственности. За 40- летнюю историю нашей школы сложилась система воспитательной работы, с помощью которой решаются проблемы духовно – нравственного воспитания учащихся. В школе проводятся как традиционные мероприятия (театральные фестивали, «Неделя добрых дел», новогодние елки, последние звонки и выпускные вечера, памятные даты), так и вносятся новые («сладкое дерево, игры – путешествия, фестиваль искусства и др.). Накопленный опыт нашей школы может быть полезен для всех стран и образовательных учреждений.

Ключевые слова: воспитание, досуг, нравственность, духовность, личность.

MODERN TOYS - A WAY TO WASTELAND

Ph.D. Miodrag V. Vukovic and associates,
Faculty of Teacher Education, Belgrade

Abstract: Although the phenomena of a game and a toy is an anthropological one as old as our civilization, still its role does change through the centuries that have passed. The thread that ties it all to meaning has swayed between functions, symbols and values and constantly moving to the utmost goodness and again to the utmost evil. This is retained in the collective memory of humankind, when we talk about days of happiness or days of malign evil. The days that we live in is, as it seems, rather of the second group. We are on the edge of precipice about to surmount. One of the signs to persuade us to see that are the toys, those that we offer to our children of the next generation. But why?

Key words: game, toys, civilization, children - our future, uplift, manipulation with consciousness, unchristian values.

САВРЕМЕНЕ ИГРАЧКЕ – ПУТ КА НЕДОЋИЈИ

Др Миодраг В. Вуковић и сарадници,
Учитељски факултет, Београд

Резиме: Иако је игра и играчке антрополошки феномен стар колико и цела цивилизација, ипак њена улога се мењала током прохујалих миленијума. Клатно осцилације значења, функција, симболизма и вредности кретао се од једне до друге амплитуде од крајњег добра до крајњег зла. То памти колективна меморија човечанства, када говоримо о временима среће и идиле и временима зла и трагедија. Ово наше време као да припада овој другој групацији. Налазимо се на ивици понора. Један од неумољивих путоказа јесу и играчке, које нудимо најмлађој генерацији. А зашто?

Кључне речи: игра, играчке, цивилизација, деца-наша будућност, спасење, манипулација са свешћу, антрихришћанске вредности.

CONCRETE LITERARY PHENOMENON IN ARCHETYPAL FUNCTION

M.A. Ana Stisovic Milovanovic,
Tourism And Hotel Management High School, Novi Beograd, Belgrade

Abstract: Anticipating postulates Nortop Fry, it is possible to show solid links and primeval mythology and art. Literary art work has strongholds in the archetypes, as well as collective unconscious, at the time of pre-existence, as part of the psychological content creator, and then to the conscious intention and actualization of the author. Literary theoretical term "archetype" is used to denote universally and basic motifs of

mythological and legendary, to the contemporary discourse of artistic input. Once identified and detect archetypal phenomenon, it is instrumentalized eidos, and is applicable as a functional intellectual tool, the integration of aesthetic experiences in the analysis of various literary works.

Key words: archetypes, mythology, literary phenomenon, instrumentalized eidos, esthetic experience.

КОНКРЕТИЗАЦИЈА ЛИТЕРАРНОГ ФЕНОМЕНА У АРХЕТИПСКОЈ ФУНКЦИЈИ

Мр Ана Стишовић Миловановић,
Средња туристичка школа Нови Београд, Београд

Резиме: Антиципирајући постулате Нортопа Фраја, могуће је показати чврсте и исконске везе митологије и уметности. Књижевноуметничко дело има упоришта у архетипу, као колективно несвесном, у тренутку преегзистенције, као део психичког садржаја ствараоца, а потом у свесној актуелизацији и интенцији аутора. Књижевнотеоријски термин „архетип“ се употребљава за означавање најопштијих и темељних мотива, од митолошких и легендарних, до савремених дискурса уметничког текста. Једном уочени и спознати архетипски феномен, постаје инструментализовани ејдос, те је применљив, као функционална интелектуална алатка, у интеграцији естетичких искустава у анализи разнородних књижевних дела.

Кључне речи: архетип, митологија, литерарни феномен, инструментализовани ејдос, естетичко искуство.

MANAGEMENT AND BUDGETARY FINANCING OF HIGHER EDUCATION IN AP VOJVODINA

Jozef Kabok,

The author is an Assistant to the Provincial Secretary in charge of economic and financial affairs of the Provincial Secretariat for Education

Abstract: Management in higher education institutions in AP Vojvodina includes initiating series of activities, processes, procedures and actions, aimed at achieving expected results pertaining to the quality improvement of the higher education service provision, above all. Features of higher education in AP Vojvodina, which we perceive through the standardisation of the process of work in institutions, standardisation of courses of studies, quantitative expansion of students, lack of budgetary resources and internationalisation of the content, dependent on the implementation of the Bologna Declaration, require management skills and qualifications from the higher institutions' management. Higher education institutions, that is their management, are forced to compete for provision of insufficient budgetary resources, as well as for verification of the most adequate and the most efficient manner of their utilisation for the purpose of

education of students, in accordance with established quality standards. Total annual budgetary resources for financing higher education activities in AP Vojvodina, which are envisaged within the budget heading of the Ministry of Education and the budget heading of the Provincial Secretariat for Education, are calculated according to the model formula which may be divided into two parts. The first part of the formula refers to salaries of teaching and non-teaching staff, while the second part refers to recurring costs and education costs. The existing model of financing needs to be corrected so as to adjust all costs of higher education to actual demands of institutions, as well as to rate and amount of resources allocated for expenditure. Payroll accounting of employees should be adjusted to the process of work of those institutions, which means that the payroll accounting should be performed for a school year, instead of a calendar year. This process particularly points out the need for adoption of a new by-law pertaining to the norms and standards of work, which would be harmonised with provisions of the Law on Higher Education pertaining to budgetary financing of institutions and which would also have to stipulate financing of higher education courses of studies.

Key words: higher education, management, financing, budget, model.

МЕНАЏМЕНТ И БУЏЕТСКО ФИНАНСИРАЊЕ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У АП ВОЈВОДИНИ

Kabók József,

Аутор је помоћник покрајинског секретара за економско - финансијске
послове у Покрајинском секретаријату за образовање

Резиме: Менаџмент у установама високог образовања у АП Војводини подразумева предузимање низ активности поступака, процедура и радњи са циљем да остваре очекивани ефекти који се односе, пре свега, на побољшање квалитета пружање услуга високог образовања. Карактеристике високог образовања у АП Војводини, а које сагледавамо у стандардизацији процеса рада у установама, стандардизацији студијских програма, квантитативној експанзији студената, недостатаку буџетских средстава и интернационализацији садржаја условљену имплементацијом Болоњске декларације, захтевају од менаџмента високошколских установа посебне вештину и знање управљања. Високошколске установе, односно менаџмент установа је присиљен за такмичење у обезбеђивању оскудних новчаних средстава из буџета, али и да пружа доказе да ће се та средства користити на најбољи и најефикаснији начин у образовању студената у складу са усвојеним стандардима квалитета. Укупна годишња буџетска средства за финансирање образовне делатности високог образовања у АП Војводини, која се планирају у буџетском раз делу Министарства просвете, односно буџетском раз делу Покрајинског секретаријата за образовање, стичу се по моделу формуле која може поделити на два дела. Први део формуле се односи на плате наставног и ненаставног особља, а други део на текуће трошкове и трошкове наставе. Неопходне су корекције постојећег модела финансирања, на начин да метод буџетирања свих трошкова високог образовања треба прилагодити стварним потребама установа и по динамици и по обиму средстава за трошкове. Обрачун

плата запослених треба прилагодити радном процесу установа, односно да се обрачун плата врши за школску, а не за календарску годину. У раду се посебно указује на потребу доношења новог подзаконског акта о нормативима и стандардима рада, који би био усклађен са одредбама Закона о високом образовању у делу буџетског финансирања установа, као да се тим подзаконским актом предвиди и финансирање студијских програма високошколских установа.

Кључне речи: високо образовање, менаџмент, финансирање, буџет, модел.

“FROM ‘COLLECTIVISTIC’ TOWARDS TEAM SHARING AT THE PRESCHOOL SETTINGS”: THE REQUIREMENT OF NEW PRESCHOOL CURRICULUM IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Doc. Ph.D. Tamara Pribisev Beleslin,
University of Banja Luka
Faculty of political sciences
Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

Abstract: The scope of paper is an analysis of the new preschool curriculum in the Republic of Srpska, the entity of Bosnia and Herzegovina, as one of the generators toward the changes in the preschool education. However, the preschool curriculum, featured by the theoretical frameworks of the postmodern perspectives on respecting the rights of the child, by the socio-constructive theories and approaches to knowledge sharing, looks for changes both for and in the practice. One of the requirements concerns the turning point on understanding the position of an individual in a 'collectivity' which is a dominant concept and still sustainable in the theoretical pedagogical frameworks of the past times and in the contemporary practices, toward the individuals (a child and adult) as the strategic and responsible team actors. In practice, the new curriculum sets explicit requirements for a team play and the shared responsibilities for their professionalism and wellbeing of each child. Altogether, it could be the framework for the development of the social strategy practice in the Early Childhood Care and Educational System including the actors (administration, local community, family, media...), the trends in the academic and research community, as well as the organizational restructuring of the internal organization of the preschool institutions toward granting the greater autonomy, respecting the rights, the team work/play, and the authenticity of the concrete preschool program in the kindergarden.

Key words: the preschool curriculum in the Republic of Srpska, the preschool care and education, the changes, team work/play/sharering.

ОД "КОЛЕКТИВИТЕТА" КА ТИМСКОМ ДЕЉЕЊУ У ПРЕДШКОЛСКОМ АМБИЈЕНТУ: ЗАХТЕВИ НОВОГ ПРЕДШКОЛСКОГ КУРИКУЛУМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Доц. др Тамара Прибишев Белеслин,
Универзитет у Бањој Луци
Факултет политичких наука
Република Српска, Босна и Херцеговина

Резиме: Рад се бави анализом предшколског програма у Републици Српској, једном од ентитета Босне и Херцеговине, који је у педагошку праксу и теорију унео потребе за многоструким променама. Заснован на основама постмодернистичких перспектива, поштовању права детета и социо-конструктивистичким теоријама, пред практичаре поставља захтев за променама у разумевању улоге и позиције индивидуе у "колективу", што је још увек доминантна концепција прошлих времена која се одржава у теоријским педагошким оквирима и савременој пракси, у аутономне особе (укључујући децу и одрасле) као стратешке и одговорне чланове тима. Нови предшколски курикулум јасно поставља захтеве за тимским деловањем и дељење одговорности за сопствени професионализам, а у сврху добробити сваког детета. Сматра се да је то основа за развој друштвених стратегија деловања у области предшколског васпитања, образовања и неге који може и треба да укључи све актере (администрацију, локалну заједницу, породицу, медије, и др.), тренд у академској и истраживачкој заједници, као и захтев у унутрашњој организацији предшколске институције у правцу аутономије, поштовања права, тимског деловања и аутентичности живота у децјем вртићу.

Кључне речи: предшколски курикулум, предшколско васпитање, образовање и нега, промене, тимски рад / деловање / дељење.

EDUCATION – SOCIAL CAPITAL OR UNNECESSARY EXPENSE To invest in education "(never) time (even)is"

Ph.D. Jasminka Zlokovic,
Department of Pedagogy, Faculty of "Humanities and Social Science",
University of Rijeka

Abstract: In this age of globalization and extreme dynamics in economic and social processes and relations among people seem logical that the value of education in high esteem. Developed societies are considered key to national task planning a clear strategy of development of education which are considered the most important resource. Entering into a period of "recession" companies that have until now education "treated" as a consumer (with the occasional impression even unnecessary cost), and

probably "less valuable" strategic development objective - the whole of its activities continue to show that education does not recognize social capital. In this paper, the author states some facts that raise issues focused on a more complex social and pedagogical problems - whether to invest in education (ever) time (is not).

Key words: education, social capital, human resources.

ODGOJ I OBRAZOVANJE – SOCIJALNI KAPITAL ILI NEPOTREBNI TROŠAK

Za ulaganje u odgoj i obrazovanje «(nikad) vrijeme (ni)je»

Prof. dr. sc. Jasminka Zloković,
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju

Sažetak: U vremenu globalizacije i iznimne dinamike u gospodarskim i socijalnim procesima kao i odnosima među ljudima čini se logičnim da se vrijednosti odgoja i obrazovanja visoko cijeni. Razvijena društva ključnim acionalnim zadatkom smatraju planiranje jasne strategije razvoja odgoja i obrazovanja kojeg smatraju najvažnijim resursom. Ulazeći u period «recesije» (maštogod to značilo) društva koja su i do sada odgoj i obrazovanje «tretirala» kao potrošnju (uz povremeni dojam čak i nepotrebnog troška), a time vjerojatno i «manje vrijednim» razvojno strateškim ciljem - svojim cjelokupnim djelovanjem i nadalje pokazuju kako odgoj i obrazovanje ne prepoznaju socijalnim kapitalom. U ovom radu autorica navodi neke činjenice koje otvaraju pitanja usmjerena na jedan od kompleksnijih socijalnih i pedagoških problema - je li za ulaganje u odgoj i obrazovanje (nikada) vrijeme (nije).

Ključne riječi: odgoj, obrazovanje, socijalni kapital, ljudski resursi.

КООРДИНАЦИЈА ПОКРЕТА И РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ДЕЧАКА И ДЕВОЈЧИЦА СТАРИЈЕГ ПРЕДШКОЛСКОГ УТРАСТА

Др Сава Максимовић, Драгана Мирковић, Владимир Петковски,

МЕНАЏМЕНТ У ОБРАЗОВАЊУ У ФУНКЦИЈИ УСПЕШНЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЗАДАТАКА НАСТАВЕ

Доц. др Звездан Арсић, мр Јелена Круљ Драшковић,

БАЈКЕ АЛЕКСАНДРА ПУШКИНА

Др Душица Протић,

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД
са мањинама, хендикепираним, талентованим
и одраслим особама /
Educational work with national minorities, disabled,
talented and grown up people

FAMILY AS AN AGENT OF CHILDREN'S SOCIALIZATION

M.A. Djordje Djokic,
Primary school "Desanka Maksomovic", Grdelica

Abstract: The role of family has always been important in the process of education of children and is all the more important even today. This topic is increasingly important nowadays as well due to the prominent causative relationship between a family and the socio-historic circumstances of our time. As a historical category it (family) has been through several structural and functional changes as well the changes in family members' relationships and other aspects as well. It is quite obvious that family is important, but that it is our Head Teacher and that it affects our growth, brings about quite different opinions. The aim of socialization in children is to show children how to conduct themselves in community they belong to and where they grow up. It should be emphasized that socialization makes us attached to our environment and so the process of growth in humans is radically different to the one of other biological species. Socialization is the broadest process of befriending with others, where all influences play their part in the process. Modern family is more and more dedicated to their child and their child's happiness. It might also be remarked, that parents' character traits are of importance for the process of socialization in a family.

Key words: family, children, socialization, parents and agents.

ПОРОДИЦА КАО АГЕНС СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ ДЕЦЕ

Мр Ђорђе Ђокић,
ОШ "Десанка Максимовић"
Грделица

Резиме: Улога породице у васпитању деце била је веома актуелна и раније, а поготово данас. Та актуелност произилази из чињенице што је улога породице друштвено-историјски условљена. Она је као историјска категорија претрпела велике промене у структури, функцији, породичним односима и у свакој другој сфери. Јасно је да је породица важна, али да ли је она главни учитељ и какав је њен утицај на каснији ток развика, постоје различита мишљења. Циљ социјализације деце је да науче како да се понашају у друштвеној заједници којој припадају и у којој се развијају. Посебно треба нагласити да из социјализације произилази човекова зависност од околине која га окружује и процес његовог развоја битно се разликује од истих процеса код других биолошких врста. Социјализација је најширији процес подруштљавања биолошке јединке, у којој су укључени сви утицаји који му на том путу помажу. Савремена породица све више окренута је према деци и њиховој срећи. Такође, за процес социјализације у породици значајне су и карактеристике личности родитеља, као и типови родитеља.

Кључне речи: породица, деца, социјализација, родитељи и агенс.

THE INTERRELATIONSHIP OF THEORY AND PRACTICE IN THE PROCESS OF EDUCATION OF CHILDREN

Ph.D. Jovo Rados,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: Nowadays, we may discern a prevailing dominance of pragmatism. The magical word of modern living being advancement, the truth is being identified with mere usefulness. With this thought, only those researches are most evaluated and considered that have to do with practical purposes. The idealism of theory is timidly withdrawing away from practice. In this matter, a dangerous discrepancy is made between theory and practice. The life of Imagination, the life of hopes and intellectual guidelines is more than ever before put on hold. Consequently to the above mentioned, the education of children is becoming a thing of skillful practice. This foresees the fact that education must be observed as a complex and wholesome process (because a child is a whole and undivided individual). This is why theory and practice must not be divided, but rather endowed with a dialectic correlation and harmonized relationship.

Key words: education of children, theory, practice, dialectic correlation.

МЕЋУОДНОС ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ У ПРОЦЕСУ ВАСПИТАЊА ДЕЦЕ

Проф. др Јово Радош,

Висока школа струковних студија за образовање васпитача - Суботица

Резиме: Данашње време обележено је својеврсном доминацијом прагматизма. Како је чаробна реч савременог живљења напредак, истина се идентификује са пуком корисношћу. Самим тим, вреднује се углавном оно истраживање које је повезано са практичном сврхом. Идеал теорије се стидљиво повлачи пред праксом. Тако се између теорије и праксе јавља опасна несразмера. Живот маште, живот жеља и интелектуалних смерница све више остаје сасвим по страни. Следствено напред реченом, и васпитање деце постаје превасходно ствар практичне умешности. Тиме се превиђа чињеница да се васпитање мора посматрати као комплексан и целовит процес (јер је дете целовита и недељива јединка). Зато теорија и пракса не смеју бити одвојене, већ треба да имају дијалектичку условљеност и хармоничан међуоднос.

Кључне речи: васпитање деце, теорија, пракса, дијалектичка условљеност.

TALENT TELLS THE STORY (some guidelines in working with talented children in preschool institutions)

Ph.D. Vukosava Zivkovic,

Professor of Vocational Studies

Higher Vocational School for Education of Preschool Educators, Aleksinac

Abstract: One of the crucial objections to the entire educational work is that our entire dedication falls on selected individuals who are slow at knowledge acquisition, while the gifted and talented ones are neglected in this process and the more so in narrowing down their intellectual capacities to their field of interest where they can fully develop. The thesis paper tries to erect some theoretic postulations in relation to directing the talented children in preschool institutions, and to provide some precise solutions by focusing on the reception and the creative ways taken towards the literary text.

Key words: educational work, talent, intellectual capacities, literary text.

ТАЛЕНАТ ПРИЧА ПРИЧУ (неке смернице у раду са талентованом децом у предшколским установама)

Др Вукосава Живковић, професор струковних студија
Висока школа за васпитаче струковних студија Алексинац

Резиме: Једна од круцијалних примедби читавој образовно-васпитној делатности јесте да се централна пажња посвећује појединцима који слабије усвајају знања, док се они даровити и талентовани у том процесу занемарују и то посебно у смислу усмеравања и развијања њихових посебних интелектуалних капацитета. Рад покушава да постави неке од теоријских постулата у вези са усмеравањем талентоване деце у предшколским установама, али и да понуди поједина конкретна решења усмеравајући се на рецепцију и страваралачки однос према литерарном тексту.

Кључне речи: образовно-васпитни рад, таленат, интелектуални капацитети, литерарни текст.

ОСНОВНЕ ТЕОРИЈСКЕ ПОСТАВКЕ

Питање рада са даровитима и талентованима је широка област којој је код нас далеко више посвећивано теоријске од практичне пажње. То значи да су поједини радови и слични скупови имали за теме или подтеме бављење питањима ове популације, али да се мало, или боље рећи нимало, времена и енергије посвећивало реализација и конкретном унапређењу рада са њима.

У складу са карактером скупа определили смо се да актуелизујемо тему рада са талентованом децом у предшколским установама, мада би исти замах био вредан пажње и да је тематика усмерена на специфичности рада са талентованим студентима, било на основним студијама, било у каснијим фазама школовања. На свим нивоима сусрећемо се са истом ситуацијом – највише пажње се поклањало и даље се поклања чак не ни просечнима, него управо онима који заостају из најразличитијих разлога у савлађивању предвиђених планова и програма. Они који су спремни да бране постојеће стање ослањају се највише на лабав статистички податак да талентовани чине око 1% укупне популације у образовно-васпитном процесу. Међутим, мора се одмах поставити питање да ли је овај варљиви податак довољан да се ствари не би могле мењати у смеру посебног рада са талентованом децом?

Рад са талентованим нужно повлачи болно питање које се у нашим условима споро реализује, а то је питање индивидуализације читавог едукативног процеса. Тешко се напушта екстезивна настава и веома споро остварује интензивна настава; мало је урађено на пољу рационализације, модернизације и индивидуализације васпитно-образовне делатности. (...) до изражаја би требало да дођу самосталан рад,

самостално размишљање, критичко анализирање, оригинално решавање проблема, креативни рад и преношење стечених знања.⁷ Како је ово, како смо већ напоменули, веома широка област, покушаћемо да се усредсредимо на пре свега талентоване у оквиру литерарног изражавања које је могуће увидети већ на предшколском узрасту, као и на конкретне детаље рада са таквом децом. У овом добу то је још увек комплексно подручје усменог изражавања, с обзиром да мали број деце зна да пише и да постоје објективне тешкоће у задавању додатних активности овог типа.

НА ТРАГУ ПРАКТИЧНИХ РЕШЕЊА

Препознавање даровитог појединца није нимало једноставан задатак. Сложено је објаснити шта то уопште значи бити даровит у изражавању било писаном, било усменом, а нарочито је ово питање комплексно што је пред нама млађи узраст који је још неизграђен, у развоју. Једино што је још за нијансу сложеније од свега наведеног јесте бити добар васпитач који је довољно стручан и виспрен не само да уочи даровитост, него и да је правилно усмерава и развија код детета. ``За постизање оригиналног производа у неком подручју нису довољне само изразите способности – нужна је развијена мотивација за персистентно учење, трагање за одговорима, и елеастичан, слободан, маштовит начин примене сопственог знања – креативност.⁸ Без обзира што смо се усмерили ка конкретним, практичним постулатима, неопходно је да се на овом месту још једном теоријски осврнемо ка дистинкцији појмова даровитост / таленат. Њиме су се бавила многа звучна имена у свету науке као што су Блум, Фелдман, Гарднер и многи други. Канадски психолог Гање је средином последње деценије прошлог века сликовито изразио разлику између даровитости и талента. Гање је истакао да даровитост означава поседовање и коришћење неувежбаних и спонтано изражених природних способности, односно потенцијала и дара у најмање једној области способности; док је таленат супериорно владање систематски развијеним способностима и знање у бар једном пољу људске активности.⁹

Навели смо већ да је причање, а не писање на предшколском узрасту форма у којој је могуће препознати и развијати таленат појединца. ``Разликујемо неколико врста причања: стварно, описивање, казивање приче, препричавање, стваралачко причање и самоговор.¹⁰ Без обзира о

⁷ Милисав Арсић, *Како унапређивати наставу*, Виша школа за образовање васпитача, Крушевац, 2000, стр. 30

⁸ Бранка Драшковић, *Даровити и образовна одисеја*, АБЦ Графика, Београд, 1998, стр. 26

⁹ Francois Gagne, *Differentiated model of giftedness and talent*, IV Conference of ECHN, Nismegen, 1994, p. 34

¹⁰ Слађана Миленковић, *Методика развоја говора*, Виша школа за образовање васпитача, Сремска Митровица, 2006, стр. 85

ком је типу причања реч, рад са талентованим дететом подразумева додатну пажњу, залагање и то најчешће у виду допунског рада, бележења залагања, задавања додатних активности ван времена које се проводи у вртићу, укључивање родитеља у активан процес у смислу да прочитају детету још неку додатну бајку, басну, хумористичку причу и сл. У том контексту нарочито је важан облик стваралачког причања. Дете се може обучавати да прича на овај начин после треће године, а може да вежба стваралачко причање тек после шесте године живота. Рад са талентованим дететом на овом плану може бити веома инспиративан уколико буде наведено да познату причу исприча да се она нпр. срећно завршава, да је исприча по сликама, да је осмисли уз помоћ играчака и сл. На овом месту долазимо до важне компоненте а то је деčја игра и њен значај у уочавању и усмеравању талента. ``Говорна игра прераста у језичко стваралаштво деце, јер је и то омиљени начин играња деце говором.``¹¹ У овом домену посебно значајне су синтаксичке језичке игре с обзиром да су захтевне и у себи могу обједиљивати фонетске, морфолошке, па чак и парадигматске игре. Неки од интересантних захтева који се том приликом могу поставити јесу да настави започету причу, да промени ликове у већ познатој, да каже погрешно да би испало смешно, да настави започету причу, да осмисли бесмислено, да исприча супротно, итд. Талентовано дете ће имати често оригиналне замисли, посебно развијену машту, његов речник је богатији у односу на вршњаке. С тим у вези је и његова игра која необично подсећа на стварање уметничког дела. ``И док је уметничко дело коначно и завршено, деçја игра се не завршава, она је без почетка и краја. Оно што игри даје креативни аспект то је имагинација. Игра је некакво стално замишљање, измишљање и маштање нечег могућег.``¹²

КА ПОЈЕДИНАЧНИМ ФОРМАМА ПРИЧЕ

У причама талентованог детета могу се крити неке од најлепших прича за најмлађе уопште. Форма која може бити инспиративна је бајка. Када се говори о њој и о најмлађем узрасту, махом је истраживање усмерено ка психолошкој анализи утицаја бајковитог света на детињи, анализу страхова, емоција уопште. Мало је, међутим, пажње усмерено ка стваралачком потенцијалу бајке како би и најмлађи могли да стварају сопствене текстове ове врсте. ``Бајке имају беспримерну вредност, јер машти детета нуде нове димензије које би њему самом било немогуће да открије. Још важније: форма и структура бајки наговештавају детету слике којима може да структурише своје сањарије и да уз њихову помоћ да бољи смер свом животу.``¹³ Један од модела да дете исприча бајку су

¹¹ Исто, стр. 94

¹² Милорад Наумовић, *Методика развоја говора*, Виша школа за образовање васпитача у Пироту, Пирот, 2000.

¹³ Бруно Бетелхајм, *Значење бајки*, превео Бранко Вучићевић, Просвета, Београд, 1979.

свакако наведени начини који се односе на промене садржаја већ познатих текстова у смислу ликова, делова приче и догађаја. Но, инспиративна форма ка стварању дечије креативности може бити и укрштање двају или више знаних бајки. На тај начин, детету се може сугерисати да исприча, на пример, како би се Бамби снашао у Снежанином краљевству супротстављајући се злој маћехи, или замислити и дочарати шта би радила Пепељуга да је срела Звер из бајке *Лепотица и звери* сл. Такође, дете може и само да измисли свог јунака, да му име, обликује карактер. Низом питања могу се подспешити дечија размишљања, имагинација и речитост: Како се зове дечак (девојчица) твоје приче? Како изгледа? Шта воли да облачи? Са ким се дружи? Шта му (јој) се догодило? Како се дечак (девојчица) снашао(ла) у таквој ситуацији? Итд, итд. Најефикасније је да се овакви ``разговори`` сниме, касније запишу и сачувају као посебан текст. Оваквим играма се посебно подстиче стваралачка машта, као креативни набој. Без обзира да ли се иза приче талентованог детета крије тек пуки покушај стваралаштва или наговештај неког будућег Андрића, Андерсена или Пушкина, вреди покушати, зар не?

ЛИТЕРАТУРА

- Арсиф, М, *Како унапређивати наставу*, Виша школа за образовање васпитача, Крушевац, 2000.
- Бетелхајм, Б, *Значење бајки*, превео Бранко Вучићевић, Просвета Београд, 1979.
- Gagne, F, *Differentiated model od giftedness and talent*, IV Conference of ЕСНА, Nismegen, 1994.
- Драшковић, Б, *Даровити и образовна одисеја*, АБЦ Графика, Београд, 1998.
- Миленковић, С, *Методика развоја говора*, Виша школа за образовање васпитача, Сремска Митровица, 2006.
- Наумовић, М, *Методика развоја говора*, Виша школа за образовање васпитача у Пироту, Пирот, 2000.

EDUCATIONAL WORK WITH CHILDREN WITH DISABILITIES

M.A. Miroslava Kojic, Ph.D. Zagorka Markov,
Professors of Vocational Studies

Higher Vocational School for Education of Preschool Educators, Kikinda

Abstract: Authors have been, after several years' of direct experience in working with children with disabilities, trying to develop a special pedagogical model of assistance and support for those children. This model affirms personalized approaches to each

child depending on the type of obstruction and disability of the child. The fact that kindergartens and preschool institutions are as well their activity and crafts rooms where targeted and controlled practice occurs, that is, where students of vocational schools, authors see it as an advantage for building up a pedagogical model of assistance to children with disabilities. This paper focuses on controlled and channeled activity - Arts methodology, but is applicable to other methodologies that are fulfilled in the syllabus of vocational school for education of preschool educators. Arts methodology professor is spontaneously becoming a coordinator of inter-discipline team made of: preschool educators, students and specialized accomplices. Arts methodology professor, beside fulfilling the Channeled Activity Syllabus in Arts, has to find a personalized approach to each child to stimulate his artistic expression. With this approach, the professor abridges differences to the next level where all is absolutely tolerated and accepted among their playmates. With this approach we confront all prejudices at all levels and in all entities in the process of education. The paper states some prime examples of personalized syllabuses of support for children with disabilities.

Key words: children with disabilities, Arts methodology professor, pedagogical model of assistance.

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД СА ДЕЦОМ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Мр Мирослава Којић, др Загорка Марков,
професори струковних студија

Висока школа за васпитаче струковних студија, Кикинда

Резиме: Аутори након вишегодишњег непосредног искуства у раду са децом са сметњама у развоју покушавају да развију посебан педагошки модел помоћи и подршке овој деци. Овај програм подразумева индивидуални приступ сваком детету у зависности од врсте сметњи у развоју. Чињеницу да су вртићи Предшколске установе у Кикинди и вежбаонице за реализацију усмерених активности, односно праксе студената Високе школе струковних студија, аутори виде као предност за развијање педагошког модела помоћи деци са сметњама у развоју. Овај рад се фокусира на усмерену активност – методика ликовног васпитања, али у исто време може да се примени и на остале методике које се реализују у оквиру Наставног плана и програма Високе школе струковних студија за образовање васпитача. Професор методике ликовног васпитања спонтано постаје координатор интердисциплинарног тима који чине: васпитачи, студенти и стручни сарадници. Професор методике ликовног васпитања поред реализације плана и програма усмерене активности – ликовно васпитање, индивидуално прилази сваком детету са циљем да га стимулише да се ликовно изрази. Овим поступком, професор, различитост доводи на ниво потпуне прихватљивости за вршњачку популацију. Овакав начин рада доприноси сузбијању предрасуда код свих ентитета у васпитно-образовном процесу. У раду се наводе и примери индивидуалних програма подршке за рад са децом са сметњама у развоју.

Кључне речи: деца са сметњама у развоју, професор методике ликовног васпитања, педагошки модел помоћи.

PRESCHOOL EDUCATORS AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS AS AGENTS OF SUCCESSFUL INCLUSION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

M.A. Nadezda Rodic,
Higher School of Vocational Studies for Education of Preschool Educators,
Subotica

Abstract: The process of inclusion of children with special needs into regular preschool institutions and schools, creates a new approach towards anything different, it also creates a chance for the adequate educational work and provides all children with the appropriate approach and development. One of the key components of successful inclusion, along with other, is the preschool educator (primary school teacher). The essence of integration and inclusion acknowledges a different set of competences of graduates who are going to educate children with special needs. This is why it is necessary for students who graduate from educational departments to be prepared for monitoring and progressing with children with special needs, to be fully competent to estimate their level of ability and to be able to improve all maintained potentials of those children. When we say a competent preschool educator / teacher, we imply all vocational competences for achieving aims in educational work, reflexive preschool educator, with positive attitude concerning education of children with special needs, as well as the one with love for his vocation and children in general. With this one aim to better educate students for a career of a preschool educator, a more sophisticated syllabuses are necessary during the three academic years and two years of specialization. The paper will show some experience concerning the matter in our school.

Key words: inclusion, children with special needs, preschool educator.

ВАСПИТАЧ, УЧИТЕЉ И НАСТАВНИК КАО ФАКТОР УСПЕШНЕ ИНКЛУЗИЈЕ ДЕЦЕ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

Мр Надежда Родић,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Резиме: Инклузија као процес укључивања деце са посебним потребама у редовне предшколске установе (редовне школе), ствара нови однос према свему што је различито, ствара шансу за адекватан васпитно-образовни рад и омогућује свој деци одговарајући приступ и развој. Један од кључних фактора успешне инклузије, поред осталих, је васпитач (учитељ, наставник). Суштина интеграције и инклузије подразумева другачије компетенције кадрова који ће васпитавати и образовати и децу са посебним потребама. Зато је неопходно да се студенти просветних смерова и постојећи кадрови едукују за праћење и развој сваког

детета, да су компетентни за рад и процену степена способности и да су у могућности да развијају очуване потенцијале те деце. Кад кажемо компетентан васпитач/учитељ, под тим подразумевамо стручне способности у остваривању васпитно-образовног рада, рефлексивног васпитача, са позитивним ставом о васпитању и образовању деце са сметњама у развоју, као и љубави према позиву и деци уопште. У циљу што квалитетнијег образовања студената за позив васпитача, неопходни су квалитетни студијски програми, како на основним тако и на специјалистичким студијима. У раду ће бити приказана и нека искуства на том плану у нашој школи.

Кључне речи: инклузија, деца са посебним потребама, васпитач.

KARATE AS A SUPPLEMENT TO DIRECTED MOTOR ACTIVITIES FOR PRE-SCHOOL CHILDREN

Ph.D. Milan Nestic,
Edukons University, Novi Sad

Abstract: The way and conditions of children's growing-up process today affect their body development; they are also increasingly negative. What is exceptionally alarming is the emergence of hypokinesia, which, at that given age, causes a number of postural deformities. Therefore, it is necessary from a very early age to have conditions created that would allow appropriate body growth and development, especially those of motor abilities. Directed motor activity as a form of educational process in pre-school institutions should be a crucial factor in attaining the goal of physical education. However, educational programs, as well as available resources in pre-school institutions, do not provide adequate enough conditions for realizing and maximizing the effects of children's motor activities. Hence, it is more and more often that pre-school institutions house sports schools providing supplement activities. Karate is one of the most popular sports nowadays and its developmental tendencies go towards drastic changes of those who practice it. There is an increasing number of registered children practicing karate, aged 5-7. With that in mind, karate can be perceived as a directed motor activity among pre-school children. This paper analyzes and elaborates on contemporary tendencies in karate clubs that realize their activities in pre-school institutions. Moreover, the paper explores the relationship between the two and the coordination of their programs.

Key words: karate, directed activities, pre-school age.

КАРАТЕ КАО ДОПУНА УСМЕРЕНИМ МОТОРНИМ АКТИВНОСТИМА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Др Милан Нешић,
Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, Србија

Резиме: Начин и услови живота у којима деца данас одрастају знатно утичу на њихов телесни развој, који све више поприма негативне одлике. Посебно је забрињавајуће присуство хипокинезије која и у овом узрасту представља фактор појаве различитих постуралних поремећаја. С тога је неопходно да се већ у најранијој доби створе неопходни услови за правилан телесни раст и развој, посебно моторичких способности. Усмерена моторна активност као облик васпитно-образовног процеса у предшколским установама требало би да представља фактор којим се најкомплексније обезбеђује остваривање задатака физичког васпитања. Међутим, програми васпитно-образовног рада, као и расположиви просторни ресурси већине предшколских установа, не обезбеђују у довољној мери услове за реализацију и максимизацију ефеката моторичких активности деце. С тога је све чешћа појава да се у оквиру предшколских установа, као допунски облици рада, појављују различите "спортске школице". Карате је данас један од најпопуларнијих спортова, чије развојне тенденције иду

у правцу драстичне промене структуре његових полазника. Све већи број оних који почињу да вежбају карате региструје се у узрасту од 5 до 7 година. На тај начин се може говорити и о каратеу као усмереној моторној активности код деце предшколског узраста. Рад се бави анализом и експликацијом актуелних трендова у раду карате организација које за свој рад користе просторне ресурсе предшколских установа, односно њихове међусобне сарадње и усклађености програмских структура.

Кључне речи: карате, усмерене активности, предшколски узраст.

EDUCATORS IN INTEGRATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS FOR SOCIAL SUPPORT

Doc. Ph.D. Bisera Jevtic,
Philosophical Faculty of Nis, Pedagogy Department

Abstract: Determinant that the child is mentally handicapped-child with special needs, given the suggestion to those who help children to develop within the limits of their capabilities, it is necessary to find specific ways to meet the needs of a child who has a human being, and seeking to meet due to organic or social barriers. Each child and a child with special needs have a specific tempo of development, specific needs, such as the different ways of meeting the needs of people within the whole child. Integration and inclusion are often used interchangeably to denote the same process. But they have different meanings and it is useful to confine. In this connection raises the problem of research: To what extent teachers guide and encourage the inclusion of children with special needs for social support in mainstream schools? Rejected students should go adrift, but they need help, any independent actions and efforts of teachers, was the inclusion of specific intervention programs designed to contribute to the improvement of interpersonal effectiveness, ie. establishing positive social relationships, and thus to the successful functioning of the social and academic achievement. The work provides new insights into the integration of children with special social support in the eyes of teachers, with and open new topics for possible research.

Key words: Integration, Support, educator, individualization, achievement.

ПЕДАГОГ У ИНТЕГРАЦИЈИ ДЕЦЕ СА ПОТРЕБОМ ЗА ПОСЕБНОМ ДРУШТВЕНОМ ПОДРШКОМ

Доц. др Бисера Јевтић,
Филозофски факултет Ниш, Департман за педагогију

Резиме: Одредницом да је дете ометено у развоју-дете са посебним потребама, даје се сугестија онима који помажу детету да се развије у границама својих могућности, да је неопходно пронаћи посебне путеве да дете задовољи потребе које има као људско биће, а које теже задовољава због органских или социјалних баријера. Свако дете, па и дете са посебним потребама, има специфичан темпо

развоја, специфичне потребе, као што су и различити начини задовољавања потреба у склопу целине личности детета. Интеграција и инклузија се често користе као синоними за означавање истих процеса. Али они имају различита значења и корисно их је разграничити. У вези с тим поставља се и проблем истраживања: У којој мери педагози усмеравају и подстичу укључивање деце са потребом за посебном друштвеном подршком у редовне школе? Одбачене ученике не треба препустити судбини, већ им треба помоћи, било самосталним акцијама и залагањем наставника, било укључивањем у одређене интервентне програме осмишљене да допринесу побољшању интерперсоналне ефикасности, тј. успостављању позитивних социјалних односа, а тиме и до успешнијег функционисања на социјалном и школском постигнућу. Рад нуди нова сазнања о интеграцији деце са посебном друштвеном подршком у очима педагога, при чему и отвара нове теме за могућа истраживања.

Кључне речи: интеграција, подршка, педагог, индивидуализација, постигнућа.

WORKING WITH PRESCHOOL CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Ph.D. Erika Balog, Ildiko Djokic, spec.,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: We know from experience that our children, apart from being mentally challenged, also show disabilities in development of other aspects. It is perceivable that those children have hard times maintaining their attention and are quickly tired when exerting their attention to a particular object. The process of remembering can be either emotional or selective, which is accorded with the public attitude, it is rather focused to certain aspects of reality solely. Those children are not capable of inferring valuable lessons from experience at the level of cognition. Because of the complexity of the problem, at the level of kindergarten and school a psychologist and a pedagogue are employed, sociologist as well, speech therapist and teachers in cooperation with their parents. Upon our first encounter with a child a detailed plan is made in team work, and all for the adequate educational approach for each child separately if some disabilities are noticed. Later, our team would receive other specialized members to help us cope with the problems. For instance, when we decide to send a child to rehabilitation another assistant therapist is employed who would help children accommodate to the school's environment: a child would seclude himself and would not participate to any educational program. Those children who are emotionally detached from their educators and pedagogues can with great difficulties achieve an emotional contact and they accept the school's or kindergarten's environment with difficulties as well. A modern reformed kindergarten or school cannot function without a team work because that is the only appropriate approach to fully understand a child's personality and measures can later be taken at the lever of our general plan which will contribute to successful education and to preparedness for work which is our prime goal with rehabilitation. The team has the following activities: disability diagnostics, drafting the therapeutic program, prevention of the emergence of the disability whose frequency is notable. The most common reasons for team assessment are problems that have to do

with success in educational work and some behavioral obstructions. We also practice psychological testing such as skills and personality tests and we also do another round of tests in higher grades with children who are notably unsuccessful in teachings, all for the better view on realistic capabilities of his/her intelligence. Along with that, we do not only assess the general assumption of his/her intelligence but also the lever of development of separate abilities which a therapist can later make good use of in creating a treatment. In our children some specific disabilities can manifest like: general developmental diagnosis, problems with motorics and other problems.

Key words: handicap - developmental disabilities, dyscalculia or maths disability, dyslexia - reading problems, tics - uncontrolled movements, speech disabilities.

РАД СА ПРЕДШКОЛСКОМ ДЕЦОМ У СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Др Ерика Балог, Илдико Ђокић, спец.,

Висока школа струковних студија за образовање васпитача - Суботица

Резиме: Из праксе знамо да наша деца поред заостајања у развоју менталних функција често показују поремећаје и у развоју других функција. Код њих се запажа заморљивост пажње и тешкоће у усмеравању пажње. Просторно – временске односе доживљавају само парцијално, те се дете према њима тако и односи. Памћење код њих може бити емоционално и селективно, што одговара начину односа према јавности, оно је усмерено само према деловима реалности. Ова деца нису способна да из конкретних искустава извлаче закључке на ниво сазнања. Због комплексности проблема на ниво вртића и школе раде психолог, социјални радник, дефектолог и наставни кадар у сарадњи са родитељима. По пријему детета у нашу установу прави се тимски план за васпитно образовни поступак са сваком дететом који има развојни поремећај. Тим би се проширио и на стручњаке других профила када се ради о упућивању на рехабилитацију, као на пример асистента дефектолога који помаже у периоду прилагођавања деце у школи који се могу манифестовати: повученошћу у контактима и неангажовањем у васпитном образовном раду. Са децом која су емоционално лишена васпитачи, педагози, теже остварују емоционални контакт и они теже прихватају вртић или школу. Савремени реформисани вртић или школа не може се замислити без тимског рада јер само оваквим приступом се може комплексно сагледати личност детета и могу се предузети мере на свеукупном плану што ће допринети успешнијој едукацији и радној оспособљености што је и крајњи циљ рехабилитације. Тим има следеће активности: дијагностиковање поремећаја, израда терапеутског плана, превенција настајања поремећаја чија је фреквентност уочљива. Најчешћи разлози за тимску обраду су проблеми везани за успешност у васпитном образовном раду и поремећаји понашања. Практикујемо психолошко тестирање као што су тестови личности и способности, и ретестирање у старијим разредима код деце која су упадљиво неуспешна у настави, ради увида у реалне интелектуалне способности детета. При томе се не процењује само скупни количник интелигенције већ и степен развијености појединих способности које дефектолог може да користи у планирање третмана. Код наше деце специфичне

тешкоће могу се испољавати као што су општа развојна дисгнозија, општа развојна дискалкулија, развојна диспраксија, развојна дислексија, дисортографија, поремећаји психомоторике, моторни дебилитет, тикови, развојни хиперкинетички синдром, ментална недовољна развијеност, граничне интелектуалне способности као узрок тешкоћа у учењу и понашању.

Кључне речи: хендикеп - сметње у развоју, дискалкулија - сметње у рачунању, дислексија – сметње у читању, тикови – неконтролисани покрети, алалија – поремећај у говору.

THE INCLUSION PROGRAMME IN THE PRESCHOOL INSTITUTION

M.A. Dijana Kopunovic,
Preschool Institution "Our Happiness" Subotica

Abstract: The international awareness concerning the educational system should care for needs of all children has, in the past twenty years, been improving gradually. Every child's right to education is defined in the Universal Human Rights Declaration and Convention of children's rights and is proclaimed in the World Declaration of Education for All, and acknowledges that all children attend kindergartens and schools, disregarding their social, financial or emotional status or their physical, intellectual or speech abilities. Along with these tendencies, the preschool institution "Our Happiness" is the first one in Serbia to have started with the inclusion programme (working with children with disabilities) in academic year 2000/2001 after being approved by the Ministry of Education and Sports of the Republic of Serbia. At first we had 10 educational groups organized and now we have 21 in which the inclusion programme is applied and affirms that children with disabilities be included in regular groups in kindergartens with the previous preparation of a child in cooperation with their parents, professional development of all preschool educators and of specialized team members, drafting individualized plans of support which are focused on sustained potentials of those children and achieving partner relationships with parents in order to stimulate the child and his/her development. The Inclusion program is not solely for children with disabilities but for all children because it requires kindergartens to adapt to their needs and capabilities and not, as is the case now, from children to adapt to the new kindergarten environment.

Key words: inclusion, children with disabilities, preschool educator, parent.

ИНКЛУЗИВНИ ПРОГРАМ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ

Мр Дијана Копуновић,
ПУ "Наша радост" Суботица

Резиме: Интернационална свест о нужности да се образовни систем брине о потребама све деце последњих 20 година се систематски развија. Право сваког детета на образовање је дефинисано у Универзалној декларацији о људским правима и Конвенцији о правима деце и прокламовано у Светској декларацији о образовању за све, а подразумева обухват све деце у вртиће и школе независно од социјалног, економског или емоционалног статуса деце или њихових физичких, интелектуалних или језичких могућности. У складу са том тенденцијом ПУ „Наша радост“ је прва у Србији од школске 2000/01. године уз одобрење Министарства просвете и спорта Републике Србије, почела са увођењем инклузивног програма у раду са децом са сметњама у развоју. Организовано је у почетку 10 а сада већ 21 васпитна група у којима се спроводи инклузивни програм који подразумева укључивање деце са сметњама у развоју у редовне групе вртића уз претходну припрему детета и родитеља за долазак у васпитну групу, додатну едукацију васпитача и стручног тима, израду индивидуалних планова подршке који су базирани на очуваним потенцијалима детета и остваривање партнерског односа са родитељима у стимулацији развоја детета. Инклузивни програм није намењен само деци са сметњама у развоју него свој деци, јер захтева прилагођавање вртића њиховим потребама и могућностима а не, како је сада углавном случај, прилагођавање деце вртићу.

Кључне речи: инклузија, деца са сметњама у развоју, васпитач, родитељ.

DEVELOPMENTAL DYSCALCULIA

Ildiko Djokic, spec., Ph.D. Erika Balog,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: Developmental dyscalculia is assigned to a group of practise-gnostic disabilities. Dyscalculia is a phenomena of undeveloped or obstructed ability in calculations. Whether a child would be able to comprehend the notion of a number and all the calculating operations, largely depends on the development of cortical structures of his brain and of the method applied in working with children. If our methods are not adequate, some obstructions could even appear in children who have their both cortic brain parts evenly developed in the area of psychological functions. It is very important to notice the signs that tell us that a child has dyscalculia and to react accordingly. Each child needs and deserves a special approach, because the origins of these obstructions could be various. First we are to do the clinical image and only than proceed to the therapy.

Key words: dyscalculia, clinical image, therapy, Maths, individual approach.

РАЗВОЈНА ДИСКАЛКУЛИЈА

Илдико Токић, спец., др Ерика Балог,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Резиме: Развојна дискалкулија спада у практо-гностичке поремећаје. Дискалкулија је појава недограђености или поремећаја способности рачунања. Да ли ће деца схватити појам броја и усвојити рачунске операције, зависи од развијености кортикалних структура мозга и од метода које примењујемо у раду. Ако методе нису адекватне тешкоће у рачунању се могу јавити и код оне деце који имају складно развијене структуре у области психичких функција. Јако је битно препознати знакове које упућују на то да дете има дискалкулију и на време реаговати. Свако дете захтева индивидуални приступ, јер су узроци тешкоћа многобројни. Прво треба саставити клиничку слику па затим почети са терапијом.
Кључне речи: дискалкулија, клиничка слика, терапија, математика, индивидуални приступ.

ПРОЈЕКТНО-ИСТРАЖИВАЧКА ДЕЛАТНОСТ КАО ОБЛИК РАДА СА ТАЛЕНТОВАНОМ ДЕЦОМ

Маргарита Јефимовна Попова,
Државна образовна установа Министарства образовања града Москве

Резиме: Технологија пројектовања је данас један од перспективних праваца делатности образовних установа. То је интересантан и занимљив начин рада који омогућује ученику да се истакне у различитим областима, да употпуни своје знање из различитих научних дисциплина, да стекне нова сазнања и вештине, да развија своје способности. Пројекат укључује: постављање проблема који тражи решење, план рада, идеју, организациону делатност, сумирање резултата, презентацију и његову реализацију. Пројектовање је начин да се утиче на дату ситуацију (да се промени набоље, да се проучи и анализира). Приликом оваквог рада код ученика се формирају вештине у истраживању: да самостално генеришу идеје, самостално да дођу до неопходних информација (књиге, интернет, анкете, испитивања, интервју итд), да пронађу неколико начина на који може да се проблем реши, да предложи хипотезу, формулишу циљеве и задатке пројекта. У Москви се спроводе конкурси за пројектно-истраживачке радове «Сајам идеја» у неколико етапа – од школског (у оквирима образовне установе) до градског нивоа. Ученици представљају своје радове: реферате, истраживања, пројекте, а експерти их оцењују на основу одређених критеријума. Циљ конкурса је развој интелектуалног потенцијала земље, налажење и одабирање талената, пружања подршке у њиховом професионалном развоју.

Кључне речи: пројекат, истраживање, хипотеза, компетенција, конкурс.

ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ФОРМА РАБОТЫ С ТАЛАНТЛИВЫМИ ДЕТЬМИ

Маргарита Ефимовна Попова,

Государственное образовательное учреждение № 113 юго-западного
окружного управления образования департамента образования города
Москвы

Резюме: Проектная технология - одно из перспективных направлений деятельности образовательного учреждения, интересное и увлекательное занятие, позволяющее ученику проявить себя в различных сферах, совершенствовать знания по учебным дисциплинам, овладевать новыми знаниями и умениями, развивать компетенции. Проект включает в себя: постановку проблемы, требующей решения, замысел, идею, организацию деятельности, оформление результатов, презентацию и реализацию. Проектная деятельность-средство воздействия на ситуацию (изменения к лучшему, изучение, анализ). В процессе работы у учащихся формируются поисковые (исследовательские) умения: самостоятельно генерировать идеи, самостоятельно добывать необходимую информацию (книги, интернет, анкетирование, опрос, интервью и т.д.), находить несколько вариантов решения проблемы, выдвигать гипотезу, формулировать цель и задачи проекта. В Москве походит конкурс проектно-исследовательских работ «Ярмарка идей» в несколько этапов - от школьного (в рамках образовательного учреждения) до городского. Учащиеся представляют свои работы: рефераты, поделки, исследования, проекты, а опытные эксперты оценивают их по определенным критериям. Цель конкурса - развитие интеллектуального потенциала страны, поиск и отбор талантливой молодежи, оказание ей поддержки в профессиональном развитии.

Ключевые слова: проект, исследование, гипотеза, компетенции, конкурс.

PERSONALITY OF THE TEACHER

M.A. Marica Stankic,
Subotica

Abstract: Good teachers have always, and today, represent the most important factor in the education and upbringing of children. In traditional school, good teacher was the one that has the appropriate fund of general and professional knowledge. Today, a teacher, in addition to these properties, must have special skills, traits and other characteristics of personality. What kind of teachers seek modern schools, which are essential features of teachers that contribute to successful teaching and good communication with students and parents, are questions that we try to give answers in this research.

Key words: teacher, teacher personality traits, perception and ranking of desirable characteristics.

ЛИЧНОСТ УЧИТЕЉА

Мр Марица Станкић,
Суботица

Резиме: Добри учитељи су увек, па и данас, представљали најважнији чинилац у образовању и васпитању дјеце. У традиционалној школи, успешан учитељ је био онај који располаже одговарајућим фондом општег и стручног знања. Данас учитељ, поред ових особина, мора да поседује нарочите способности, особине и друге карактеристике личности. Каквог учитеља тражи савремена школа; које су то битне особине личности учитеља које доприносе успешној настави и доброј комуникацији са ученицима и родитељима, питања су на која ћемо покушати да дамо одговоре у овом истраживачком раду.

Кључне речи: учитељ, својства личности учитеља, перцепција и рангирање пожељних особина.

CHILDREN'S DREAMS AND THEIR TRACES IN ART

M.A. Sava Halugin,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: Nowadays, it is assumed upon many previously conducted researches, that the cause of all dreams in children and adults could be traced to some failed ambitions, aspirations and needs as well as some experiences caused in important events, especially in those that we could never explain to ourselves. Sources of dreams lie in children's experiences, fears for ourselves and for others, as well as forbidden wishes. Dreams are different for different personalities, for the reason because dreams indicate the things that are veiled in the unconscious mind. Their transference to children's artistic expression in children and their analysis could better illuminate the state of affairs of each child through their actualization created by different mediums, instruments and tools. Children's dreams are affected by the previous day's experiences, whether they be positive or negative. Some sublimely beautiful dreams could emerge in their minds caused by the good, harmonious relationships in the family, kindergarten or local community.

Key words: dreams, sources of dreams, world, transference, traces in Art.

СНОВИ И ЛИКОВНИ ТРАГ КОД ДЕЦЕ

Мр Сава Халугин,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача - Суботица

Резиме: Данас се на основу истраживања закључује да узрок снова код деце и одраслих могу бити разне неостварене потребе као и доживљаји изазвани важним догађајима, посебно таквим које нисмо успели да објаснимо. Извори снова су

доживљаји деце, страховање за себе и друге, као и забрањене жеље. Снови су различити за различите особе, зато што снови често казују о садржајима потиснитим из свести. Њихово транспоновање у ликовни траг код деце, њихове анализе треба да допринесу увиду у психолошко стање детета преко реализације ликовних дела ствараним различитим ликовно-изражајним средствима. На дечије снове утичу протекли догађаји дана, било позитивни или негативни. Код деце се могу јавити изузетно леви снови изазвани добрим, хармоничним односима у породици, вртићу, друштвеној средини.

Кључне речи: снови, извори снова, свест, транспоновање, ликовни траг.

COUNTING SONGS IN CORRELATION BETWEEN TEACHING METHODS OF SPEECH DEVELOPMENT AND MUSIC EDUCATION

Ph.D. Sladjana Milenkovic, M.A. Branimir Dragojevic,
Preschool Teacher Training College, Sremska Mitrovica

Abstract: While working with preschool children students and preschool teachers should apply interdisciplinary approach. It can be achieved if there is the correlation between teaching methods, which proved to be essential in preschool teacher's work with children. Different teaching methods should be united within single thematic unit. This paper deals with the development of speech and rhythmic abilities of preschool children. We will show the examples of speech (rhythmic) and counting songs and analyse their function in the development of proper diction, rhythm and motor abilities. We will stress the correlation between the two teaching methods.

Key words: speech development, music education, counting songs, correlation.

БРОЈАЛИЦЕ КАО МЕТОДИЧКА КОРЕЛАЦИЈА РАЗВОЈА ГОВОРА И МУЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Др Слађана Миленковић, мр Бранимир Драгојевић,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача,
Сремска Митровица

Резиме: Савремен приступ васпитача и студената у раду са децом предшколског узраста треба да има као свој постулат интердисциплинарност. То се може постићи корелацијом међу методикама што се у пракси показало као преко потребно за рад васпитача у вртићу. У оквиру једне тематске целине неопходно је методичко повезивање. Тема овог рада је развијање говорних и ритмичних способности деце предшколског узраста. Биће приказани примери говорних (ритмичких) и певаних бројалица и истражена њихова улога у развоју правилне дикције, ритма и моторике. Релевантним примерима биће указано на потпуно садејство ове две методике.

Кључне речи: развој говора, музичко васпитање, бројалице, корелација.

THE INCLUSION PROCESS: COMMUNICATION - A PROFESSIONAL - PARENT - CHILD WITH DISABILITIES

Spec. Mirjana Stankovic-Djordjevic,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Pirot

*"We are born to the rays of light shine forth in us,
this illumination resides not solely in us but in all people"*

M. Williamson

Abstract: The word with the children with disabilities affirms the model of inclusion that is accorded with the child's personality - not only rehabilitation and education, but to encourage the feeling of safety, competency and self-respect and respect of others. The sensation of being weak in willpower is ever present in parents and professionals, but the burden is uplifted if it is shared. This requires the special way of communication - a mutual partner-like relationship and application of non-violent principles in communication (NNK). Parents education through intuition, guides through the principles of their own "implicit pedagogy" and are not almighty and always right; It is upon professionals (preschool educators, pedagogues, psychologists) to show them where they make mistakes, but also to guide them on a path of truthful partner-like relationships. Along that, some life skills and their development are in the focus as well as academic achievements (as much as it is possible) of children with disabilities, and so much less to we care for socio-emotional competences in those children. Some following consequences of a handicap - loneliness, isolation, low level of self-respect, acquired helplessness, and they all come as consequences after a handicap. Here is the very field where we see the value of non-violent communication (NNK) and cultivation of partner-like relations in working with children with disabilities. Workshops are most easily accessible in working with them, because they provide the acquisition of knowledge and gaining the image of one's self and of others based on those principles of active participative learning. Non-violent communication teaches us that we all have the same potentials for growth, development and constructive communication with others.

Key words: inclusive process, children with disabilities, partnership relations, nonviolent communication.

ПРОЦЕС ИНКЛУЗИЈЕ: КОМУНИКАЦИЈА ПРОФЕСИОНАЛАЦ - РОДИТЕЉ - ДЕТЕ СА РАЗВОЈНОМ СМЕТЊОМ

Спец. Мирјана Станковић-Ђорђевић,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Пирот

*''Рођени смо да учинимо јасном светлост у нама,
она није само у неком, она је у сваком од нас.''*

М. Вилијамсон

Резиме: Рад са децом са развојним сметњама подразумева модел инклузије сагласан личности детета у целини – не само рехабилитацију и едукацију, већ подстицање осећања сигурности, компетентности и самопоштовања деце и њихових породица. Осећање личне немоћи је стално присутно и код родитеља и код професионалаца, али је мање тегобно, ако се подели. Ово захтева посебан начин комуникације – однос партнерства и примену принципа ненасилне комуникације (ННК). Родитељи васпитавају интуитивно, вођени принципима своје "имплицитне педагогије" и нису свемогући и непогрешиви; на професионалцима (васпитачима, педагозима, психолозима) је да им укажу на грешке, али и на пут изградње истинских партнерских односа. При том се још увек наглашава развој животних вештина и академска постигнућа (колико је то могуће) деце са развојним сметњама, а много мање пажње се поклања социо-емоционалним компетенцијама ове деце. Секундарне последице хендикеп – усамљеност, изолација, ниско самопоштовање, научена беспомоћност, су нераздвојиви пратиоци примарних последица хендикеп. Управо на овом пољу видимо значај и место ненасилне комуникације (ННК) и неговања партнерских односа у раду са децом са развојним сметњама. Радионице су најприступачнији начин рада, јер омогућавају стицање знања и увида о себи и другима на принципима активног-партиципативног учења. Ненасилна комуникација нас учи да сви имамо сличне потенцијале за раст, развој и конструктивну комуникацију са другим.

Кључне речи: процес инклузије, деца са развојним сметњама, однос партнерства, ненасилна комуникација.

ORGANIZED FOOTBALL GAME WAS EVEN BEFORE ESTABLISHMENT OF FOOTBALL CLUB „BACKA“ IN SUBOTICA, OFFICIALLY OLDEST ESTABLISHED FOOTBALL IN THE FORMER YUGOSLAVIA

M.A. Dragutin Rajic, Ph.D. Dimitrije Rasovic,
Sport federacion of Subotica - Serbia, Faculty of Physical Education and Sport
Niksic - Montenegro

Abstract: In Subotica, the first leather ball appeared in 1896. in „sport society of Subotica“, which is already developed gymnastics, cycling, swimming and athletic. Since professor **Matkovic** didn't like that football game repress gymnastics and athletics, he the football game in „Sport society of Subotica“ came up only to the game in the Gymnasium high school courtyard. After few years, in 1898., was established „Balls“ section with „Sport society of Subotica“. In works of **Mrkic, B. (1962), Radosav, R. & contributors (2003) and Aleksic, V. & contributors (2006)** they claim that the football section JAD „Backa“ is the oldest established football club in Subotica and in the entire former Yugoslavia. This work of researching will try to deny this statement, in advantage of „Sport society of Subotica / Sport“, based on the relative historical facts.

Key words: football, „Backa“, Establishment of „sport“ club.

ОРГАНИЗОВАНА ИГРА ФУДБАЛА БИЛА ЈЕ И ПРЕ ОСНИВАЊА СУБОТИЧКОГ АТЛЕТСКОГ КЛУБА „БАЧКА“, ЗВАНИЧНО НАЈСТАРИЈЕГ ОСНОВАНОГ ФУДБАЛСКОГ КЛУБА НА ПРОСТОРУ СФР ЈУГОСЛАВИЈЕ

Мр Драгутин Рајић, др Димитрије Рашовић,
Спортски савез Суботице - Србија, Факултет спорта и физичког
васпитања Никшић – Црна Гора

Резиме: У Суботици прва кожна лопта се појавила 1896. године у „Суботичком спортском друштву“, које је већ тада развијало гимнастику, бициклизам, пливање и атлетику. Пошто се професору **Матковићу** није свидело што фудбалска игра потискује гимнастику и атлетику, он је фудбал у „Суботичком спортском друштву“ свео само на игру у оквиру дворишта суботичке Гимназије. Неколико година касније, тачније 1898. године, основана је Лоптачка секција при „Суботичком спортском друштву“. Тврдњу да је фудбалска секција ЈАД „Бачка“ најстарије основан фудбалски клуб у Суботици, а и на простору бивше СФР Југославије у својим радовима износи **Мркић, Б. (1962), Радосав, Р. & сар. (2003) и Алексић, В. & сар. (2006)**. Овим истраживачким радом покушаће се оспорити наведена тврдња, у корист фудбалске секције „Суботичког спортског друштва - Спорт“, а на основу релевантних историјских чињеница.

Кључне речи: фудбал, „Бачка“, оснивање клуба, „Спорт“.

SPORTS DEVELOPMENT IN MONTENEGRO

Ph.D. Dimitrije Rasovic,
Faculty of Sports and Physical Education, Niksic, Montenegro
M.A. Dragutin Rajic, Sports Assembly, Subotica

Abstract: There are a few inscriptions, publications, proceedings and articles from history of sport and physical education in the XIX century and beginning of XX century in comparing to the history of theater, poetry, military science etc. This treatment probably produced that the physical education and sport in the kingdom of Montenegro was the lowest investigated society activity. The special edition have had a very few in some magazine and journal in the form of articles and through the some heroic poems. All knowledge about sport in Montenegro in that period was found in the first Montenegrin journal "Crnogorac" which was published in 1881, two years later leather journal was changed name in to "Glas Crnogorca". In that period also was published some others journals like "Cetinjski vjesnik", "Ustavnost, journal "Orlic", "Luca", "Knjizevni list", "Dan", "Zeta", "Nova Zeta", "Crnogorka", "Zdravlje" and "Prosvjeta". In "Prosvjeta" was published the first inscription about gymnastics and military practices like a subject in schools.

Key words: Montenegro, physical education, sport, gymnastics.

РАЗВОЈ СПОРТА У ЦРНОЈ ГОРИ

Др Димитрије Рашовић,
Факултет за спорт и физичко васпитање, Никшић
Мр Драгутин Рајић, Спортски савез Суботица

Резиме: Много мање је записа, публикација, расправа, чланака из историје спорта и физичке културе у првој и другој половини XIX и почетком XX вијека, у односу на историју, позориште, поезију, војну науку итд. Овакав третман је највјероватније и довео до тога да су физичка култура и спорт у Књажевини, односно Краљевини Црној Гори готово најслабије истражена друштвена дјелатност, да посебних издања има врло мало и то у неким новинама или часописима у виду чланака или у дијелу величања одређених јунака кроз пјесму. Неке од записа до којих смо дошли кроз наша истраживања саопштићемо у овом раду. Прве црногорске новине Црногорац изашле су 1881., а већ двије године касније мијења име у Глас Црногорца. Такође излазе и други листови Цетињски Вјесник, Уставност, часопис Орлић, Луча, Књижевни Лист, Дан, Зета, Нова Зета, Црногорка, Здравље и Просвјета. У Просвјети излазе и први записи о гимнастици и војничким вјежбама као школском предмету.

Кључне ријечи: Црна Гора, физичка култура, спорт, гимнастика.

CRITICAL WAYS OF THINKING AND MAKING GOOD CONCLUSIONS

Ph.D. Vojo Kovacevic,
Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Abstract: The educational process is very complex and depends on several factors, from historical, social, political, economic and cultural background. The role and influence of good education is invaluable as well as its impact onto the features of the society and people, individuals because it shapes all segments of spiritual and material world. All these above mentioned reasons lead to the profound and continual efforts to create future development of the society. In this paper I am going to analyze some works of Dositej Obradovic which illustrate and emphasize the importance of free, critical thinking in the educational process. Freedom in critical ways of thinking is an inevitable condition for developing youngsters.

Key words: enlightenment, science, culture, literature, critical ways of thinking.

КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ И ВАЉАНО ЗАКЉУЧИВАЊЕ

Проф. др Војо Ковачевић,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача - Суботица

Резиме: Процес образовања је врло комплексан и зависи од многих фактора, почев од најширих историјских, друштвено-политичких, економских и културних обиљежја. Улога и значај образовања је немерљив, утиче на карактер заједнице и појединца и дотиче све сегменте духовног и материјалног света. Стога је неопходно промишљено и континуирано проводити те процесе, усаглашавати их са будућим развојем народа и друштвене заједнице. У овом раду анализираћемо одређене текстове Доситеја Обрадовића који непосредно и крајње илустративно, указују на значај критичког мишљења у процесу образовања и васпитања. Слободно и критичко расуђивање је предуслов за несметан и правилан развој.

Кључне речи: просветитељство, наука, култура, књижевност, критичко мишљење.

ПОСТЕР СЕКЦИЈА ЗА СТУДЕНТЕ

/ Васпитач, како то гордо звучи! /

STUDENTS' POSTER CLUB /

A teacher, how serious it sounds

FROM PRIMITIVE WEAPONS... TO MODERN COMPUTERS

Olena Budinski and Tijana Todoric, First Year students of Higher School of Vocational Studies for Education of Preschool Educators, Subotica

First there was a human being who used primitive weapons in order to survive (*Australopithecus afarensis*). As the world had been changing, so had our human being started to develop and use more sophisticated tools (*homo habilis*). With the passing of Time our human being had developed its artistic expressions on cave walls showing us the first signs of creativity and then in the end at its peak of power and achievement he/she creates a modern computer for the first time in human history. However, this modern technology of our present makes us turn into monkeys yet again.

ОД ПРИМИТИВНОГ ОРУЂА... ДО РАЧУНАРА

Олена Будински и Тијана Тодорић, студенти 1. године ВШССОВ,
Суботица

У почетку је био човек који је користио примитивно оруђе како би опстао (*Australopithecus afarensis*). Како се свет мењао, човек је почео да се усавшава и користи све боља оруђа (*Homo habilis*). Како је време пролазило човек је унапредовао и пртежима по пећинама почео да показује своју креативност, да би на крају као врхунац своје моћи и достигнућа кроз историју створио рачунар. Међутим, сва та данашња модерна технологија од човека поново прави мајмуна.

ON TOP OF MY TOES AROUND THE WORLD

Katarina Horvat, Second year student on VSOVSU,
ballet dancer, choreographer in Creative studio Subotica,
member of Ballet artist association of Serbia

Emotional and physical development of children is very important, and ballet is one of most interesting ways to achieve them. By practicing this sort of Art, children are exploring the World around them in a different way. If we take in consideration that preschool period is the best time for taking the child in to the world of Art, beside the full physical engagement, child is also introduced to the wide range of classic musical literature, and that music and movement are in correlation with various segments of life. One of the examples is performance by Creative studio from Subotica called “Adventures of small puppet” that is taking the child on the voyage around the World through music and dance.

НА ВРХОВИМА ПРСТИЈУ КРОЗ СВЕТ

Катарина Хорват, студент друге године ВСОВСУ,
балетски играч, кореограф у Креативе студију у Суботици
и члан Удружења балетских уметника Србије

Емотивни и физички развој детета је веома битан, а балет је један од најинтересантијих спојева да се то постигне. Изучавањем ове врсте уметности дете на другачији начин сагледава и поима свет око себе. Ако се узме у обзир да је претшколски период најповољнији за увођење детета у свет уметности, поред потпуне физичке ангажованости, дете се такође упознаје са широким спектром класичне музичке литературе, и да су музика и покрет у корелацији са многим сегментима живота. Један од примера је и представа Креативе студија из Суботице „Авантуре једног лутка“ која кроз музику и покрет води дете на пут око света.

THE INFLUENCE OF GLOBAL WARMING UPON PLANS AND ANIMALS

Dragana Vrtipraski and Strahinja Uveric, First Year students of Higher School of Vocational Studies for Education of Preschool Educators, Subotica

Scientists foresee that global warming could gear up the mass extinction process of all world animals in near future, with its impact on more than million species, which makes the one fourth of all species that we know about today. Animals and plants that got accustomed to colder climatic environment would have to migrate towards the poles or up the mountains even with the slightest change of climate. This process has already taken place on various places in Alps, in mountainous regions of Queensland in Australia and in misty forests of Costa Rica. The influence upon the species is becoming so significant that their migration can signify levels of global warming on

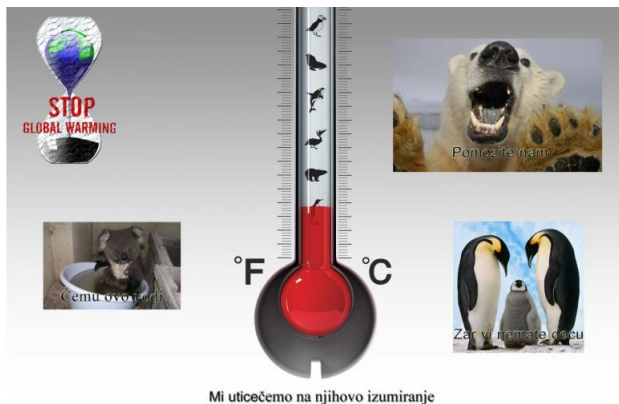

planet Earth. They constitute the silent choir of abrupt changes that presently take place around the world.

УТИЦАЈ ГЛОБАЛНОГ ЗАГРЕВАЊА НА ЖИВОТИЊСКИ И БИЉНИ СВЕТ

Драгана Вртипрашки и Страхиња Уверић, студенти 1. године ВШССОВ, Суботица

Научници предвиђају да би глобално загревање могло да допринесе масовном истребљењу дивљих животиња у блиској будућности, деловањем на чак милион врста, што је око четвртина свих нама познатих врста. Животиње и биљке које су навикле на хладније климатске услове мораће да се померају према половима или узбрдо чак и услед малих промена климе. Овај процес је већ примећен на многим местима у Алпима, у планинским пределима Квинсленда у Аустралији и магловитим шумама Костарике. Утицај на врсте постаје толико значајан да њихово кретање може служити као показатељ загревања планете. Они су тихи сведоци брзих промена које се одвијају на Земљи.

THE PRESCHOOL EDUCATOR'S INGENUITY IN THE DEVELOPMENT OF FINE MOTORIC MOVEMENTS IN CHILDREN WITH DISABILITIES

Ksenija Sokcich, Mirjana Vladislavljev, Third-Year students
High Vocational School for Education of Preschool Educators, Subotica

Some unsurmountable and prevailing difficulties with children with disabilities are the obstructed development of fine motoric movements and coordination of movements. Beside mother, the person who can provide for help and support in all circumstances

more than anyone else is a preschool educator. He/she initiates and gears up and with his ingenuity he improves the entire process of physical, mental and emotional development of children. During their work with children with disabilities, a preschool educator channels all activities to develop fine motoric movements because that makes the prerequisite in their independence which is the prime aim when working with them. Considering the wide variety of troubles in a single group made of children with disabilities, a preschool educator has to individualize his work to accord it with need and abilities of every single child. Only with this appropriate approach can the preschool educator get them motivated to work and with amount of patience, willingness, love and devotion soon visible results will begin to emerge.

УТИЦАЈ КРЕАТИВНОСТИ ВАСПИТАЧА НА РАЗВОЈ ФИНЕ МОТОРИКЕ ДЕЦЕ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

Ксенија Шокчић, Мирјана Владисављевић, студенти треће године,
Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Суботица

Доминантне потешкоће деце са посебним потребама су отежан развој fine моторике као и координација покрета. Поред мајке, особа која може пружити највећу подршку и помоћ детету у савладавању ових проблема је васпитач. Он је иницијатор који својом креативношћу поспешује целокупан психофизички развој деце. Приликом рада са децом која имају сметње у развоју, васпитач већину активности усмерава на развој fine моторике јер је она предуслов осамостаљивања деце, што је примарни циљ у раду са њима. Обзиром на разноврсност потешкоћа деце која образују једну васпитну групу, васпитач свој рад мора индивидуализовати према потребама и могућностима сваког детета понаособ. Само приликом оваквог приступа деци васпитач ће постићи мотивисаност деце за рад и упорношћу, стрпљењем и љубављу резултати дуготрајног рада постају видљиви.

INDEKS AUTORA / AUTHOR'S INDEX

ALENKA	Temeljotov Salaj	85. 95	
ALEKSANDRA	Luković	36	
ANA	Stišović Milovanović	106	
ANA	Celjak	68	
ANDREJA	Marcetić	82, 88	
ANDREJ	Baričić	85	
ANITA	Klapan <i>Reviewer / Рецензент</i> (Rijeka) (Hrvatska / Croatia)		
ANICA	Pavlović	27	
ARPAD	Doro	51	

BILJANA	Mamužić	24	
BILJANA	Marković	27	
BISERA	Jevtić	120	
BLANKA	Temunović Đurić	41	
BOJO	Kolondžovski	75	
BORIS	Blažinić	68	
BORIS	Kordić	???	
BRANIMIR	Dragojević	128	
BRANKO	Džinović	67	
BRANKO	Medić Лектор и коректор / <i>Lecturer and</i> <i>Proof-reading</i>	87	
DANICA	Radunović Stolić	31	
DAVOR	Tuba	73	
DAVORKA	Pregl	47	
DIJANA	Brusin	27	
DIJANA	Kopunović	123	
DIMITRIJE	Rašović	131, 132	
DUJO	Runje	45	
DUNJA	Mitrović	100, 103	
DRAGANA	Bojković	65	

DRAGANA	Vrtipraški	137	
DRAGUTIN	Rajić	131, 132	
ĐORĐE	Ničin Међународни уређивачки одбор / <i>International Editorial</i> <i>Board</i> (Republika Srpska / <i>Republic of Srpska)</i>	55	
ĐORĐE	Nadrljanski Међународни уређивачки одбор / <i>International Editorial</i> <i>Board</i> (Hrvatska / Croatia)		
ĐORĐE	Đokić	113	
ELEONORA ?	Milić	???	
ERIKA	Balog	121, 124	
EVA	Višnjic	54	
FRANC	Cankar	95	
GABRIJELA	Grujić Garić	63	
GALINA	Borisovna Kejmah	104	
IBOJA	Gera	93	
ILDIKO	Đokić	121, 124	

IVANA	Petković	84	
IVANA	Sremac	99	
IVAN	Todorov	71, 86	
JASNA	Litobac	26	
JASNA	Radosavčev	70	
JASMINA	Đorđević	64	
JASMINA	Kukić	28	
JASMINKA	Zloković Међународни уређивачки одбор / <i>International Editorial</i> <i>Board</i> (Hrvatska / Croatia)	110	
JELENA	Vetro Лектор и коректор / <i>Lecturer and</i> <i>Proof-reading</i>	57	
JELKA	Popadić	70	
JERNEJA	Herzog	47	
JOVANKA	Denkova	59	
JOVE	Talevski	75	
JOVO	Radoš <i>Reviewer / Рецензент</i> (Subotica) (Srbija / Serbia)	114	
JOZEF	Kabok	107	

KAROLINA	Marflak Živković	26	
KATARINA	Horvat	136	
KATJA	Lep	48	
KSENIJA	Šokčič	138	
LAZAR	Stošič	52	
LEPA	Babič	???	
LJILJANA	Stamenković	86	
LJILJANA	Ristič	36	
LJUBICA	Lazarevič	34	
MARGARITA	Jefimovna Popova	125	
MARICA	Stankič	126	
MARIJA	Nikolič	71	
MARIJA	Boškovič	34	
MARINA	Piukovič	29	
MARTA	Novak	95	
MATEJ	Skederovič	72	
MATJAŽ	Duh Međunarodni uređivački odbor / <i>International Editorial Board</i> (Slovenija / Slovenia)	48	
METOD	Černetič <i>Reviewer / Рецензент</i> (Maribor) (Slovenija / Slovenia)	39	

MILAN	Nešić	119	
MILANA	Jovičević	???	
MILANKA	Pejčić	86	
MILORAD	Stepanov	70	
MILORAD	Cvijanović	78	
MILOŠ	Petronijević	93	
MILUTIN	Đuričković	89	
MILENKO	S. Stojnić	23, 81	
MILICA	Miletić	62	
MIODRAG	V. Vuković	106	
MIRJANA	Stanković Đorđević	129	
MIRJANA	Milankov	100, 103	
MIRJANA	Burić Moskaljov	68	
MIRJANA	Vladisavljev	138	
MIRJANA	Milošević	71	
MIRJANA	Petrović	86	
MIROSLAV	Kuka	46, 75	
MIROSLAVA	Kojić	116	
MIROSLAVA	Vučić	70	

NADEŽDA	Rodić	117	
NATAŠA	Kostadinović	76	
NATALIJA	Vasiljeva Maticina	79	
NAIL	Abdel Jabbar	82	
NEBOJŠA	Markez	26	
NIHADA	Mujić Међународни уређивачки одбор / <i>International Editorial</i> <i>Board</i> (Hrvatska / Croatia)		
OKSANA	Aleksandrovna Dudina	49	
OLGA	Dečman Dobrnjić Међународни уређивачки одбор / <i>International Editorial</i> <i>Board</i> (Slovenija / Slovenia)	95	
OLENA	Budinski	135	
PREDRAG	Prtljaga	43	
PREDŠKOLSKA USTANOVA	”Radosno detinjstvo” Novi Sad	32	
PREDŠKOLSKA USTANOVA	”Radosno detinjstvo” Čukarica	33	

RADINKO	Tešić	84	
ROZALINA	Popova Koskarova	83	
ROZA	Nikolić	86	
RUŽICA	Milosavljević	65	
SANJA	Nišević	77, 78	
SANJA	Filipović	63	
SAVA	Halugin	127	
SLAĐANA	Milenković	128	
SLAĐANA	Perović	93	
SLAVICA	Kostić	66	
SLAVICA	Najdanov	86	
SLAVKO	Mandić	92	
SLAVKO	Babičkov	60	
SLAVOLJUB	Hilčenko Главни и одговорни уредник / <i>Editor-in-Chief</i>	42, 60	
SLOBODAN	Ivković	98	
SNEŽANA	Grujić	24	
SNEŽANA	Stavreva Veselinovska	81	

SNEŽANA	Đorđević	62	
SOFIJA	Simić	72	
SONJA	Kovačević	82	
SONJA	Veličković	52, 53	
STRAHINJA	Uverić	137	
TAMARA	Pribišev Beleslin	109	
TATJANA	Jevgenjeva Ševčenko	90	
TATJANA	Marinković	97	
TIJANA	Todorić	135	
TOMI	Deutsch	95	
VALENTINA	Lozar	85	
VESELIN	Bunčić Председник организационог одбора / <i>The President of the Organizing Committee</i>	41, 44	
VESNA	Francuski	70	
VESNA	Colić	77, 78	
VIOLETA	Vrcelj Odri	???	
VOJO	Kovačević Лектор и коректор / <i>Lecturer and Proof-reading</i>	133	

WOJCIECH	Walat Међународни уређивачки одбор / <i>International Editorial Board</i> (Poljska / Poland)	44	
VUKOSAVA	Živković	46, 115	
VUKAN	Popović	61	
ZAGORKA	Markov	116	
ŽAKLINA	Mitrović	71	
ZORAN	Jonić	71, 86	

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

... (...)

МЕЂУНАРОДНА интердисциплинарна стручно-научна конференција

Васпитно-образовни хоризонти (3 ; 2010 ; Суботица)

Зборник резимеа = Collected abstracts / 3. међународна
интердисциплинарна стручно-научна конференција

Васпитно-образовни хоризонти, Суботица 15. и 16. мај 2010.

год. = III International Interdisciplinary Professional

Scientific Conference Cultural & Educational Horizons,

Subotica, on 15 and 16 May ; [главни и одговорни уредник

Славољуб Хилченко]. - Суботица : Висока школа струковних
студија за образовање васпитача, 2010 (Суботица : Vision).

- ??? стр. : илустр. ; 24 cm + 1 електронски оптички диск
(CD-ROM)

Текст на више језика. – Текст упоредо на срп. и енгл. или
рус. језику. - Тираж 500.

ISBN ...

а) Предшколско васпитање - Апстракти
COBISS.SR-ID 251090439

